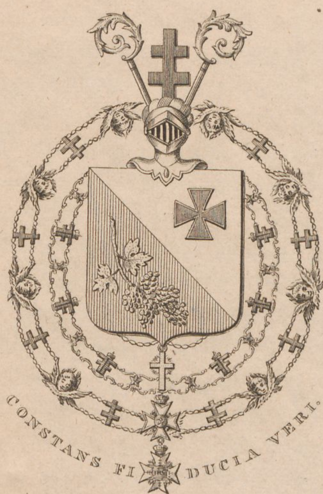
Fr. Bremer.
I DALARNA.

C. Faßtingard

NYA
TECKNINGAR
UR
HVARDAGSLIFVET,

AF

FREDRIKA BREMER.

SJUNDE DELEN.

STOCKHOLM,
TRYCKT HOS L. J. HJERTA,
1845.

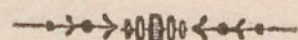

I DALARNA.

AF

FREDRIKA BREMER.

STOCKHOLM,
TRYCKT HOS L. J. HJERTA,
1845.

FÖRORD.

Förf. har i följande berättelse gjort sig skyldig till åtskilliga mindre synder mot tid och rum. Det enda hon har att anföra till sin ursägt är — att hon begått dem med vett och vilja.

Författarinnan.

Valborgsmäss-afton.

"Gud och folket! Så långsamma ni äro, mina flickor!» utropade fru Ingeborg Nordevall, i det hon påklädd, som för att gå ut, trädde i dörren till ett rum, der tvenne unga fruntimmer med hast syntes bereda sig till en utvandring. Hon höll en qvast nyss utspruckna björkris i handen, och i det hon med denna gjorde en hotande rörelse, tillade hon skämtande: »jag skall lära er, edra smörtroll, att lägga hinder i vägen för Valborgsmäss-färden! Ser ni inte hur det brinner redan på bergen? Siri är redan på gården med Olof och Lasse, och Godelius somnar i väntan på Er. Om ni inte skynda er, så...!»

»Vi äro färdiga! Vi komma!» svarade två unga, glada röster, och Valborg och Brigitta skyndade att följa den manande, en vacker och ståtlig fru af några och trettio års ålder med en särdeles välljudande röst. Hon kunde liknas vid Ru-

bens' sköna qvinnor, i fall man vill föreställa sig dessa klädda i nordiska pelsverk.

I trappan hördes från gården ett barnsligt, kiknande skratt, och något, som var midt emellan morrande och grymtande.

»Nu är något oråd på färde», sade Brigitta, »trösta mig för min adjunctus! Jag hör hans ljufva röst. Och jag hör Siris skratt. Säkert har hon spelat honom något spratt. Jag får sannerligen tänka på att hålla honom ryggen fri för henne.»

Och det var verkligen adjunkten Godelii rygg, som nu tycktes vara i fara, ty den vred sig i de vidunderligaste bugter, allt under det han brummande undrade hvad som var å färde med honom. Den femton-åriga Siri kiknade af skratt och tvenne unga herrar syntes ha svårt att icke göra henne sällskap.

»Hvad i all verlden går åt dig, kära Godelius?» frågade Brigitta orolig, i det hon fattade sin fästman i armen och ruskade den.

»Jag vet sannerligen icke rätt!» svarade han bekymrad; »men bäst jag satt der på gungbrädet och funderade, fick jag en känsla öfver ryggen, som om en orm ilat längs ned för ryggraden! Jag

fruktar en slag-attack ... någon skada i ryggmärgen .... hu-u-u! det kännes ännu! Det var för otäckt!»

En af de unga herrarne, som fru Ingeborg ropade vid namnet "Olof", gjorde henne leende reda för händelsen, som bestod deri att Siri, medan adjunkten satt på gungbrädet, starkt framlutad med hufvudet — som satt på en temligen lång hals — smugit sig bakom honom och låtit en liten glatt sten kila ned mellan ryggen och kläderna, hvarvid adjunkten med förskräckelse sprungit upp.

»Sådana barnsligheter!» sade fru Ingeborg, skakande på hufvudet åt Siri. »Men låt oss nu gå till Östnorsberget; jag ser att grannarne ren ha samlat sig der.»

»Ja, låt oss gå!» sade Brigitta, »och bara du får gå dig varm, Godelius, så skall du få se att det icke har den ringaste fara med din ryggmärg och att du bara drömt!»

»Drömt! Fanken heller; så drömmer man inte. Jag kände tydligt» ....

»Till Östnorsberget!» afbröt Brigitta, »och vi skola disputera på latin under vägen.»

»Har du blifvit så snäll i de gamla språken se'n vi träffades sist, min kusin?» frågade Olof leende.

»Åh!» svarade blygsamt Brigitta, »det är egentligen i latinet, som min kunskap är litet ovanlig.»

»Till Östnorsberget! Vi få ej dröja!» uppmanade åter fru Ingeborg, och mot Östnorsberget rörde sig nu det lilla tåget, som gick ut från Mora prestgård, och som åtföljdes af en Dalkarl och en Kulla, som buro korgar med mat och dryckesvaror.

»Men ni måste lofva mig», sade fru Ingeborg till sina unga följeslagare, »att icke se er om, förrän vi komma upp på backen. Jag vill att ni, på en gång, skola se »Dalarnes Öga» *) i hela dess glans. Den, som ser sig om innan jag ger lof, dömmer jag — ej att bli saltstod, — men att» . . . .

»Inga straffdomar, söta min mor!» afbröt unga herr Olof, fattande sin styfmors hand och kyssande den, »vi lyda så gerna ändå; och hotelsen kunde reta trotset eller dylika troll. Äro icke alla troll och gastar och hexor på färd denna afton?»

---

*) Benämning för sjön Siljan.

Är det icke mot dem, som man allt sedan hedenhös tänder upp eldar denna afton? Eller hur? Jag har varit så länge borta hemifrån, att jag nästan glömt våra gamla sägner.»

»Låt oss slå opp i adjunkten!» sade fru Ingeborg; »ty han vet om allting sen hedenhös, och skall säga oss ursprunget till denna sed, en af de få, som ännu allmänt fortlefver i våra dalar och, såsom jag tror, i de flesta af Sveriges provinser.»

Blygsamt docerande med djup basröst, yttrade adjunkten: »Denna sed är så gammal, att man hvarken har full reda på dess uppkomst eller betydelse. Men man anser att den har sitt ursprung från en hednisk offerfest och det är anledning att tro, att man vid den äfven offrat lefvande barn. Och detta för att bannlysa eller blidka de onda naturväsen, som folket trodde, vid vårens början, börja sina färder öfver fält och skogar, dels flygande, dels ridande, och som man än i dag kallar troll, hexor, rå, m. m. Man trodde ock, att vid denna tid jättarne framkommo ur jorden och bergen för att söka umgänge med menniskors barn. Eldarne tändes ofta på ättehögar, och vid dem offrades äfven åt goda makter, isynnerhet åt dem, som råda för god årsvext. Nu

tror väl knappt någon allvarligt på sådant skrock mer. Men ännu, som fordom, tänder man eldarne på bergen denna afton, och ännu anser man som ett elakt tecken, om någon ovanlig och ful skepnad af djur eller menniska visar sig vid elden.»

»Och ännu, som fordom, ljuda vallhorn och lurar från bergen!» utbrast fru Ingeborg. »Gud och folket! så vackert detta låter. Nu blåsa de från Elfdalens berg. Men ingen får se sig om ännu, kommen ihåg det!»

»Tror adjunkten alls icke på troll och trolleri?» frågade, med skenbart allvar, den odygdiga Siri.

»Nej, alls icke, men på Frej och Freja, hvilka framför andra gudomligheter dyrkades i Dalarna, tror jag, ty årsvextens gud och kärlekens gudinna bli alltid mäktiga här. På dem tror jag, men icke på troll, ty ... Aj, aj, aj!» ....

»Hvad nu då, Godelius?» frågade Brigitta, »äro trollen öfver dig? Hvarför också skall du gå och bekänna dig till hedniska gudar!»

»Ja, de äro mycket bättre än christna troll!» utbrast förtretad adjunkten, som, när han ville taga sin näsduk ur rockfickan, fann en törnrosbuske, NB. utan rosor, der planterad, och stack

sig häftigt på dess taggar. Brigitta måste hjelpa honom af med busken och förföljde sedan med den det "christna trollet", som på dess halfqväfda skratt förråddes vara Siri; men lätt, som en hind, sprang hon undan rättvisans törne-ris.

Emedlertid gick Olof vid sin styfmors sida. Det var en kall afton denna sista April, och snöflingor flögo då och då ned ur de glesa skyarne, som dock ej hindrade stjernorna att allt klarare framblicka. Vallhornens friska, men mollartade toner, som ljödo genom nejden både fjerran och när, det ovissa, underliga, rödt flammande sken, som började upplysa himmel och jord, de underbara sägnerna från fordom tid, som upplifvades i minnet, allt bidrog att väcka ett visst svärmande lif, så hos den unge mannen, som hos den äldre qvinnan, och båda tycktes ha nöje af att i stillhet njuta denna stund tillsammans.

På Östnorsbacken var en mängd folk församladt, mest allmoge af Mora församling, i dess allvarliga men pittoreska drägter. En grupp af några personer, hvilkas klädsel utmärkte herreklassen, stod äfven på berget, icke långt ifrån en stor, ännu opåtänd rishög. Denna grupp vände blickarne mot vägen, som går till Mora prestgård,

och den lilla, glada prostinnan från *Sollerön* utbrast:

»Se der ha vi ändtligen "Stor-mor i Dalom" *) med sitt följe! Hon ger armen åt en ung man; — säkert hennes stylson, unge herr Olof, som nu är återkommen från sin utländska resa med unga grefve U**. Han skall vara en dråplig ung man. Jag riktigt gläder mig att få se honom. Och hvad det måtte vara roligt för honom att få se far och mor åter, efter en frånvaro af fyra eller fem år. För synd att fadren icke är hemma!»

»Men han lär väntas hem från riksdagen i dessa dagar», sade kaptenen från Noreberg; »och då få vi väl höra honom predika snart, och det är något att höra det.«

---

*) Så kallades i fordna dagar en ståtlig prostinna i Leksand, äfven *Zebrozynthia* kallad, gift med kyrkoherden Uno Troilus och den Troil'ska slägtens stammoder. »Hon dog — heter det i Westerås herdaminne — år 1657, saknad af hela Dal-laget, der hon för sitt hederliga utseende och goda hjerta hedrades med namn af "Stor-moder i Dalom".» Vid likpredikan öfver henne begynte presten med en klagan, som han hört på vägen af en bonde i Gagnef: »Skulle jag icke gråta då Stor-moder i Dalom är död!» Ännu lefver hennes minne i heder på orten och hennes äretitel ärfves vanligen af den förnämsta och ståtligaste prostinnan der.

»Bara man inte också får höra att han lemnar oss snart», sade den stora prosten från Sollerön. »Jag har hört sägas att man vill ha honom till biskop i stiftet; och då . . .»

»Nog kan jag tro att de vilja ha honom», sade en gammal Dalkarl, som åhört samtalet, »men inte kan jag tro att Gustaf Nordevall lemnar oss här i Mora, som älska honom, ja, som vår egen fader! Nej, se det tror jag icke.»

»Och känner jag vår "Stor-mor i Dalom" rätt», sade prostinnan från Sollerön, »så vill hon hellre vara prostinna i Mora, än erke-biskopinna i sjelfva Upsala, så ståtlig hon än skulle vara som sådan.»

»Ja, hon är en rar fru!» sade Dalkarlen. »Jorden sköter hon som en hel karl och mot sjuka och olyckliga är hon en riktig mor. När ofriden *) i höstas tog min ko, så gaf hon mig en i stället ur sin egen ladugård, på det mina barn inte skulle vara utan mjölk, sade hon. Gud välsigne henne!»

»Och icke nog med att hon sköter åkerbruket för prestgården, på det professorn må helt

---

*) Så kallar Dalfolket björnen, den de ej gerna nämna vid namn.

kunna egna sig åt sin församlings vård och sina lärda arbeten», fortfor prostinnan, »hon planterar träd, hon sköter blommor, hon låter spinna och väfva; hon hinner med allting. Och allting går för henne lätt som en lek. Det kommer sig af att hon förstår välja dugligt folk och göra dem så tillgifna att de vilja gå i elden för henne.»

»Nu säges det», yttrade kaptenen, »att hon äfven skall få bröllop i huset.»

»Bröllop!» utropade prostinnan. »För adjunkten Godelius och hans Brigitta kanske, som gått förlofvade i sju år.»

»Åh nej! De få väl gå förlofvade i sju år till innan han får något. Och hon har intet. Nej, bröllop för unga herr Olof och professorns systerdotter, den sköna Valborg, som varit i huset en tid och som lär ha ett litet vackert arf.»

»Olof är ju så ung ännu», sade, misstrogen, prostinnan Martina, »ej öfver tre och tjugu år kan han vara, och jag tror att Valborg är mest lika gammal. Nej, då är det bättre att han väntar på prostinnans systerdotter, lilla Siri, som icke heller är utan förmög....»

»Siri!» utbrast prosten från Sollerön, »det skogstrollet! Vänta på henne? Ja, vänta får man.

Hon är nu mera en vildkatt än en menniska, och om hon någonsin duger till husfru, så . . . hon har nu varit, nära på, ett år hos Nordevalls, och de ha än ingen ordning fått på henne. Nej, tacka vet jag Valborg. Det är en krona till flicka, vacker som en prinsessa, och huslig och stilla, som . . . alla unga flickor borde vara.»

»Ja, du tycker bra mycket om Valborg», sade, halft misslynt, prostinnan Martina, »och visst är hon vacker, och förträfflig med, tror jag; jag har bara det emot henne att hon är — så fullkomlig och så oåtkomlig. Minst ett halft tjog artigheter har jag kastat bort på henne. Hon säger mig aldrig någonting. Lilla Siri är . . . ett troll, om du så vill, men hon har någonting ovanligt, någonting förtrollande. Hon kan vara söt, som en Guds engel ibland, det har jag sett. Och du skulle höra henne blåsa på flöjt, när hon tror sig ensam! Och en rask unge är hon sedan, icke rädd för någonting. Du skulle ha sett henne i vintras, när hon åkte kälkbacke med ett halft dussin små bondbarn på sin kälke, och en stor flicka, som stod bakpå, sprang af och dervid gaf kälken en stöt, så att den tog en sned rigtning och i full fart bar af mot en damm; du skulle

ha sett hur fermt den raska flickan rullade af barnen till höger och venster i snön, för att sedan ensam fara ner i dammen, der hon också dugtigt plumsade ner, men sedan hjelpte sig ensam på isen upp igen, och då ropade till de förskräckta barnen: »Här är jag! Hurrah!» En annan gång var hon ej mindre rådig, när en ond tjur hade med hornen upplyft och kastat ner en liten sju års flicka, och åter satt ned hornen mot henne; ... Siri, som fick se det, sprang fram — fast hon var allena — och slog med en dugtig stör tjuren mellan hornen, under det hon ropade åt barnet: »spring flicka, spring!» Flickan lät icke säga sig det två gånger; hon sprang, medan tjuren, bedöfvad af slagen, stod orörlig. När Siri såg barnet räddadt, kastade hon bort stören och sprang, hon också, och kom lyckligt undan. Medgif mig att sådant icke vittnar om dåligt hjertelag och klent mod. Men du talar alltid om Valborg och Valborg. Nå, nå! Unga herr Olof lär vara en rätt hygglig ung man; jag kanske kommer att tala rätt mycket om unga Olof, jag!»

Vid denna hotelse, som den äkta mannen leende afhörde, blef en rörelse bland folket. Pro-

stinnan från Mora, med sitt följe, steg uppför backen, under helsningar till höger och venster.

»Uppe på höjden!» ropade hon till de sina: »Nu barn, sen er om!» Och ett allmänt och beundrande »ah!» följde på hennes kallelse. Ty der låg nu framför dem Siljan, "Dalarnas öga", med Sollerön till ögonsten, spegelklar mellan mörka höjder, upplyst af väl hundrade eldar från bergen i Leksand till bergen i Elfdalen. Det var en präktig anblick. Mora kyrka med sitt koppartak, sin höga tornspira, lyste i eldskenet på sin grönskande udde emellan elfven och sjön; och nordens pyramider, de evigt gröna granarne, som bekläda Dalarnas berg och som nu stodo i sin fulla blomning, höjde rödglänsande toppar mot den dunkelblå himlen. Men svartare än någonsin sjönk natten i klyftorna och djupen under dem.

Unga Olofs ögon lågade också, i det han betraktade skådespelet och lyssnade till sin styfmor, som nämnde för honom de märkligaste bergen, medan hon utpekade dem med sin käpp. »Der», sade hon, »har du Wäsa-berget, Hyckje-fjellet och Gopshus-berget, der en stor jätte säges bo — allt i Elfdalen. Der ser du eldarne i Orsa. Här midt öfver ha vi Lek-berget, der man hör musik och

klockspel af osynliga väsen, och här, här snedt emot oss, öfver sjön ....»

»Middagsberget! är det ej så?» inföll Olof. »Jag känner igen det på dess pyramidform och höjd. Jag har hört det omtalas af en af mina vänner, som en gång sträfvade i flera timmar för att komma upp till dess topp. Berget är till skapnaden ej olikt Vesuvius.»

»Men i stället för en lågande krater har det en silfverklar källa på sin topp», fortfor fru Ingeborg. »Der ser du Sollerön med dess hvita kyrka, och der bortom har du Björk-berget och de andra bergen i Leksand. Se nu tända de flera eldar i Rättvik, och lurarne skalla derifrån. Är det icke präktigt här i Dalarna, Olof, och har du någonstädes i andra länder sett maken?»

»Ingenstädes i hela verlden!» svarade Olof, »isynnerhet när man tänker på alla stora minnen, som här ha sitt hem! Det måtte ha varit präktigt här, när i fordna dagar Mora klockor ringde till uppbåd mot fienden, och folk från de kringliggande socknarna strömmade öfver bergen, öfver sjön, på sina skidor, med bågar och spjut, och samlades här och dref tillbaka eller tillfångatog fiendens troppar!» ...

»Ja, då var väl präktigt, men bättre är dock nu», sade fru Ingeborg; »ty nu bo frid och frihet tillsammans i våra dalar. Men se der har du ett minne från denna kampens tid, den lilla hvita byggningen på andra sidan sjön, det är *Utmedlands källare*, der store Gustaf var gömd. I morgon skola vi besöka den.»

»Åh, det skall bli roligt!» sade Olof; »men hvad är det för en eld, som brinner der nere lågt vid elfstranden! Den har valt ett blygsamt läge bland sina kamrater, de andra Valborgsmäss-eldarne.»

»Det är ett elakt skämt!» sade fru Ingeborg; »den elden är tänd på näset der fordom hexorna brändes, der tre bål stodo gent emot kyrkan, så att allt folket från Mora socken och de kringliggande socknarne kunde se "detta gräsliga spektakel", som presten J. Moreus kallar det i sin berättelse derom.»

»Ack! det är ju der eller deromkring, som pil-arten "salix daphnoides" växer. Hvad jag längtar att få se den. I morgon dag måste jag uppsöka den.»

»Ja, jag har hört att den växer på stranden och holmarne der», sade fru Ingeborg, »men vi

måste nu gå till våra grannar!» Och med hjertlig ursäkt för dröjsmålet förenade sig nu fru Ingeborg med vännerna från Sollerön och Noreberg, och förestållde dem sin nyss ankomne unga styfson, hvars vackra utseende, lediga, litet stolta hållning, men högst artiga väsen gjorde ett behagligt och lifvande intryck, särdeles på prostinnan Martina, som förklarade för sin prost, att hennes hjerta stod i stor fara.

Löjtnant Lasse, Brigittas bror, som med sin syster re'n för fjorton dagar sedan kommit till Mora, blef äfven förestålld. Ungdomen samlade sig omkring fru Ingeborg, ty hon älskade de unga, och det var hennes glädje att söka roa dem.

Nu bar man till henne en torrvedsfackla med begäran att hon ville tända elden på Östnorsberget. Och "Stor-mor i Dalom" fullgjorde kallelsen, och snart steg en hög och dånande låga upp ur högen af ris och tjärtunnor, och rop och skrik i mångfaldiga tonarter stego med den mot höjden. Männerne, isynnerhet de unga, släpade stora qvistar och trädruskor ur skogen och kastade på elden; snöflingor följde med och fräste i lågorna, som mer syntes lifvade än dämpade af dem.

Knappt hade elden från Östnorsbacken blossat upp, förrän man på toppen af Middagsberget såg en flamma, som först tycktes fantastiskt dansa fram och åter, men slutligen vidgade sig till en stor eld, som steg högre och lyste präktigare än alla eldarne i nejden.

»Gud och folket!» utbrast fru Ingeborg. »Hvem tänder en sådan eld på Middagsberget? Det minnes jag mig icke ha sett. Det måtte vara bergskungen sjelf.»

»Ja, det är han! Det är han!» utropade Siri, klappade i händerna och såg vild ut i det flammande eldskenet.

»Siri! Siri!» sade sakta varnande fru Ingeborg. Brigitta och Valborg gåfvo hvarandra ett ögonkast. Siri vek undan, blandade sig bland allmogen, bjöd gummor och gubbar snus, och snusade med dem ur en liten näfverask, och dansade om med de små barnen.

Äfven fru Ingeborg vände sig nu till allmogen, helsade och skakade händer.

»Nu kommer Dalkarlen farandes!» sade hon med en blick på elfven och med det, der i nejden brukliga, uttrycket för vårflodens ankomst.

Det ordades åtskilligt om elfvens utskärningar i sanden, om faran för Mora kyrka, som elffåran kommer allt närmare. Man talade också om utsigterna för årets gröda, och gamla bönder skakade betänkligt på sina hufvuden och visade på eldslågorna på bergen, som drogo sig åt norr, hvilket bebådade en kall vår.

Men fru Ingeborg trodde aldrig på elaka förebud, och tröstade äfven nu med sitt älsklingsordstäf vid slika bekymmer:

»Än lefver gamle Frey!»

Och Dalfolket, som visste att "Stormor i Dalom" härmed betecknade något godt, läto sig tröstas häraf, ty hennes ord voro kungsord för Mora folk. Sedan hon återgått till sitt sällskap, fortfor folket att tala emellan sig i denna besynnerliga, för Dalfolket egna dialekt, som icke förstås af andra Svenskar, men som sednare språkforskningar utrönt vara Isländska, det språk, i hvilket den äldsta Norräna tungan ännu lefver.

Nu började man röra i matkorgarne och tänka på trakteringen. Prostinnorna från Mora och Sollerön spenderade frikostigt ett kosteligt öl, bryggdt på Rättviks korn — ty Rättviks korn är det bästa i Dalarna. När undfägnaden kom till ungdo-

men, ropade några röster på Siri; men Siri var icke der, »hon hade gått inåt skogen», sade några af folket, och ditåt begåfvo sig Olof och Brigitta för att söka henne. De hade ropat några gånger, men utan att få svar, då de hastigt förnummo ett starkt ruskande i trädens grenar och sågo skymten af en högväxt man, som drog sig undan inåt skogen. Ett ögonblick derefter hoppade Siri skrattande fram ur en tät småskog, der hon tycktes ha gömt sig för dem.

»Hoppa och skratta icke så, Siri!» sade halft förtretad Brigitta, »du blir då lik en skata, och trollpackor sägas kunna förvandla sig till skator. Och du borde ej gå så der ensam i skogen. Nyss sågo vi en stor karl, som smög sig undan, och som kom från samma sida der du var, du lilla hopptossa!»

»Då var det väl en af de der jättarne, som adjunkten talte om, kanske bergskungen sjelf!» sade Siri lätt och skyndade framom de andra till elden, som lyste emellan de rodnande björkarne.

Brigitta skakade på hufvudet och sade: »det är något på tok med henne. Alltsedan den tid, då jag var fisk och hon bergtagen, är hon underlig ....»

»Du *fisk* och hon *bergtagen!*» utropade leende Olof, »det låter rätt lustigt och besynnerligt».

»Ja, men det är vida mindre lustigt och mer besynnerligt än det låter», återtog Brigitta; »men jag skall berätta dig derom en annan gång, ty nu ropar man oss derborta».

Trakteringen och munterheten vid Valborgsmäss-brasan var nu i full fart. Med stora trädstörar och stänger rörde Morakarlar i brasan, som alltjemt ökades, visor sjöngos, fioler gnedos, och på fru Ingeborgs motion förenade man sig allmänt i en stor ring, som långsamt rörde sig kring elden under det man sjöng:

»Hej, lusteligt att dansa!
Vi som andra.
Alla taga vi i ring,
Alla dansa vi ikring;
Ella står uppå hälla!»

Detta var aftonens glanspunkt. Fru Ingeborg med de sina, och familjen från Sollerön lemnade derefter elden och begåfvo sig på hemvägen åt Mora. Allmogen glesnade och troppade af i skiljda flockar, hvar hem till sitt. Eldarnes flammor slocknade småningom. Men knappt hade de mörknat, då ett annat sken upplyste höjdernas toppar och

förjagade natten. Dock förblef allt stilla i dalarne. Sömnen bredde sina vingar öfver trötta menniskor, och frostdimman svepte sina kalla lakan öfver jorden, och släckte glöden i Valborgsmäss-eldarnes aska.

Den första Maj.

Det var morgon, och solen, varm och klar, kysste natt och frost från jordens panna, och jorden, »den gamla, heliga jorden», — som Edda-sången kallar henne, — låg i herrlighet der, med sina tysta, ur djupet stigande krafter, sina rodnande löfskogar, sina grönskande marker, sina brusande vatten, sitt svällande, vårfulla lif. Ett par sköna, tankfulla menniskoögon betraktade morgonens skådespel. Fru Ingeborg stod i sitt sängkammarfönster på Mora prestgård och andades in den friska morgonluften, och lät sina blickar hvila än på den unga rågen, som stod darrande i morgonvinden, än på de klara vattnen, Dalelfvens och Siljans, som omsluta halfön, der kyrkan och prestgården ligga, än på de dunkla granskogarne med deras granna, röda, uppåt skjutande blomster, än på de fjerran blå bergen — en ständig skönhetslinea i Dalarnes landskap. Det låg mycket i denna blick;

tjusning af det sköna på jorden, tacksam glädje deröfver, och dock en vemodig längtan efter något ännu fjerran, något »bortom bergen», någon fullhet och herrlighet, som ännu blott fanns i aningen eller i — — saknaden. Hon var vacker, fru Ingeborg, der hon stod, med det mörkbruna håret deladt öfver den lätt hvälfda pannan och enkelt uppfäst i nacken, i den friska, lätta klädnaden, som i vida veck slöt sig kring de något fylliga men ädla formerna; hon var vacker isynnerhet genom det uttryck af själfull godhet, som var hufvuddraget af hennes fysionomi.

»I afton kommer han!» sade hon halfhögt för sig, och tryckte ett litet bref till sina läppar. Hon såg åter ut genom fönstret. Hennes blickar lifvades hastigt, såsom af något behagligt föremål; härpå följde en kort men häftig suck, en rörelse med handen åt hjertat, som om der kännts någon plåga; en hastig blekhet förjagade kindernas blommor; fru Ingeborg stängde fönstret och gick in i ett annat rum. En stund derefter hörde man hennes välljudande röst utdela befallningar i huset; drängar och pigor kommo i rörelse, och allt var lif och frisk verksamhet derinom.

Vi vända oss till föremålet, som uppkallat hos henne de skiftande rörelserne af nöje och oro, och se en ung flicka, med en hvit *kråka* på hufvudet (d. v. s. en slags hufvudbonad midt emellan hatt och hufva, som liknar Dalkullornas "flax", och som allmänt nyttjas af unga flickor i Dalarna) och en mängd örter i sitt förkläde, komma lätt gående på vägen från elfven förbi kyrkan och upp mot prestgården. Det är Siri. Nyss rodde hon ensam i en liten båt öfver elfven, och tyckes nu komma hem från en tidig morgonvandring.

I ett rum på Mora prestgård finna vi Brigitta och jemte henne unga herr Olof, som är i stor verksamhet för att packa upp ett par bokkoffertar, men betydligt försinkas deri af det samtal, som pågår emellan honom och hans vän och slägtinge Brigitta, hvilken under tiden ställer i ordning ett stort kaffebord och talar med Olof om hela verlden, och nu sist om hans hem och familj.

»Är icke moster alldeles gudomlig?» säger hon.

»Min mor! Ja, hon är förtjusande ännu i dag, som för tio år sedan, då hon blef min mor, och jag beslöt att — icke tåla henne. Hvad jag minnes det väl! Jag var då en tretton års, styf-

sint pojke, och hade afgjort med mig sjelf att jag aldrig skulle lyda något fruntimmer, och isynnerhet icke min blifvande stjufmor, som jag då ännu ej sett. Jag beslöt att vara rätt stursk och stolt emot henne. Och så var jag verkligen då hon kom i huset; men se, — hon hade icke varit en vecka der, innan jag, snart sagdt, dyrkade henne, lydde hennes minsta vink, sökte gissa hennes önskningar, och var halft förtviflad när jag tyckte mig se i hennes ögon en strängare blick. Ja, hon fick det fullkomligaste välde öfver mig, jag vet alls icke huru. Men så fick hon öfver min far och öfver hela huset. Min far hade varit enkling i flera år, och hans lynne var icke godt den tiden. Jag var alltid litet rädd för honom, ty våra lynnen tycktes icke passa tillsammans. Hemmet var mörkt och tungt. Men med min stjufmor kom sol och glädje ditin; min far blef lycklig, alla blefvo nöjda och min gladaste tid begynte. Mina föräldrar bodde då i Westerås. När de för fem år sedan flyttade till Mora, då måste jag skiljas ifrån dem, och resa till Upsala att studera, och sedan kom min utrikes resa, som var rätt rolig. Men ack! det är bra skönt att vara hemma igen!»

»Ja, och att finna i hemmets fatabur både gammalt och nytt», sade Brigitta. »Hvad tycker du om Valborg?»

»Hvad skall jag ännu tycka om henne? Hon är en ganska vacker — bild.»

»Och om Siri?»

»Åh, då! Hon är ju alldeles vild, en rigtig yrhätta! Och det klär henne bra mycket sämre nu, än för en fem år sedan. Då såg jag henne sist, hos generalskan, hennes mor, på Silfverdal. Hon var då en bortskämd, vild unge, men hade ett eget, förtrollande behag. Jag glömmer aldrig huru hon en afton sent, sedan modren lagt sig, stal sig ut på gården och lekte och dansade der med en kattunge, ensam för sig sjelf. Jag ser ännu huru de små, hvita, bara fötterna flögo, som ljusstrålar, på den mörka, fuktiga marken, under det hon kastade upp små stenar och åter fångade upp dem, eller lät kattungen göra evolutioner öfver hennes hufvud, — hon lät mig jemt tänka på elfdrottningen, som säges dansa om sommarnatten, liten, fin och hvit, med gullgula lockar. Jag spelade likväl då rolen af en sträng mentor, ty jag gick ut på gården och tvingade den lilla danserskan att förfoga sig in i huset och

i sin säng igen. Hon var då rätt ond på mig, men sedan blefvo vi särdeles goda vänner, och kallade hvarandra bror och syster. Hon var då tio år gammal och uppfostrad på det mest besynnerliga sätt. Generalen hade låtit henne växa upp som en pojke, och roat sig att lära henne rida, simma m. m., sådant som hör gossar till, och hennes egen håg gynnade detta. Efter hans död ville generalskan tvärt förändra flickans väsen; men det stadnade vid vanmäktiga försök, som retade upp hennes sinne. Jag har hört sägas att hon *stängdes inne* och *svältes* hela dagar, för att bringas till lydnad och stillhet; men då det ej lyckades, släpptes hon ut och fick då vara friare och vildare än någonsin. Nu borde dock detta väsende icke fortfara. Hon måste vara snart sexton år gammal, och har varit nära på ett år här i huset. Hur kan min far med detta hennes vilda väsen?»

»Han skakar på hufvudet deråt, men i grunden tror jag att han tycker om flickan och är road af henne. Sedan hon kom i huset, var han blott hemma ett par månader; sedan måste han fara till riksdagen.»

»Och min mor, hvad tycker, hvad säger hon?»

»Ack! se det är det värsta. Der är något, som jag icke förstår. Moster har välde öfver alla menniskor, men öfver Siri har hon det icke; hvad tycker du väl, att hon ingen gång ännu kunnat få henne att följa med sig i kyrkan. Det är något besynnerligt emellan dem, men bra är det icke. Hon lyder icke moster, och öfverhufvud lyder hon ingen. Hon följer sin egen vilja, och den är heller just intet ondt uti, när hon icke slår sig på att spela Godelius spratt; ty näst att svärma omkring i skog och mark är hennes käraste nöje att leka med små barn, kläda dem, berätta för dem sagor, tämja och vårda djur. Allt tjenstfolket håller af henne, som deras ögonsten, och hon är mycket mera med dem, än med oss andra. Valborg tål henne icke alls; min adjunkt anser henne nästan som ett troll, som kunde förtjena att en liten smula brännas, men jag . . . .»

»Nå väl, du Brigitta?»

»Jag tycker om henne. Och vore jag karl, så — skulle jag kanske bli kär i henne.»

»I henne? Är du tokig? Hon är kanske icke utan en viss vild grazie, men — hon är då icke det minsta vacker; snarare ful; inga drag,

en potatisnäsa, inga färger, en blekaktig, väderbiten hy ....»

»Ack! de karlarne med deras vackerhet först och sist! Jag säger dig Olof, att Siri, utan drag och utan hy eller färger, har en vackerhet, som är vackrare än den grekiska skönheten; hon har uttryck och miner, som äro — bara förtjusande, ingenting mer. Och sedan är det öfver den flickan, öfver både hennes kropp och hennes själ en friskhet, en doftighet, en *dagg*, om jag så får säga, som har mera behag än alla de vackraste färger och former. Ja ja, du! Passa på, att du en vacker dag icke blir kär i yrhättan med potatisnäsan!»

Olof skrattade högt; dörren flög opp i detsamma och Siri steg in med sönderrifven klädning, det ljusa håret i stor oordning, men frisk och leende som morgonen, i det hon med strålande blickar räckte åt Olof en buskartad växt med daggblåa stammar och granna, gullgula hängen på bar qvist.

Knappt hade den unga botanisten fått den i ögonsigte, förrän han störtade upp, ryckte den till sig, och kysste den under utrop af:

»Salix Daphnoides!»

Siri kastade sig ned öfver en koffert och log hjertligen.

»Nu tror jag att ni äro tokiga allihop!» utropade Brigitta. »Och det är allt ledsamt att lefva med tokigt folk, för en förnuftig menniska. Ty fastän jag var fisk en gång, har jag alltid burit mig åt som folk, och aldrig gifvit mig på att äta eller kyssa ogräs.»

»Ogräs! är detta ogräs!» utropade den förtjusta botanisten. »Den raraste vext på hela jorden, ty i hela verlden finnes den ej, utom här vid Mora, och vill med sina blommor på bar qvist, sina skönt daggblåa stammar blott vexa i sanden här vid Mora! Jag skulle redan på morgonen ha uppsökt den, om icke jag först försofvit, och sedan förpratat mig. Hvar har du tagit denna vackra qvist, Siri? Men du har gjort dig illa .... du har stött dig vid ögat!»

»Åh, det är ingenting; qvisten slog mig, när jag ville bryta den; kanske det var för att hämnas, eller kanhända en af hexorne var med derom, ty den är från näset vid elfstranden, der de brändes.»

Och medan Olof gick ut i ett annat, ljusare rum för att betrakta och undersöka sin pilqvist

och dess blomster, fortfor Siri att halft liggande öfver kofferten, och med kinden hvilande mot de korslagda armarne, prata för Brigitta: »Tänk, att när jag bröt den, såg jag en af de svartbrända pålarne efter bålen sticka upp ur sanden! Tänk om hexorna hade krupit upp ur jorden med! Hu!» Och Siri log. »Det var ju fasligt», fortfor hon allvarsammare, »att der, vid den vackra elfven, stått tre bål, och att på dem brändes en Bartholomei-dag sjutton menniskor. Men nästan alla trollpackorna gingo hurtigt till döden, blott tvenne jemrade och grufvade sig.»

»Du store gud! Hvarföre brändes de?» utropade med afsky Brigitta, föga bekant med denna orts historia.

»För det de farit till Blåkulla», svarade Siri åter med sitt friska skratt; »och», fortfor hon halft hviskande, »för det de varit hos satan! När trollpackorna gingo i hans tjenst, fingo de hvar och en ett horn, en raka och en nål. Och när de satte nålen i väggen, då öppnade den sig, så att man kunde fara igenom med både häst och vagn, och den brakade dugtigt; men ingen i huset kunde höra det; och när trollpackan var bortfaren, föll väggen åter ihop så tätt, att ingen

kunde se att den någonsin varit öppen. Men när trollpackorna kommo in i en stuga, sade de åt barnen derinne: »kom nu, j djefvuls barn, och följ mig till gästabud». Och barnen kunde ej motstå, ty ut ifrån hornet gick en glans, som alldeles förbländade dem. Då tog trollpackan barnen med sig och for till andra byar, der hon samlade flera; ty om hon icke hade nog många med sig, när hon kom till satan, så fick hon bannor och ofta stryk med, och befallning att genast packa sig af, för att hemta flera barn. När nu trollpackan samlat en mängd barn, satte hon sig med dem på skjutshästen, som vanligen var en ko, och for så af bakfram med den genom luften, och vände sjelf ryggen framåt. Och derunder ropade hon: »Så rada vi upp och så rada vi neder, ända åt fanders!» Är det intet lustigt?» Och Siri skrattade lustigt, isynnerhet då Brigitta svarade:

»Jag kan just icke säga. Nå, hur gick det sedan?»

»Jo», fortfor Siri, »sedan bar det af vidare, och under resan foro de in i ladorna, och trollpackan satte sin påse under sädeskärfvarne der, sägande: »ax, drag ax! och strå drag strå!» och då kommo axen flygande hoptals i påsen, men

halmen blef liggande qvar. Under vägen hvilade trollpackan ibland på kyrktaken, för att invänta sina kamrater, och när de kommo, så skröto de för hvarandra öfver huru många barn de förde med sig, och barnen satte de på taket, der de sågo ut som små kajor. Emedlertid gingo trollpackorna in i klockstapeln och skafde af klockorna. När de åter begåfvo sig åstad, foro de genom en blå sky och kastade i den ut den skafda malmen, sägande: »Gud låte min själ aldrig komma närmare gud, än denna malmen till klockan!» När de kommo fram till Blåkulla, så fingo barnen se ett hus, som sken som klart gull. Och der gick trollpackan in och gjorde knäfall för satan och kallade honom »herre och storfurste!» Sedan förde hon barnen, ett i sender, fram till satan och sade: »ser ni, stor-far, sådant vackert djefvuls barn jag här hafver med mig!« Satan frågade då barnen om de ville tjena honom, och de flesta svarade »ja» (ty fastän satan alltid var bunden med en stor kedja, så såg han så präktig ut och allt omkring honom lyste så grannt, att de omöjligt kunde annat än säga: »ja»). Då lofvade satan att han skulle stå dem bi, och att de skulle ha glädje och gamman, så länge de lefde.

Sedan märkte han dem, genom det att han bet dem i pannan, vid hårfästet, eller i lillfingret, och en penna doppades i blodet, hvarmed barnets namn skrefs in i en stor bok, och barnet fick af satan en silfver-riksdaler. Men om barnet talade om detta eller bekände hvar det varit, då förvandlade sig riksdalern i ett träspån eller en sticka. När barnet fått denna städjepenning, blef trollpackan glad och sade åt barnet: »härefter skall du alltid få bli min, och om du tiger, skall du alltid få följa med mig till gästabud.» Derpå begynte trollpackorna att laga mat, steka, baka och brygga, göra korfvar, bränna bränvin och ställa till ett dugtigt gästabud, der det gick lustigt till, och satan spelade under bordet med svansen, som han slog i golfvet. När kalaset och dansen voro slut, tillsade hofmästaren, på satans befallning, hvar man nästa gång skulle samlas eller ha *konvent* — ty så kallades gästabudet. Och så förde trollpackorna barnen hem igen, hvar till sin ort. Barnen fingo också granna horn i Blåkulla, och lärde sig att förbanna minne och sinne, himmel och jord, all gröda på marken och alla foglar, utom skatan. Och nya namn fingo de också i Blåkulla, såsom: »Stygga!» »Guds dö!» »Tvi dig!»

»Är det icke vackert?» Och Siri lyfte upp hufvudet och skrattade åter hjertligt. *)

»Vackert? Nej, det kan jag inte finna!» sade Brigitta, »och fulare historia vet jag mig knappt ha hört. Kära Siri! Hvarifrån har du den?»

»Af .... en skata!» svarade Siri, skälmaktigt nickande. »Och den skatan har lofvat att också en vacker dag föra mig till .... Blåkulla. Ty jag vill gerna fara dit genom luften, genom den blå skyn, och se hur der går till.»

---

*) Hvad Siri här berättar, finnes till större delen i ett defekt manuskript, som blifvit utgifvet på trycket af C. G. Kröningssvärd jemte »handlingar om Trolldomsväsendet i Dalarne åren 1668 och 1673». Riksrådet Lorentz Creutz och flera aktade män sutto i kommissionen, som höll ransakning öfver detta »oväsende», och blodig var den, ty icke mindre än fyratiosju personer hade blifvit inom Fahlu län för trolldom aflifvade från år 1668 till den 15 April 1671. År 1673 lefde åter denna besynnerliga sjukdom upp i Dalarna, och med den den oförnuftiga behandlingen, som tycktet öka dess smitta. Men grefvinnan Catharina Charlotta De la Gardie, född Taube, tog sig an de olyckliga förvillade och bragte det derhän, att förföljelsen mot dem upphörde och med den, småningom, äfven sjukdomen. Ännu i våra dagar förnimmes ett och annat litet recidif af den, ty när Dalfolkets fantasi upptändes, blir den lätt dyster och alstrar vidunder. Men man tillgriper nu andra medel deremot än bål

»Gud bevara dig flicka, så du talar! Olof!» fortfor Brigitta till den åter inträdande unge mannen; »hvad är det för historier om trollpackor och Blåkullafärder här i Dalarna, som Siri pratar om? Gör hon upp dem, eller ha de någon sanning?»

»Sanning ha de, så tillvida, att sådana historier och en blodig ransakning om dem verkligen grasserat här i Dalarna, isynnerhet i socknarne kring Siljan», svarade Olof. En mängd folk, både

och brand. För en tid sedan var på Sollerön en ung flicka, som sade sig hvar natt bli förd till Blåkulla. Föräldrarne, rättskaffna men enfaldiga menniskor, voro högst bedröfvade häröfver. De vakade öfver dottern, de bundo henne med rep i sängen, men det ville ej hjelpa. Gråtande berättade hon om morgonen att hon ändå, under natten, varit i Blåkulla. De bekymrade föräldrarne gingo slutligen med henne till presten på ön, och bådo honom med tårar att hjelpa deras barn utur satans klor. Efter att åtskilliga gånger ha talat med flickan, sade presten en dag till henne: »jag vet ett medel, ett säkert medel att hjelpa dig, men — det kostar mig mycket. Dock, efter intet annat råd tyckes gifvas, så vilja vi gripa saken an.» Med mycken högtidlighet lät han flickan sätta sig på en beqväm stol midt på golfvet, tog Cornelius Nepos från bokhyllan och begynte läsa ett kapitel. Innan detta var till ända, sof flickan bastant. När hon vaknade, förkunnade henne presten att hon var botad, och .... hon var det.

gamla och unga, voro anklagade för umgänge med hin onde.»

»Ja», inföll Siri, »och bland dem var en ung flicka, som bedyrade sig vara oskyldig, men sade att hon "icke begärde att lefva". Och hon blef ställd under "Guds dom". Guds dom! Hvad det låter hemskt och högtidligt!» Och Siri ryste lätt och bleknade i det hon, liksom för sig, sakta upprepade: »Guds dom!»

»Se på henne, nu!» hviskade Brigitta, men uppmaningen behöfdes icke, ty Olof vände icke de uppmärksamma blickarne från den behagligt sjelfsvåldiga unga flickan, hos hvilken djupa rörelser syntes föregå.

»Det finnes mycket underligt här i verlden», fortfor Siri tankfullt, »och jag tycker att allt underligt är roligt; och jag ville gerna se och försöka allt.»

»Äfven att fara till Blåkulla!» sade Olof.

»Ja, det framför allt!» utropade Siri; »jag ville bra gerna se satan.»

»En mindre rekommendabel bekantskap, min lilla syster!» sade Olof skrattande.

»Tänk om han bet dig i pannan!» sade Brigitta.

»Åh!» svarade Siri, »jag skulle nog akta mig, jag skulle ej gå honom så nära. Han är dessutom bunden med en kedja. Trollpackorna såga väl mycket på den för att få den af, men så snart länken är nära afnött och färdig att gå af, så kommer engeln och löder ihop den, så att den blir lika tjock som förr. Men nu måste jag mata mina djur och se'n skall jag rida. Vill ni följa med? Jag skall föra er kring hela verlden.»

»Bara icke till Blåkulla!» sade Brigitta; »ty dit följer jag bestämdt icke med.»

Med ett hjertligt skratt lemnade Siri rummet, men fällde dervid ur förklädet några mossqvistar, som Olof upptog. »Det är af "Siris skräp", som Valborg och andra i huset kalla det», sade Brigitta. »Hon går jemt och drar ihop mossor och stenar och fogelägg och döda fjärilar och flugor med, tror jag, och andra märkvärdigheter, som hon finner ute i skog och mark, och samlar det i sitt rum, så att der ser ut som en rigtig skräpkammare.»

»Hum! Den skräpkammaren får jag lof att se!» sade Olof.

En stund sednare hörde han hvisslas rent och melodiskt på gården, och fick se Siri stående

på trappan till ena flygeln, omgifven af en hop vackra djur, som dels flaxade kring hennes hufvud, dels trängde sig kring hennes fötter för att af henne mottaga korn, bröd och smekningar. Bland de obevingade djuren märkte Olof en vacker elg-kalf med små klockor fästade vid sina gryende horn, och han fick veta att dess moder blifvit skjuten på ett björnskall under vintern och ungen hade då, i stället att fly, gifvit sig att följa menniskorna, modrens mördare. Elgkalfven fördes till Mora, der Siri blef dess vårdarinna, och snart följde djuret henne med en hunds trohet och kärlek. Och Durathor, som elgen kallades efter en af de hjortar, som enligt Eddan beta i toppen af Ygdrasil, var fridlyst på gården, men lydde ingen utom Siri. Nu slickade den hennes händer och såg på henne med en underlig innerlighet i de klara, bruna ögonen.

Medan Olof hjelper Siri att mata sina djur, vilja vi följa Brigitta en stund. Vi göra det med all trygghet. Hennes panna är oss en borgen för hennes klokhet, och i hela hennes lilla, runda, lifliga figur är ett så grundligt uttryck af trefnad och munterhet, att vi ej undra på att hennes vänner finna det en riktig onaturlighet, då de se

henne ledsen tio minuter å rad. Hennes små, skälmska ögon, hennes godsinnade, lustiga miner lofva dessutom att ofta hålla oss vid godt humör. Och hvad som ännu mer fäster oss vid Brigitta är — hvad vi af säker hand fått veta — att hon med det mest glädtiga lynne dock har en verklig enthusiasm för det tragiskt sublima, och att hon har en stor mottaglighet för allt poetiskt, men *aldrig* skrifver vers.

Nu stadna vi med henne framför en lång, mager herre, som med ett särdeles abstrakt utseende sitter fördjupad i en grekisk text. Framför honom gör Brigitta ställningssteg och säger högtidligt:

»Salutem Doctoribus Venerabilibus! Comment vous portez vous diesen morgen?»

Härvid vaknar den abstrakta gestalten, blickar upp, småler och säger: »hvad skall det vara för språk?»

»Förstår ers höglärdhet inte Babelska? Ett språk så gammalt som verlden. Hou do you do mio caro? Comment? Böse minen! Ryggradibus non comfortable?»

»Tala Svenska och gif mig en kyss!» utbrast adjunkten med sin gröfsta basröst och den mil-

daste blick i sina ljusblå ögon. Men Brigitta svarade med en flod af Babelska så förbistrad, att adjunkten begynte högt protestera emot en sådan »smörja» och det ädla latinets inblandning deri. Ett hjertligt skratt upplöste förbistringen, och försoningen slöts på Svenska samt på det tysta språk som är öfligt emellan förlofvade, och som måtte vara ett urspråk, ty det talas och förstås genom hela naturen. Härefter lemnade Brigitta sin adjunkt, betydligt upplifvad, för att af Valborg — som förde den inre, dagliga hushållningen — begära hans älsklingsrätt till middagen, nemligen pannkakor.

Adjunkten Godelius var en lärd man, isynnerhet i de gamla språken och i forntidens lif, men var litet benägen att liksom falla utur tid och rum i det närvarande dagliga lifvet, hvarför han ock till motvigt fäst sig vid en följeslagerska, som der var särdeles aplomb, och som dessutom hjertligen höll af honom. Det var omöjligt annat, när man kände honom närmare. Vänner och förmän hade också gifvit honom mycken vänskap, men — förbigått honom vid befordringar, så att han, vid snart fyratio års ålder, ännu blott var en fattig skolprest. Öfver sommaren vistades han

på Mora, för att öfva sig i prediko-embetet, men hade ingen utsigt att snart kunna komma *i eget bo*. Han var för mild och menniskoälskande att häröfver låta bitterhet uppkomma i hjertat, men sjukdoms-phantomer hade, i stället, uppstått i kroppen eller i inbillningen, och drefvo der ett spökeri, som endast vek för Brigittas latin eller skämtsamma upptåg och lustiga grimaser.

Brigitta gick emedlertid och sökte Valborg och fick se sin bror Lasse, som gjorde lofver och rekognoskeringar ikring den vackra, men kalla personen, som stilla och allvarsamt gick med nyckelknippan, åtföljd af kokerskan, och tog fram till hushållet. Sedan löjtnant Lasses tillbud af små tjenster blifvit afslagna, och hans små försök till samtal lemnade utan framgång, småtrallade han nu för sig sjelf sin favorit-visa ur en gammal opera:

»Hvad detta lif är sorgligt och kort,
Måtte det förljufvas af nöjet!»

»God morgon, bror Lasse!» intercalerade Brigitta. »Redan i full verksamhet, ser jag. Vacker flicka, Valborg? . . . Hva' falles?»

»Vacker, vacker, som Venus, men fière som Juno! Nå nå, skadar icke till att börja med.

Men du är väl säker på att hon är en rigtig menniska, att hon har kött och blod som vi andra?»

»Det skulle jag tro, men kan ej försäkra. Jag ämnar just nu söka opp henne för att be henne ge oss pannkakor till middagen.»

»Pannkakor! gudomligt! Valborg och pannkakor till middagen, hvilken utsigt! Jag följer med dig för att hjelpa dig att beveka hennes hårda hjerta.»

»Hvad detta lif är sorgligt och kort,
Måtte det förskönas utaf nöjet!
Jag för min del, jag vill leka det bort,
I sällskap med kärlek, därskap och löjet.»

Fru Ingeborg hade för eftermiddagen, denna första Maj, bjudit sina grannar från Sollerön och Noreberg och ville med ungdomen företaga en lustfärd i nejden, för att låta Olof se några af dess förnämsta skönheter och sedan föra honom till Tomtegården vid Utmedland, der den bekanta källaren skulle besökas.

Det var ingen liten fröjd och icke litet glam i den stora Mora-vursten, när "Stor-mor i Dalom" satt der midt ibland all ungdomen, hjertligt glad åt dess glädje. Olof och Siri redo bredvid eller förut, och så bar det af ut i nejden.

Berg öfver berg och dalar i dalar är hvad som gifvit provinsen Dalarna sitt namn. Och till Dalarna måste man fara, om man vill se en natur, ännu i storartad oskuld, ett folk, ännu i detta patriarkal-tillstånd, som allt mera försvinner från jorden och som har drag af så stor och rörande skönhet.

Som Dalelfven går genom Dalarna — en stor och ljus tanke genom ett allvarligt, mödofullt lif — så går religionens lifsåder genom Dalfolkets arbetsamma lefnad, och århundraden ha gått öfver detta folk utan att lemna någon rost. Det är ännu i utseende, i seder, i klädedrägt och sinnelag detsamma, som i Engelbrechts och Wasas tider. Arbete och bön ha bevarat dess helsa och ungdomskraft. Låga äro det folkets boningar. Det böjer nacken vid sina hyddors dörr, men aldrig än böjde de den under förtryckarens ok. Stora historiska tilldragelser ha invigt denna jord — den Svenska frihetens fosterjord — man ser dock inga

monumenter, inga minnes-skrifter. Äfven här är oskuld. Man visar Er en källare, en lada, en grönskande, gropig backe vid Dal-elfvens strand, och man säger Er: »här dolde sig för förföljare, här tröskade för dagspenning, här talade till Mora folk för Sveriges befrielse *Gustaf Wasa*. Och för Er tanke framstår en den herrligaste roman, som historien äger, och de ädla minnena, som inga minnesvårdar vårda, inga skrytsamma Ciceroner utropa, tyckas hviska till Er ur skogen, ur bergen och dalarne, ur folkets kraftiga gestalter, ur Elfven, som sjelf under sitt lopp från sin vagga på Idre fjäll och till Österhafvet, med de hundradetals bäckar den upptager i sitt sköte, med sina praktfulla forsar, sina djupa, sköna lugnvatten, sina bugter och grenar, sina växande krafter och sin sista praktfulla bragd vid Elfkarleby, innan den ger sitt lif åt hafvet, är en lefvande bild af denna hjeltedikt.

Sådana voro de tankar, som uppstego i Olofs själ under hans färd denna dag. Vi beskrifva den icke vidare, men stanna med den nära Utmedlands-by, der sällskapet steg ur vursten, för att till fots begifva sig till Tomtegårds-källaren, som ligger på en äng vid Siljans strand.

Stugan, som fordom hvälfde sig öfver den, är längesedan nerfallen. Men nu har man byggt en sal deröfver af träd och helt oprydd. Derinne hade nu en god ande — "ställets Tomte" sade fru Ingeborg — dukat opp ett bord med hvarjehanda förfriskningar, och de helsades med allmänna glädjebetygelser. Men Olof ville genast ned i källaren och Siri, som, betänkt derpå, tagit elddon med sig, tände straxt eld på ett ljus, lyfte upp en lucka i golfvet och gick behändigt förut nedför den lilla branta och söndriga stentrappan, som förer ned i källaren. Väggarne uppe i salen äro alldeles öfvertäckta af namn, som resande skrifvit, ristat, ja, graverat med stor omsorg, namn högst märkvärdiga för — sina ägare. I det lilla rummet under jorden läser man intet namn på de svarta murarne; der är tomt, tyst, ödsligt, som i grafven; men der lefver ett stort minne, minnet af hjelten, som var gömd i detta mörka hål, med sin olycka, sina stora planer, med Sveriges framtid i sitt hjerta. Hvilka känslor, hvilka tankar hade icke lefvat inom dessa jord-murar?! Icke det ringaste dagsljus kan utifrån tränga dit in. Med hvar sitt ljus i handen stodo nu Olof och Siri der, och när de sett sig omkring på de

svarta väggarne, taket, golfvet, sågo de på hvarandra, och deras ögon lyste och de logo mot hvarandra, lifvade af samma tankar.

När de åter voro uppe i salen, hörde de fru Ingeborg berätta huru Danskarne efterspanade Gustaf under hans vistande här, på Tomte-gården, och huru han då måste dölja sig i källaren, och huru Tomt-Matts Larssons hustru vältade ett stort vörtkar öfver källar-luckan, så att den icke påfanns af fienden. Det var med en liten stolthet, som fru Ingeborg anmärkte, att Gustaf Wasa hade trenne gånger Dal-qvinnors fosterlandskärlek och rådighet att tacka för sitt lifs räddning. Under det man här språkade och förfriskade sig, kommo Mora-kullor gåendes öfver ängen och flockade sig kring källaren, med en barnslig nyfikenhet, som man ofta ser hos Dalfolket. Bland dessa voro unga flickor med håret lindadt med röda band och uppsatt kring hufvudet enligt ortens sed, så att det såg ut som om de vore klädda med blomsterkransar. Alla dessa bjöd nu fru Ingeborg på dans till Mora prestgård; och i båtar, som hon låtit komma från Mora, rodde man nu dit tillbaka på den spegelklara Siljan, medan solen mot sin nedgång kastade gyllne mantlar öfver bergens jätte-gestalter.

Middagsberget såg isynnerhet präktigt ut dervid, ty man såg från sjön dess ena sida i strålglans, medan dess andra stod mörk och allvarsam. Siri hade blifvit helt allvarsam också, och vände icke sina blickar från det majestätliga berget.

Man rodde uppför elfven och landade vid den så kallade "Klockgropen", en grönskande kulle vid elfvens strand. Der uppe stadnade sällskapet en stund och återkallade i minnet hvad som här i fordna dagar tilldrog sig. Ty det var här, som »en helgedag under Julen, just då Morakarlarne kommo ur kyrkan, Herr Gustaf uppsteg för att tala till den församlade menigheten. Den låga middagssolen stod midt öfver det rätt i söder liggande Esunds (eller Middags-) berget och spridde ett klart sken öfver den snöiga nejden. En frisk nordanvind blåste, hvilket af Mora-karlarne anses som ett godt tecken. De samlade sig alla omkring Gustaf, betraktande uppmärksamt den unge manlige herrn, om hvars oskyldiga förföljelser de redan hört så mycket talas. Med sin starka, välljudande stämma började han här tala: »*Jag ser eder stora församling med mycken glädje, men med lika stor sorg besinnar jag allas vårt tillstånd.*» — — Han fortfor att skildra för folket

Sveriges olyckliga tillstånd under Danmarks förtryck, och slutade med dessa ord: »*Dalamän hafva i alla tider varit frimodige och oförskräckte, då det gällde deras fädernesland, hvarföre J också ären uti våra krönikor berömde, och alla Sverges innebyggare vända nu sina ögon till eder, ty de äro vane att anse eder som frihetens och fosterlandets fasta beskydd och försvar. Jag vill gerna följa eder och hafva för eder osparda mitt svärd och mitt blod: ty mer har ej tyrannen lemnat mig. Och han skall då förnimma, att Svenske män äro både trogne och tappre och att de med lag och icke med ok styras måge*» *).

Det lilla, fosterländskt sinnade sällskapet, som nu här, öfver trehundra år sednare, firade hjeltens minne, drack här hans skål och den frihets, som hans bragder förvärfvat, hvarefter det i glädje och gamman tågade upp mot prestgården.

På Mora gård surrade redan nyckelharpan, när sällskapet anlände dit. Det var den melankoliska, men danslust ingifvande Orsa-polskan, som gick "vid oafbruten bas". Och snart svängde

---

*) Fryxell: Berättelser ur Svenska historien.

par efter par surrande om, efter dess säkra takt. Det var en gång — men det är länge sen — då Carl den elfte dansade på Mora gård och svängde i polskan med Mora Kullor. Det hade vi gerna sett. Nu svängde här löjtnant Lasse, re'n i fullt flängande kurtis för sin kusin, den sköna, men känslolösa Valborg.

Siri dansade mest med barnen, lekte och sprang med dem. På en gång tyckte sig Olof återse den tioåriga flickan, som hade tjusat honom med sin dans i sommarnatten. Väl var hon nu betydligt längre, men den fina, spänstiga gestalten var ännu barnslig och outbildad; håret hade sin förra guldglans, som om en solstråle flätat sig in deri, ögonen strålade så eldigt dunkelblå, fötterna flögo så snabbt och lätt på marken — Olof måste åter tänka på Elf-drottningen, som sagorna beskrifva, "späd och fin, smärt som en lilja och rösten lockande och ljuflig". Han såg på Siri med innerligt nöje. Dock betraktade han äfven Valborg och gaf henne stort företräde framför Siri i skönhet och qvinlig värdighet. Denna jemförelse steg, sednare på aftonen, betydligt till Valborgs fördel, då han såg henne sysselsätta sig med qvällsvarden, som serverades i salen för

öppna dörrar, och märkte hennes omtanka för alla, och då han med detsamma fick se Siri på förstuguqvisten med största ledighet rökande cigarr på ett blossande sätt, och drickande punsch med prosten från Sollerön och adjunkten, samt pratande och skrattande högt med dem. Han kunde knappt tro att detta var samma Siri, hvars ögon lyste så sköna mot honom i källaren vid Utmedland, som nyss i dansen låtit honom tänka på ljusalf och elf-drottning. Hon syntes honom nu, i den bolmande tobaksröken och med cigarrn i mun, förvandlad till svart-alf, och han fick en oemotståndlig håg att säga henne huru ful han nu fann henne. Han motstod den icke heller, utan stod snart bakom Siri, hviskande till henne sin oförgripliga mening. Han fick till svar en puff tobaksrök och den försäkran, att hon alls icke frågade efter hvad han tänkte och tyckte.

»Jo det är just den rätta att bli kär uti!» tänkte Olof; »hon är faslig! Usch! Men jag tror att min förståndiga Brigitta har blifvit lite tokig.» Och han vände sig med en vördnadsfull blick till den hvitklädda Valborg, som bjöd honom en tallrick af Dalarnas lif- och älsklingsrätt — gröt och mjölk.

Dansen räckte till klockan tio, och snart derefter åtskiljdes man. Fru Ingeborg tycktes vara ovanligt angelägen om att alla skulle i god tid gå till hvila, och uppmanade flitigt dertill. Olof knotade litet deröfver. För sin del hade han gerna, försäkrade han, sutit uppe och språkat med henne hela natten. Emedlertid somnade han så fort han kom i sin säng, och snart hvilade alla i huset, likasom han, i sömnens armar. En enda vakade, och det var fru Ingeborg.

I den ljusa Majnatten stod hon vid sitt fönster och läste åter om den biljett, som hon läste på morgonen, och som var af följande innehåll:

»Älskade hustru!

»I morgon afton, men troligen icke förrän ganska sent, är jag åter hos dig! Säg ingenting om min ankomst åt ungdomen; låt alla i huset gå och lägga sig i vanlig tid. Jag har en barnslig önskan att denna afton se endast dig, välkomnas ensamt af dig; — jag vill ej förströs af någon eller något. Dröjer jag in på natten, så vill jag ej se ljus i något fönster, utom i ditt. Det lilla ljuset ur ditt rum — hur det skall stråla mot mig, nej, in i mig, i min själ, mitt hjerta! Min

hustru! Trött, uppledsen, förbittrad öfver menniskors småsinne och egoism, söndersliten af onyttig strid, af fruktlösa ansträngningar, der den redligaste vilja strandat mot köld och maklighet, ond på verlden och ond på mig sjelf, så, min Ingeborg, återkommer jag till dig för att lägga mitt hufvud i ditt sköte och låta dig andas bort molnen ur min själ, för att be dig lägga din varma hand på mitt bröst. O! jag har en sådan hamn, och jag vågar klaga! Min lilla qvinna måste bestraffa mig; men visste du rätt, hur det blir mig till mods vid tanken på att snart vara hos dig och få dröja hos dig, sannerligen — du skulle icke då vara missnöjd med

Din

Gustaf.

P. S.

Jag fruktar att det aldrig blir afton i dag».

Det andades varmt ur dessa rader på fru Ingeborgs hjerta, och det var väl derföre hon måste andas varmt på dem igen, i det hon förde dem till sina läppar, medan ögonen lyste i fuktig glans.

Hon tycktes redan hafva beredt allt till sin makes emottagande, och kallat till sin hjelp alla

vänliga husgudar, för att låta hemmet omfatta honom lik en himmel full af kärlek. Nu kastade hon åter en omsorgsfullt pröfvande blick omkring sig i det friska, behagliga rummet; hon gaf ett ögonkast åt den lilla anrättning, hon uppdukat i rummet nästintill, och som skulle vederqvicka den reströtte; hon ordnade å nyo den nya nattrocken och tofflorna, som hon under sin mans frånvaro förfärdigat åt honom; och slutligen gaf hon i spegeln en blick åt sig sjelf, åt den lätta, friska muslinsrocken, åt den lilla linongshufvan, som lik en hvit sky hvilade öfver hennes bruna hår. Fru Ingeborg var en af de fruar, som ännu, efter tio års äktenskap, och alltid, söka på ett fint och ädelt sätt att behaga sina männer, och derföre aldrig förlora deras — *tycke*, denna blomma eller denna krydda i alla förbindelser emellan menniskor. Men Gustaf Nordevall var ock af de män, som göra detta till ett — kärt besvär, rättare till ett *nöje*. Och nu väntade, nu lyssnade fru Ingeborg med en känsla, som lät hjertat slå och blodet vexelvis färga och lemna kinden. Vid hvarje litet buller utifrån spratt hon till. Hvad säger icke det sätt, det uttryck, med hvilket man väntar en make, med hvilket man

hör hans steg på hemmets tröskel, hans tag i låset af dörren? — en hel historia kan då läsas i ett ögonblick.

Vi känna en ung torparehustru, som förlorade sin man och som, talande om deras sammanlefnad, med tårar sade: »Visst kunde det, äfven emellan oss, komma ett ojemnt ord, som det händer makar emellan; men se, — aldrig behöfde jag bli rädd när jag hörde honom ta i dörren.»

Huru många hustrur, som icke kunna säga så! Ack! vi ha i sådana ögonblick sett kinder blekna, ögon förvirras och liksom gulna. Dock veta vi hustrur, som vid denna elektriska beröring dagligen bäfva, men — af fröjd.

Klockan var emot elfva på aftonen, då omisskänneligen ett åkdon hördes köra, och sedan stanna utanför grinden till Mora gård. Fru Ingeborg skyndade ut på förstuguqvisten och omfamnade — sin man.

Makarne.

Timmar hade förgått, och ännu sutto makarne hvilande i den beqväma soffan. Hans hufvud lutade mot hennes axel, och det ädelt bittra drag, som åt hans ansigte gaf en egen skärpa och ett eget intresse, var nu mildradt, förklaradt i ett stilla, kärleksfullt leende.

En myth i den finska nationaldikten, Kalevala, omtalar en moder, som hade förlorat sin son och som återfann honom — men sliten i tusen stycken, i djupet af dödens elf. Men hon samlar de förströdda styckena, hon samlar den sönderslitna sonen i sitt sköte, och vaggar honom der, under sånger, *hel* igen. Hvem har lidit och stridit på jorden och förstår icke meningen, sanningen i denna saga? Ack! — — —

Gå, du kärlekens vagga, gå!
Tona, o sång, med de helande orden,
stilla de hjertan, som kämpande slå;
söf, o söf, oroliga jorden;
gå, du kärlekens vagga, gå!

Söf de aggande minnens tropp,
väck alla sköna och herrliga drömmar,
sanningars förbud, hos slumraren opp;
gunga hans framtid på kärlekens strömmar
styrd af det starka, odödliga hopp.
Stig, du tanke, sök solen att nå!
kämpa, o kraft, och skönast i norden,
för frihet och ljus bland stora och små;
men framför allt på oroliga jorden
tona, o sång, med de ljufliga orden:
Gå, du kärlekens vagga, gå!

Och så hade fru Ingeborg vaggat bekymren, så hade hennes förståndiga, ljufliga ord sjungit helhet och frid i hennes makes själ. Han hade talat för henne om sina sträfvanden, sina strider; om det rätta han velat, den orätt han lidit. Och hon hade lyssnat med själ och hjerta, förstått, deltagit, förgrymmat sig öfver hans motståndare, fröjdat sig åt hans vilja, åt hans arbete, ja, äfven det skenbart fruktlösa; — ty hvem vet ej att »hvad som sås i snö, kommer opp i tö?» och småningom hade hon vändt hans sinne åt lifvets vårsida. Hon hade talat om det fridfulla, honom så kära värf, som han åter skulle få egna sig åt i sin församlings själavård, om det vigtiga, vetenskapliga arbete, till hvilket han nu kunde i lugn återgå, om den seger, hans goda afsigter genom detta slutligen måste vinna — hon förstod att upp-

lifva modet och hoppet, och så hade hon lyckats att insöfva hvar bitter känsla i sin makes själ, att förjaga alla moln från hans panna. Nu hvilade han och lyssnade leende till hvad hon sade honom om sin saknad, sin glädje, om våren, om Mora, om hemmet, om det lif, de nu skulle njuta tillsammans. Ett enda drag i denna tafla blef till en skymmande skugga. När professorn frågade sin hustru om Siri, och huru hon artade sig, svarade fru Ingeborg, djupt suckande:

»Ack, Gustaf! Jag fruktar att det aldrig blir folk af den flickan. Jag fruktar att hon antingen är genom sin olyckliga uppfostran ohjelpligt förvildad, eller ock att jag ej förstår mig på att leda, att bilda henne.»

»Tålamod, blott tålamod, min lilla qvinna», tröstade nu i sin ordning professorn. »Du räknar för litet på familjens inflytande på längden. När denna kärleksordning är hvad den bör vara, öfvar den en stilla makt, som ingen medlem derinom på längden emotstår. Ja, den gör äfven fiendtliga makter till sina tjenare, och använder branden, som höll på att tända på huset, till en värmande eld på hemmets härd. Jag är icke orolig för Siri. Hon skall tämjas

utan att veta det sjelf, och intet särdeles hårdt betsel skall behöfvas. Jag tycker om lif och eld hos ungdom; och är det något till flicka, så skall hon kunna smälta isen sex alnar omkring sig. Och en sådan flicka är eller blir vår lilla Siri. Valborgs köld och slutenhet är i grunden vida farligare. Vi måste söka att smälta denna is vid en passande eld. Men det blir en icke så lätt sak. Då vill jag heldre ha att göra med den der vilda elden. Kan den få sin rätta riktning, sin rätta näring, så blir den en välsignelse. Nu är tiden, då Siri bör beredas till nattvarden, och jag gör mig en glädje af att, under sommaren, sjelf läsa med henne ....»

»Ack! det vore visst godt, om blott den flickan icke vore så sjelfsvåldig, och du — du min egen Gustaf, blir allt lätt häftig.»

»Jag vet det, men jag vet också att din röst, ja blott din närvaro, kan stilla mitt sinne, när det vill sjuda opp. Var inne under mina lästimmar med Siri, om du det vill, eller gif mig en amulet, en lock af ditt hår, eller några ord skrifna af din hand, som jag vill bära på mitt bröst för att motverka det uppbrusande sinnet. Men nu, sedan jag är hemma, tycker jag att jag skall bli

from som ett lam; jag kan ej förstå att någonting skall kunna häftigt uppreta mig, och aldraminst en ung flicka med en natur, så rik, som Siris i grunden är det, och som jag dessutom tycker om. Du skall få se, att vi en gång få glädje af den flickan. Och det skola vi också få, hoppas jag, af min son. Jag är hjertligen glad att nu ha honom här i sitt hem. Han har i flera år lefvat mera för hufvudet, än för hjertat, och jag fruktar att dess uppfostran blifvit eftersatt. Men med detta skall du hjelpa honom och mig. Jag är af den författarens tanke, som säger: »det gifves blott en högskola, och det är den, der hjertat bildas» *).

Nordevall hade rest sig upp, medan han talade, och det var nu hans hustru, som lutade sitt hufvud till honom, lyssnade stilla och sade sedan·

»Ack! hvad det är mig kärt att åter höra din röst, att åter känna öfver mig vingen af din skyddande, stärkande ande. Ack! hvad lifvet nu kännes fullt och skönt. Den, som finge dö nu .... så här — gå så öfver från jordens ljus till himmelens! Men det vore för mycket. Det

*) V. Unge: Promenader i fäderneslandet.

vore ett lif, en död utan natt; — och natten, den kommer .... skall komma en gång!» Hon uttalade de sista orden med en drömmande, men halft profetisk ton.

»Men nu är det morgon!» utropade Nordevall, »se solen går upp! Min lilla qvinna, vi ha pratat bort natten.»

»Ja, nu är det morgon», sade fru Ingeborg och reste sig upp, »och nu, sedan min sol åter är här, skall jag bli modig och hoppfull. Jag skall bli ung på nytt, åtminstone till själen, ty kroppen. ..... Gustaf! jag har blifvit gammal under din frånvaro; saknaden efter dig har lagt sin tunga vigt på de trettiofem åren; jag har fått en stor skrynkla vid ögat! ....»

»Är det möjligt?» sade Nordevall; »får jag se den! Ja, verkligen en skrynkla!» Och han — kysste den. Så ömt hade han ej som älskare kysst det släta ögonlocket.

»Tack, du!» sade hon kärleksfullt leende; »du har vigt in min ålderdom.»

»För en skönare ungdom. Jag älskar den skrynklan!» Och han kysste den åter.

En gyllene vårsol bröt nu in i rummet och

kastade sina dallrande strålar på makarne, liksom för att välsigna dem.

O, huru vackert att älska rent och stort! huru gudomlig är den sanna kärleken! Äfven den enslige, som, vänd mot tankens stilla sol, gläder sig att vara undanryckt alla hjertats stormar, och att i sin lugna verld ha funnit en frid, ett *nog*, af hvilket menniskor intet kunna taga, till hvilket de föga kunna ge, äfven denne skall vid åsynen af väsen, som i hvarandra lefva, njuta, lida, ofrivilligt känna sitt hjerta värmas och — kanske med en tår i sitt öga — utbrista: »o, huru vackert att älska! Huru gudomlig är den sanna kärleken!» Makar, syskon, vänner, älskande som Gud älskar, skön och välsignad är eder lott; den enda på jorden, som fått löftet, — löftet om »evinnerliga hyddor» i det land, der kärleken sjelf är solen, den sol, som aldrig går ned.

Mora-hemmet.

Medlemmar af en familj borde emellanåt skiljas på någon tid. Det verkar en i många fall helsosam förnyelse, och återföreningen är — när kärlek ligger i grunden — så rik, så rolig, en ny vår. Vi gå ej så långt, som visan, den der säger:

»Allt samma och samma vår lefnad gör sur,
Omvexling förskönar vår hela natur!
Jag vånde jag ägde den skönaste mö,
Jag leddes att lefva, om hon glömde dö.»

Men, så der halfvägs — d. v. s. med de två första raderna — gå vi ändå.

Under det Maj-lif, som uppstod i Morahemmet i den första tiden efter husfadrens ankomst, blommade alla sinnen; äfven den slutna Valborg tycktes vakna upp till litet lif och deltagande; Olof var lycklig i känslan af att nu vara sin far närmare än någonsin, och Brigitta var helt yr i hufvudet af glädje och dansade om med sin morbror, sin moster, sin adjunkt och med hvem hon fick

uti. Endast Siri delade icke den allmänna glädjen, hon tycktes bli skyggare än förr, flydde den lyckliga familjen, vistades ute i skog och mark — man visste sällan hvar — och en slags vild melankoli kastade ofta sin skugga öfver hennes unga ansigte och gaf ett nattligt tycke åt hennes blick. Man såg henne sällan hemma, utom vid måltiderna, och det kostade på fru Ingeborg, som såg hur ofta professorns blickar sökte den unga flickan, ehuru han icke sade något; och de andras förmaningar till henne, att vara mera hemma, verkade ingenting. Tvenne aftnar i veckan församlades dock vanligen alla inom huset i en förtrolig krets, och det var de, då fru Ingeborg hade så kallad *spinnstuga*. Då samlades alla husets qvinliga medlemmar, hvar med sin spinnrock, i den stora salen, der elden var tänd på spisen. Och kring denna eld satte man sig och spann och spann. Och snart spann man herrarne fram, ty det gick muntert till vid spinnrockarne; der sjöngs visor, berättades historier, gafs och gissades gåtor. Fru Ingeborg hade ett outtömligt förråd af sådana, och roade sig med att, sittande ibland spinnerskorna eller vandrande fram och åter i salen, bry deras hufvuden med alla de under och ting, som hon

»sett i konungens gård», en gåtformel som hon ofta nyttjade. Fru Ingeborg var vanligen sjelf mycket glad under dessa aftnar och upplifvade alla, och tillät icke gerna någon att undandraga sig bidraget »till det allmänna bästa» af en berättelse, sång eller gåta. Siri sjöng vanligen någon liten lustig visa, och utmärkte sig i öfrigt blott vid gåtornas gissning, som mycket roade henne. Dessa roade också Olof och påminte honom de uråldriga tiderna i norden, då gåtor och sinnrika spörsmål voro de klokas käraste nöje; då äfven gudarne drogo ut från sina ljusa boningar, för att i sådana ämnen täfla med jordkretsens jättar och sjelfva Oden ej gaf sig ro förrän han häruti hade mätt sig med och besegrat den kloka jätten Vafthrudner. Olof sjelf hade nu, i sina reseminnen, dyrbara bidrag att lemna till spinnstugans nöjen. Han och löjtnant Lasse voro alltid der närvarande; de försökte till och med att spinna, men dels gick tråden så ofta af, dels ruskades spinnrockarne dervid så obarmhertigt, att fruntimmerna undanbådo sig detta slags biträde af herrarne.

Sednare på afton kom vanligen äfven professorn. Hans ankomst bland de sina verkade alltid

ett förhöjdt lif, ett stegradt interesse; och äfven i "spinnstugan" var det så, antingen han der blott var åskådare och åhörare, eller — hvilket ofta var fallet — sjelf med någon berättelse gaf sin tribut till »det allmänna bästa».

Få dagar efter Olofs återkomst var "spinnstuga" i hemmet, och alla voro församlade i husets stora sal. Fru Ingeborg hade gifvit konstiga gåtor, som Olof och Siri gissat i kapp. Valborg hade sjungit en visa. Adjunkten hade härmat oboé och spruckna trumpeter. Löjtnant Lasse hade föreställt ett ångfartyg som sätter sig i rörelse, hvarvid flera spinnrockar råkade i stor fara, och Brigitta hade berättat åtskilliga anekdoter om "Käringen", en personlighet, som uträttar och säger många ting i Sverge, såsom till exempel:

»Det vill jag se!» sa' käringen och köpte korpen för att se om han lefde i tvåhundra år.

»Tack nu vår herre, nu hjelper jag mig sjelf!» sa' "käringen", se'n hon kom upp på sina fötter igen.

»Ja», sa' käringen, »någonting på "ral" var det, och var det inte amiral, så var det korporal.»

»Om inte *om* hade varit emellan, så hade käringen bitit björn» m. m. m. m.

Alla hade gifvit sin skärf till aftonens underhållning, och professorn hade skrattat och af hjertans grund njutit sitt hemlif. Upprymd och varm svarade han, på de ungas böner att berätta något, med följande drag ur Dal-allmogens lif:

»En fader gick med sina båda döttrar, en vinterafton, öfver Siljans is. I skymningen togo de miste om sin väg och kommo ut på en svag is, som brast under deras fötter. Den brast äfven för deras bemödanden att hålla sig fast och att komma upp igen. Blott en af döttrarne lyckades att hålla sig uppe vid ett något fastare isstycke, och vid hennes axlar fäste sig i dödsångest den andra systern och höll sig uppe vid henne.

»Släpp mig, Margreta!» bad denna, »eljest går jag under. Jag orkar knappast hålla mig uppe sjelf.»

Men den unga flickan, i sin dödsångest, släppte icke, utan höll sig fast som förut.

Då hördes den sjunkande faderns allvarsamma röst:

»Hör du icke, Margreta, hvad Anna säger?»

Och i ögonblicket, som flickan hörde de orden, släppte hon systern och lät sig sjunka i djupet med fadern.

Systern lyckades att rädda sig; men ofta derefter kom hon till mig, i behof af tröst för sina samvetsqval; ty hon tillräknade sig Margretas död.

»En fader rodde med sin unga son på Siljan. En storm växte upp; deras lilla båt blef omkullkastad och slungad långt ifrån dem. Men ett bräde flöt nära dem, och vid detta fästade sig fader och son. Men det kunde icke bära dem båda. Och när sonen det såg, sade han: »Gud välsigne dig, min far! Lef för min mor och mina syskon!» Och han lät sig gå till botten.»

»Under det förskräckliga hungersnöds-året här, 1838, kom en dag till mig en Dalkarl, från en annan socken, och sade till mig:

»Sälj mig ett par skeppund halm!»

Mannen var af dessa stora, resliga gestalter, som man icke sällan ser här; dock hade han tydligen lidit af hungersnöden. Hatten med sina breda skyggen hade han dragit djupt ned i ansigtet.

»Jag kan icke sälja halm åt dig», svarade jag på hans begäran; »jag har icke mer än jag behöfver för mig och de fattiga af mina socknebor.»

»Sälj mig *ett* skeppund blott!» bad karlen.

»Icke det heller kan jag», svarade jag; »hvad jag nu har qvar måste jag behålla för mig och mitt folk.»

»*Ett halft* skeppund då!» vidblef Dalkarlen enträget

»Det gör mig ondt!» sade jag; »men icke en gång ett halft skeppund kan jag lemna dig.»

Den stora karlen tog ett steg närmare mig, sade icke ett ord, men sköt upp hatten ur pannan och såg stinnt på mig. Han lät mig se att — han *grät.*

Åsynen af denna smärta kunde jag icke uthärda. »Kom med mig», sade jag; »du skall få hvad du vill!»

Han följde mig och fick halmen, som han begärde.

»Om det vore för *mig*», sade han, »så skulle jag väl icke vara så här. Ty om vi menniskor lida och slita ondt, så är det icke mer än våra synder förtjena och hvad vi böra och kunna bära; men de arma kreaturen — hvad hafva de väl förskyllat?!....»

»Och nu en liten — kärlekshistoria!

En ung bonde älskade på en gång två unga flickor, och — besynnerligt! — älskade båda med en nästan lika kärlek. Och de älskade honom båda varmt tillbaka. Men den ena af dem visade honom en alltför gränslös hängifvenhet, och kanske var det derföre som han, på en gång, med en bestämdare känsla vände sig till .... den andra. Men denna svarade honom:

»Jag vill icke gå i brudstol under suckar af någon olycklig; och det är nu din pligt att gifta dig med Kerstin. Mig skall du alltid förblifva kär, men ... vi måste nu skiljas.»

Hvilket fält hade icke här varit för den franska romantiken, hvilka qval, raserier, explosioner, explikationer i oändlighet? Här hade blifvit både uppoffringar och förgiftningar och minst tre lik. Men huru enkelt löste icke Dalfolkets genius den svåra knuten!

Den unge mannen lydde den allvarsamma flickans, lydde pligtens bud. Han gifte sig med Kerstin, och som de båda voro i botten goda och bra menniskor, så blefvo de lyckliga med hvarandra. De hade lefvat lyckligt tillsammans i fyra år och hade tre barn, då hustrun dog,

Men när hon låg på sitt yttersta, sade hon till sin man:

»Om ett vill jag bedja dig, och det är att du, efter min död, gifter dig med Anna, som du haft och ännu har kär, och, som jag vet, allt älskar dig ännu; och att du ingen annan ger till mor åt mina barn!»

Mannen sörjde uppriktigt sin hustru, men när sorgetiden var ute, blef det honom icke svårt att söka efterkomma hennes sista bön.

Han gick till den allt ännu ogifta, allt ännu älskade Anna, och sade henne sin hustrus och sin egen önskan. Och hon svarade:

»Du är ännu lika kär för mig, som förr, och gerna skulle jag blifva din hustru, men — jag fruktar för dina barn. Jag är rädd att icke kunna vara för dem en sådan moder, att jag kan ansvara det för mig sjelf och för den döda och att du kan blifva nöjd med mig.»

Och vid detta svar förblef Anna, oaktadt alla de kärlekens och förnuftets skäl, som användes för att beveka henne.

Rigtigt förtviflad kom den unga karlen en dag till mig och berättade mig förhållandet och

bad mig att tala vid flickan och att söka öfvertala henne att blifva hans maka.

»Att söka öfvertala henne kan jag icke lofva dig», sade jag, »ty i så allvarsamma ting bör menniskan bestuta sig i frihet; men tala vid henne skall jag, och säga henne hvad jag tänker och tycker om saken.»

Jag skickade efter flickan, talade med henne om hennes kommande pligter och lyckades lugna hennes alltför ömtåliga samvete.

Snart derpå hade jag glädjen att sammanviga de två älskande.

Ett par år sednare kom jag, på en embetsresa, till trakten der de bodde. Det var en mörk höstafton och kallt och kulet ute. Men när jag kom in i deras stuga, blossade elden gladt, och i eldskenet på golfvet lekte fyra barn förnöjligt. Man och hustru reste sig och kommo emot den inträdande; men när de kände igen mig, blefvo de djupt rörda och begynte gråta. »Fråga henne, fråga henne» — sade mannen och visade på hustrun — »om hon icke är nöjd med mig!»

Men jag frågade icke. Jag såg varma glädjetårar tala.

»Det var en gudomlig historia, den der sista!» utropade Brigitta sedan professorn slutat.

»Och du Siri» — frågade han — »hvilken tycker du bäst om?»

Rodnande och blygt svarade Siri: »Den om Dalkarlen och kreaturen.»

»Det var rätt, min egen flicka!» utropade professorn och kysste hennes panna.

»Jag undrar hvad ni tycka om gröt och mjölk?» sade fru Ingeborg, i det hon inträdde, åtföljd af sina pigor, som buro fat och skålar.

»Bäst af allt i verlden, näst dig», svarade gladt hennes man. Och Olof var färdig att instämma. Ty att "Spinnstugans" qvällar äfven voro gröt-qvällar i huset och slutade med att församla alla kring ett stort rykande gröt-fat, det satte, i Olofs tycke, kronan på deras förträfflighet. Olof tyckte, att hans hem var det bästa hem i verlden.

Det var för öfrigt mycket inom detta hem, som gaf ämne till begrundande åt hans af naturen forskande och uppmärksamma blick; och gåtor mötte honom här, svårare att ta reda på än alla de under, fru Ingeborg såg "i Konungens gård". Hon sjelf var ibland dem, ty Olof märkte ofta hos henne stunder af svårmod, som inbröto och

likaså förgingo, utan någon synlig orsak, och uttryck undföllo henne ibland, som tycktes tyda på någon förborgad orsak till oro. Men den innerliga sällhet hon njöt i sammanlefnaden med sin man, hennes öppna väsen, hennes lefnadsfriska sinne och verksamhet, hennes innerliga välvilja för allt, som omgaf henne, och som lät både menniskor och djur frodas under hennes vård, hennes njutning af lifvet och naturen, tycktes göra en sådan hemlighet omöjlig. Olof stadnade vid att söka förklaringen öfver hennes mörka sinnesstämningar — dem hon, i öfrigt, sorgfälligt dolde för sin man, och hvilka aldrig kastade någon omild skugga öfver hennes lynne — uti ett organiskt lidande i hjertat, som hon haft i många år, men som blott tidtals var besvärande och alldrig — så sades det — farligt.

Fadren var en själ, öppen för dagen; hans förtjenster och hans fel voro synliga för alla. Varm, sträfvande, skarpsinnig, stark i vilja och förmåga, kunde han icke lefva utan att rastlöst arbeta, sträfva framåt. Hans häftighet lät honom stundom fela, men hans christliga godhet förde honom alltid att erkänna och afbedja det. Han var en af de menniskor, med hvilka lifvet aldrig

är fullkomligt molnfritt, men hvilkas frånvaro lemnar en omätlig tomhet.

Olofs bästa umgänges- och samtalsvän i huset var Brigitta. Med henne talade han gerna om sin styfmor, Brigittas "gudomliga moster"; med henne undrade han om Siri någonsin skulle bli folk, om Valborg kunde bli rätt menniska, om hon kunde bli kär? o. s. v. Med henne talade han om sin egen framtid, sitt kommande vistande i Fahlun, der han i bergsskolan nu skulle grundligen studera bergsvetenskapen, i hopp att en gång blifva en väldig brukspatron i landet. För henne tyckte han också om att låta lysa sitt kunskaps ljus i hvarjehanda ämnen och att berätta sina framgångar i åtskilligt. Ty Olof var en af lifvet och menniskor gynnad ung man och hade något af den goda tro på sig sjelf, som man ej sällan har vid tre och tjugu års ålder, men — med större vishet — ofta icke mera äger vid tre och fyratio.

Familjen på Mora hade många vänner, men inga närmare och inga kärare, än prosten och prostinnan på Sollerön och deras barn. Sällan gick någon vecka förbi, utan att de två hushållen en dag voro tillsammans, antingen på Mora eller

på Sollerön. Endast några veckor om hösten och våren afbröts detta umgänge, under den tid då Siljans is hvarken bär eller brister.

En dag var den stora prosten och den lilla prostinnan med sina barn på Mora. Det var afton, och ungdomen dansade i salen, medan de äldre språkade i förmaket. Tvenne herrar, professorns vänner, och resande från Stockholm, förökade sällskapet. Talet föll på äktenskapet, och en af de resande prisade det ogifta ståndets lugn och oberoende. Professorn åter var varm för äktenskapet, och temligen oliberal, alldenstund han påstod att endast i äktenskapet — han förutsatte alltid det lyckliga — kunde menniskan vinna sin sanna utveckling, sin högsta förädling. Han ifrade sig helt varm härutinnan och slutade med dessa ord: »Man anser vanligen att äktenskapets första tid är dess lyckligaste; men så är det icke; det vet jag, och min hustru också. Jag är tusen gånger lyckligare nu med henne och håller tusen gånger mera af henne nu, än för tio år tillbaka, då vi först blefvo gifta; och jag är viss på att, efter tio år till, hålla ändå mera af henne än nu; ty den sanna kärleken går alltid i vexande. Den har, som vår herres nåd, ingen

gräns och ingen graf. Ja, om man nu sade mig: du är fri, gå fritt öfver hela verlden och välj dig en maka! så skulle jag genast gå till henne och säga: »vill du ta mig!»

»Dalarna» — sade det ogifta ståndets advokat, uppvärmd af professorns ifver — »Dalarna måste vara en god jordmån för äktenskap. Äfven hos allmogen, äfven i de låga hyddorna tycker jag mig ha märkt lyckligare förhållanden emellan makar, än som är vanligt i verlden. Det är upplifvande att tänka, att en så stor sällhet, som den du beskrifver äktenskapet vara, kan njutas lika af höga och ringa, af den bildade och den — i intellektuellt afseende — obildade menniskan!»

»Ja, hum!» ... sade professorn, »men *fullkomlig* likhet kan jag dock icke här medgifva. Bildningen *gör* en skillnad och *till* deras förmån, som äga den. En vidgad blick för lifvet och dess föremål; mångfaldigare ämnen för tanke, för interesse, för samtal, göra lifvet rikare och gifva näring åt tillgifvenheten, — det kan icke hjelpas; liksom ett större solglas, som samlar en rikare mängd strålar i sin brännpunkt än ett mindre, verkar en starkare värma, tänder en större eld.

För egen del skulle jag icke vara hälften så lycklig med min hustru, om jag icke kunde tala med henne, icke rådgöra med henne om alla ämnen, som äro mig af interesse, och om icke hon så väl genom sin bildning, som genom sina egna naturgåfvor, hjelpte mig till tankar och insigter, som jag icke af mig sjelf skulle komma till. Och ofta der jag förgäfves grubblat och studerat, slår hon med ett ord spiken på hufvudet och gör allt klart för mig. Derföre är också hon mitt käraste, mitt oumbärligaste sällskap, en verklig hälft af mitt lif. Och se der hvarföre den bildning jag menar är af så högt värde, isynnerhet för personer, hvilkas lif icke upptages af mycket materiellt arbete, och för makar i goda, yttre vilkor. Derigenom att de andligen kunna lefva för och med hvarandra, blifva de ständigt för hvarandra allt nödvändigare, och förvandlingen ifrån älskare till vänner — som alla makar måste genomgå — blir en uppstigande, icke en nedstigande metamorphos. Ty den kärlek, som icke kan adlas till vänskap, är icke mycket värd.»

Medan professorn så talade, hade fru Ingeborg gått ut i rummet bredvid och stod vid ett fönster med utsigt åt den nära liggande kyrkan.

Den sköna spiran lyste i aftonsolen; de melodiska Mora-klockorna klämtade sex. Stilla tårar runno utför fru Ingeborgs kinder, medan blickarne hvilade på kyrkogårdens lummiga träd. Tvenne hennes barn, döda i deras späda ålder, hvilade der, och hennes tysta tårar tycktes jäfva mannens eldiga ord öfver deras äktenskaps lycka. Det var dock icke så; men moderskänslan tog i denna stund ut sin gärd, och när professorn en stund derefter stod vid hennes sida, sägande i öm oro: »hvad nu, min Ingeborg?» hviskade hon blott, med en blick på kyrkogården: »barnen!»

Nordevall teg stilla, vördande hennes känsla, men sade derpå, i det han lade sin hand på hennes: »Men *Han* som gaf och Han som tog, kan åter gifva . . . .»

»Nej! nej!» sade fru Ingeborg, nästan häftigt, »*jag* förtjenar det ej!»

Fru Ingeborg fällde ibland sådana uttryck, och de gjorde alltid hennes man ledsen, ty han tyckte sig i dem se en sjuklig inbillning. Äfven nu svarade han litet otålig:

»*Ingen förtjenar* Guds godhet; men att du skulle förtjena den mindre än någon annan, vill

jag icke höra. Det är hjernspöken, sjelfgjorda qval, som du icke borde ....»

»Jag klagar icke!» afbröt mildt fru Ingeborg; »har jag icke barn, så har jag ju dig och din tillgifvenhet, som är mig öfver allt annat i verlden och ersätter allt.»

Sådana uttryck tyckte Nordevall mycket om, och han sade gladt:

»Och få vi icke egna barn, så ha vi fosterbarn, som skola bli oss som våra egna. Kom, och låt oss se dem dansa. Siri dansar, som jag tänker mig en elf-drottning. Den flickan har ett alldeles eget behag, som ....»

»Men hvar är Siri?»

Siri fanns icke bland de unga, Siri fanns icke i hela huset; Siri hade icke — sade man — varit synlig der sedan straxt efter middagen. För första gången yttrade professorn missnöje med henne. »Hon är då aldrig hemma!» sade han.

»Jag vill bli fisk igen», sade Brigitta, »om icke den flickan en vacker dag blir bergtagen, så att vi aldrig få se henne mer! Det är ett elände med den Siri!»

Siri.

"Jag undrar hvar hon kan vara?» sade Olof till Brigitta, i det båda möttes med sökande blickar på gården.

»Ja, det må vinden veta!» svarade Brigitta; »att hon aldrig är der hon bör vara, det vet jag. Nu är morbror ond, och då är han icke god, det försäkrar jag, och den stackars moster blir så ängslig ... Hör du min flicka, har du sett till Siri?» så tilltalade Brigitta en ladugårdspiga på gården, och denna svarade:

»Jag såg henne för ett par timmar sedan rida åt Morkarleby-sidan.»

»Låt oss gå dit åt sidan; kanske möta vi henne!» sade Olof till Brigitta. Och de gingo. Och medan de betraktade de vackra vattnen, Siljans och Dalelfvens, och de skogklädda bergen vid dess stränder, kom Olof in i sina framtidstankar och planer. Främst bland dessa stod

hans önskan, att med tiden blifva ägare af ett jernbruk i Dalarna. »Hvilket lif kunde man ej der lefva!» utropade han, »och hvilka ämnen hade man ej för verksamhet och lycka! Odlingen af jernet — Sveriges största rikedom — arbetet med dess förädling; vården om arbetarne vid bruket, hvilkas tillstånd det vore en glädje att göra lyckligt; umgänge med naturen, som ensamt är en verld tillräcklig att lefva uti; och sedan familjelifvet, som i dessa förtjusande dalar....»

»Familjelifvet?» afbröt skälmaktigt Brigitta; »nej hör på den söta gossen; han tänker på sin pappa och sin mamma och kanske på sina små kusiner med. Det är rigtigt rörande!»

»Hvad befalles? ... Ah ja, ja! Men jag tänkte icke ensamt på det familjelifvet», sade Olof skrattande och rodnande.

»På hvilket familjelif då?» frågade Brigitta med oskyldig ton, men skälmaktigt plirande ögon.

»Åh ... till exempel på mitt eget ... när jag ... blir gift!»

»Till exempel! nå, hustrun, till exempel, synes redan i kikaren? Hva falles?»

»Inte ännu!» sade Olof skrattande; »men jag tänker hon kommer väl. Ah! se der ha vi Siri!»

Och det var Siri, som kom ridandes emot dem, med den eldiga Brunhilda helt varm, och sjelf med ett uttryck af vild upplifning i sitt ansigte. Kråkans flikar fladdrade, som ett par vingar, kring hennes axlar i vinden. När hon fick se Olof och Brigitta, stadnade hon, hoppade af hästen, som hon lät gå lös, och sprang till dem, der de sutto, ej långt från vägen, på en grönskande kulle.

»Det var en präktig ridt!» utropade hon i det hon kastade sig ned på marken nära dem; »Olof! du måste rida på Brunhilda; man far som på vindens vingar med henne.»

»Ack!» sade Brigitta, »om du ändå hade litet mindre passion för vind och blåsväder, och litet mera för att sitta stilla, så vore det icke ur vägen. Men ligg nu icke så der på den kalla jorden, när du är så upphettad, Siri!»

»Jorden är icke kall!» sade Siri; »den har ett varmt hjerta, varmare än menniskornas! Jag ville jag låge der!» tillade hon saktare och kysste jorden och tryckte till den sina brinnande kinder.

»Jordens hjerta?» sade Brigitta; »kära Siri, hvad är det för galenskaper?»

»Icke så galna heller!» sade Olof. »Jorden kan verkligen sägas ha ett varmt hjerta, ty enligt

all sannolikhet är dess inre glödande. Ju längre man kommer ner i jorden, ju mer tilltar värmegraden. I Fahlu koppargrufva till exempel, på nära två hundra famnars djup, är det så varmt, att folket arbetar der utan öfverkläder, i kallaste vintertid. Men hur vet min lilla syster om jordens varma hjerta?»

»Åh, jag vet mycket, jag!» sade Siri, skälmaktigt nickande.

»Ja, sedan du blef bergtagen», sade Brigitta, »så har du blifvit fasligt underkunnig på jorden och bergen och deras invärtes, och fått sådana idéer om hur präktigt der skall vara, att ... det just är hemskt. Men nu, Siri, får du icke ligga längre så der, min lilla, söta, stygga, allrakäraste, otäcka flicka! Kom hit till mig och låt mig svepa min shawl om dig, eljest blir jag både ond och ....»

Men innan Brigitta hade slutat tala, var Siri redan hos henne och smög sig, med en dufvas behag, barnsligt kärleksfullt till henne och lade sitt hufvud på hennes axel.

Medan Olof, stadd i botaniska forskningar, aflägsnade sig ifrån dem, började Brigitta systerligt, eller snarare moderligt, föreställa Siri att hon gjorde orätt, då hon var så mycket borta,

nu när man så mycket önskade henne hemma, när hennes morbror så gerna ville se alla församlade omkring sig.

»Ack!» svarade Siri, »just för det att ni alla äro församlade och lyckliga tillsammans, just derföre måste jag vara borta. Det qväfver mig der hemma, inne bland de andra alla... der jag ändå är ensam, ingen har, som håller af mig. Och inte heller kan jag hålla af dem; jag känner mig med dem så illa till mods, så olycklig. Man har alltid sagt mig, att jag var underlig, att jag ej var som annat folk, och kanske är jag en "bortbyting", som man kallade mig som barn. Men hvad vill du? Jag kan icke vara annorlunda!» Och häftiga tårar störtade ur Siris ögon.

»Kanske, min söta flicka», sade Brigitta mildt, »kanske kunde du ändå vara litet annorlunda, om du det ville, och kanske blir du det också när du varit ....»

»Varit, hvar?» frågade Siri spändt och såg upp.

»Mera med oss, med moster.»

»Ack nej, Brigitta!» sade Siri skakande mörkt på hufvudet, »med henne och mig blir det icke bra,

det känner jag på mig, men kan icke säga hvarföre. Nej, nej, det blir aldrig bra!»

»Ah jo då, det blir säkert bra!» påstod Brigitta; »det kan icke bli annorlunda, var inte oförståndig, Siri! Hvem skulle icke hålla af moster, om man bara rätt känner henne och lefver mera med henne. Hon är en engel af godhet. Och det kommer du också att begripa en gång, och skulle det nu redan, om du vore hemma vackert och ej som en vild fogel jemt flaxade omkring i skogarne. Och morbror! Om du visste hvad det är för en karl, så skulle du hålla af honom också. Och det kommer du snart att göra, ty du skall snart begynna läsa till skrift för honom.»

»Ack!» utropade Siri med förskräckelse, »det är det allravärsta, det är förfärligt!»

»Hvad säger du, Siri? Att läsa för morbror Nordevall, att höra honom förklara Guds ord, vore väl den största både heder och glädje, som jag kunde tänka mig.»

»Ja *du!*» sade Siri, och gömde ansigtet i vecken af Brigittas shawl; »men jag .... jag är rädd för honom, jag. Hans blick, hans röst, allt gör mig försagd. Och nu, hur skall det gå när jag blir ensam med honom, när han skall stå framför

mig som en lärare och öfverste prest, och kanske fordra af mig att jag skall tro saker, som jag alls icke kan begripa — såsom jag vet att många vilja — och som låta så hemska, så underliga! Men se, det kan jag ändå icke och vill icke låta befalla eller binda mig af någon. Fri, fri vill jag vara, som fogeln i skogen, och fängslar man mig, så! .... Mins du den lilla talg-oxen, som du talte om, som var så tam och glad medan han fick hoppa och flyga fri i rummet, och som, när de satte honom i bur, sträfvade och slog sig mot gallret tills han föll död ... så blir det med mig, ty jag vill hellre dö, än ... ack! det blir en svår tid, som nu kommer! ...»

»Gud bevara mig! Regera då inte så, kära Siri! Du är väl ingen talg-oxe heller, vet jag, utan en menniska. Och var då menniska, kära barn, och inte som en oförnuftig fogel. Och hvad du nu säger har icke rim och räson uti sig. Du skall få se att det blir en god, en högst förträfflig tid som nu kommer!»

Men Brigitta kunde ändå ej låta bli att känna ett hemligt bekymmer i det hon tänkte på morbroderns häftiga lynne, och det underliga, oför-

nuftiga hos den unga flickan, som nu nästan skälfvande tryckte sig till henne.

»Jag tycker», sade Siri, »att jag kan bli tokig af allt det der. Men tänk om jag springer min väg ifrån alltihop, tänk om jag rider bort till Blåkulla!» Och Siri såg på Brigitta och log lefnadslustigt.

»Det skall du icke göra!» sade Brigitta allvarsamt. »Du skulle icke vilja göra oss en sådan sorg.»

»Sorg?» upprepade Siri, ... »skulle någon sörja mig? Nej, se det tror jag icke. Och om ni skulle vara oroliga en liten tid, så skulle ni sedan alla vara glada att ha sluppit mig. Ingen håller af mig! Utom *en* ändå», tillade hon saktare och vände sina ögon, tårfulla, med dyster eld i blicken, mot Middagsberget, hvars topp nu kröntes af en gyllene molnkrans.

Nu gnäggade Brunhilda och Siri sprang upp. »Skola vi åter af, min snälla Bruna?» sade hon, smekande hästen, och innan Olof, som nu skyndade fram, hann komma henne till hjelp, hade hon svängt sig upp i sadeln och, behagligt helsande med handen, galopperade hon af mot Mora prestgård.

»Det är en besynnerlig flicka!» sade Olof, följande henne med ögonen; »rider gör hon rätt bra. Men säg mig nu en gång, Brigitta, hvad betyda alla de der underliga mystiska uttrycken, som jag hör kastas fram emellanåt om Middagsberget och Bergskungen och Siris bergtagning, och din sjötagning eller ditt fisktillstånd, som du kallar det? Kan jag då en gång få veta hvad allt det der är för spektakel?»

»Ja, det är ett underligt spektakel må du tro», sade Brigitta; »ett spektakel, som jag sjelf icke är slug på och, som jag nog fruktar, icke är utspelt ännu. Hu! jag får just en rysning öfver mig, när jag tänker derpå. Det är icke så roligt, må du tro, att ha varit fisk, när man är född folk, och ha legat och sprattlat i en not! Och hvad Siri var på samma tid, det vet vår Herre allena, men ....»

Och Brigitta knep ihop läpparne och skakade på hufvudet.

»Men så berätta, berätta då!» utropade Olof otålig.

»Du vet», återtog Brigitta (i det hon talade med saktare röst och blef litet blekare än vanligt). »Du vet att jag i fjol, i September månad,

var för första gången här på besök på några veckors tid. Siri var då, för omkring en månad sedan, kommen till Mora, efter sin mors, generalskans, död. Under dessa veckor gjorde vi ett besök på Sollerö prestgård. Middagsberget ligger midt framför den, ungefär en fjerdedels mil derifrån på andra sidan sjön, och flera små holmar ligga deremellan. Det berget hade vi mycket att göra med och mycket tal om, ty det var oss en väderspåman, och det ser olika ut vid olika väder och olika tider på dygnet, men alltid präktigt; vi kallade det *Jätten*, och Siri, isynnerhet, hade sina fantasier och sin lek dermed. Om aftnarne brukade Siri och jag ro ut, när vädret var lugnt, och när vi kommo ut på sjön, blåste Siri på sin flöjt, som är det vackraste jag hört. Hon har toner, som gå rakt genom hjertat. En afton rodde vi åt Mora-sidan med vår lilla ökstock. Jag skötte årorna och Siri blåste på flöjten, så att jag — ordentligt grät. Och luft och sjö och stränder, allt var så stilla, så tyst, som om det lyssnat till henne. Det blef emedlertid sent på afton och då ett sjö-töcken begynte uppstiga, så började vi ro hemåt. På en gång fingo vi höra ett brusande i sjön, och hörde tyd-

ligt att något, som andades starkt, simmade fram mot vår båt; hvad det var, kunde vi omöjligt se i skymningen och töcknet; men någonting mörkt och oformligt var det, som jag såg sticka upp öfver vattenytan och komma allt närmare oss. Siri lemnade flöjten, tog en åra, och vi begynte ro af alla våra krafter. Men närmare och närmare tyckte vi oss höra bruset af den simmande sjögasten, som förföljde oss. Nu voro vi icke långt ifrån en af holmarne, och trodde oss kunna undkomma, då på en gång båten icke ville gå fram mera. Vi rodde och rodde; det gick ej ur fläcken. Jag vill icke bestämdt afgöra om det var sjögräs eller om det var sjötroll, som lindade sig kring våra åror och sög sig fast vid vår båt och höll oss fast; — det är möjligt att det var sjögräs; men då trodde jag fullt och fast att det var troll, och att det var Necken sjelf, som i skepnad af en svart häst satte efter oss för att röfva bort oss. *)

---

*) Enligt folktron i Sverige, förvandlar sig Necken stundom till en svart häst. I denna skepnad säges han ha röfvat bort brudar, då dessa, under färden från kyrkan, begifvit sig öfver någon ström eller å.

I min ångest ropade jag på hjelp, och jag hörde också en röst eller en ton svara mig från Middagsbergets sida. Men nu var den svarta fienden oss helt nära och båten satt som på grund. Siri stod modig med en åra i handen, beredd på kamp. Då såg jag en hästhof — eller hin ondes klo — lyfta sig upp ur vattnet och lägga sig på kanten af vår båt; i samma ögonblick kantrade den, och — jag såg ingenting mer, men hörde Siris röst ropa: »Brigitta!» med en ton, som gick mig genom själen, i detsamma som jag sjönk ner i vattnet!»

Brigitta teg en stund, liksom betagen af detta minne.

»Och du förlorade medvetandet?» frågade Olof.

»Det var mig som om jag somnade», fortfor Brigitta; »jag kan icke påminna mig minsta plåga dervid. Men när jag åter vaknade, kände jag mig må ganska illa, och fann mig då liggande i en liten fiskarebod på en af holmarne, nära Sollerön, hvarifrån fiskare, som hört mina rop, rott ut för att hjelpa oss. Så snart jag aldrig så litet hann sansa mig, ropade jag på Siri och frågade efter henne. Men Siri var borta, och ingen visste något om henne.»

»Men folket, som hade räddat dig?»

»De hade icke sett en skymt af henne. När de kommo fram till vår båt, låg denna omstjelpt. Och när de stjelpte den upp igen, tog den fast uti en ryssia; och i den sågo de ligga en stor, stor fisk, och den fisken — det var jag, som, Gud vet hur, hade kommit med hufvudet in i den; och nu drogo de mig ur den, och sedan upp på landet och sedan in i fiskarboden, alldeles som en rigtig stackars fisk.»

»Och Siri!»

»Ja, Siri hon var borta och stod icke att finna den afton, och icke den natten, och icke följande dagen heller, fast man gjorde allt i verlden för att upptäcka henne. Morbror sjelf var ute hela natten med folk och facklor, sökande och ropande henne, ty som Siri kan simma bra — och så till vida är mera fisk än jag — så var det troligt att hon simmat i land någonstädes. Men ingenstädes fann man henne. Det var en faslig natt! Moster var utom sig. Aldrig har jag sett henne så blek! jag kan ännu se huru hon hela natten gick och sprang vid stranden med fackla i handen och aktade ej på stormen, som blåste, utan ropade endast: »Siri! Siri!» så sönderslitande, och såg ut,

som om hon ville ut i sjön och söka henne i vågornas djup.

Så förgick den natten. Om dagen draggade man i sjön efter Siri, men förgäfves — som du väl nu kan tro. Hon var liksom försvunnen ur verlden. Men på eftermiddagen fann man, i trakten af Middagsberget, en af hennes små skor. Ack, den skon! Hvad moster kysste den! Ty den var ju ett tecken att Siri lefde. Men jag kunde icke låta bli att tänka på en berättelse, som jag nyss läst i tidningarne, om en ung flicka (i Småland tror jag), som en dag blef borta från sitt hem, och när man länge hade sökt henne, fann man i trakten af ett berg, först hennes ena sko, och längre bort den andra, och sedan hennes halsduk, och slutligen, i en bergshåla, henne sjelf, som låg derinne helt stilla, med hufvudet på en sten, och tycktes sofva sött. Men när man kom nära henne, såg man att hon sof — dödssömnen. Ja, hon var död, men aldrig fick man veta hur det gått till dervid. Och nu tänkte jag oupphörligt på, hur man skulle finna Siri i en bergshåla, med sitt söta, ljuslockiga hufvud hvilande på en sten och sofvande dödssömnen, och jag tyckte det var så sorgligt, så sorgligt! Ja, se'n den tiden ha

mina ögon blifvit en tredjedel mindre än de förut voro, så svullnade de ihop af bara gråt.

»Nå, under detta sökande och ängslande hade klockan blifvit tio på aftonen. Och vi voro nu alla tillsammans i salen, och morbror talade med moster och sökte lugna henne, ty hon var som om hon icke hade sitt fulla förnuft, utan ropade jemt: »Siri! Siri! mitt barn!» Och se! på en gång står Siri i dörren, helt blek i månskenet, med sina ljusa lockar och säger: »här är jag!» Vi trodde först att vi sågo en ande. Men det var verkligen Siri, lifslefvande, och icke något spöke. Och det blef en glädje! Se så, nu är berättelsen slut.»

»Hvad, slut? Just nu skall det vigtigaste komma. Huru hade Siri blifvit frälst? Hvar hade hon . . . .«

»Om du frågade hela natten, så kunde jag ändå ingenting svara utom: jag vet icke. Siri har aldrig kunnat eller velat ge någon tillfredsställande förklaring öfver sitt besynnerliga försvinnande. Allt hvad hon sade var att hon, då båten kantrade, stötte tinningen mot dess kant och förlorade sansningen, och att hon, då den återkom, fann sig liggande vid foten af Middagsberget; och när hon kännt sig stark nog, hade hon begifvit

sig till några stugor vid stranden och då med folkets tillhjelp kommit hem till oss. Vid denna otillfredsställande förklaring blef hon, och kunde ej bringas till någon annan, ehuru morbror ganska strängt förhörde henne. Vid tinningen hade hon också en stark kontusion, så att med hennes stöt mot båtkanten var nog rigtigt, men för öfrigt — såg man nog att det icke hängde rätt ihop med hela förklaringen. Men aldrig har hon sedan gifvit någon annan, och då vi andra frågat henne om händelsen, har hon pratat tok derom, eller ock berättat sagor om jätten i Middagsberget och hans palats och all herrlighet der, som hon sett och sådant mer, som låter som trollsagor.»

»Hum! Det der är besynnerligt.»

»Ja, är det icke? Kan man icke på allvar begynna tro på de gamla sagorna om bergtagning och trolldom?»

»Hum! Jag är snarare böjd att tro att min lilla syster är litet konstig, och jag hade väl lust att litet examinera henne i saken, jag. — Och det der förmodade vidundret, som förföljde er på sjön, har du fått någon upplysning derom? Det var väl en häst, kan jag tro!»

»Ja, så sade man, en häst, som betade på någon af holmarne och som hade den passion att hoppa in i båtar. En ganska besynnerlig smak för en häst, tycker jag! Och för öfrigt är hela denna händelse så besynnerlig, att jag ej vet hvad jag skall tro om den. Och det allravärsta är, att Siri, oaktadt sitt skämt om saken, dock är på allvar förändrad sedan denna tid. Hon är ofta orolig, sorgsen, såsom hon aldrig var det förr, och talar ibland ord på allvar rätt underliga. Det är också, som om hon fått en slags längtan efter döden, en kärlek till jordens eller bergens innandöme, som — är mig obegriplig; ty fast jag var fisk en gång, så har jag icke blifvit kär i sjöbotten, gudskelof, och längtar alls icke dit. Siri har alltid haft litet af nattfjäril uti sig, och tyckt om att svärma med månan och stjernorna och, jag tror, med läderlapparne med; men sedan den der händelsen har hon blifvit mera begifven derpå än förr, och .... Gud vet hur det slutligen skall gå med henne. Jag blir ibland helt ängslig och har hemska aningar. Och jag kan ej hjelpa att jag håller af den vilda ungen.»

»Ja», sade Olof, efter någon tystnad, »jag vet icke om det är goda eller onda andar, som drifva

sitt spel med henne, men jag tillstår att hon interesserar äfven mig, och jag ville gerna vara henne till något gagn, bli för henne .....»

»Bara inte älskare!» sade Brigitta med sin skälmaktigaste min; »ty en förening emellan er tror jag icke är skrifven i himmelen!»

»Ack! hvad?» sade Olof litet förtretad, »hvarför skall man jemt tänka på kärlek och förening? Det kunde lika så väl falla mig in att bli kär i en molnbild eller i någon fantastisk sago-skepnad, som i Siri. Jag vill endast bli för henne en broderlig vän, och om hon håller litet af mig, som en sådan, så tror jag icke att det skall skada henne.»

Olof såg litet stolt och litet stött ut, och Brigitta hostade litet, och nu voro de framme vid prestgården, på hvars gård de sågo enklingsleken vara i full gång, men der adjunkten satt ensam på ett gungbräde och såg melankolisk ut och kände sig på pulsen.

»Jag måste göra en grimas för honom», sade Brigitta, »och väcka upp honom med litet latin». Och hon blängde känslofullt på sin adjunkt och tilltalade honom med mycken pathos:

»O Amicus meus carissimus! Tornera dinum

nasus versus dinum serva humilissima, och säg om dinum tankibus cara colera kringum hennebus?»

»Hvilken rotvälska! Det är gräsligt att höra!» utbrast adjunkten och ruskade på sig.

»Prosit!», sade Brigitta. »Kan jag icke tala latin kanske? Hela skiljnaden, som hvar klok menniska kan höra, emellan din och min latin, är att få menniskor förstå din och alla menniskor förstå min. Det är då klart att min är den förståndigaste och att jag talar tydligare och bättre än du. Är det icke en logisk sats? Hva' befalls? Du tiger? Du bekänner dig således öfvervunnen i latin och i logik. Godt. Vänta mig härnäst i mathematiken, du!»

Adjunkten skrattade kort och hest, men såg ut som det mildaste solsken, och blef härefter helt munter, ja äfven så att han deltog i enklingsleken, der hans långa ben gåfvo honom ett stort försprång, så att han aldrig förfelade att hinna upp sin maka, hvilket mycket tycktes roa honom. Siri var i sitt element, och ville alltid springa som enka och aktade sig dervid att fasttaga någon, troligen för att få springa dess mer. Äfven Valborg sprang, och deraf upplifvad och varm, blef hon särdeles vacker. Löjtnant Lasse upptog och

gömde, under suckar, vid sitt bröst en liten silkesshawlett, som flög af henne under leken.

Fru Ingeborg satt vid sin mans sida på förstuguqvisten och såg på de ungas lekar. Hon såg ett lyckligt leende i hans ansigte och det återspeglade sig i hennes.

Taflan var glad; men redan ett par dagar derefter syntes en annan, som man kunde kalla:

Söndringar.

Äro de väl sällsynta inom hemmen på jorden, dessa söndringar, som skilja sinnen och hjertan åt, och låta ett slags andligt drag uppkomma i hemmet, en vintervind, som pinar sig genom de lossnade fogningarne, drifver trefnaden ur hvarje vrå af huset och låta Penaterna skälfva? Ack! få äro de hem, som de ej hemsöka på längre eller kortare tid, och de känslor, som mest förbittra sinnet, de intryck, som mest taga från lifvet all färg, de finnas ingenstädes så, som der. Men ofta äro dessa söndringar icke så farliga, som de kännas. Det går genom verlden ett osynligt kitt, som ständigt är verksamt att bota skador och sprickor. Det verkar hos oss, det verkar hos andra, det verkar i omständigheterna stora och

små, och bäst vi tro att allt skall gå sönder, se! så är det helt, och ofta bättre och helare än förr. Derföre är *älska* och *vänta* en god lefnadsfilosofi inom hus och hem. Det goda, men tysta föredömet hör äfven dit.

Man hade i Mora-hemmet gjort ett nytt och allvarligare försök att förmå Siri till mera stillsamhet samt till sysselsättning med qvinliga slöjder, och detta hade satt henne vid dåligt lynne och framkallat en upprors-anda, som visade sig isynnerhet mot fru Ingeborg. En dag bemötte Siri hennes moderliga allvar på ett sätt, som lät henne blekna och tyst föra handen till hjertat, medan Siri trotsigt lemnade rummet. En stund derefter öppnade Olof dörren till Siris rum och gick in. Han fann henne sysselsatt med sina mossor och stenar, dem hon bildade till grottor och lundar, och fyllde dessa med skepnader af menniskor och djur, som här lefde i gyllne frid, i ett paradis, der Siri i sina fantasier älskade att försätta sig. När Olof kom in, gick hon emot honom, räckte honom skämtande en liten näfverask, i det hon sade: »Vill du ha snus, Olof? Lifvet är ibland så tråkigt, att man måste söka muntra sig huru man kan!»

»Nej, jag tackar, inte snus för mig», sade Olof leende, »jag har kommit, inte för att få, men för att sjelf bestå sådant.»

Skrattande frågade Siri af hvad slag? och Olof svarade: »Spanskt». Men när han nu lemnade skämtets ton och begynte rätt allvarsamt föreställa Siri det orätta i hennes uppförande, då ville Siri hastigt lemna rummet; men Olof var vid dörren förr än hon, vred den i lås och satte nyckeln i sin ficka. Siri måste nu blifva qvar och höra på honom, antingen hon ville eller icke. Och hon hörde länge i mörk tystnad och med sammandragna ögonbryn. Men under Olofs broderliga, på en gång stränga och ömma förmaning, löste sig småningom hennes sammanknutna väsen, och hon begynte häftigt gråta. Olof lät sig icke uppvekas häraf, utan fortfor allt allvarligare, allt innerligare att tala för henne om hennes pligter, hennes lifs ändamål som menniska och som qvinna, om hennes förhållande som barn i det hus, der hon blifvit upptagen med kärlek. Olof var sjelf helt rörd öfver sin vältalighet. Och på en gång stod nu Siri opp och räckte mot honom sina sammanslutna händer, utropande: »O, säg icke mer! Jag ser det allt; jag har felat! Ack! om någon

ofta hade talat med mig så! Men jag har varit ett vanvårdadt barn; ofta behandladt mera som ett vildt djur än som en menniska, och jag har blifvit derefter. Men förskjut, förkasta mig icke. Haf tålamod med mig, och jag vill bjuda till. Var min vän och låt dem ej begära för mycket af mig! Jag är ... jag är ... icke lycklig!»

Och vid dessa ord hvilade Siris hufvud vid Olofs bröst; han tryckte henne broderligt ömt till sig, torkade bort hennes tårar och sade henne milda, uppmuntrande ord. Han kände sig så ljuft upplyftad, så broderligt varm för den unga flickan, som nu liksom hängaf sig till hans ledning, hans beskydd, och fast i sitt hjerta beslöt han att vara hennes beskyddare och vän. Men nog var han i sin själ glad åt att Brigitta icke var vittne till detta uppträde och fick göra sina kommentarier deröfver.

Några dagar efter denna var Siri älskvärd att se. Vänlig och mjuk gjorde hon allt hvad man ville; hon sydde med Brigitta; hon gick i hushållet med Valborg; hon var inne uuder de tider familjen var tillsammans, men glad var hon icke dervid. Hon var blekare än vanligt och hennes ögon stodo ofta fulla med tårar. En afton ... dock, åt denna vilja vi egna en särskild afdelning.

Toner. Aningar.

Man nalkades Pingst, som detta år inföll i början af Juni. Nu var tiden då Sverges allmoge säger, att Guds englar fara upp och neder emellan himmelen och jorden, nu nalkades morgonen (Pingstmorgonen) då den tror att, liksom på påskmorgonen, solen dansar på himmelen, då barnen betrakta den genom sotade glas och ropa till hvarandra: »se nu, se nu börjar den dansa!» tiden då otaliga blommor blicka, som strålande ögon mot skyn, då

»Allt väsende
tycks Herran se
och i hans ljus sig gläda.»

Olof vandrade i den sköna Maj-aftonen längs med elf-stranden åt Orsa-sidan, och njöt i fulla andetag (så andeliga som lekamliga) det herrliga lifvet i naturen. Små åkerland lyste smaragdgröna ur de dunkla barrskogarne längst upp på bergen — ty bergen, som i denna trakt mest bestå af sandjord, äro ofta odlade fläckvis ända upp på topparne, och Dal-skördens mord-engel, frosten, härjar mindre deruppe än nere i dalarne. — Elfven lopp så klart blå emellan de gröna

markerna, och Dal-ängarnes prakt, "Campanula patula" begynte re'n från höga stänglar öppna sina skönt färgade blommor. Och Olof såg på elfvens lekande bugter, såg på de fjerran bergen, beslöjade af ett blått, mystiskt dunkel, och han tänkte på Siri; ty detta landskap med sin vexlande fysionomi var honom en bild af den behagliga, gåtfulla flickan, som allt mera sysselsatte hans själ. Nu var hans hjerta dertill vekt för henne, ty han kom ihåg hennes sednare böjlighet och hennes tårar. Och medan han så gick och tänkte, fick han höra ljufliga flöjt-toner. De blåste en af dessa nordiska melodier, i hvilka det vemodiga allvaret genomlekes af, jag vet icke hvilken rörande, oskyldig glädje, och hvars slutfall hafva ett moriendo, i hvilket tonen icke tyckes sluta, endast försvinna, som en ande i rymden, hvilken går att fortsätta sin sång på en annan strand. Djupt anslogs nu Olofs själ af dessa toner och af det heliga stilllif — Dalarnas lif — som han tyckte sig i dem förnimma. Det blef ynglingen så varmt och så högtidligt till mods, och det förekom honom, som om någon djup och skön lifvets hemlighet ville i denna stund uppenbara sig för honom.

Han visste väl att den Siren, som framtrollade dessa toner, var ingen annan än Siri, och han följde dem för att finna henne. Han upptäckte henne äfven snart, der hon hvilade i det mjuka gräset, vid en grönskande ättehög nära elfstranden. Vilda törnrosbuskar — hvilka på vissa trakter så rikligen pryda Dal-elfvens bräddar — knoppades omkring henne, och elgen Durathor skakade, liggande vid hennes fötter, sina små bjellror då han redan på afstånd hörde den kommande. Äfven Siri såg upp; hon rodnade litet vid Olofs ankomst och helsade vänligt. Hon såg mild, men icke glad ut.

»Det var vackert, det, som du blåste nyss!» sade Olof.

»Tyckte du?» sade hon, »då skall jag blåsa mer för dig.» Hon blåste åter några melodiska takter och sade sedan: »Vet du hvad detta är?»

»Nej.»

»Det är visan, som strömkarlen vid Husby sjunger om natten, när han sitter på klippan i forsen, ofvanför qvarnen. Orden äro:

"Och jag förhoppas, och jag förhoppas att min förlossare lefver!"

Och hvad jag gerna ville höra honom när han sjunger detta!»

»Och han sitter verkligen der om natten och sjunger?» sade Olof leende, i det han satte sig på en tufva midt emot Siri.

»Ja, så säger man», svarade Siri tvekande. »Jag vet väl att andra säga, att allt sådant är skrock, men då är mycket skrock, som — är bra vackert, och som låter som sanning.»

»Till exempel? Tala om något mera sådant för mig!» bad Olof förtroligt.

»Till exempel om hög-folket», fortfor Siri. »Vet du hvilka, som bo i högen här? Det är hög-folket, ty ättehögen är ett ande-hus. Och när man, om sommaraftnar, lägger sig bredvid en sådan hög, så får man höra musik derinne. Det är högfolket, som spelar på sina harpor och sjunger och klagar öfver sin fångenskap och anropar menniskorna om förlossning. Om man då lofvar dem den, så spela de ljufligt hela natten. Men svarar man dem: "J hafven ingen förlossare!" då slå de med klagan sönder sina harpor och sedan blir allt tyst i högen. Och vet du, att uti källorna skola bo jungfrur, som äro mycket sköna, men som äro fångna, och under sitt silfvertak

längta efter domedag, ty då skola de bli fria. De äro stumma och se mycket sorgsna ut, och hvälfva långsamt sina ögon och gjuta stora tårar. Ja, i alla strömmar och sjöar, i berg och skogar skall det finnas väsen, som äro fångna och som sucka efter befrielse. Ack, Olof! hvad jag tycker det är synd om dessa alla, och hvad jag gerna ville befria dem. Jag har ofta kännt, och kännt det åter i dessa dagar, hur svårt det är att vara fången; och tänk — att vara det under hela lifvet!!» Och Siri böjde ansigtet i sina händer och grät.

»Men, mitt söta barn!» föreställde Olof, »alla dessa väsen, som du sörjer öfver, äro fantasiens foster. De äro icke till.»

»Ja, så säga många», svarade Siri; »men jag känner att de på ett eller annat sätt ändå äro till, fastän jag icke kan förklara mig det. Ofta när jag är ensam ute, om dagen eller om natten, så tycker jag att jag vill tala till allt omkring mig, och att allt vill tala till mig, och att jag skulle förstå det om . . . ja, jag kan icke säga hvad som hindrar, men det förekommer mig ofta, att äfven jag är bunden och behöfde befrielse; då skulle jag förstå allting och vara god och vara lycksalig. Ack, Olof! då är det mig ofta så underligt till

mods, och när jag då ser något, som lider i naturen eller som förderfvas, som dör, då ville jag kunna hjelpa och frälsa det, och det gör mig ondt att jag ej kan det.»

»Gud vet, min lilla syster, hvarifrån du har fått de der melankoliska natur-fantasierna. Jag tycker att allt är herrligt och fullkomligt i naturen.»

»Ja, ibland ser det så ut! Men jag har sett der bakom, och der — är mycket ondt och ohyggligt. Jag har sett hur allt uppäter, allt förstör sig vexelvis, hur djuren förfölja hvarandra, och jag har sett hvilka grymheter menniskorna dagligen och stundligen öfva mot djuren. Ack, Olof! allt är icke godt i naturen. Men kan du säga mig, Olof, om djuren ha en själ, jag menar en själ, som öfverlefver deras kropp?»

»Hm, nej! Det kan jag icke; — men jag önskade att du ville tala med min far derom, ty han är en lärd man, och har tänkt djupt i många ämnen. Och medan jag tänker derpå — i morgon är söndag och min far predikar — skola vi gå i kyrkan och höra honom?!»

»I kyrkan?» sade Siri mulnande, »i det gamla, dystra huset, och bland den mängden folk? Hvar-

för icke hellre vara under Guds fria himmel, nu då det är så vackert? Kyrkan gör mig ängslig.»

»Kom ändå dit i morgon — gör det för min skull!» bad Olof hjertligt.

»För din skull? Nå väl, ja! Men Olof, lofva mig att tala med dem der hemma, att de icke fängsla mig vid sybågen och boken. Jag är ju så ung ännu, låt mig ha min frihet ännu en tid!»

Blick och ton, hvarmed Siri bad, voro så innerliga.

Men Olof sade tillbaka: »Lofva mig att du gör dem, der hemma, till viljes så mycket du kan, och jag vill laga så att du får så mycken frihet som möjligt. Vi skola i sommar ströfva igenom nejden tillsammans; du skall bli min vägvisarinna, Siri, och vi skola göra långa utfärder till lands och vatten och få mycket roligt tillsammans.»

»Ah, det var gudomligt!» utropade Siri, strålande; »ack! så roligt det skall bli. Och du, Durathor!» fortfor hon lekfullt till elgen, som lade sitt hufvud på hennes knän, »du skall följa med oss, du lilla tok! Skall det bli något roligt, du? Har du en själ, Durathor? Kan du säga mig om du har en själ, som icke dör? Ja, du har det,

jag ser det i dina sköna ögon. Du skall en gång komma in i paradiset och beta af lifvets träd vid det lefvande vattnet. Och du skall få små gullklockor vid dina horn!» *)

»Lofva inte mer än du kan hålla, syster lilla!» sade Olof leende.

Siri var nu barnglad och lekfull åter, och under det hon gick hemåt med Olof, visade hon honom blommor och gräs som hon älskade och han sade henne deras botaniska namn. En gång hejdade hon honom, sägande: »Akta dig, trampa ej på gräset der; der ha elfvor dansat!» Och hon visade honom en ring af blågrönt gräs, som skiljde sig märkbart från den öfriga gräsmarken. Och Olof undervisade henne att det gräset hette: »Sesleria cærulea», och hade äfven i Svenska botaniken namn af »elfdansegräs».

»I paradiset», sade Siri, »tänker jag mig alltid elfvor, som dansa om sommarnatten i gräset, och att alla djur och alla menniskor äro lyckliga

*) Siris joller påminner om Luthers ord till sin hund, då denne en gång morrade: »Knurre nicht Hänschen; auch du wirst in der Auferstehung ein goldnes Schwänzlein bekommen!»

»Morra inte, Hans lilla; äfven du skall i uppståndelsen få dig en gyllene svans.»

och lefva i frid tillsammans. Står det icke i Bibeln, Olof, att det var på det viset i verlden innan ormen narrade Eva att bita i äpplet! Ack! att hon skulle så låta narra sig, och att det skulle göra så mycket ondt!»

»Ja», sade Olof, »det var en fatal historia!» Och de båda unga menniskorna skrattade, i oskyldigt lättsinne, så som menniskor väl göra, när de för ögonblicket alls ingen känning ha af »den fatala historien».

I bästa förstånd med hvarandra kommo Olof och Siri med Durathor hem.

Olof tänkte mycket på Siri denna afton och hans tankar föllo sig så:

»Hvilken besynnerlig blandning hos denna flicka af barnslighet och djupsinne, hvilka underliga aningar och frågor, midt upp uti detta barnsliga väsen, detta halft vilda lif! Skall Siri någonsin bli som andra fruntimmer, stillsam, huslig? Och om icke — hvad skall hon bli? — Men Siri är så ung ännu. Unga flickor ha ofta svärmerier och funderingar, som försvinna när de bli äldre och gifta. Ja, kanske skall just kärleken bli det som utvecklar qvinnan hos henne, som samlar dessa sväfvande, spridda gnistor i en skön låga

för .... för *den,* som vinner hennes hjerta, den som kan leda henne med ömhet och klokhet. Denna vilda Undine torde en dag förvandlas till den trognaste, älskligaste qvinna och — när den rätta mannen kommer!» .... Olof smålog i sjelfbehagliga tankar. Siris sednaste eftergifvenhet och hjertlighet för honom hade gifvit honom anledning att tro mycket om sitt inflytande hos henne. Äfven hade hon icke rökt cigarr sedan den afton, då han sade henne att det gjorde henne *ful;* hon ville då vara vacker för honom; det var klart som solen!

»Men vår goda Olof är ju en något egenkär och inbillsk herre!» torde här någon läsare eller läsarinna tänka, och dervid känna sig böjda att vända ifrån honom hela deras gunst.

Men de skulle icke göra detta om de visste, likaså väl som vi, huru mången både stor och liten dårskap menniskan växer ifrån under det hon växer djupare in i lifvet eller upp i sitt bättre jag, ja, hur äfven en och annan dårskap kan finnas hos en menniska, utan att skada hennes värde — åtminstone inför en större blick. Men veta de detta; eller vilja de tro oss, och om de icke alltför ytligt gifvit akt på vissa yttringar

af Olofs väsen, så skola de äfven härefter icke ogerna följa dess vidare utveckling. Men vi återgå till vår historia och begifva oss nu till . . .

Kyrkan.

Mora klockor ringde. Dessa klockor äro vidt beryktade, ty de äro stämda i tre-klang och deras ljud har en sällsynt skönhet och fullhet. Nu ringde de till gudstjenst.

Det är en präktig syn, som Siljan med dess stränder företer om söndagarne. Leksand, Rättvik och Mora äro de tre socknar, som i en krets af skogbeväxta berg omsluta "Dalarnas öga" och som — jemte Orsa socken — med en befolkning af mellan trettio och fyratiotusen själar, utgöra kärnan af Dalarna. Men Mora är sjelfva moder-socknen. Kyrkorna, stora, hvita, tornprydda, ligga invid sjön och lysa på långt håll ur blåa vågor och gröna marker.

Om söndagen ser man flottor af långa och smala båtar med nio till tio par åror, och fyllda med fyratio till femtio personer, snabbt ila öfver sjön, från de folkrika byarne till kyrkorna. Ofta

ser man några och tjugu båtar på en gång nalkas stranden. Folkets drägter äro prydliga och granna, och vittna om en nästan pedantisk omsorg i söm och anordning. I Leksand öfverväger den gula färgen, i Rättvik den röda, i Mora den hvita och svarta. Men öfverallt äro qvinfolkens hufvudbonader och linnet kring armar och hals af bländande hvithet. Deras runda ansigten behaga förnämligast genom friskhet, ljus färg, blå, glada ögon, hvita tänder och ett uttryck af oförstörbart godt lynne. Hos karlarne får man se resliga gestalter, och deras, icke sällan, ädla hufvuden prydas af ett rikt hår, som, deladt öfver pannan och hjessan, faller nedåt halsen i dessa rika, naturliga lockar, hvarmed romanen så gerna pryder sina hjeltar, men som vi ej kunna påminna oss ha sett i verkligheten utom hos bönderna i Dalarna. För öfrigt skilja sig socknarnes folk i Dalarna icke blott genom drägterna, utan äfven genom fysionomi, lynne och slöjder, hvilka i hvar socken ha sina utmärkande egenheter.

Allmänt förena de sig i firandet af söndagen. Då får den fattigaste låna kläder af den förmögnare för att gå prydlig i Guds hus. Och

dit ser man hela hushåll begifva sig, ända ifrån gubben vid kryckan och till di-barnet, som modern eller fadern bär på sin arm i den mjukaste, hvitaste lilla pels af lamm-skinn.

Hustru och barn, stora och små, ser man ofta ha i händerna stora buketter af en slags lök, "smör-lök" kallad, som mycket älskas i dessa trakter och hvarmed barnen isynnerhet trakteras under kyrkohögtiden.

Grannt är att se på stranden hvimlet af dessa tusentals menniskor, i hvilkas brokiga drägt dock råder en ögat välgörande enhet, i hvilkas gestalter man ser helsa och styrka; och roligt är att märka huru under detta hvimmel, under denna mängd menniskors stigande ur och uti båtarne icke höres en svordom, icke ett vresigt ord, icke märkes en ovänlig blick. Man tänke sig dock icke här ett folk för idyllen, ej skaror af herdar och herdinnor. Man ser lätt att man här har för sig ett starkt och stridbart folk, såsom det höfves afkomlingar af de gamla Schyter. Plogen och stridsyxan, som, enligt sagan, »af brinnande guld» föllo från himlen ned i deras stamfaders land, äro än i dag symboler af deras lif och lynne. Mera begåfvadt med förstånd än fantasi, och fanatiskt endast för

friheten, är Dal-folket när som helst färdigt att för denna byta ut plogen mot svärdet, och utmärker sig för en kraft och härdighet, som i striden lätt går till hårdhet och äfven till grymhet.

Men deras lif är hårdt. För dem mogna inga saftiga frukter; inga odlingens komforts förljufliga och förvekliga deras lefnad. I kamp med ett strängt klimat, med en otacksam jordmån, vinna de med möda sin bergning och blanda ej sällan sitt bröd med bark af barrskogens träd. Skiljda från den öfriga verlden — utom genom utvandringar, på hvilka de dock sluta sig tillsammans, och från hvilka de alltid längta hem — strängt inneslutna i sina dalar skulle de styfna till själ och sinne, om de icke hade familjen och religionen. Med innerlig kärlek böja de sig ner till sina barn, och med djup förtröstan se de upp till himmelen. Äfven i det dogmatiska af religionen älska de att intränga, och mången djupsinnig dogm, som för den bildade, men i mångahanda förströdda, verldsmenniskan synes obegriplig, fattas af dessa enkla, åt djupet trängande sinnen, lika lätt som klart. Sina prester äro de barnsligt tillgifna (när dessa icke göra sig alldeles ovärdiga deraf), och sina kyrkor äro de stolta öfver och

offra gerna till deras prydnad. »Ni bestå mycket på era kyrkor! Jag undrar på att ni ha råd dertill!» sade en resande till en Dalkarl, i det han betraktade Mora kyrkas nya, lysande koppartak. »Vi bestå dess mindre på våra egna hus!» svarade Dalkarlen tryggt. Och så är det. Hyddorna, som hysa detta kraftiga, storvexta folk, äro kanske mindre och oansenligare än någorstädes i Sverige.

Mora-folket skiljer sig, till utseendet, från de andra socknarnes allmoge genom en allvarligare hållning, dystrare, bestämdare fysionomi, skarpare ögon. Man tvekar kanske ibland att tilltala en allvarsam Mora-karl, men när han svarar förtjuses man af det vemodigt, sångfulla välljudet i hans språk. En viss barndoms-oskuld låter höra sin ton deri, och det förtroliga *du*, hvarmed han vanligen tilltalar andra, gör hjertat godt och försätter det i frommare, enklare tider. Hvar och en socken i Dalarna idkar, utom jordbruket, sin egen särskilta näringsgren. I Mora är folket bekant för sitt mathematiska och arithmetiska förstånd, och förfärdigar de ur, som sedan sprides öfver hela riket. På den östra stranden af socknen (längs med Siljan) är en liten urmakar-verkstad i hvarannan bondstuga; på den

vestra förfärdigas snickar-arbete. Kullorna här (liksom öfverallt i Dalarna) utmärka sig äfven genom skicklighet i handaslöjder. Konstrika arbeten af tagel, de finaste, vackraste ur- och halsband af hår komma ur deras starka och grofva händer. .... Men vi komma aldrig till kyrkan, fruktar jag!

Familjen från Mora prestgård hade från stranden betraktat de ankommande båtarne med kyrkfolket, som var i stor mängd. Ty icke mindre än tio brudpar skulle denna söndag vigas i Mora kyrka. Bland folket, som samlades på stranden, märkte fru Ingeborg en ung bondhustru, som grät bitterligen, och hon gick genast till henne och frågade om orsaken till hennes sorg. Den unga hustrun berättade då, under stilla tårar, att hon var enka sedan några månader, och hade nu, då roddarne vid *Bytesholmarne* bytte åror, fällt i sjön sin vigselring, det enda minne hon egde efter sin man och sitt korta, men lyckliga äktenskap; och hon hade intet hopp att återfå den, ty stället i sjön der den nedfallit var »af bottenlöst djup». *)

---

*) Om Siljans ofantliga djup gå många sägner bland Dalallmogen. En af dem berättar, att man en gång hört sjöns rå ropa: »Vill du veta mitt djup så mät min längd!»

Fru Ingeborg tröstade den unga enkan med sitt hjertliga deltagande och med att bjuda henne till middag på prestgården, dit hvar söndag några bönder med deras hustrur voro bjudna till professorns gästfria bord.

Men nu ringde de harmoniska klockorna samman och den stora brudfolks-processionen, som re'n hade ordnat sig uppe vid prestgården, begynte nu sitt tåg till kyrkan, anförd af vår långa adjunkt. Främst efter honom gingo de gifta männerna parvis, alla i blå kläder. Sedan kommo brudgummarne en och en efter hvarandra, i blå rockar, gula bockskinns-underkläder och hvita strumpor, och en nedhängande fin hvit näsduk med toffsar i hörnen, fästad vid den högra rockärmen. Efter brudgummarne kommo brudpigorna, större och mindre, alla i gröna kläder och hufvudet kringviradt med perlor och band. Efter dem brudsätorna, d. ä. gifta och till brudarne närbeslägtade qvinnor, hvilka skola gå brudarne tillhanda. Så kommo brudarne gående hvar för sig, efter hvarandra. Af dessa voro nu två *kronbrudar* eller "grannbrudar", och de öfriga åtta voro *grön-brudar,* ("gron-brojdi" på Dalspråket). De förstnämnda, som voro tvenne förmögna bond-

döttrar, hade svarta bombasinsklädningar med korta ärmar och hvita manchetter. Klädningarne voro, som vanligt, utstyrda med hvarjehanda grannlåter, färgade schärp och granna nedhängande band, bröst och hals betäcktes med halsband af mångfärgade glasperlor, silfverkedjor med vidhäftade silfverriksdalrar eller medaljer. På hufvudet buro de hvar sin förgyllda silfverkrona, jemte en krans och en tre qvarter högt uppstående spira af brokiga, sammansatta tyglappar, föreställande blommor. Vidare buro de gula, grannt utsydda handskar och en muff, hvarifrån en mängd halsdukar af olika färger nedhängde. Röda strumpor och vanliga skodon med höga klackar fullbordade drägten.

»Grön-brudarnes» drägt — lika hederlig fast mindre grann än kron-brudarnes — bestod af en ljusgrön tröja af vanligt snitt, en kjortel af glänsande chalon och kulört förkläde. Kring halsen buro de, liksom kron-brudarne, flera silfverkedjor och på hufvudet den för gifta qvinnor vanliga hufvudbonaden af fint hvitt hollandslärft och derutanpå de ogifta qvinnornas trekantiga hufvudkläde. Enligt en urgammal plägsed, som ännu bibehålles fastän utan anstrykning af vidskepelse, bar hvar brud, liksom hvar brudgum, en silfverslant i den

venstra strumpan. Några soldater i full mundering slutade tåget.

Vid kyrkporten möttes detta af kyrkvaktaren, som röjde väg i kyrkan för den inträdande skaran och gaf tecken till sångens början.

Hela menigheten sjöng, stående, psalmen:

»Säll är den man, som fruktar Gud», &c. *)

Församlingen denna dag var af flera tusen personer. Bänkar och gångar i kyrkan, allt var fullt, och en mängd större och mindre barn, än trippande på gångarne, än fingo föda af mödrarne för att hålla sig stilla, än sofvo godt i deras knä. Och allt som gudstjensten framskred, gick den gamle "kyrkostöten" med långsamma steg och bister uppsyn genom gångarne, skickande långa, spejande blickar åt ömse sidor, och stickande sitt spö under näsan på en och annan sofvande gumma, hvaraf denna (näsan nemligen) for förskräckt upp i vädret, eller gifvande åt ett och annat misstänkt lutande hufvud en liten dubbning. Men de unga och starka karlarne, som sofvo, lät han ... sofva i fred.

Olof, som satt så att han kunde se Siri,

---

*) № 339 i Svenska psalmboken.

såg äfven ibland på henne, och märkte med nöje att hon syntes lifvad och uppmärksam.

Den starka, sköna kyrkosång, för hvilken dessa församlingar äro kända, och som brusar fram med en makt, som gör orgelverk öfverflödigt och alldeles öfvertar det, der det finnes, gjorde synbart intryck på henne. Och när från altaret hon hörde läsas orden:

»Jag håller det så före att denna tidens ve»dermöda är icke lik den herrlighet, som på oss »uppenbaras skall. Ty kreaturen skola ock varda »fria af förgänglighetens träldom till Guds barns »herrliga frihet. Ty vi vete att hvart och ett »kreatur ängslas med oss allt härtill och suckar »efter befrielse», m. m. (Rom. 8: 18.) då såg Siri ofrivilligt på Olof med blixtrande, frågande, aningsfulla ögon.

Men när professorns uttrycksfulla, ur själens djup trängande energiska föredrag ljöd ifrån predikstolen, när han tackade Gud, som lät sin sol och sitt evangelium lika upplysa och värma de mest bortgömda dalar, som verldens mest odlade höjder, då blef det varmt i ynglingens, som i flickans hjerta, och deras strålande, tårfyllda blickar sökte ej hvarandra, utan den osynlige.

Brudparen, som sutto i choret, nära altaret, hade hvart och ett, en med granna permar försedd psalmbok, ur hvilken brudgum och brud gemensamt läste. Vid bönerna gingo de fram och knäböjde vid altardisken. Välsignelsen uttalades öfver dem alla på en gång, medan de knäböjde under hvar sin brudpell. Det var en vacker och högtidlig anblick. Efter gudstjensten återvände bröllopsskaran i samma ordning till prestgården, der den rastade en stund och undfägnades af fru Ingeborg.

Det öfriga folket spridde sig på stranden och förfriskade sig ur medtagen matsäck. Små gossar gingo omkring, bärande korgar med små grå brödkakor, dem de bjödo ut med det lakoniska utropet: »köp!» Solen sken; scenen var liflig och glad, ehuru på ett stilla sätt.

Siri gick till Olof och frågade honom om bebetydelsen af den framför altaret upplästa episteln. Och Olof hänvisade henne till sin far. Det hade verkligen varit Olofs mening att genom denna dagens gudstjenst och genom det intryck, som hans faders predikogåfvor sällan förfelade att göra, vända Siris hjerta till honom och värma det för det förhållande af lärare och lärjunge, som snart

skulle uppstå emellan dem, och som hon så mycket fruktade. Men nu, när Olof bad henne tala vid fadern, skakade hon på hufvudet och aflägsnade sig.

På eftermiddagen följde Siri öfver sjön med den unga bondhustrun, som hade förlorat sin ring, och lät henne noga anvisa stället, der den fallit ner. Emedlertid hade Olof ett långt samtal med sin mor och Brigitta om Siri, i hvilket de öfverlade om den plan, som borde följas för att fördelaktigt verka på hennes utveckling. De kommo öfverens om milda och kloka åtgärder, och Olof räknade dervid mera och vissare på sitt inflytande på henne, än han just ville yttra.

En tid derefter begynte professorn med Siri dessa läs- och samtalsstunder, som hon motsett med så stor förskräckelse. Och det var med en blandning af bäfvan och trots, som hon nu underkastade sig en undervisning, som hon trodde blifva ett tvång och ett bindande för sin fria ande. Men dessa känslor försvunno snart och lemnade rum åt helt andra. Nordevall var icke af de Sions väktare, som man kunde kalla "grafvens väktare", som förbjuda forskningen och frågan; han var en

uppståndelsens man, följde med utvecklingen af sin tid, och då han fann menniskor ha orätta tankar, var han endast betänkt på att bibringa dem bättre, rigtigare sådana. Men, medan han ingen gräns satte för förnuftets frihet, yrkade han strängt den renhet i sinnelag, det allvar i viljan, som allena öppnar lifvets innersta helgedomar för dess blick. Han visste att mennisko-förnuftet — denne sökande, af gudomligt ursprung — kan finna (om ock ej uppfinna) de eviga idéerna, de odödliga begreppen, och han var böjd att, med en berömd kyrkofader, anse orden: »söker och J skolen finna!» vara företrädesvis sagda till dem, som på tankens vägar söka det eviga sanna.

»J skolen *förstå* sanningen, och sanningen skall göra eder fria!» var det evangelium, de mästarens ord, han ofta uppmuntrande tillropade unga sökande; »dock», tillade han, »om J förblifven hans rätta lärjungar.»

Utan fruktan lät han äfven nu sin unga lärjunges frågande och dristiga ande fritt kringsväfva i alla lifvets riken och der uppröra ett haf af frågor och tvifvel, viss om att kunna bibringa henne det ljus, som för henne skulle reda denna ännu oordnade verld. Och sjelf erfor

han genom den liffulla flickan en välgörande upplifning och äggelse.

Siri åter, som kände sin ande snarare befrias än bindas af läran och läraren, som såg nya trakter, nya ämnen för interesse öppna sig, grep med begärlighet in i det nya lifvet, och liksom störtade sig in i denna verld.

Men sanna äro ordspråken, att »en tok kan fråga mer än tio vise kunna besvara», och att »sanningens slott icke intages med storm». Och Siris sjelfsvåldiga och otåliga sinne blef ofta pröfvande, så för henne, som för hennes lärare. Det sätt, på hvilket sanningen klarnar i menniskosjälen, det *småningom*, som är i all utveckling, det ojemna, som är oskiljaktigt derifrån — det blef alltför frestande för den unga flickans ringa tålamod. Hvad hon ej fick straxt, det trodde hon sig aldrig få, och när en ljusstråle, som hon en gång sett, åter skymdes af moln, då förtviflade hon och blef upprorisk mot sin lärare och mot hela verlden.

Det var under ett anfall af denna sinnesstämning, som Valborg en dag fann henne gråtande på marken under en lind i trädgården. Valborg frågade hvarföre hon grät, och Siri svarade:

»Emedan jag tycker det är tråkigt att lefva. Mycket bättre vore att få dö, så vore man ifrån allt bråk. Det är icke roligt att lefva, och jag ser icke hvartill det skall tjena.»

»Man får väl lefva ändå!» svarade Valborg med den något bittra resignation, som vissa arma menniskor få, hvilkas lif af lång innestängning liksom surnat.

»Ack, det är odrägligt!» sade Siri, utom sig, vred sina händer och bet i dem. Valborg kastade på henne en stolt och föraktande blick och gick.

Men Siris lärare förblef lugn under alla vindkasten i hennes själ, och detta lugn, tillika med hans ömhet och fortfarande ledning, verkade småningom välgörande på henne. Hon fick en slags stilla svärmande längtan till den heliga måltid, som skulle fullborda hennes invigning i ett djupare lif. Hon tyckte att då klarhet och frid skulle komma i hennes själ, och bad tyst, i barnsligt oförstånd, om att få begå den och — sedan dö.

Olofs sällskap och de starka vandringar de gjorde tillsammans voro henne en välgörande förströelse, och den undervisning i natur-vetenskapen, han meddelade henne, roade henne serdeles;

men då hon frågade och frågade, alltid trängande fram mot tingens grund-orsaker, och då den unge läraren gaf henne de yttersta svar, som vetenskapen hittills förmått gifva, häpnade hon vid att äfven här, i de vanligaste naturföremål, möta eller stanna vid — ett mysterium.

Häraf uppkommo nya frågor, nya aningar och en oro, som Siri icke då anade kunde bära inom sig fröet till en högre ro.

Emedlertid var hennes lif rikt, och under de vexlingar af storm och sol-ljus, som hon jemt undergick, drogs hennes hjerta småningom närmare hennes faderlige lärare, professorn, och detta var för honom en stor glädje, ty den unga flickan blef honom beständigt allt mera kär och värd, och hennes skygghet och köld hade varit honom en verklig plåga.

Förunderligt var, att den unga flickan dock aldrig tycktes finna sig rätt väl i detta hem, der så mycken vård och ömhet egnades henne. Och, oaktadt hennes sednare närmande till professorn, tycktes der vara ett osynligt, oförklarligt hinder, som stod aflägsnande emellan henne och de två föräldrahjertan, som icke begärde bättre, än att sluta henne till sig, som ett älskadt barn.

Olof studerade fåfängt på, hvari detta kunde ligga, och så gjorde han äfven med de mörka sinnesstämningar, som öfverföllo Siri ofta midt under hennes gladaste stunder, och de gåtfulla ord, som ibland undföllo henne. Hon förblef härvid sluten för honom, liksom för alla andra, och Olof började och stadnade i gåtor.

Galenskaper och gåtor.

Brigitta hade märkt, att, sedan en tid, brukade Siri hvar morgon tidigt ro ut på Siljan, åtföljd af en tolfårig bondflicka ur byn; och då hon en morgon frågade Siri »hvart hon rodde så tidigt?» svarade denna: »ut till Bytesholmarne att fiska».

»Och hvad får du för fisk der?» frågade Brigitta; »jag vet mig aldrig ha ätit någon fisk, som du dragit upp».

»Jag metar efter gullfisk!» sade Siri leende, »och den är svår att fånga».

»Gullfisk! Det måste jag se!» utropade Brigitta; »jag följer med dig dit ut».

»Åh nej!» sade Siri rodnande, »det är icke värdt; det är icke något roligt att se, och dessutom är du rädd på sjön».

»Ja, men nu vill jag ändtligen se hvad för gullfisk det finnes i Siljan, och hur du drar upp den, och — jag följer med dig.»

Det var icke värdt att sätta sig emot hvad Brigitta rätt satt sig för.

Hon följde med.

Men färden blef icke särdeles rolig för Brigitta, ty det blåste litet på sjön, och den odygdiga Siri kunde icke låta bli att hemligen hjelpa vågorna att vagga den lilla båten, till Brigittas stora förskräckelse, som dervid höll sig fast i båtens kanter och utropade:

»Se så, i Guds namn, skola vi nu bli fiskar igen? Sitt då stilla, Siri! Skall du nödvändigt ha båten att kantra? Lilla, stygga, söta, otäcka Siri, sitt stilla, säger jag, eljest ... säger jag ingenting; men det skall jag säga dig, att när jag tiger och blir blek, då är jag *mycket* ond.»

Men när nu Siri såg Brigitta bli ”mycket ond”, då kastade hon sig på knä, kysste och omfamnade henne, men då svigtade den lilla båten ändå mer, och Brigitta skrek och grälade på Siri, så att denna grät af bara skratt. Ändå värre blef det, när de hunno fram till den närmaste Bytesholmen, och då, i stället att lägga i

land vid det lilla fiskläget der, den unga bondflickan stadnade med rodden vid ett djupt ställe, ett stycke från stranden, och Siri begynte helt lugnt och allvarsamt att kläda af sig i båten. Brigitta såg häruppå med hemsk uppsyn. Ändtligen sade hon:

»Det är visst att du har ganska besynnerliga manér vid ditt fiske. Hvad skall det här föreställa? Hvad skall det bli utaf? Tror du att jag tänker sitta här och se på hur du dränker dig? Inte ur fläcken får du nu röra dig, om du ej vill att jag skall skrika, så att hela Mora socken kommer i uppror.»

Siri hade under denna monolog nära kiknat af skratt, men på en gång blef hon allvarsam och sade: »tyst nu!» med en så bestämd ton, och stod dervid så stilla, att Brigitta blef helt häpen; men i nästa ögonblick störtade Siri med hufvudet främst ner i böljornas djup. Brigitta skrek icke nu, men gjorde en rörelse, som om hon velat följa efter; men den unga bondflickan sade helt lugnt: »Åh då! Hon kommer straxt opp igen. Hon har så gjort nu i tre veckor; det är efter Mårtens Stinas vigselring hon far ner.»

»Du min himmelske Gud! det är då gullfisken! Ack den flickan!» utbrast Brigitta, på en gång glad och förskräckt. Och nu höjde sig en hvit arm ur vågorna och snart derpå Siris ljusa hufvud. Hon log mot Brigitta, tog ett par djupa andetag och lade i båten sin fångst på sjöbotten — en handfull jord med några glittrande stenar uti, men — ingen ring. Oaktadt Brigittas böner, dykade Siri ännu tvenne gånger ner, och när hon den tredje gången kom upp, se! då glimmade klart gull ur den svarta mullen och Brigitta och Siri ropade på en gång;

»Gullfisken! gullfisken!»

Vigsel-ringen, som Siri hade med outtröttlig ihärdighet dykat efter nu i tre veckors tid, var ändtligen funnen.

»Gudskelof!» utropade Brigitta, »nu kan man då andas. Kläd nu fort på dig, Siri! Du är helt blå af kölden och af att hålla andan. Du har de aldra ohyggligaste upptåg för dig, och bör aldrig få vara på egen hand. Du ger dig ingen ro, innan du på ett eller annat sätt gjort af med dig!»

Men Brigltta var så god på Siri, allt under det hon grälade på henne; och Siri var så glad åt ringens återfinnande och åt den glädje, som den

skulle skänka den stackars Mårtens Stina, att återfärden blef lika lugn och rolig, som bortresan hade varit orolig. Och Siri begaf sig nu genast åstad till den unga enkan.

Emedlertid gick Brigitta in till sin bror, för att omtala för honom morgonens tilldragelse, och när hon såg hans ögon glänsa dervid, utropade hon:

»Lasse! Du är min egen bror, och du har hjertat på rätta fläcken, fast det liksom hänger litet löst ibland. Gå nu inte bara och blif kär i Siri, det säger jag dig, ty då blir det alltför mycket galenskaper utaf. Det kan vara tillräckligt derförutan. Se, din väst har gått sönder; jag vill ta och laga den ... Men hvad är detta? Hvarifrån har du fått den silkes-shawletten? Jag tror ... ja minsann är det icke Valborgs!»

»Den föll af henne i enkleken, härom afton!» sade Lasse, litet rodnande och urskuldande.

»Lasse! Lasse!» sade Brigitta, skakande på hufvudet, »du blir då aldrig klok. För tre månader sedan var det Josefine Silfverskos schärp, som du bar som ett blått band under din väst och nu är det....»

»Ack!» sade löjtnant Lasse, »detta är något, så helt annat....»

»Helt annat? Ja, ty det är en halsduk och icke ett schärp, det ser jag nog, och en så god liten halsduk till på köpet, så godt rutigt taft! Den vill Valborg visst icke vara af med för mycket godt. Och jag skall också rigtigt lemna henne den igen. Hon är en ordentlig menniska, Valborg....»

»Menniska?! Brigitta, du talar verkligen bra litet....»

»Nå ja, är hon icke en menniska? Hvad är hon då? Du vill väl att jag skall kalla henne en gudinna; men som jag vet att hon är en stackars syndig menniska, som vi alla, men en ganska ordentlig flicka, så skall hon med det första få sin halsduk igen.»

»Brigitta, du är bra grym! Har du då rakt ingen känsla för mig, din egen bror?»

»Nej, ingen den ringaste, när det kommer an på att återställa gods, som min kära bror stulit, men mycken för att du skall ha hela västar. Nu tar jag denna med mig för att laga den, och Valborgs halsduk för att lemna henne den igen.»

»Så får hon ändå veta att jag burit den på mitt hjerta!»

»Under din väst», skulle du säga, »ja, men

hon skall också få veta, att der nyss förut hvilat ett visst schärp!»

»Nej, Brigitta, nej!»

»Jo, Lasse, jo! Tro inte att du får inbilla unga flickor, att det är mer med ditt hjerta än det är. Jag håller för mycket af dig, att låta dig ha några tunga synder på det, under de skärp och shawletter, som hvilat och ännu skola komma att hvila der. Kära min bror, tacka du din lycka att du har en syster, som har bättre reda på dig än du sjelf. Västen skall du få igen om en qvart. Nu skall jag gå och ge min adjunkt en liten blängning, och se om han ännu finnes inom tid och rum. Det är fasligt hvad jag måste passa på mycket. Jag undrar att jag ej blir confus!» Och Brigitta skrattade och nickade åt brodern, i det hon lemnade rummet, och löjtnant Lasse suckade och tröstade sig och trallade:

»Hvad detta lif är sorgligt och kort,
Måtte det förskönas utaf nöjet!»

Löjtnant Lasse var en af de menniskor, som ett gladt lättsinne gör till angenäma sällskaps-menniskor, sednare, ty värr! ofta, till rumlare och stundom till — bedragare. Skada, evigt skada, att någonting så behagligt och roligt ofta skall

sluta så ledsamt! Och löjtnant Lasse hade ett så godt hjerta, att det varit stor synd om det så gått med honom, och derföre hade himlen gifvit honom en klok syster, som han hjertligen höll af och som han icke gerna gjorde något emot. För öfrigt var han lik henne till utseende, men fulare, hade koppärrig hy, ljust hår, de hvitaste tänder, och ett godlynt, lustigt uttryck, som gjorde ett vederqvickande intryck.

Icke utan en liten förlägenhet återsåg han Valborg, sednare på dagen. Men då Valborg var lika kallt artig och lika tranquil, som förut, kom löjtnant Lasse snart ur förlägenheten igen, och oviss om Brigitta hade förrådt hans små hemligheter eller ej, skämtade han snart, suckade och skrattade lika ledigt, som förr.

Professorn, helt förtjust öfver Siris uppfiskande af enkans ring, sade varmt åt sin hustru: »Den flickan är icke någonting vanligt! En herrlig natur! Du skall få se, att vi en gång få glädje af henne. Min lilla qvinna, hon måste ha sin frihet. Icke skola alla menniskor vara stöpta i en form. Det är en god ande, som leder den flickan!»

»Måtte du få rätt!» sade fru Ingeborg med lysande, tårfulla ögon.

»Kunde vi blott», fortfor Nordevall, »få henne mindre skygg, mera förtrolig med oss. Hon har för mig något oändligen uppfriskande, och det kostar rigtigt på mig att inte jag kan vinna hennes tillgifvenhet så, som jag önskade. Men med tid och tålamod torde det ännu gå.»

Om aftonen, denna dag, grasserade en stark nordost-vind, och skaror af grå, ruggiga moln svepte öfver himlen och höljde in bergens toppar. För att motverka vädrets ovänlighet, sammankallade fru Ingeborg ungdomen till thé, lappspritning och lekar; och, som ungdomen från Sollerön just nu var på Mora, mottogs kallelsen med serdeles förtjusning.

Under lappspritningen gafs och gissades gåtor. Fru Ingeborg frågade:

»Hvem är den store, som drifver öfver jorden, som sväljer berg och skog och gör solen mehn, som är rädd för blåst, men icke för folk?»

Och härpå svarades snart, att den "store" var "töcknet".

Fru Ingeborg frågade åter:

»Hvad är det, som är bättre än Gud och värre än Satan, och som de döda äta, och som om de lefvande åto, skulle de dö?»

Denna gåta fordrade längre betänketid, men slutligen besvarades äfven den triumferande. Och man begärde allmänt "mera gåtor".

»Ni äro alldeles för qvicka i afton», sade fru Ingeborg. »Jag måste hitta på åt er svårare gåtor. Hör nu på denna: Hvad var det för ett under, som jag såg i konungens gård, som vänder fötterna upp mot solen och hufvudet .....» Men här stadnade fru Ingeborg tvärt, i det hon syntes häpen öfver något, som föregick utom hus och som hon såg från fönstret, vid hvilket hon stod. Hon drog efter andan, förde handen till hjertat och lemnade hastigt rummet. Nyfiken blickade Siri äfven ut genom det fönstret. Olof följde henne, och de sågo intet märkligt, utom en högväxt fremling, som gick långsamt på landsvägen, förbi prestgården, och försvann bakom byggningarne der nere. Men knappt hade Olof fått den svartklädde fremlingen i sigte, förrän han, med ett utrop af öfverraskning, hastigt sprang ut ur rummet, så häftigt att alla sidenlapparne flaxade i tumult rundt omkring.

»Bevars! bevars!» ropade de arbetande, och: »Hvad var det för ett under, som Olof fick se?» Och de tittade äfven ut genom fönstret och sågo — ingenting.

»Det måtte ha varit necken sjelf!» utropade Olof, i det han om tio minuter åter kom in, helt andtruten. »Jag tyckte mig så precist känna igen en bekant, som gick här förbi, och jag sprang för att få fatt honom; men han var försvunnen, och jag kan icke begripa hvart han tog vägen så hastigt.»

»Hvilken han? hvilken bekant?» frågades på alla sidor.

»Åh», sade Olof, »bara ett under, som jag såg "i konungens gård" eller rättare vid Styggforsen; men det der äfventyret borde jag redan ha berättat er, ty det är nästan det enda af interesse, som jag haft på min treåriga resa.»

»Ett äfventyr!» Ett äfventyr! Ack berätta! berätta!» ropade ungdomen.

»Låt mig se på dig, Olof!» sade Brigitta, »du måste vara ett rigtigt lejon, ja, en tiger eller någonting ännu sällsyntare, efter du har interessanta äfventyr på resor. Kung Salomo har bestämdt orätt, då han säger, att ingenting nytt sker

under solen. Och ditt äfventyr! Låt nu se att det blir rätt märkvärdigt. Vi höra med alla våra öron.»

Och Olof berättade:

»För omkring sex veckor sedan, under resan hit, var jag vid Osmundsberget, nära Boda kapell i Rättvik, och stadnade der något för att botanisera och söka petrifikater, som jag visste finnas der. Gerna ville jag äfven se de så kallade "flog" eller "drakeldar" som skola visa sig der under vissa nätter. Då gjorde jag äfven en vandring till Styggforsen — jag hoppas ni veta alla hvad Styggforsen är?»

»Så der, ungefär!»

»Ja, det var bra, ty det är icke lätt att beskrifva. Först och främst är det ingen "fors", ty vattenfallet är, till massan, obetydligt, men det är ändå ett ganska hiskligt ställe, in i vilda skogen, dit man blott kommer på rätt besvärliga vägar och stigar; och en mera ödslig, vild natur, brantare brådjup och höjder får man icke mångenstädes se. Midt uti det största gapet går en smal och brant klippa ut, som en krokig rygg, och slutar tvärt midt i afgrunden. Och man berättar att en fogde der i trakten, som var ledsen

vid lifvet, en afton red i fullt sporrstreck ut på denna klippa, i afsigt att störta der utför. Men just, som hästen kom ut på yttersta brädden vid det trettio famnar lodräta djupet, kastade han hastigt om och galopperade tillbaka, förande med sig sin häpne ryttare.»

»Vester om fallet är en slags grotta, liksom inbränd eller huggen i berget, som man kallar "troll-hålet", och det säges att den fordom varit ett tillhåll för troll eller röfvare.»

»Bravo! bravo!» sade Brigitta; »det här börjar mycket bra. Jag väntar mig syperba, fasliga saker. Jag blir helt varm.»

»Der är också», fortfor Olof, leende åt Brigittas ifver, »en hög, skarp sandås, som kallas "getryggen".»

»Getryggen! låter inte så bra», smög Brigitta emellan, »gå bara inte och tumla ner för Getryggen. Det låter oromantiskt.»

»Och på sidorna af Getryggen växer en art gynandrister, hvaraf jag nödvändigt ville ha mig ett exemplar.»

»O ve! Der ha vi det. Vår hjelte tumlar ner för Getryggen.»

»Nej! han tumlade icke ner; han gick vackert eller snarare kröp vackert ner, och kröp vackert

upp igen med en "Epipactis atrorubens", som segerfana, i sin hand.

»Nå, gudskelof!»

»Derpå vandrade jag åt den sidan, der trollhålet är.»

»Det går bra!»

»Der ofvanför skjuter en smal bergklint fram, som kallas — råttsvansen.»

»Råttsvansen! Afskyvärdt! Om du hänger opp dig på råttsvansen, så . . . vill jag dig ingenting mer *).»

»Och när jag kom på höjden, fick jag se en liten, ovanlig slags ormbunke, som växte ett par famnar nedanom mig, på sluttningen . . . .»

»Af råttsvansen, kanske?»

»Alldeles! af råttsvansen. Den kunde jag icke låta vara, utan började klättra utför branten på händer och fötter.»

»Aj! aj! aj! Det här går aldrig väl!»

»Nej, det gick just icke synnerligen väl; stenar rullade undan mina fötter, och små buskar, som jag tog fast i med händerna, rycktes upp

---

*) Men vi misstänka starkt, att Olof för Brigittas räkning här improviserar en råttsvans. Vi ha väl sett getryggen, men icke "råttsvansen" vid Styggforsen.

med rötterna. Så åkte jag ner några alnar och förutsåg stunden, då jag skulle antingen hänga mig upp på råttsvansen — och för alltid förlora Brigittas gunst — eller ock med full fart raka ner i djupet. Men just som jag kände mig på vägen dit, räcktes en arm ur berget, en hand grep mig i nacken, eller rättare i rockkragen, och nästan i samma ögonblick befann jag mig flyttad i en slags grotta in i berget, och stående midt emot en figur, som gerna kunde ha varit Styggforsens genius, så underlig och fantastisk såg han ut.»

»Åh gudomligt, alldeles gudomligt! Det kan icke vara bättre.»

»Sedan första ögonblickets häpenhet var öfver, kunde jag ej låta bli att, betraktande min räddare, tänka på Walter Scotts Balfour de Burleigh och andra dystra figurer i hans romaner. Han var smal och högväxt, mager, bar en svart, grof, men ändå smakfull drägt. Hans hår, mörkt och gråsprängdt, låg oordentligt öfver pannan. Ansigtet var gulbrunt och fult, om man så vill, men ändå interessant genom spår af lidelser, som tycktes ha härjat der och föråldrat det i förtid, ty han kunde icke vara mycket öfver fyratio år. Det var något sönderslitet, något sprängdt i detta

ansigte, och man tyckte sig i honom se en ruin af någon stor skapelse. Ögonen voro underliga, och jag vet knappt om vackra eller fula, men blicken var — hemsk, och öfverhufvud var det något hos denne man, som icke ingaf förtroende. Jag skulle icke velat ha honom till reskamrat, ehuru hans möte i berget nu var mig ganska välkommet. Han talade mig till, icke på Svenska, utan på Tyska, och med en röst, som var på en gång melodisk och dyster. Han var en resande, till födseln Tyrolare, var hemma i bergvetenskapen och befann sig här, liksom jag, af nyfikenhet. Sedan han fört mig ur trollhålet, genom en beqvämare väg än den, på hvilken jag kom dit, botaniserade vi en stund tillsammans, medan han frågade åtskilligt om mitt hem och mina lefnadsförhållanden. Jag fick emedlertid ingenting veta om honom, utom att han hette: "Angermann", och nu var stadd på resa till Norge. Jag bjöd honom till Mora, och han lofvade helsa på mig der, om hans tid det tillät. Han var en underligt interessant man, äfven att tala med, och jag just saknade att så hastigt skiljas från honom; men vi hade olika vägar, sade han, och tycktes icke vara angelägen om mitt sällskap.»

»Se, bästa Brigitta, så mycket och så litet var det med det äfventyret. Och nu, för en stund sedan, tyckte jag mig precist se denne man, Tyrolaren, min räddare vid Styggforsen, gå här utanför, och jag kan i denna stund icke begripa att det icke var han, och hur han försvann. Tänk om han verkligen vore Styggforsens ande och ingen Tyrolare, efter allt! Hvad tror du?

»Han kan få vara hvilketdera som helst», sade Brigitta, »bara han kommer hit och jag får se honom, ty kuriös måste han vara, och kuriosa tycker jag mycket om.»

»Månne min mor mådde illa?» frågade Olof sedan Brigitta; »hon lemnade oss så hastigt.»

»Jag tror att hon blef illamående», svarade Brigitta, »och det händer ibland — det är hennes hjertkramp, som då plågar henne — och då brukar hon alltid vilja vara helt allena en stund. När plågan är öfver, kommer hon tillbaka, och tycker bäst om att ingen låtsar eller frågar derom.»

Ännu en stund pratade man om Olofs äfventyr och om den hemlighetsfulle vandraren; sedan satte Lasse och Brigitta lekarne i gång. Sednare på afton kom äfven fru Ingeborg och upplifvade dessa genom sitt deltagande, och "Styggforsens

ande” glömdes alldeles för ”väfva valmar” och ”låna eld”.

Om natten rasade en stark storm; fönsterrutorna i prestgården skakade hotande, Siljan brusade vildt. Men midt i natten och stormen hördes ljufliga flöjt-toner liksom sväfva på vindarnes vingar. Siri, den underliga flickan, var ute i den stormfulla natten. Men detta var icke ovanligt för henne. Och man lät det numera vara.

Utflygter.

Vi begynna sjelfva dermed, i det vi flyga öfver några veckor, under hvilka familjens lif, på Mora prestgård, flöt lugnt och friskt, som elfven vid dess strand. Midsommar var öfver, Juli månad inne. Nu är en tid af hvila för presterna i dessa trakter, ty denna tid drager allmogen med sina hushåll ut till fäbodarne (eller Säter-hyddorne), ofta sex till sju mil från byarne, in i de djupa skogarne, der de finna friska betesplatser för sina kreatur, der de kärna sitt smör, göra sina ostar, och vanligen dröja till Augusti månads slut. Re'n i början af Juli månad möter man på vägarne den flyttande familjen, med kreatur och husgeråd. Familjefadren kör åkdonet, på hvilket blomstrande barn titta fram mellan byttor och arbetsverktyg. Hustrun går vanligen bredvid, aktande på kon eller korna. Stundom möter man en ensam, ifrigt strump-

stickande gumma, vandrande lätt och raskt, som om ålderdomen för henne icke vore en börda, omgifven af några getter, som följa henne som trogna hundar; också hon är nomad, också hon vandrar ut till "fäbodarne". Stadnar hon och språkar vänligt med er en stund, så samla sig getterna smekande kring henne. Och snart får man se ur de mörka, ofantliga barrskogarne, som betäcka höjderne, lätta, blå rökpelare här och der uppstiga. Då är den flyttande familjen, då är den ensamma gumman, med sina getter, framkommen till Säter-hyddan, och har tändt upp eld på dess härd. Och resande från den stora verlden, som på afstånd se de fredliga vårdtecknen från dessa, ofta för dem otillgängliga boningar, uppsända kanske en suck af längtan till dessa ensliga hem, till detta nomad-lif, der den friska luften, som kroppen ständigt andas, äfven strömmar in i själen; der de dagliga, enkla, friska omsorgerna utesluta den sorg, "som äter hjertat" *).

Men medan allmogen vandrar och rider, sitta ej herremännen stilla. Presterne och de få herremän, som utom dem ha små boställen här och

*) Uttryck i Odens höga visa.

der i Dalarne, besöka vanligen hvarandra under denna tid, eller resa de för att lära känna för dem nya trakter i deras sköna provins. Och nu är den i sin fulla fägring med sina vatten, sina berg, sina dalar — likformig och omvexlande på en gång, som Rousseaus tricordium. Marken är genomvirkad af Linnéa, och vintergrönan, skogsstjernan, tallörten, alla hvita blommor, som älska barrskogarnes skugga, fylla dem nu med vällukter och blomma i blygsam skönhet vid de åldriga jättarnes fötter. Ingenstädes finner man blomsterrikare ängar, ingenstädes får man skönare smultron, och genom de uppvärmda dalarne går Dalelfven sval och klar i otaliga böjningar, än med stupande tallar på höga mjellgar *), än med vilda rosor och "Spirea Ulmaria" på låga gräsvallar vid sina stränder.

Familjen på Mora hade längesedan påtänkt en lustresa till Elfdalen, som ännu ingen af dess

---

*) "Mjellgar" kallas sandväggar, som uppkomma af jordras, hvilka årligen ske vid elfvens stränder och som rycka stora jordstycken och träd i dess djup. Af dessa ras uppkomma stundom — som vid Leksand — de mest pittoreska bildningar af ruiner, brutna hvalf, pelare, murar, pyramider, grottor, m. m.

medlemmar hade sett, men hvars vilda skönhet de ofta hört omtalas. Och då i medlet af Juli månad vädret begynte bli särdeles stadigt och vackert, beslöt man att nu egna några dagar åt den lilla färden. Ungdomen fröjdade sig obeskrifligt åt att se den sköna, vilda nejden, porfyrbrotten, porfyr-verket, och att få komma på stället »der landsvägen slutar», och der vilda, väglösa skogar vidtaga, som sträcka sig ända upp mot norrska gränsen. Siri var förtjust att få, jemte Olof, göra resan till häst, och desto friare få genomströfva nejden. Professorn njöt af de ungas glädje, och fru Ingeborg fägnade sig dessutom att få hälsa på *fröken Lotta*, en hennes ungdomsbekant, som hade en liten gård i Elfdalen, der hon var bosatt, och dit hon bjudit hela Mora-familjen, ty i hela denna trakt finnes intet värdshus. Men fröken Lotta var gästfriheten sjelf, och täflade derutinnan med ett annat hus i Elfdalen, som vi här ej nämna, men rätt tacksamt minnas. Också Brigitta fägnade sig åt att få se *fröken Lotta*.

»Men hvem är då denna fröken Lotta?» frågade, litet otålig, Olof, som tyckte att han, se'n några dagar, beständigt hörde talas om fröken Lotta; »och hvad är det för märkvärdigt med

henne, och hvarföre skall man så mycket fägna sig att få se henne?» ...

Det var aftonen före afresan, som Olof frågade så, medan familjen var församlad på förstuguqvisten och der njöt den svala, sköna aftonluften.

Fru Ingeborg, som, efter väl inpackad matsäck, förnöjligt hvilade bland de sina, svarade glädtigt:

»Hvem fröken Lotta är? Helt enkelt en menniska, som haft mod att gå sin egen väg genom lifvet och genom egen kraft skapa sitt öde. Jag skall i korthet berätta för er

Fröken Lottas historia.

Fröken Lotta var af en gammal adlig slägt. Hon hade förlorat sin far. Men hon hade en mor, en syster, sju onklar och sju tanter. Hela slägten bodde i staden W.

Hon hade också haft en bror, som enligt den ännu i Sverige gällande arfsrätten hade efter faderns död tagit dubbelt så mycket ur boet som systrarne, och derefter förstört dubbelt, och mer, ty sedan han gjort af med allt sitt, drog han in

mors och systrars (han var förmyndare åt dessa sednare) lilla förmögenhet, och skulle ha slutat med att i grund ruinera dem, om icke döden hade hindrat honom. Af spillrorna af den fordna förmögenheten byggde modern ånyo ett litet bo för sig och sina båda döttrar.

Fröken Lottas syster var vacker och hade talanger, som hon jemt öfvade; hon spelte på guitarr, sjöng skalor och ritade blommor, kallades inom slägten »den talangfulla» och ansågs böra göra någon stor lycka i verlden. Fröken Lotta åter hade af naturen fått en stark kropp, ett temligen fult ansigte, ett varmt hjerta och — mustascher, hvarföre hon inom slägten, på skämt, ofta kallades *majoren*, men ändå oftare på allvar: »stackars Lotta». Ty Lotta hade hvarken talanger eller behag, och ansågs ingen slags lycka alls kunna göra i verlden. Men Lotta sjelf tog icke saken så melankoliskt. Redan i helt unga år sade hon till sig sjelf: »jag kan aldrig bli ett fint eller behagligt fruntimmer, jag vill bli en dugtig hushållsmenniska!» Men detta blef icke så lätt, ty Lottas mor lefde af en liten pension, som jemt och nätt räckte till att låta henne »lefva smått» med sina båda döttrar, och Lotta fann i sitt hem

intet fält för sin verksamhets håg. Dessutom, som modern var en omtyckt sällskapsmenniska och systern en vacker och talangfull flicka, så voro de mycket bortbjudna på kaffe- och the-kalaserna inom slägten, och vår stackars major måste då följa med, och fick sitta förbisedd på danserna, och tyst svälja sina koppar kaffe och the och dertill sina suckar. Vår stackars major höll på att förfalla i en fix idé öfver sig sjelf och satt helt svårmodig och handfallen medan syster Emeli sjöng romanser och ritade blommor och dagen igenom öfvade sina talanger.

En vacker morgon gick fröken Lotta till sin mor och sade:

»Min mor, jag vill icke sitta längre och tära på ditt ändå knappa bröd. Jag kan icke längre vara overksam, utan att förfalla i grubbel eller i dårskaper. Jag är stor och stark, jag är öfver tjugu år. Nu vill jag ut och arbeta, tjena hos andra, till dess jag förtjenat mig nog för att arrendera eller köpa mig en liten gård, som jag vill sjelf sköta och försörja mig på.»

Modern trodde först att dottern hade blifvit tokig; men hon tänkte på saken, talade vidare med dottern och fann då, att hon var klok, och hon

sade — ty hon var en god och förståndig fru: — »jag har alltid ansett att mina barn borde sjelfva bestämma sitt öde, när de ha förstånd dertill. Gör som du vill, Lotta! Oförvållad fattigdom är ingen skam. Men kan man arbeta sig ur den, så är det en heder. Jag är endast rädd för vår slägt! Hvad skall den säga?»

Och i slägten blef en uppståndelse.

De sju tanterna knäppte på sina snusdosor och sade: »Hvad är det för slag? Kan hon icke sitta stilla och lefva smått, som så mången annan, och spinna eller brodera och sköta sin mors lilla hushåll, och deremellan roa sig på våra kaffekalaser? Man bör aldrig gå ur sin slägt och sina gifna lefnadsförhållanden. Man bör blifva vid de sina. När man kan lefva så godt och så tranquilt, som hon, hvarföre skall man gå och kasta sig ut i verlden? Andra sitta i sin stillhet och lefva smått. Hvarföre kan hon inte göra som andra?»

Och de sju onklarne runkade på sina hufvuden och sade:

»Hon skulle arrendera en gård och sjelf sköta den och sina affärer Det blir bara tokeri och trassel och ruin utaf! Vi måste på det allrahögsta afråda det.»

Men fröken Lotta blef för hvar dag mera viss i sitt sinne. Hon hörde sig om efter en plats som hushållerska inom något stort hushåll på landet.

Och i slägten var en stackars, ung, ofärdig gosse, som ingen i slägten ville gerna hysa hos sig, emedan han var behäftad med en svår, obotlig, men likväl icke dödlig sjukdom. Och en dag, som fröken Lotta fann gossen bittert gråtande öfver sitt öde, att han skulle ligga menniskor till last och lida så mycket, och ändå icke kunde få dö, sade hon till honom:

»Gråt icke, Theodor! Nu skall jag ut i verlden och tjena och förvärfva mig penningar, men om några år köper jag mig för dem en stuga och en trädgård vid Dal-elfvens strand, och då skall du komma och bo hos mig, och du skall bada i det klara, friska elf-vattnet och bli stark deraf. Och du skall hjelpa mig att sköta trädgården, och vi skola lefva lyckliga tillsammans. Var vid godt mod Theodor och vänta blott; jag skall icke svika dig.»

Och vår fröken gick ut i verlden och tjenade som hushållerska i ett stort hus, der det var mycket att göra, men der man gaf stor lön. Der-

jemte köpte hon opp lin, lät spinna och väfva, och försålde sedan väfvarne och förskaffade sig sålunda, om några år, ett litet vackert kapital. Vår fröken hade hvad man kallar "föd-geni", och af de många genierna i verlden är icke detta det sämsta, isynnerhet när det ledes af ett godt och redligt hjerta.

Åtta år hade gått förbi, när fröken Lotta återsåg sin födelsestad. Dock var sig allting der ganska likt. Modern gick ännu omkring, som förr, på kaffe- och thekalaser. »Den talangfulla» öfvade alltjemt sina talanger, sjöng skalor, ritade blommor och väntade på den stora lyckan, som skulle komma. De sju tanterna snusade, och de sju onklarne runkade ännu alla på sina visa hufvuden och beskärmade sig öfver Lottas »dåraktiga företag». Och ännu lefde den sjuka Theodor och tänkte på det klara vattnet i Dal-elfven, och på »faster Lottas» löfte. Och nu var Lotta i staden och helsade på mor och slägtingar, och förkunnade dem att hon hade köpt sig en gård i Elfdalen, der hon ämnade inrätta en liten handel, och att hon ville taga den sjuka Theodor till sig.

Det blef någon häpnad i slägten, men så grep den sig ädelmodigt an och sköt tillsammans

en summa penningar till en slags pension åt gossen, som den numera icke skulle ha något besvär utaf.

Nästa år skickade fröken Lotta till sin mor en ofantlig ost och en jettestor lax från Domnareforsen i Dal-elfven, och skref att det gick henne väl, att hon väl fick mycket arbeta, men derföre tackade hon Gud. Theodor badade i elfven och var deraf betydligt stärkt till sina kroppskrafter och kände sig så lycklig till sinnet, att han ej mer klagade öfver en sjukdom, som icke längre hindrade honom att vara en nyttig och lycklig menniska. Medan fröken Lotta skötte gården och hushållet, besörjde han nästan ensam den lilla handeln, som mycket roade honom, och som slog sig väl ut. Fröken Lotta slutade sitt bref med att bedja modern och systern och hela slägten komma och helsa på deras lyckliga "major".

Modern fällde en glädjetår öfver dotterns lycka och tänkesätt, prisade sin vishet att aldrig ha satt sig emot sina döttrars förnuftiga önskningar, och bjöd hela slägten på kalas, på osten och laxen och brefvet.

Tanterna snusade och sade: »Tänk att det skulle gå så bra för Lotta! Våra förmaningar voro då icke utan all frukt. Delikat ost!»

Och de sju onklarne nickade allesammans och sade: »Se, så skulle alla fruntimmer göra, så borde de vara, och det skulle då stå bättre till här i verlden! En makalös lax!»

Nu är det redan fem eller sex år som fröken Lotta varit bosatt på sin gård i Elfdalen och .... men vi skola se henne i morgon afton och då få ni bättre dömma om henne och huru hon lyckats i sina företag.

»Åh! jag är förtjust i fröken Lotta!» utropade Olof; »jag längtar att få se henne och få förklara henne min vördnad och beundran.»

»Gud låte mig icke bli min adjunkt otrogen», sade Brigitta. »Ty jag känner mig på god väg att bli kär i majoren. Jag tycker om kraftiga menniskor, och påstår alltid att det är endast bristen af sann kraft, som gör det mesta eländet i verlden.»

»Ack, herre Gud!» sade löjtnant Lasse, »bara hon inte hade mustascher, så skulle jag fria straxt. Men jag känner på mig att jag blir lite rädd för dem ....»

»Tänk att du blott speglar dina egna, att du ser ditt andra jag!» sade Brigitta, skrattande. »Jag

skulle ingenting ha emot att få fröken Lotta till svägerska.»

»Gud och folket!» sade fru Ingeborg muntert; »tänk om vi ställa till ett bröllop på vår lilla resa! Men efter vi i morgon skola stiga upp innan tuppen fått skorna på sig, skulle vi icke nu begifva oss till fjäderholmarne?»

Motionen antogs utan votering.

Men det stod icke skrifvet i stjernorna, att löjtnant Lasse skulle få se fröken Lotta. Vid ett skutt i trappan, ännu denna afton, vrickade han illa sin fot, och måste underkasta sig att badda och sköta den, att afstå från resan och hålla sällskap åt adjunkten, som blef hemma vid Mora, emedan han alls icke var road af att resa, men deremot mycket af att fiska, och tänkte att nu, under sin fästmös frånvaro, rigtigt tillfredsställa denna passion, både natt och dag; och han lofvade att taga löjtnant Lasse i sin båt. Men löjtnant Lasse fann detta vara ett ganska magert nöje och sjöng med tunga suckar:

»Hvad detta lif är sorgligt och kort!»

Siri var vid afresan, morgonen derpå, mycket sysselsatt med Durathor, som nödvändigt ville

följa med henne, och, hindrad derifrån, brottades så länge med en ladugårdspiga, till dess båda tumlade omkull i gräset, hvarvid åskådarne ovilkorligt måste skratta. Löjtnant Lasse lofvade att öfver detta uppträde författa en elegie, som han med musik-bilaga ville gifva ut under titel af: "les adieux de Siri et de Durathor, Elegie harmonique par Lasse Doloroso".

Vägen från Mora till Elfdalen går först på en färja öfver elfven, till näset der fordom trollbålen stodo, och der nu "Salix Daphnoides" hade fällt sina gullgula hängen, men betäckt sig med saftgröna, vackert glänsande löf; sedan förer den ett par mil genom djup sand och oskön skogstrakt. Men snart går den in i den pittoreskt sköna Elfdalen och följer nästan beständigt Dalelfvens strand, än stigande, än sänkande sig emellan höga skogkrönta berg, som likt lurfviga jättar komma den resande nära med hotande blick och åtbörd, men stanna eller draga förbi med den öfverlägsna kraftens stolta lugn. Så Suttur-skär, så Gopshus, Hyckje och Wäsa-bergen m. fl. Åskfulla moln, som tornade sig upp öfver höjderna, de hastigt sig sammandragande, hastigt sig öppnande utsigterna i ett oändligt fjerran, spelet af bjerta skuggor och

dagrar i denna stora, men sammanträngda natur, det ömsom idylliskt ljufva, ömsom till ryslighet vilda af trakterna, allt förenade sig att på de resande göra ett stort och upplifvande intryck. På denna väg får man se skogar, som synas stått sedan verldens skapelse. Träden falla i dem, ligga och ruttna, emedan ingen hand vårdar sig om att använda dem; ja, Dalkarlen fäller ofta sjelf de herrligaste träd endast för att af dem skafva litet färsk bark, för att blanda i sina kreaturs foder, och lemnar dem sedan sorglöst att förmultna; så stor är här rikedomen af, så stor likgiltigheten för den vara, som andra provinser betala med guldvigt. Men detta guld tränger icke in i Dalarnas urskogar. Dalelfvens forsar, som kunna sägas värna landets oskuld, hindra ock dess förbindelse med den handlande verlden och tyckas säga: »behåll för dig din fattigdom och din rikedom och med båda — din frid.» Skogseldar härja ofta stora sträckor af dessa skogar, ända upp på bergens toppar, och man låter dem brinna, tills de af sig sjelfva slockna; man kan ingenting göra för att släcka dem. Också ser man hela trakter förvandlade till aska, eller rättare till *döda skogar*. Träden stå qvar med stam och

grenar, men intet grönt barr sitter på dem, intet litet grässtrå sticker upp ur den asksådda jorden, ingen fågel, ingen insekt rör sin vinge bland de förbrända träden; allt, marken, skogen, berget, allt är svart och askegrått, så långt ögat kan tränga; allt är dödt — det är, som om en förbannelse gått deröfver. Stundom har man til höger om vägen en af dessa döda skogar, medan till venster om den allt grönskar i frodig prakt, och mellan jettehöga granar, stående på friskt gröna sluttningar, ser man i brådjupet elfven, som i denna dal blir till en lekande ström, ömsom skummande öfver steniga grund, der sjörået säges sitta och lura på ofog, ömsom famnande i sitt lopp små ljusgröna, löfrika öar, medan fradgande skogsbäckar komma från fjellen brusande, som ystra gossar, att kasta sig i dess famn.

Olof red vid Siris sida och mycket sysselsatt med henne, och Siri vände sig ibland till Olof med uttryck sådana som dessa: »Den aldra herrligaste morgon!» — »Hur friskt det susar i skogen!» Och de mörka ögonhåren, de friska läpparne glänste liksom daggiga. Ibland sjöng hon en liten vis-stump. Det förekom Olof, som om

morgonen lifslefvande suttit till häst bredvid honom. Han måste tänka på Brigittas ord: »det är öfver den flickan en friskhet, en dagg»...

Öfverhufvud kom det behag, som Siri egde och ingaf, mycket deraf, att hvarje hennes lifsyttring var utan konst och beräkning. Hon hade mycket af det omedelbara, som i naturens föremål andas så friskt på våra sinnen. Och Siris första tvångfria uppfostran, eller rättare icke-uppfostran, hade, med sina olägenheter, dock haft med sig det stora goda, att befria henne från det andeliga snörlifvet, som sammanpressar oss andra, stackars barn af kammarbildningen och tvånget, och gör andedrägten kort och alla rörelser ofria. Dock hade denna naturuppfostran väl icke fört till något rätt behagligt, om icke Siri varit af naturen begåfvad med behag. Vi ha sett andra unga flickor, uppfostrade i gyllne frihet, och — vi ha fasat för deras armrörelser och långa steg. Det är en svår sak med uppfostran! Vi tacka himlen att icke ha någon dotter, men älska de unga flickorna icke dess mindre, som en den herrligaste jordmån, jorden har. Ack! sådde man blott fullt godt utsäde deri!...

På en grönskande sluttning, vid en silfverklar, sorlande bäck med präktigt dricksvatten, dukades middagen opp ur den medförda matsäcken. Ingen, som ej försökt det, kan förstå hur godt det smakar att äta ute i fria luften och på jordens gröna matta. Dock skall man ha glada hjertan och god aptit. Och det hade nu Mora-familjen, och derföre hade den en glad och god middagsmåltid. Och den stördes icke en gång af en liten objuden begjutning med åskregn; ty först och främst föranledde det ett muntert uppbrott och flyttning under några stora tallar, och sedan gaf det vackra molnspektakel, som tilldrog sig på himlen, Olof anledning att hålla en, för alla välkommen, liten föreläsning öfver molnens hufvudgestalter, som, först iakttagna och benämnda af den lärde qväkaren Howard, sedan blifvit allmänt upptagna i vetenskapen. Utan litet latin gick det härvid icke af, och Brigitta, som (enligt hvad vi redan känna) var snäll i språken, talade snart helt ledigt om "Stratus, Cumulus och Cirrhus", och de andra voro nöjda att lära känna och på Svenska benämna "bank-molnet (äfven "natt-molnet", emedan denna molngestalt är vanlig om natten), "hög-molnet och fjäder-molnet". Äfven fingo

de under ovädret och den påföljande klarningen iakttaga huru dessa molnbildningar öfvergå i hvarandra. Och lagarne för dessa måste Olof äfven förklara jemte de namn, som molnbildningarne under öfvergångarne fingo. Fru Ingeborg var särdeles road häraf, ty molnen och deras phantasmagorier, deras bildrika, vexlande lif hade för henne alltid haft stort interesse, ofta af profetisk natur. Hon tyckte om att läsa i dem, som fordom man läste i stjernorna, och var icke fri från en viss vidskepelse rörande dem. Nu fick hon namn på deras bildningar, och med bra, d. ä. uttrycksfulla, namn på saker, är — mycket vunnet.

Hela dagen, under resan, tittade man uppåt himlen och hade iakttagelser öfver "Stratus, Cumulus och Cirrhus". Brigitta beklagade sig att hon härutaf fick en alldeles origtig ställning på hals och hufvud, hvars följder ingen kunde beräkna; och för att motverka detta drog Olof hennes uppmärksamhet på "Lafresedan", som med sina purpurröda täcken gör stenarne vid Dalarnas landsvägar så granna, och hvars doft är ljuflig och lik violrotens då man med handen stryker derpå. Och Brigitta medgaf, att menniskans hufvud och blick tycktes vara ändamålsenligt inrättade en-

kom för att de skulle uppfatta alla himmelens och jordens under.

Mot aftonen, ännu i god tid, kommo de resande fram till fröken Lottas lilla gård. Hon stod på förstuguqvisten för att mottaga sina gäster, och på hennes ansigte var ett sådant sken af sinnesro och glad välvilja, att ingen såg eller tänkte på hennes mustascher (N.B. löjtnant Lasse var ej med!). Olof tyckte nästan att fröken Lotta var vacker.

Fröken Lotta mottog och undfägnade sina gäster på Dalmanna- eller Dalqvinno-vis, d. v. s. hjertligt och rikligt. Siri slöt sig genast till den ofärdige och pratade och skrattade snart med honom, så att fröken Lotta öppnade stora men glada ögon, ty gossen eller ynglingen var vanligen blyg med fremmande. Hos alla väckte han interesse genom sina självfulla ögon, sitt lidande, tåliga uttryck, som likväl nu lätt uppklarnade i ett friskt leende.

Sedan man krafteligen vederqvickt och styrkt sig med hvad bäst Dalen kunde åstadkomma, vandrade man ut att bese fröken Lottas lilla egendom och alla hennes inrättningar vid den.

Medan hon sednare, sittande på sin förstugu-qvist åt elfsidan till, talade för professorn och hans fru om sitt lif i denna dal, sina mödor och sina njutningar, sin glädje af Theodor, samt sina planer för framtiden, som gingo ut på upptagande af flera unga menniskor, i en belägenhet liknande Theodors, dem hon ville vårda, använda och föra till glädje af lifvet — vandrade de unga uppför ett högt, nära beläget porfyrberg, för att derifrån betrakta solens nedgång. Här uppe fann man stenar, i hvilka Olofs kännare-blick upptäckte kristaller, agat, röd och brun jaspis, som icke sällan förekommer i Elfdals-bergen, hvilka alla ha porfyren till sin kärna. Här uppmanade Brigitta sina vänner att sjunga något, och Olof svarade på hennes önskan med den till tonen så sköna, gamla Dal-sången:

»Om sommaren sköna, när marken hon gläds
Vid Dala twå elfverna vida», m. m.

Valborg sjöng sedan visan om månen, som en Dalqvinna diktat, och unga flickor sjunga så gerna och så täckt. Men då Brigitta beklagade sig öfver att man sjöng "så melankoliska visor", och begärde "lustigare", då sjöng Siri friskt och bjert, så att det klingade i skogen:

»Genom klyft och schakt
Jag går malmen till möte:
Den urgamla prakt
I bergens sköte,
Den lockar med makt
Åt djupet mitt sinne.
Jag vill bädda mig der,
Jag vill se hvad der är,
Jag vill bo der inne!» *)

Det gick en liten rysning öfver Olof när Siri sjöng de sista raderna med ingifvelsens styrka, och med detsamma lätt stampade på berget med sin lilla fot. Och han såg med en rörelse af beundran på den unga flickan der hon stod på berget, så lätt och ändå kraftfull, med eldblicken i de mörkblå ögonen och de ljusa lockarne lysande i aftonsolen.

»Siri!» sade han, »du är född att blifva en bergsmans hustru!»

Siri skakade leende på hufvudet och svarade: »Inte en bergsmans, men . . . en bergkonungs, som skulle föra mig i bergets djup och låta mig der regera med honom. Då skulle jag ingenting göra hela dagarne, bara sjunga, språka med dvergarne, gissa deras gåtor, plocka diamanter ur

*) *Bergsmannen*, af E. G. Geijer.

berget, och vandra i de granna salarna. Se det vore herrligt!»

»Bara det vore möjligt!» invände leende Olof. »Men jag spår att om du en gång kommer ner i ett berg, det vill säga i en af våra grufvor, så kommer du snart att längta derur och upp på jorden igen.»

Siri teg, skakade hufvudet, och ett uttryck af vemod fördystrade hastigt hennes ansigte.

Dagen derpå badades i elfven, i fröken Lottas lilla badhus, och ströfvades sedan till fots omkring i dalen. Olof och Siri voro glada och nästan yra som barn. Derunder hände en gång, att Olof kände ett häftigt ondt i handen och sade skämtande att han fått "Näcke-bett". Så brukar allmogen benämna ett i någon lem hastigt påkommande ondt, hvars orsak de ej inse.

Siri sade derpå: »jag vet en läsning mot näckebett, så att de ej bli skadliga!»

»Såå!» sade Olof, »jag kommer allt mer under fund med att du, i botten, har något af trollpacka uti dig. Det är en lycka att du icke lefde på sextonhundra-talet. Nå, vill du försöka din konst på mig?»

»Ja!» svarade Siri, »men du måste lofva att

icke anklaga mig inför consistorium, att icke skratta, och att se mig stinnt i ögonen!»

»Svåra vilkor att uppfylla, men jag lofvar att — försöka.»

Siri tog då Olofs hand emellan båda sina, såg honom en stund starkt och allvarsamt i ögonen, böjde sig sedan öfver hans hand och uttalade:

»Näck och Tofve! Hur långt vill du springa?
Jag binder dig under land, under strand!
Der skall du stå i Guds hand!»

Härmed var trolleriet slut, men Olof stod en god stund derefter helt tankfull och liksom fasttrollad.

Obemärkta af honom och Siri, hade emedlertid ett par ögon, med nattsvart, hotande blick, betraktat dem förstulet ur skogen. Dessa ögon voro Valborgs.

Om aftonen sade Olof till Brigitta:

»Det är visst att Siri har en underlig makt i sina ögon. I dem är något, som påminner om hvad man här på orten kallar "hugsa" eller "häxa".»

»Och hvad är det?» frågade Brigitta.

»Jo, man påstår att det finnes personer, som kunna genom ögonens makt så tjusa en sak eller en person, att den kommer af sig eller faller i vanmakt.

Så kunna de tjusa eller "hugsa" menniskor, djur eller liflösa ting, t. ex. ett ur, en qvarn, så att de stanna, en bäck, så att den upphör att rinna. Plinius omtalar, att sådana hugsande qvinnfolk funnits hos våra stamföräldrar, Schyterna, och kallades "*Bithyæ*". Jag måste tänka på dessa i dag, när Siri läste öfver mig mot näcke-bett — icke för det att läsningen hjelpte serdeles; men det är märkvärdiga, nästan hemskt sköna ögon, som hon har ibland.»

»Kära min vän!« sade Brigitta, »se du till att de ögonen icke läsa fast dig på allvar. Siri är en farlig flicka, ja, farligare än . . . .»

»Ack! var du tranquil för mig, min bästa Brigitta!» afbröt Olof, något stött. »Hon må vara så farlig som helst, så är hon icke farlig för mig, det försäkrar jag dig. Jag endast observerar Siri; jag betraktar henne som jag betraktar en kuriositet, ett naturfenomen . . . .»

»Ja, som till exempel en ny slags gråsten, eller något Stratus eller Cumulus?» inföll Brigitta litet gäckande.

»Ja, ungefär så!» sade Olof småleende, men ändå litet stött öfver att Brigitta kunde anse Siri farlig för honom, den vidtbereste och verldserfarne

unge mannen, och som dertill var hennes utkorade mentor, hvilken snarare borde anses något farlig för henne, och till hvilken hon borde se upp med både kärlek och vördnad. Olof ville alls icke lyssna till en hemlig röst i sitt hjerta, som lika med Brigitta hviskade om, att äfven för honom fara kunde vara å bane.

Och natten kom och svepte sina slöjor öfver dagens tankar och intryck.

Andra dagen fortsattes långsamt resan till Åsbyn, der vägen tar slut. Man gick till fots långa sträckor af den vildt pittoreska vägen, man gjorde bekantskap med dalens innebyggare. Elfdalens folk är icke mera Dalfolket; de närma sig Tattarne till utseende. Ögonen äro bruna och tindrande, ansigtsfärgen mörk, dragen oädla. Här får man se tiggare och trasor; i de usla boningarne öfverflödar osnyggheten. Men språket är ännu melodiskt och ljufligt. Och naturen den är skön, ehuru allt strängare. Berg och barrskog herrska. Löfträden bli små och knöliga.

De resande besökte porfyrverket, der tålamodet tyckes slipas i bredd med den spröda,

hårda stenen, der arbetaren åldras i förtid af dammet från de glänsande mästerverk han förfärdigar.

På eftermiddagen kom man till Åsbyn. Här gör elfven en stor halfcirkel kring den skönt belägna byn med dess bördiga marker, och på andra sidan reser sig en präktig amfiteater af barrskog, här och der genombruten af en skummande bergfors, som bryter sig fram till elfven.

Längre än hit kunna vagnar ej fara. Våra resande gingo till fots genom den temligen stora byn och, bortom den, dit der på en äng ligger ett litet bönkapell af trä, ensligt, vildt, der det några gånger om året hålles gudstjenst. Enkelt och nästan vildt är äfven derinom. Renhorn tjena som ljusstakar och kronor.

Fru Ingeborg, som var trött, önskade stadna vid bönhuset, medan de unga vandrade vidare för att uppsöka vägens "fullkomliga slut". Och med henne stadnade hennes man. De satte sig på trappan till kapellet, och snart samlades omkring dem en hop folk från byn, gissande och undrande öfver den ståtlige presten och hans vackra fru, ty högst sällan komma resande så högt upp i Dalarna.

Professorn roade sig att tala med folket om de förgångna tider, då Gustaf Wasa, sedan han misslyckats i att uppresa socknarne kring Siljan, med ett halft förtvifladt hjerta flydde uppåt dessa trakter, öfver de berg och ensliga skogar, som åtskilja Öster- och Vesterdalarna, om nätterna hvilande i de ensamma skjul, som folket här och der uppsatt till skydd åt vandrare, och följde så den vestra Dalelfven uppföre dess lopp genom omätliga, snöfyllda skogar. Allt ödsligare blef nejden, allt vildare brusade elfven fram öfver steniga grund, allt glesare och uslare blefvo menniskoboningarne vid dess stränder. Redan stod Gustaf vid foten af de norska fjellen, som snart skulle skilja honom från det olyckliga fäderneslandet. Då vände han sig om och såg komma på Lima skog de snälla skidlöparne, som voro afskickade från Mora för att förmå honom att återvända och sätta sig i spetsen för allmogen, som, sedan den fått veta om blodbadet i Stockholm, endast andades strid och hämnd. Här vände sig äfven Gustafs öde. — Professorn talade ock med bondfolket, som i allt större mängd samlades omkring honom, om den lärde och tappre kommministern *Daniel Buscovius* i Elfdalen, som år 1644

i spetsen för Elfdalens och Mora karlar kringrände fienden vid Serna och eröfrade på fredligt vis hela denna socken åt Sverge, och om huru *»vårom Daniel»*, som folket då kallade honom, dagen efter eröfringen höll gudstjenst i Serna kapell och kristnade en mängd barn, hvaraf åtskilliga voro så gamla, att de nappade i handboken och refvo sönder dess blad, och professorn fann med nöje, att minnet af den lärde och tappre komministern ännu lefde bland Elfdalens folk. Han gjorde dem sedan åtskilliga frågor i deras religionskunskap, och examinerades härefter af dem tillbaka och frågades om han icke månde vara »rådman för presterna», nemligen sjelfva »stor-gubben i Upsala?»

Emedlertid vandrade de unga omkring halfön fram åt Serna-sidan, dit åt elfven flöt allt bredare och der solen sänkte sig mot de fjerran blå fjällen. Denna Juli-afton var af en egen, underlig skönhet. Ett hemligt, lidelsefullt lif tycktes bäfva genom naturen. Det var stilla, lugnt, men stora åskmoln lågo dystra öfver nejden och mellan dessa kastade solen långa, glödande blickar öfver jorden och i elfvens sakta darrande vatten; underbara dagrar och skuggor uppstodo bland höjderna, strå-

lar bröto lysande vägar genom dunkla massor, slöjor lyfte sig, och djup öppnade sig sköna, skimrande .... så rör det sig, så lefver det i de mystiska regioner dit kärleken för, den jordiska liksom den himmelska, i dess flammande stunder.

Olof och Siri, som voro raska fotgångare, hade snart lemnat Brigitta och Valborg långt efter. De gingo, lockade af vägens och scenens ovanliga skönhet, utan att längre tänka på vägens slut. Slutligen måste de dock tänka på att återvända, men beslöto att vid elfstranden först invänta Valborg och Brigitta. Här stodo de blickande på det praktfulla skådespelet vid solens nedgång, då plötsligt Siri utropade: »Olof!» och med blixtens hastighet sprang fram och stötte honom åt sidan. Olof kände sig i detsamma kringpudrad, han visste icke af hvad, han hörde ett brakande och ett ras, och då han vände sig om, såg han Siri kullkastad under en tall, som hade störtat ned från den branta sandväggen vid stranden och hvars fall på Olof hon hade afvändt genom sin mellankomst. Nu hade blott en del af dess krona susat öfver Olofs hufvud. Men Siri låg under grenarne och blödde starkt af en djup rispa i halsen.

Men blott ett ögonblick låg hon så; i det följande hade hon befriat sig och stod nu framför Olof, på en gång glad och ångestfull, utropande: »Olof! är du oskadd? Ja, du är det! Ack! gudskelof!»

»Men du, Siri, du blöder! Och det för min skull?!» utropade Olof och tog henne i sina armar förskräckt och ljuft betagen.

»Åh, det är bara en rispa!» sade Siri och förde handen till halsen; »jag skall bada den i elfven och så blir den snart bra. Var inte ängslig, — jag är så glad!»

Men denna stund blef farlig för Olof, ty då han nu höll den leende, blödande, strålande flickan i sina armar, andades mot honom, han visste icke hvilken doft af ungdomligt, älskande, tjusande lif, som trängde genom hans hjerta, hans sinnen, all blod i hans ådror.

»Den omtöcknande, underbara elden», som omgifver de sköna jettedöttrarne, hvarom nordiska sagorna berätta, flammade upp inom honom och omtöcknade hans själ. Rörd, förtjust, betagen stod han der och böjde sig öfver sin unga räddarinna, såsom för att uppsuga det blod, som rann för hans skull, och drog henne derunder allt när-

mare och närmare sig. Men smidig som en orm vred Siri sig ur hans omfamning, sprang ned till vattnet, doppade deri sin näsduk och tvättade och badade sin hals.

Olof följde och betraktade henne stum. Han kunde ej tala, knappast tänka. Ett haf af känslor stormade i hans bröst. Siri syntes honom förtjusande; han ville vara vattnet, som perlade emellan hennes fingrar; han ville vara näsduken, som hon lindade kring sin hals. Han visste icke sjelf hvad som föregick inom honom. Olof stod på gränsen till en af dessa passioner, som äro desto häftigare och desto farligare, ju mera de grunda sig endast på en blind hänförelse. Och då han nu tänkte att den tjusande flickan blödde för honom, hade vågat sitt lif för honom, slog hans hjerta allt häftigare, och stolt, som en gud — ack nej! — som en svag menniska — upprepade han tyst: »hon älskar mig! hon älskar mig!»

»Du studerar något natur-fenomen, tror jag, något Cumulus, eller Stratus? Hum?» hördes nu från Brigitta, som sakta och obemärkt hade närmat sig dem, medan Valborg tyst och blek stadnade några steg längre bort.

»Men, Gud i himlen!» fortfor Brigitta förskräckt, i det hon betraktade Siri, »hvad är nu detta för ett spektakel igen? Hvad har det varit? Hvad har händt? Ha ni duellerat, eller rifvits med björnar? eller» ....

Siri begynte härvid skratta så friskt och hjertligt, och berättade derefter den lilla tilldragelsen, så enkelt och lätt, att Olof blef både förundrad och nästan missmodig. För honom hade verlden förvandlat sig sedan tio minuter.

»Men bevara mig väl!» trätte nu Brigitta, »man kan då inte förlora Siri ur sigte, utan att hon har halsbrytande äfventyr och dödliga faror för sig. För en tid sedan drog du ned i jordens djup, så att man trodde dig vara både död och begrafven; så for du ner på sjöbotten, så att jag trodde du aldrig skulle komma upp igen, och nu drar du skogen öfver dig! Hvart skall detta slutligen taga vägen? Om det icke bär af till Blåkulla, så är det mera lycka än konst. Och om visst folk ville mindre tänka på att studera kuriosa och naturphenomena, och mer på att akta en stackars, oförståndig flicka, så vore det verkligen icke ur vägen!»

Brigittas sätt att träta och skämta hade alltid en särdeles uppfriskande verkan på Olof, och kom vid detta tillfälle öfver honom som en dusch kallt vatten och förde honom till full besinning åter, isynnerhet medan hon muntrare fortfor:

»Jag ämnade sjelf just presentera för er ett fenomen, som *jag* upptäckt, alldeles eget i sitt slag, ett fenomen som kokat chocolad på Kattryggen, i sju år, på söder i Stockholm. Nå, hvar håller du till, mor?»

En tattarelik qvinna, med brinnande, bruna ögon kom härvid fram ur buskarne, och föreställdes af Brigitta som sjelfva "fenomenet". Hennes märkvärdighet inskränktes likväl, vid närmare begrundande, till att, under en längre utvandring från Dalarna, ha tjenat hos en fru på söder i Stockholm, qvarteret "Kattryggen", och derstädes i sju år hjelpt henne att tillreda chocolad; och hon hade nu infunnit sig hos de resande för att söka hos dem upplysningar om den fordna matmodern.

Åtföljda af den språksamma gumman vände nu de unga tillbaka för att förena sig med de äldre af ressällskapet. De funno professorn något

otålig öfver det långa dröjandet och drifvande på återresan.

Snart var man till häst och i vagn igen, och der gaf Brigitta genast sin moster att gissa: »hvad det var för under hon sett i konungens gård», som kokat chocolad på Kattryggen i sju års tid och nu kokte gröt i Elfdalen? samt hvad det var för »ett under öfver alla under, som for ned i berg och haf, och drog skogen öfver sig och red muntert på landsvägen derefter?» Och när det blef utrönt att den sednare gåtans ord var *Siri*, och professorn fick veta hvad hon gjort för Olof, blef han så förtjust, att han lät vagnen stadna, kallade Siri dit, lyfte henne af hästen och på sina knän och omfamnade och välsignade henne faderligen. Fru Ingeborg såg derpå med glädjetårar i sina ögon. Olof kände en stark lust att omfamna sin far; men Siri, nästan litet förskräckt och halft besvärad, tycktes blott vilja komma ur vagnen och upp på sin häst igen.

»Det är en herrlig flicka!» utropade sedan professorn varmt; »hon kan smälta isen icke sex utan väl tolf alnar omkring sig. Om hon vore mitt eget barn, kunde jag knappast hålla mera af henne!»

»Det är besynnerligt», sade professorn om en stund, »huru tillfälligheten drifver sitt spel i verlden, och förbinder saker och personer, som likväl alls intet sammanhang ha med hvarandra. Siri till exempel, påminner mig ofrivilligt ibland, om en person, en man, som jag mycket såg i min ungdom, ty vi studerade vid samma universitet, och som då interesserade mig: en viss Julius Wolff, som nu är död för många år sedan. Det är i hennes ögon, hennes blick någonting så likt hans; och, märkvärdigt! det lilla födelsemärket vid venstra ögat, som hon har, hade äfven han!»

»Denne man», fortfor professorn, försänkt i sina minnen, »var en besynnerlig karakter, eller rättare natur, ty karakter var just hvad han saknade. Han var en rikt begåfvad, interessant fantast, dämonisk, tjusande, men farlig, ty han hade häftiga passioner, men saknade reda och sammanhang. »*Gudar*, det vill säga *ordnare*», säger den gamle Herodot, men denna man hade oordningen och regellösheten till sin gud, och värderade blott lifvet i dess momenter af passion och extas. I grunden hade han ett varmt hjerta och öfvade ett stort välde öfver menniskor och äfven öfver djur (som han mycket älskade — äfven härutinnan lik

Siri), genom en slags andlig magnetisk attraktion, som är vissa naturer egen. Äregirighet och högmod bragte honom på fall; han gaf sig in med en elak, men djerf äfventyrare, begick ett groft samhällsbrott, och — rymde ur riket och dog landsflyktig. Det var stor skada på den mannen, och när jag tänker på honom och hans många vackra gåfvor och den karakterslöshet, som störtade honom, är jag färdig att säga med Brigitta: »det är bristen på sann kraft, som vållar det mesta onda i verlden!»

Det förblef så tyst i vagnen, då professorn slutat denna monolog, att man kunnat tro att hans åhörare sofvo. Om så var, så blefvo de snart rätt oangenämt väckta, ty vid en stark sats, som vagnen gjorde nedför en backe, sprungo båda bakfjädrarne af, och vagnskorgen satte sig beqvämt ned på bakhjulen.

Men för de åkande var detta ingalunda beqvämt, och nu desto ledsammare, som man här var långt ifrån något ställe der hjelp kunde fås, och på den backiga vägen kunde man icke, i vagnen, fortsätta resan, ehuru fjädrarne blefvo med tåg uppbundna. Dertill var klockan öfver tio på aftonen, och den molniga himmelen gjorde det

ovanligt mörkt. Efter någon rådplägning beslöts det, att professorns dräng skulle föra den tomma vagnen fram till porfyrverket, omkring trefjerdings väg från stället der man nu befann sig, och att en bondgosse, som var med och som var väl hemma der i orten, skulle föra de resande till ett skjul på skogen, vid ett nära liggande porfyrbrott, der de kunde hvila öfver natten. På morgonen skulle vagnen, sedan den vid porfyrverket blifvit lagad, afhemta dem.

Härmed voro nu alla nöjda, och, bärande med sig det nödvändiga för nattlägret, begynte sällskapet vandra inåt skogen. Och de hade ej vandrat stort öfver en halftimma, innan de kommo till en slags lada, som låg enslig midt ibland mäktiga bergsklyftor och stenbrott. Här gick man in, och som de flesta af sällskapet voro trötta, bredde man snart ut sina kappor och skapade sig hvilobäddar så beqväma som möjligt, dock icke utan åtskilligt muntert prat och skratt.

När Siri låg, gick professorn sakta upp och bredde sin kappa öfver henne, för att skydda henne för nattkylan. Siri kände det, fattade den faderliga handen och tryckte en eldkyss derpå. Denna första smekning han fått af den älskade

men skygga flickan, rörde honom ljuft, och med hjertat varmt och lyckligt gick han att dela sin sons hårda bädd.

Snart blef det stilla och tyst i skjulet, och skogens tallar tycktes susa öfver endast sofvande.

Men *en* var derinne, som icke sof, och det var fru Ingeborg. Qvalfulla känslor och kanske något kroppsligt lidande höllo henne vaken. Tyst satt hon uppe och lyssnade till de sofvandes lugna andetag, till skogens sakta sus öfver och omkring henne. Men de söfde henne icke. Allt feberaktigare brände hennes blod, allt häftigare slog hennes hjerta. Ur stånd att längre uthärda derinne, steg hon sakta upp och gick ut.

Framför henne låg en fri däld, och hon gick sakta framåt, blickande omkring sig på porfyrbrotten, hvaraf stora block lågo spridda rundtomkring, och som i nattens skymning antogo fantastiska och hotande skepnader af nordiska sagans oformliga jettar och drakar. Det var en åskfull sommarnatt och dundrarn mullrade doft i de svarta molnen. Men månan var uppgången och — almanachan må säga hvad hon vill — så lyser den ganska synbart i Juli månads nätter, särdeles under månadens sednare hälft, och gjorde det isyn-

nerhet denna natt, då den gled strålande fram emellan de mörka skyarne.

Skogen var tyst, som före menniskornas skapelse, och doftade så, som blott nordens barrskogar dofta. Söderns vällukter äro qvalm bredvid denna nordanskogens friska, ljuft vilda anda.

Stilla nattrysningar gingo öfver fru Ingeborg; skogens friskhet andades stärkande på hennes sinne. Lifvet uppgick för henne med dess nattskuggor, dess sorg och dess död i en hög, vemodig skönhet; hennes eget hjertas ve liksom upplöste sig deri, och som månstrålen genom natten, gick genom hennes själ tron på den makt, den kärlek, som kan allt se, allt bära och allt försona. Allt lättare, allt friare gick hon framåt; men på en gång stadnade hon, slagen af det dystra skådespel som mötte hennes blick. Framför henne, på vid pass trettio stegs afstånd, låg en af dessa döda skogar, som vi omtalat. Månan, som nu sken klart, upplyste dess svartgrå, förbrända gestalter; dödssuckar tycktes sakta susa derifrån. Det var såsom en spökhistoria ur ödemarken, och fru Ingeborg blef underlig till mods vid den, men underligare och hemskare ändå, då hon såg, tydligt

såg en svart skugga glida fram mellan de döda träden. Hon kände igen en mans gestalt, och den gestalten .... den tyckte hon sig äfven igenkänna, och tusende minnen — förfärliga minnen — uppstego härvid såsom lik ur grafven. Skepnaden stadnade, tycktes skåda åt sidan der hon stod; det gick som kallt stål igenom hennes hjerta, dess slag stadnade. Åter rörde sig den svarta gestalten, aflägsnande sig, och försvann som en skugga i den döda skogen.

»Var det endast en skugga, en skapelse af min febersjuka fantasi?» så frågade sig fru Ingeborg, i det hon vände om till nattlägret, pannan och bröstet badade af en kall dagg, som hvarken var molnens eller markens.

Morgonen kom, och med den äfven vagnen, och allt blef nu lif och rörelse; men lifvet var icke rätt gladt. Fru Ingeborg mådde synbart icke väl, ehuru hon sökte att dölja det, och hennes man var orolig för henne. Det nedstämde alla sinnen, och återresan blef på långt när icke så rolig som bortresan. Siri red beständigt nära vagnen och Olof fick föga tillfälle att tala vid henne. Brigittas anmärkningar och molnens bildningar uppehöllo allena någon munterhet i sällskapet. Alla tyck-

tes vara väl belåtna, då de befunno sig på Mora åter, isynnerhet Brigitta, som helsade sin adjunkt med en hjertlighet, som uteslöt all förbistring af tungomål. Men när hon ville af honom höra klagovisor öfver sin frånvaro, fick hon endast höra lofsånger till fiskeriets ära; och hon beklagade sitt olyckliga, oerhörda öde att nödgas »vara svartsjuk på gäddor och aborrar!»

Men Siri fick en stor sorg, ty hennes elg, Durathor, var död vid hennes återkomst till Mora, och som det tycktes, endast af trånad efter henne. Alltsedan hon reste hade han icke velat äta, och denna dag, vid middagstiden, hade man funnit honom död, och Siri grät så bitterligen häröfver, att löjtnant Lasse alldeles glömde att tala om sin »Elegie harmonique».

Med Olof var Siri nu förändrad. Olof fann henne, allt sedan den sköna, underbara aftonen i Elfdalen, aflägsen och liksom skygg för honom. Hon undvek honom synbart, och detta gåtfulla uppförande gjorde honom grufligt ondt och underblåste den dunkelt flammande elden i hans hjerta. Han förlorade sömn och sinneslugn och brann af längtan till en förklaring med henne. Ett par aftnar efter återkomsten till Mora, en stund sedan

solen gått ner och nattens skuggor redan hade begynt lägga sig öfver jorden, förde vinden till Mora prestgård bekanta, sakta flöjttoner.

Drifven af en oemotståndlig känsla gick Olof åt den sida, hvarifrån de tycktes komma. Det var från andra sidan af Mora kyrka, och ditåt vandrade Olof med hastiga steg. Men tonerna hade upphört långt innan han kom ut på udden der kyrkan ligger mellan höga träd. Olof gick upp mot kyrkogården. Jernporten åt denna sidan stod på glänt och Olof ville just gå in igenom den, då hastigt en iskall hand lades på hans, och dödsengeln lik, så blek och allvarsam stod Valborg fram, på andra sidan muren, och pekade stum mot kyrkan. I skydd af dess skugga, satt på en grafsten en man, och på knä framför honom, i hans armar, vid hans bröst låg, i kärleksfull hängifvenhet, en ung flicka. Hennes ansigte syntes ej, men det ljusa håret, hela gestalten, klädningen, allt röjde .... hvad äfven Valborg hviskade .... »*Siri!*»

Ett ögonblick studsade Olof, i det nästa ville han rusa fram, men hölls tillbaka af löjtnant Lasse, och fördes af honom nästan med våld bort, i ett tillstånd nära gränsande till sinnesförvirring.

Domstolen.

Ljusen brunno dystra i professorns rum, då familjen fann sig der församlad sent om natten. Man såg på dess medlemmar att något vigtigt rådslag varit å bane. Nu voro dock alla tysta. Fru Ingeborg satt bredvid sin man, och hennes ansigte hade en nästan dödlig blekhet, medan hennes blick, full af ångest, var riktad mot dörren. Nordevall syntes ha kämpat sig till fattning, hans röst var lugn, beslutsamt allvar låg i hans väsen, men det bittra draget i hans ansigte hade nu ett spår af djup smärta, som en tröstfull förhoppning fåfängt tycktes vilja förjaga.

Brigittas stackars små ögon voro röda och svällda, såsom af mycken gråt. Valborgs voro torra; hon satt blek och skenbart kall. Olof stod vid ett fönster med lutadt hufvud och skuggade ansigtet med handen. Det gick genom hans själ en större bitterhet än han för någon ville röja. De andra hade sina ögon vända mot dörren.

Och nu hördes derutanför lätta och raska fotsteg. Dörren öppnades och Siri inträdde med en uppsyn, som vittnade om en orolig, men ändå trottsig sinnesstämning.

»Morbror har låtit tillsäga mig att komma hit», sade hon, såg sig omkring och tillade med ett tvunget leende: »men här ser så besynnerligt och högtidligt ut, här inne; — alldeles som en domstol!»

»Det är också en sådan!» sade professorn. »Men», fortfor han, och det varma, öppna hjertat steg upp i hans blick och ton — »jag hade icke låtit kalla dig inför den, om icke jag hoppades, ja ... om jag icke i min själ vore öfvertygad om att du ... mitt barn ... icke blott kan förklara dig, men äfven rättfärdiga dig i afseende på de beskyllningar som göras dig.»

»Hvilka beskyllningar?» frågade Siri med ett bemödande att synas obekymrad, som likväl hennes sökande efter ett stöd emotsade.

»Du har» — fortfor professorn med samma sakta, milda, men djupt inträngande ton — »du har denna afton, sent, blifvit sedd på kyrkogården med en främling, en man .... du har blifvit sedd i hans armar, och det säges att det ej är

första gången du hemligen mött denne man. Är detta så?»

»Hvem är det som säger så?» frågade Siri och såg sig hotande omkring.

»Lika mycket *hvem*», svarade Nordevall; »jag säger dig *hvad* som blifvit sagdt, och frågar dig ännu en gång: är det sannt?»

Efter en stunds besinning svarade Siri med ansträngning, men beslutsamt: »*Ja!*»

En rörelse, liknande en själens rysning, gick genom de församlade.

»Hvem är denne man?» frågade Nordevall.

»Jag kan icke säga det», sade Siri.

»Hvarföre ger du honom hemliga möten?» frågade professorn, och hans röst började nu öfvergå till stränghet, och frågorna blefvo allt hastigare och häftigare.

Siri sade: »Äfven på denna fråga kan jag ej svara.»

»Hvarföre gör du en hemlighet af denna sak?»

»Emedan .... jag måste det!»

»Hvarföre?»

Siri teg.

»Hvarföre *måste* du? — Svara flicka!»

»Jag kan, jag *vill* icke!»

»Siri! (hotande) Siri! (vekt.) Detta hade jag icke väntat af mitt skriftebarn!»

Siri teg, men torkade pannan med handen.

»Siri!» frågade professorn; »vill du vara ensam med mig?»

»Nej ... Nej! Jag kunde icke säga annat än hvad jag nu sagt.»

»Du bekänner dig då brottslig.»

»Nej! Jag är oskyldig!»

»Oskyldig? Säg något som kan bevisa det.»

»Jag kan ej.»

»Oskyldig?» fortfor professorn; med vredgad röst, »oskuld, som ger hemliga möten åt en främmande man, som gömmer sig för anhöriga och vänner, och envist nekar att förklara sig för dem; sådan oskuld ger jag ej mycket för!»

»Och ändå, ändå är jag oskyldig; Gud vet att jag är det!» utropade Siri med ett uttryck af sanning, som lät en stråle af hopp lysa in i deras hjertan, som hade henne kär.

»Älskar du denne man?» frågade åter Nordevall.

Med en sakta, men ur hjertats djup trängande ton svarade Siri: »Ja!»

»Och han älskar dig?»

»Ja, men icke ... icke som ...»

»Kan han då ej ärligt komma till dina anhöriga och säga det?» utbrast professorn; »har han gjort något skamligt, efter han så gömmer sig; efter han i lömskhet och mörker vill locka till sig den han älskar, och icke fruktar för hennes rykte, hennes väl?!»

»Jag kan, jag kan icke svara!» sade Siri, vred sina händer och såg olycklig ut; »men», tillade hon, »tro ej ondt om honom, och tro ej ondt om mig! Han är olycklig och ... jag är det äfven!»

»Flicka! flicka!» sade professorn; »det der ser illa ut för dig!» Han teg en stund och alla de andra tego äfven. Ändtligen återtog han:

»Vill du lofva att aldrig mer återse denne man, eller åtminstone, att aldrig i smyg, i hemlighet återse honom?»

Siri teg. Professorn måste upprepa sin fråga. Ändtligen svarade Siri:

»Nej! Det kan jag icke lofva.»

»Icke?»

»Nej!»

»Och om jag befaller dig det!»

»Nej! Icke om alla verldens konungar befallte mig det! Nej! I storm, i regn, i köld, i

natt, i jordens djup, i sjelfva helvetet, när helst *han* kallar mig, skall jag möta honom, om än vanäran, om döden skulle möta mig!»

»O, min gud!» sade sakta fru Ingeborg och tryckte händerna mot sitt hjerta.

»Olyckliga barn!» dundrade professorn, i det han sprang upp; »vet du väl hvad du säger? Är du så fallen, så ohjelpligt fallen .... kan du trotsa Gud, sedan du vanhelgat de dödas hvilorum .... känner du ej då, att du är ovärdig att vara i detta hus, att du måste utstötas ur det hem, som upptagit dig, att du är ovärdig att ligga en natt till under samma tak med dem, som du så grymt bedragit?!»

»Jag skall gå ... bort!» sade Siri med sakta röst, men med en blick, ett uttryck så rörande, så tröstlöst, att det skar hennes domare i hjertat.

»Ja, du må gå!» utbrast han häftigt, »efter du vill fortfara i ditt trots, du må gå ur mitt hus, men i porten skall du trampa på mig, såsom du trampar på mig i denna stund som fader och lärare. I porten af mitt hus skall jag ligga för dina fötter och besvärja dig att förbarma dig öfver din egen själ, öfver min, som ej skall få ro här eller härefter, om din går förlorad. Gå, ja, gå!

Men du skall ej gå dit, der jag ej skall följa dig. År du icke rädd för natt och storm för att komma till helvetet, så är jag det icke heller för att rycka dig derifrån. I fred blir du aldrig för mig, förrän du återgifvit den frid, som du nu tar utur mitt hjerta och ur mitt hus. Otacksamma, gå! Och gif förbannelse för den välsignelse du här mottog!»

Han stötte henne ifrån sig och ville gå ut, men hastigt sjönk Siri till hans knän och omfamnade dem, i det hon bad med tårar:

»O, förskjut mig icke? Jag går ej, vill ej gå. Förskjut mig icke! Tro mig icke otacksam, tro mig icke brottslig; jag är det icke. Se på mig, min fosterfar, min lärare! Ser jag då ut som en sådan usel varelse, en sådan afgrundsande? Tro mig, jag är blott olycklig och du skall en dag förstå det, om icke här på jorden, så härefter, i Guds ljus! Vill du icke tro mig och ni alla, som varit goda mot mig?» Och Siri stod upp och räckte bedjande sina händer till de i rummet varande. Och allas hjertan rörde sig mot henne.

Åter vände hon sig till professorn och fortfor:

»Har du icke sett, min lärare, under våra samtalstimmar, att jag var mån om sanning, att

din lära blef mig kär, och att något bodde inom mig, som icke var förkastligt? Kan du tro att detta var lögn? Du höll af mig då, och nu ... icke har jag nu, på en gång, kunnat bli alldeles ovärdig att vara »din lilla Siri», din egen flicka!»

Dessa smekande benämningar, dem professorn ofta i ömhet gifvit Siri, rörde honom nu. Han vände sig bort. Om en stund sade han mildare, men med en röst, som vittnade om hans upprörda känslor:

»Siri! Jag vill tro att du är oskyldig; så till vida att du icke sjelfvilligt bedrar oss. Men, *du är bedragen,* det är mig visst. Och att du framhärdar i att sjelf taga ditt öde i dina händer, i trots af deras ångest och böner, som Gud gifvit dig till föräldrar, i trots af allt, som rätt och skickligt är .... det är brottsligt och straffbart.»

Siri böjde hufvudet och teg.

»Framhärdar du i hvad du yttrat och sagt vara din föresats?» frågade än en gång professorn.

»Ja, jag måste det!» svarade hon.

»Då måste jag säga dig», fortfor han, »att jag ej kan tillåta dig att gå fram till Herrans bord, innan du, i allt, afskuddat dig det mörker,

som nu hvilar öfver dig, eller genom bekännelse och ånger gjort dig värdig — förlåtelse.»

Detta tycktes vara Siri smärtsamt. Stum, men bedjande, räckte hon ut sina sammanknäppta händer mot den allvarlige läraren, och gömde sedan i dem sitt ansigte.

»Och som du förlorat vårt förtroende», fortfor professorn strängt, »och som jag inför Gud och menniskor är ansvarig för dig, så — jag säger dig det på förhand — kommer du hädanefter att — bevakas.»

Siri såg hastigt upp. »Och hvem skall bevaka mig? Hvem skall bli fångvaktaren?» sade hon bittert, och trotsets ande tycktes ånyo svälla i hennes sinne.

»Jag!» sade Olof, i det han steg fram, »jag, om min far tillåter det.»

»Det vare så!» sade professorn. »Du skall ansvara mig för henne!»

Siri vände långsamt sina ögon på Olof, men han mötte stadigt hennes mörka blick.

»Olof är således min väktare!» återtog hon, »och jag hans fånge! Men min domare är *ingen* utom *Gud!* Ser ni!» tillade hon med ett leende, hvars vildhet stod på gränsen till vansinnets, »nu

är det med mig, som med flickan, som man ställde under *Guds dom*. Och, som hon, är jag oskyldig, men begär icke längre att lefva!»

Och med dessa ord störtade hon häftigt ur rummet. Olof följde henne.

Hundra steg, vid pass, från Mora prestgård vidtager Siljan. Ett grönt fält, sparsamt planteradt med unga träd, utgör stranden, och öfver det gröna fältet ilade nu Siri med vildt flygande lockar ned mot sjön. Hon sprang som om hon velat kasta sig i det kyliga djupet. Men vid dess brädd fängslades hon af armar, som höllo henne tillbaka. Hon såg sig om. Det var Olof.

»Är det du — min väktare?» sade hon bittert, »du är vaksam på din fånge. Släpp mig; jag hatar dig!»

»Jag vet», sade Olof, »jag vet nu, att du icke älskar mig; men att du hatar mig, är hårdt.»

Det låg i Olofs ton en så ädel och så djup sorgsenhet, att den, äfven i denna stund, gjorde intryck på Siri. Mildare, men retligt frågade hon:

»Hvarföre gör du dig till min fångvaktare?»

»För det», svarade han, »att du alltid må veta att du har nära dig — en vän; någon, som alltid skall älska dig, fastän du — älskar en annan.»

»Du vill vara min vän och min väktare på en gång?» sade Siri; »och om jag bedrar dig?...»

»Det skall du icke!» sade Olof med fast och öppen blick på henne; »jag vet icke huru det är, Siri, men jag kan icke tro dig om ondt. Det är en oskuld på din panna, i din blick, som icke kan bedraga. Hvad skäl, som kunna förmå dig att handla såsom du gör, förstår jag icke; men ett vet jag, och det är att jag vill skydda dig, och derföre har jag begärt att få vaka öfver dig.»

»Derföre! Olof! du är en ädel man. Jag skall icke bedraga dig.»

»Du har ändå gjort det!» tänkte Olof, »eller rättare, jag har bedragit mig sjelf då jag trodde ... ack! dårskap, dårskap!» Och Olof sönder-tryckte i sitt öga en tår. Hans första kärlek, hans glada dröm, hans ungdomliga inbilskhet voro krossade också. Men himmelens stjernor ha ej strålat öfver en renare ynglingasjäl än, i denna stund, Olofs.

»Mitt hufvud brinner, värker så!» sade Siri, i det hon lade sig på knä vid stranden; »tag vatten i din hand, Olof, och gjut på min panna!»

Han gjorde det.

»Ack, det är skönt!» sade Siri, »det är som om du gjöt månsken, mildt, lugnande månsken öfver mig. Det är din vänskap, Olof, som gör vattnet så välgörande! Tack, goda Olof!»

»Ja, min vänskap är månsken, men en annans kärlek är solsken!» tänkte Olof, ändå litet bittert.

»Olof!» sade Siri allvarsamt, sedan hon hemtat sig och i det hon steg opp, »nästa natt, hör du, nästa natt måste jag se honom åter!»

Olof kände sig såsom stungen af en orm.

»*Måste!*» upprepade Siri, »hör du det; mitt lifs väl och *andras* beror derpå. Jag måste se och tala med honom, men för sista gången på lång tid. På Tingsnäset *) skall jag möta honom; jag har lofvat det. Man kan hindra det om man stänger mig inne, men då — blir jag tokig.»

»Jag skall följa dig!» sade Olof kort.

»Men du ... du får icke ...»

»Jag förstår», afbröt Olof, »jag får icke komma nära, icke höra ... godt! Jag lofvar, för denna gång, att stanna på afstånd, så länge jag — har dig i sigte, men förlorar jag det, så ...»

---

*) En med tallskog beväxt udde vid Dalelfvens utlopp i Siljan.

»Du skall se mig. Jag vill icke fly eller dölja mig för dig. Gud gifve att jag finge säga dig allt, visa dig sådan jag är i mitt hjerta!»

Det var ett uttryck af sanning och oskuld i dessa Siris ord, som i denna stund öfvertog alla tvifvel och all tvekan i Olofs själ. Han lade broderligt sin arm kring Siris lif, hon lutade sitt hufvud till hans axel. Den som hade sett dem så vandra sakta upp mot prestgården, så unga, så vackra, så förenade, hade föga anat att de nu kände sig skiljda för alltid.

Olof följde Siri opp på sitt rum och var i begrepp att lemna henne, då dörren häftigt öppnades och fru Ingeborg kom in, tydligen i en högst upprörd sinnesstämning. Hon gick till Siri och slöt henne nästan våldsamt i sin famn, sägande:

»Flicka, flicka! För Guds skull, för din, för *min* skull besinna, besinna! Din mor ... din mor trotsade en gång, som du; trodde sig oskyldig och stark, som du, och gjorde — hvad hon fick bittert ångra i hela sitt lif! Din mor ... Gud förlåte mig! ... Jag vet knappt hvad jag säger; men, om du icke vill döda mig, så — gör dig icke olycklig!»

Siri slet sig ur de armar, som krampaktigt omslöto henne, och stod stilla några steg ifrån fru Ingeborg, blek, stel, fästande på henne en mörk, frågande blick.

»Har du intet ord ... intet godt ord ... inte ett enda, enda trösteord att gifva mig?» frågade denna med sönderslitande uttryck.

Siri teg. Hon var som förvandlad i marmor.

»O, min Gud!» sade fru Ingeborg, såg ännu en stund bedjande, ångestfullt frågande på den stumma, stela flickan, vred derpå stum sina händer och — gick.

»Siri, du är förfärlig!» sade Olof, i det han med häpnad och nästan med fasa betraktade henne.

»Jag står under *Guds dom*», sade långsamt Siri, »och ingen utom *han* har rätt att dömma mig. Lemna mig nu, Olof. Nästa natt vid denna tid väntar jag dig vid stranden!»

Och härmed vände hon sig bort. Olof gick äfven, med själen i vildaste uppror och med hemligt raseri öfver den makt, han kände att den underliga flickan öfvade öfver honom. När han kom ned för trappan och gick förbi sin styfmors dörr, drog det honom mäktigt att gå in, för att få se henne, få tala vid henne några ord. Han

öppnade sakta dörren. Hon satt der inne ensam, stilla, med djupaste smärta i sitt ansigte och händerna tryckta mot sitt bröst.

Olof gick fram, föll på ett knä för henne och sade:

»Min mor, tala — tala till mig! Jag kan icke se dig så!»

Fru Ingeborg tog hans hufvud emellan sina händer, såg honom länge i de fulla, varma ögonen och sade slutligen: »o! om himlen nekat mig en dotter, så har den dock gifvit mig en son!» Hon kysste ynglingens panna, såg åter i hans ögon länge, genomträngande, som om hon läst i djupet af hans själ. Derpå tryckte hon hans hufvud stilla intill sig och sade:

»Vi måste tåla, min son, vi måste bära det! Det är icke annat. Du skall hjelpa mig.»

Och vid moderns hjerta kom det en stillhet öfver ynglingens själ. Det blef honom på en gång tåligt och starkt till mods. Han kände sig förstådd af henne; hon kände sig älskad af honom. De talade icke mer; men skön och hugsvalande blef den stunden för båda.

Nästföljande natt gled en liten båt öfver Siljans bölja, från Mora strand och fram mot Tings-

näs-udden, som, med sina mörka tallar, sköt dyster ut i den silfverklara, månbelysta sjön. Tysta voro årtagen, som klöfvo dess lugna spegel; tysta och bleka voro de två unga menniskor, som i båten sutto, midt emot hvarandra med nedslagna, mörka blickar.

En timma sednare gled samma båt öfver sjön, från Tingsnäs-udden och mot Mora strand tillbaka. Och de unga tu, som sutto der, voro, som förut, tysta och bleka, lika skuggorna i de gamles Hades, när de på Styxens stilla våg fördes till domen.

Diverse.

Dagen derefter låg Siri i brinnande feber. Hon fick en kort men häftig sjukdom, som försatte hennes anhöriga i oro för hennes lif, men samlade dem i kärlek kring hennes säng. Under ett par dagar yrade hon och upprepade derunder ofta: »jag står under "Guds dom"!» Men det var ett lugn, ibland en rörande glädje i hennes uttryck, som mer än någonting annat lät en tro på hennes oskuld uppstå och kasta en välgörande slöja öfver det nyss förflutna. Härtill kom, att Siri under sjukdomen, och sedan dess fara var öfverstånden, var förändrad till sitt sinne. Hon var nu mild, kärleksfull och tacksam för den ringaste tjenst, det minsta bevis af ömhet. Aldrig hade hon varit älskvärdare; och härunder försvann ovilkorligt all spänning; alla milda sympathier blefvo lifvade; men glädjen var borta ur huset.

»Jag begriper inte hur det är fatt med mig!» sade en dag Brigitta. »Jag känner mig så under-

lig, så nedslagen. Min själ ligger verkligen omkull. Jag måste gräla opp mig litet på min adjunkt. Men olyckan är, att när han ser på mig med de der ärliga, oskyldiga ögonen, så kommer jag ur alla mina gräl-koncepter. Hvarifrån skall man få litet stål och peppar uti sig, i den här eländiga verlden? Också du, Lasse, ser helt blöt ut, alldeles som kokad lutfisk eller som urvattnad lax!»

Men nu kom adjunkten gåendes, med ett ovanligt upprymdt och lifligt utseende, och nalkades Brigitta, som sade:

»Nå, det är bra àpropos att se ut som ett vinterny, när hela huset är i nedan och bedröfvelse! Jag står inte ut med den här verlden, Godelius! Jag tänker öfverge den. Jag känner på mig att jag går i kloster. Jag blir Sancta Brigitta den andra!»

»Du måste då ha åtta barn först, min lilla Brittgen!» sade adjunkten, humoristiskt leende.

»Nå, det är då ovärdigt!» utbrast Brigitta, »att så håna en menniskas känslor! Och hvem har bedt dig kalla mig Brittgen? Jag heter inte Brittgen; jag undanber mig att kallas Brittgen! och allra minst vill jag vara din Brittgen! Hör

du det. Jag slår opp med dig, Godelius. Jag vill bli nunna; jag går i kloster! Ja, bestämdt!»

»Nej, men vid hvad lynne är min lilla gumma i dag?»

»Gumma? Är jag en gumma? Om du säger mig sottiser, så ... ja, då blir något alldeles förskräckligt utaf. Men nu vill jag inte gräla med dig. Jag vill gå i kloster!»

»Det skall du få, mitt hjertans barn!» sade adjunkten med största lugn, »bara du först vill läsa det här brefvet och säga mig hvad jag bör göra.»

Och han satte i Brigittas händer ett bref, som innehöll underrättelse att han blifvit utnämnd till lektors-platsen i grekiska och hebreiska vid Westerås gymnasium, och en anmodan att ännu denna höst tillträda den.

När Brigitta läst brefvet, slog hon ihop händerna och sade:

»Och du frågar mig hvad du bör göra?! Gud låte dig vara rätt klok! Är det att fråga om? Tag emot, säger jag, tag emot med händer och fötter, tag emot på allt vis du kan, jag skall hjelpa dig! Du lektor i Westerås! Och jag, jag skall bli din adjunkt, din docent, jag skall bli

lika snäll och ovanlig i grekiskan och hebreiskan, som jag är i latinet. Åh! vi skola bli ett professorsskap tillhopa!» Och Brigitta snurrade i förtjusning omkring med sin långa adjunkt, som motstretande anmärkte:

»Men du skulle ju gå i kloster!»

»Ja — det skall jag besinna mig på sedan. Nu har jag inte tid att tänka på detta. Nu måste jag tänka på ditt lektorskap, din flyttning och bosättning och . . . .»

»Och på vårt bröllop!» tillade adjunkten, mycket skälmaktigt leende.

»Ja, och på vårt bröllop — nästa vår; ty förr gifter jag mig inte. Se inte ledsen ut, min gubbe lilla, jag skall säga dig alla mina skäl; men nu är jag så glad, att jag icke har rätt reda på dem eller på mig. Nyss var jag så tung, som en korp; nu är jag så lätt och glad, som en lärka. Och så borde du vara med. Bevara mig väl, hvilket långt ansigte! Är det en lärka, som ser ut på det viset? Trösta mig för en sådan lärk-fysionomi! Se så, gudskelof, nu klarnar det! Ack, Godelius! hvad vår Herre är god!»

»Det är han, det är han! Men du Brigitta,

du är stygg. Hvarföre vill du inte gifta dig nu, i höst, och komma med mig....»

»Jo, det skall jag säga dig, min lilla, älskade gubbe. Det är emedan jag — du ser att jag nedslår ögonen — emedan jag behöfves här i huset. Moster behöfver mig, Siri behöfver mig, och sjelf behöfver jag att icke lemna dem nu, då....»

»Men jag, jag behöfver dig också, Brigitta, och du är min trolofvade hustru, och det står i Bibeln, att en qvinna skall öfvergifva allt och blifva när sin man!»

»Ack, att de lärda skola citera Skriftens ord bakfram! På det viset, du säger, står det icke i Bibeln, utan der står, att "en *man* skall lemna fader och moder och blifva vid sin hustru". Så står det. Var så god och slå opp i andra kapitlet af första Mose bok. Men hör mig nu, Godelius, och var snäll och förnuftig. Det står icke bra till här i huset, det kan du finna liksom jag, och jag känner på mig, att förr eller sednare blir här någon stor olycka utaf. Jag kan inte lemna min gudomliga moster och inte min lilla Siri — den stygga flickan! — i det här mörkret och den oreda, som nu är. Jag måste först se att det

blir klart för dem, och hjelpa dertill allt hvad jag kan. Men emedlertid skall jag sy och ställa i ordning en hop saker för vår bosättning, och till våren — ja, då tror jag att det skall, på ett eller annat sätt, vara klart och lugnt i detta hus, och att jag skall kunna lemna det med godt samvete. Emedlertid följer jag med dig till Westerås i höst, ty jag får lof att se hur du får det der, och jag tänker harangera biskopen och consistorium der, och kanske hela gymnasist-corps'n, om andan faller på mig, för det att man valt dig och på det man må rätt veta hvad för en karl du är, och hvad för en perla du får till hustru. Och så måste jag se om ditt bo för vintern, och så skola vi se ut rum för oss till våren. Ack, Godelius! Bara en liten våning af tre rum — ty din gamla mor skall ha ett af dem, eljest kunde vi ha nog af två — tre rum och kök, åt solsidan, och en liten trädgård, om än aldrig så liten, der du kunde sitta och röka din pipa i den friska luften, under gröna träd, och der jag kunde ha litet blommor och litet grönsaker för hushållet....»

»Hör, Brigitta!» utropade adjunkten med hastig ingifvelse, »hör hvad jag säger! Vi gifta oss

i höst, och — vi taga Siri med oss i vårt nya hem. Hon behöfver komma härifrån, och när hon är borta, blir allt lugnt igen här i huset. Så blir det bäst för alla.»

Brigitta stod helt häpen. »Det är visst», sade hon ändtligen, »att du ibland har idéer, som jag tror du tar — ifrån månan, eller snarare, ifrån solen, ty de äro rigtigt luminösa. Och ju mer jag tänker på den här, ju mer lyser den in i mig, som — den aldra bästa och klokaste, som man kan hitta på. Och för det du så der tänker på Siri, måste jag enkom kyssa dig! Visst blir det litet svårt att kunna så snart få allt i ordning, men blir inte allt i ordning, så får väl något bli i oordning, och det får gå ändå, ty saken är och blir förträfflig. Topp, min älskade gubbe — om Siri vill — så må det bli som du vill!»

Adjunkten tog ett högt språng och såg ut — icke just som en lärka, men som den lyckligaste menniska under solen. Emedlertid beslöto Brigitta och han, att först, då Siri blifvit fullkomligt frisk, skulle deras förslag meddelas henne och familjen.

Då Siri blef på bättringsvägen, begynte åter glädjen lyfta vingarne i Mora-hemmet, stimulerad

dertill af Brigitta och hennes bror, hvilken sednare, under Siris sjukdom, och då Valborg nästan icke lemnade hennes rum, varit alldeles afsigkommen till sitt goda lynne, så att han icke en gång sjungit sin favoritvisa i lust och nöd. Men knappt var faran öfver och Valborg åter synlig bland de andra, förrän löjtnant Lasse satte på sig sin systers shawl och nattmössa, lutade sig i ett soffhörn och pep:

»Jag vet inte hur det är med mig; jag känner mig så underlig. Nådigaste Valborg! se litet till mig; jag är visst farligt sjuk ... har antingen galopperande lungsot eller — ältan.» Och den förmente sjuke fick här en explosion af skratt, som han åter försäkrade var en ganska farlig symptom, kunde komma af "skrattsjuka", och yrkade att Valborg måtte egna honom uppmärksamhet och vård. Men Valborg smålog, föreslog några medikamenter, som löjtnant Lasse förklarade alldeles otjenliga, och lemnade honom utan minsta medlidande.

Sannt är också, att ingenting hos löjtnant Lasse påkallade denna känsla, och aldraminst hans kärlek, ty den var ett slags spektakel, hvarmed han underhöll sig sjelf och andra; han för-

klarade den med calembourer, med fiol, med dans, med de mest pathetiska pas des Basques, och man kunde ej låta bli att hjertligen skratta; och Valborg var väl litet road, men alls icke rörd af en känsla, i hvilken tydligen icke var något särdeles allvar.

Medan löjtnant Lasse dansade och suckade och de andra skrattade, gick Olof tyst och dyster och dref omkring i skog och mark, sökte petrifikater och läste Plutarch för att stärka och stålsätta sin själ. Och blef det honom för vemodigt och för bittert till mods, så sökte han frid vid sin mors hjerta, och tryckte hennes händer till sin panna och till sitt bröst. Aldrig hade hon varit honom så kär och dyrbar.

Men fru Ingeborg var sjelf nu icke densamma som förr. Hennes friska, lefvande verksamhet var borta. Antingen gick hon såsom drifven af en aggande oro, eller förlorade hon sig i tunga, mörka drömmerier.

En eftermiddag stod hon i förmaksfönstret åt Siljan till och betraktade ett stort, svart moln, som steg upp deröfver och tycktes hotande sträcka mot Mora ett par jettestora armar, och mörka aningar uppstego allt starkare i hennes själ. Då

kände hon sig sakta omfattas af sin man, som ömt frågade:

»Hvad är det som gör min lilla qvinna så dyster i hågen, och som tar bort hennes friska lugn? "Den flickan!" är det ej så? Men, min Ingeborg får icke låta modet på det viset sjunka. Ha vi icke kommit öfverens om hur vi skola taga denna sak, och att vi icke vidare skola grubbla öfver det förflutna? Och tyckes icke Siris sinnesstämning nu lofva oss allt godt för framtiden?»

»Ack, Gustaf!» svarade fru Ingeborg, »jag vet icke hur det är, men jag kan nu icke hoppas. Se'n denna förfärliga dag är det som en tung sten låg på mitt bröst. Ser du molnet, som stiger opp emot oss så hotande? — Se'n en tid ser jag jemt ett sådant moln öfver oss, och en aning om olycka lemnar mig icke.»

»Och om än moln stiga opp öfver oss, ja, och komma ner med ... hvad så förfärligt är det? Ha vi icke gått igenom mycket tillsammans, mången tung dag, mången bitter sorg, och stå vi ändå icke här hjerta mot hjerta, som på vår bröllopsdag? Moln? Icke får min modiga, frisinnade qvinna nu, mer än förr, låta skrämma

sig af moln. Låt oss blott vara glada och frimodiga, och alls icke låtsa om det hotande molnet, så skall du få se att det går öfver.»

Fru Ingeborg teg. Det var en våldsam kamp inom hennes bröst. Men hennes man märkte det icke, ty äfven inom honom var det icke lugnt. Om en stund sade han:

»Det har gjort mig ondt, mycket ondt om den flickan, det bekänner jag. Jag höll af henne, och jag ... trodde på henne. Och hon — har bedragit mig, hon, liksom så många andra. Denna erfarenhet var smärtsam ... jag har så ofta trott på menniskor och så ofta blifvit bedragen, att utan vår Herres nåd skulle mitt sinne kanske blifvit — bittert. Men han gaf mig i sin godhet en vän, en menniskosjäl, i hvilken jag kan hvila, i hvilkens renhet och kärlek jag badar min själ frisk igen, när den blifvit sårad af lifvet och verlden. O Ingeborg, min hustru, min älskade! om du visste hvad det är, hur det känns med ett lynne som mitt, med erfarenheter som mina, att ändå veta sig, känna sig äga en vän, i hvilken intet falskt, intet bedrägeri är, att kunna gå till henne och lägga sin själ i hennes hand, sitt hjerta

i hennes hjerta, och veta att man lemnar dem åt sitt bättre sjelf — en vän i hvilken man hvilar så trygg, som i Guds sköte! O, det är en himmel att kunna säga till någon: må hela verlden bedraga mig, *du* bedrager mig dock ej!»

Med oändlig kärlek och värma tryckte Nordevall sin hustru till sitt bröst. En brännande tår föll på hans hand. Det var något i denna tår, som lät honom se i hennes anlete, och med förskräckelse såg han der uttrycket af en sönderslitande smärta.

»Ingeborg!» sade han hastigt, »du mår illa!»

»Ja», sade hon — »min hjertkramp!»

»Kom och gå ut med mig i den friska luften!» sade Nordevall, »du har suttit för länge inne med dina oroliga tankar. Jag hade bordt tänka derpå. Kom nu, min lilla qvinna, och låt oss se på skörden tillsammans, och — du sade för en tid se'n, att du ville visa mig en nyplog, som du låtit begynna; låt mig få se den i dag!»

Fru Ingeborg log svagt, och mera för att göra sin man till nöjes, än i hopp om någon förströelse för sig sjelf, följde hon honom ut åt åkerfälten.

Under vägen talade professorn om Olofs förestående resa till Fahlun, der han skulle blifva öfver vintern, och föreslog sin hustru att de alla skulle vara honom följaktiga dit, och dröja der ett par veckor för att se Olof väl i ordning, samt helsa på vänner och bekanta der och i trakten deromkring.

Detta förslag gjorde fru Ingeborg mycket nöje, ty hon förutsåg en välgörande förströelse för alla, och denna resa, som skulle ske i slutet af Oktober, blef en lifvande medelpunkt för makarnes samtal.

Emedlertid gingo de förbi åkrar, der den gullgula rågen restes upp i skylar af raska skördemän. Gladt och vänligt helsade dessa sitt afhållna prestfolk, och fru Ingeborg kände nöje af att se det kraftiga, goda folket och den ovanligt goda skörden.

Ändtligen kom man fram till ny-odlingen. Här ristade plogjernet upp gräsvallen i långa fåror och vände upp dess jordsida, som doftade så friskt och mjukt, som endast den friska, saftiga mullen gör det. Och när fru Ingeborg utvisade och närmare utstakade det präktiga potatisfält, som inom kort här skulle uppblomstra, blef hon helt upp-

lifvad i hågen, och märkte knappt det lätta sommarregn, som stänkte ner öfver marken, medan hon och professorn stodo under en lummig gran. Regnet upphörde snart.

»Hvar är nu det hotande molnet, som förskräckte dig nyss?» frågade Nordevall.

Fru Ingeborg såg åt sjösidan, men molnet var försvunnet, och en strålande regnbåge hvälfde sig öfver höjderna och speglade sig i Siljans vatten. Solen sken fram och värmde den fuktade, doftande mullen vid makarnes fötter.

Och molnet var förbi för den gången.

Vi vilja nu blicka in i Siris sjukrum, och vi finna der sent och bittida, natt och dag — Valborg, som gjort sig till hennes vårdarinna och som bevisade sig vara en förträfflig sådan.

I alla förhållanden, då menniskor komma i närmare beröring med hvarandra, uppkommer en hemlig romantik, under hvilken förvandlingar försiggå till godt eller ondt, till närmande eller aflägsnande, allt efter som lifvets ljusalfer eller svartalfer få makt öfver sinnena. Emellan Siri och Valborg föregick — hvad vi här vilja omtala.

Genast vid Siris insjuknande blef Valborg henne nära, och följde med hemlig ångest sjukdomens tilltagande. En natt, då den re'n var bruten och faran öfver, vakade Valborg vid Siris säng, utan att märka att hon sjelf var föremål för hennes betraktande.

»Du är bra vacker, Valborg!» sade på en gång Siri, som hon trodde sofva, »det är ett nöje att se på dig! Och du är bra god, som är så mån om en stackars förkastad varelse, som jag!»

Valborg rodnade, men sade intet. En liten stund derefter kände Siri en kyss och en het tår på den hand, som matt hängde öfver sängkanten, och hon hörde Valborg säga:

»Siri, förlåt mig!»

Detta af den stolta Valborg! Siri reste sig af förvåning upp i sängen, sägande:

»Hvad ... hvad har jag väl att förlåta dig?»

»Det var jag, som först hade sett dina sammankomster med den fremmande mannen, jag som röjde, jag som anklagade dig!»

Siri teg en stund och sade derpå stilla: »Du trodde dig göra rätt! Du trodde mig om ondt!»

»Ja, men nu ... nu tror jag det icke mera! Kan du, *kan* du förlåta mig?»

»Ack! af hela mitt hjerta!» Valborg sjönk i Siris öppnade armar. Och ett tyst förbund var knutet, och tvenne hjertan, hittills för hvarandra slutna, öppnade nu för hvarandra sina lifskällor.

»Gnistor flögo ur eldens hem och föllo i köldens; då gaf värmen lif åt frosten», förtäljer den uräldsta nordiska mythen om lifvets uppkomst, och som hafvet lefver i vattendroppen, så framstod i de två unga flickornas lif den gamla jettesagans sanning.

Under Siris tillfrisknande var det Valborg, som läste högt för henne, som beredde åt henne de rätter, som vid denna tid äro så ljufliga att smaka, så roligt att meddela. Och för hvar helsans blomma på Siris kinder, rann opp en af glädje i Valborgs hjerta och gaf åt hennes väsen ett lif, ett uttryck af känsla och behag, som alla, och äfven Olof, bemärkte då han med henne samtalade om föremålet för bådas omsorger.

När Siri begynte att kunna gå ut, stöddes hon af Valborgs arm; deras växande förtrolighet anmärktes af alla i huset. Löjtnant Lasse kallade dem "les inseparables". Brigitta sade sig vara svartsjuk på Valborg och på god väg att bli melankolisk deraf, blott hon haft *tid* dertill. Men dels gick hennes bror nu jemt omkring henne och sjöng:

»Hvad detta lif är sorgligt och kort,
Måtte det förljufvas utaf nöjet!»

dels hade hon nu åtagit sig Valborgs vanliga befattning inom hus, och den gaf henne mycket att tänka på och mycket att sköta. Hon upptäckte nu att det ingalunda var lätt att här uppfylla Valborgs plats, och att Valborg under sin stilla, nästan omärkbara verksamhet hade en sällsynt förmåga att omfatta och ordna allt, och det lika klokt som omsorgsfullt. Den stränga vanan af uppmärksamhet på andra hade hos henne utvecklat en verklig talang att ställa alla tillfreds. Hon var som det dolda hjulet i uret. Men menniskorna tänka föga på detta. De se på visarne. Fru Ingeborg hade dock länge gjort rättvisa åt Valborgs stilla förtjenst, och nu sade Brigitta: »Den der Valborg! rätt som det är går hon utanpå oss allihop. En vacker dag kommer hon att flyga som fjäriln ur puppan. Jag märker nu att hon har vingar, fast de legat hopvecklade.»

Men äfven hos Siri föregick vid denna tid en stor förändring. Det var som om *qvinnan* på en gång hade vaknat hos henne. Den barnsliga flickan var under den första tiden efter hennes sjukdom liksom försvunnen. Hon var stillare, mildare, tankfullare, och

en viss sorgsenhet, en böjelse att, äfven under skämt, lätt få tårar i ögonen, en blick, ett uttryck, ett leende af kärlek för alla som omgåfvo henne, dertill en behagfull utveckling af den yttre gestalten: allt detta gjorde henne i hög grad intagande och för Olof farligare än någonsin, om han mycket hade sett henne. Men han såg henne så sällan som möjligt, och var jemt på små resor i nejden.

Adjunktens och Brigittas plan, som de så mycket glädt sig åt, för Siris flyttning till dem och med dem till Westerås, ännu denna höst, strandade tvärt emot hennes bestämda vilja att stanna qvar i det hem, i de förhållanden, i hvilka hon befann sig. Deremot yttrade hon en liflig glädje öfver den påtänkta Fahlu-resan, och talade ofta om sin håg att komma ned i den stora, beryktade koppargrufvan vid Fahlun.

Brigitta skakade på hufvudet åt denna längtan och adjunkten fick ett längre ansigte än någonsin, då hans hopp om giftermål och bosättning ännu denna höst gick öfveända. Men Brigitta tröstade honom med utsigten på deras nu förestående resa, samt med:

»Våren kommer, träden knoppas» m. m.

Efter att ha kommit öfverens om ett möte med Mora-familjen i Fahlun, i slutet af Oktober månad, afreste Brigitta med sin adjunkt och sin bror från Mora till Westerås, i de första dagarne af September. Brigitta, som beredde sig att harangera biskopen i Westerås på "babelska", komponerade och läste öfver sitt tal under vägen, och löjtnant Lasse hjelpte henne dermed för att söka motverka den »grufliga melankoli», som skilsmessan från Valborg ingaf honom, och som han förutsåg skulle följa honom »till grafven eller till — Westerås»!

När de muntra syskonen hade rest, inträdde i Mora-hemmet en stillhet, som nu blef mera välgörande än all munterhet. Siri gaf ej mera anledningar till oro. Hon var icke mer ute sent om aftnarne eller om natten, deremot var hon mycket ute om dagarne med Valborg. Samtals-timmarne med hennes faderlige lärare blefvo henne allt kärare, liksom han dagligen blef mera nöjd med henne; och kärleken till henne värmde åter hans hjerta. Icke ett ord nämndes mer i familjen om hvad som stört dess lugn. Alla syntes angelägna att hugsvala och muntra hvarandra. Fridens engel bredde sina vingar öfver Mora-hemmet, och i deras skydd

vaknade fru Ingeborg åter till sitt förra friska lif, och sin verksamhet för alla och allt omkring sig.

Och hösten föll på, och dagarne mörknade, och eldbrasorna tändes i hemmet. Som »dunkla gråterskor» gingo de tunga, grå molnen öfver jorden, och vatten och land antogo denna blymörka färg, som är det nordiska landskapet egen, när solen är borta. Hösten i norden har en stilla, djup melankoli, men de evigt gröna gran- och furuskogarne, som kröna dess berg och höjder och som susa lika friska, om sommarens flägtar och foglar leka i dem, eller om deras skägg flyger för nordanstormen medan korparne kretsa i skyn, dessa skogar taga bort allt blekt, allt vekt och mjeltsjukt från vemodet och gifva det en stämpel af höghet och djupsinnigt allvar. Den gamla Valan andas under sorgeslöjan. Och så komma äfven dagar, herrliga dagar, då talltrasten sjunger i den frostklara morgonen, då högmolnen stå i purpur och guld öfver de dunkelgröna höjderna, då luften är spänstig och lätt, lätt som en flygande fogel och menniskans kropp och sinnen liksom bevingas deraf, — dagar då solen lyser i renaste glans öfver den brokiga jorden der löfven gulnat och »rönndrufvan glöder», då norrskenen

flamma i qvällen; — och då är det herrligt i norden.

En vacker Septemberdag sutto Valborg och Siri hvilande i skogen tillsammans under en lång vandring. De hade talat med hvarandra om sina barndomshem, sina föräldrar, och deras meddelanden hade icke varit glada, ehuru Siris berättelser om sina många upptåg och äfventyr hade framkallat månget hjertligt skratt. Valborgs berättelser kunde icke framkalla något sådant. Ett glädjelösare, tråkigare lif än hennes kan man knappt tänka sig, och det andeliga fängelse, i hvilket hennes ungdom förgått, kan till någon del förklara hennes slutna, stela väsen. Hennes föräldrar hade gift sig endast af verldsliga skäl, utan tillgifvenhet, utan allvar vid den förbindelse de ingingo. Och så blef deras lefnad en kedja af små bitterheter och stora förargelser. Dottern, som föddes i detta hem, fick intet kärlekens solsken på sin vagga. De egoistiska och fordrande föräldrarne gåfvo henne ingen värma, men begärde af henne lydnad och sträng pligtuppfyllning mot dem. Ofta gick genom Valborgs själ den frågan om icke ett äktenskap af denna art, ehuru bekräftadt af alla samhällets och kyrkans former,

vore en af de största synder mot vår Herres ordning på jorden. Men hon teg med denna fråga liksom med alla andra, i stolt bitterhet. Af naturen böjd för slutenhet blef hon genom sin uppfostran liksom förvandlad till mumie. Så hade hon lefvat utan att lefva till dess föräldrarnes hastigt på hvarandra följande död löste hennes boja och förde henne i en ny och skönare lefnadskrets; men två och tjugu års vana i förbund, med ett af naturen icke lätt tillgängligt sinne, hade liksom nött in förstenigen i hennes väsen, och några häftiga skakningar måste föregå, innan detta kunde öppna sig för milda inflytelser.

De båda unga flickorna hade varit tysta en stund, då Siri på en gång utbrast:

»Valborg! Du har visst aldrig varit kär! Du är för lugn, för förståndig!» ...

Ett sakta, bäfvande »ack!» från Valborgs läppar besvarade Siris fråga, och en blick ur de stora, vackra ögonen tycktes öppna ett djup af förborgad eld. Siri häpnade för detta uttryck i Valborgs blick, och när hon såg den nyss upplågande färgen på en gång lemna hennes kinder, då — gick ett ljus upp för Siri. Smekande omfattade hon Valborg och hviskade:

»Valborg, du älskar — du älskar Olof. Jag har hört dig om natten, när du sof, nämna hans namn!»

Siri kände Valborg darra, hon kände hennes kalla läppar på sin kind. Men icke ett ord sade Valborg. Hon satt blek och stum.

»Har jag gjort dig ondt?» hviskade Siri. »O! var icke ledsen!»

Valborg gjorde ett försök att tala. Ett bittert drag af smärta flög öfver hennes vanligen så lugna ansigte. Ändtligen sade hon med styrka:

»Siri! lofva mig heligt att *han* aldrig får ana hvad du tror. Aldrig, nej aldrig skall han få veta hvad jag känner.»

»Men, Valborg, han håller äfven utaf dig! . . .»

»Nej! han gör det icke. Jag har aldrig varit och blir aldrig älskad af någon. Ett dok är öfver mitt väsen, som viger mig till ensamhet och tystnad; en jernhand fängslar min själ. O, Siri! du som fångar allas hjertan, du som leker i solskenet af menniskors välbehag, du, som, när du vill, lockar fram leenden och tårar, du kan icke veta, icke förstå hur det kännes att vara så — förseglad! Att känna sig dömd att aldrig förstås, aldrig älskas, och det emedan — man icke är älsk-

värd, emedan man är stum, emedan hjertats lif, hjertats tunga blifvit bundna af hårda händer!» — Och Valborg gret bitterligen. Siri hade aldrig sett henne så. Och huru vältalig blef hon icke nu, för att trösta Valborg, för att beskrifva alla hennes företräden, hennes skönhet, hennes ädelhet, och hur älskvärd hon var, och hur älskvärd hon skulle *synas* om hon blott ville rätt tro på sin förmåga; och huru redan nu man märkte hvad som bodde inom henne, och hur äfven Olof ....

Men här afbröt henne Valborg, sägande:

»Ack, Siri! Tala ej derom! Jag hvarken kan eller vill dåra mig. Om jag vore en flintsten eller en molnbild, eller ... ditt skoband, så vore jag för Olof af mera värde och interesse än jag nu är det. Jag kan icke vara så blind, och du ej heller, att icke se att hans hjerta, hans kärlek tillhöra allena dig.»

Siri teg en stund och sade sedan:

»Hjertat kan förändras, och hans *måste* förändras, ty han vill det, och jag vill det också.»

»Jag har aldrig hållit af någon annan än honom, i hela verlden!» sade Valborg, hvars hjerta, en gång uppvekt, tycktes tränga till utgjutelse. »Allt se'n vi voro barn och lekte tillsammans på

mina föräldrars gård, har jag varit fästad vid honom, och för hvar gång jag återsett honom har jag fästat mig vid honom djupare. Och nu, då jag sett honom utveckla sig till man, så rikt, så vackert! .... Ack! huru fattig, huru bunden har jag ej känt mig bredvid honom och ... bredvid dig. Ja, jag har varit bitter mot dig och hatat dig för den bitterhet jag känt. Men sedan du blifvit mig kär, är allt så förändradt Jag tycker att jag nu gerna skulle se er lyckliga tillsammans.»

»Men *nu*», sade Siri, »är detta omöjligare än någonsin, och .... Valborg! Det anar mig att Olof ännu skall älska dig, att du skall bli lycklig med honom.»

«Nej, nej!» sade Valborg, skakande på hufvudet, »och jag skall veta bära hans likgiltighet, och jag tror att det skall bli mig lättare härefter. Men Siri! Vi tala aldrig mer om detta ämne, lofva mig det. Och att ingen, ingen får ana hvad du nu vet! Jag vill icke vara beklagad af någon, och allraminst af honom. Hellre skulle jag sjunka lefvande ner i jorden. Men du, Siri! hur är det möjligt att du ... icke älskar Olof?»

»Jag älskar honom», sade Siri, »men det är icke med kärlek, efter allt hvad jag kan förstå af denna känsla. Kanske hade jag gjort det, om icke mina känslor och tankar varit så upptagna på annat håll. Jetten i Middagsberget — du vet!» . . .

»Siri! hurù kan du skämta öfver detta ämne och det i denna stund?»

»Förlåt! jag mente intet ondt. Jag är så tanklös!»

»Jag har gifvit dig mitt hjertas innersta hemlighet, Siri! Och du — du vill icke gifva mig din!»

Siri bleknade hastigt och sade:

»Den är icke min egen, Valborg, eljest, sannerligen, skulle den icke redan vara din. Men andras väl, kanske andras lif, hänger derpå, att den förblir hemlig; och en högtidlig ed binder mig!»

»Godt!» sade Valborg afbrytande. »Vi vilja då icke mer tala derom. Låt oss nu gå till våra sjuka.»

Och de båda unga läkarinnorna fortsatte sin väg till de aflägsna boningar, dit den officiella läkarevården sällan eller aldrig hinner.

Om aftonen, när Siri blef ensam på sitt lilla rum, tog hon fram en plånbok, som innehöll flera

lösa pappersblad. Mången stilla morgon- och aftonstund hade hon redan fuktat dessa blad med sina tårar, och så skedde äfven nu, under det hon läste följande — —

Anteckningar.

»För sexton år sedan satt en viss, till döden dömd fånge på Smedjegården. Honom besökte en vän hemligen. Det var aftonen före hans afrättning. Redan var han förd i rummet dit fångarne sättas, innan de föras ut till döden. Det ligger invid Smedjegårdens kyrka. Men hvilken kyrka? Vårdslösheten, det okristliga sinnet har inrättat den. Dödsfångens rum var icke bättre: smutsigt, naket, ohyggligt. En stor tafla hängde der — Christus på korset, genom målningens uselhet en gräslig bild. Ville förbarmaren att från hans kors endast fasa skulle utgå till syndaren, som ser upp till honom för tröst? Jag såg mig om, om i rummet skulle finnas något, som kunde väcka sinnet och uppkalla en god sorg eller en känsla af hugsvalelse, något som kunde göra ett upplyftande, ett välgörande intryck på den som här skulle beredas till sin sista våldsamma hädan-

färd. Men nej, der fanns intet. Presten, som varit der, i följd af sin embetspligt, en man af välmenande sinne, men svaga gåfvor, hade ingen ånger och ingen bättre längtan förmått väcka hos fången, som nu satt der. Denne tänkte icke heller på att dö; han var ung, och stor och stark som en jette; han tänkte på . . . att i sista stunden brottas med bödeln och sedan rymma. Vännen, som nu besökte honom, skulle vara honom behjelplig dervid. Med några vildsinnade karlar skulle han följa till afrättsplatsen och der afbida stunden. Brottslingen och hans vän — lika brottslig som han, men mera gynnad af ödet, ty han hade lyckats att undkomma rättvisans arm — öfverenskommo nu om scenen och rolerna.

Det var sent om aftonen. Nästa dag, i morgongryningen, fördes fången ut ur fängelset, följd af en oräknelig folkskara. Han bar hufvudet högt, såg käckt på folket och sade, att »de skulle få se en lustig dans».

Vännen med sina män följde, väl förklädd, med bland folkhopen. Det var en vacker Oktoberdag; solen sken klar, och klara och högblå lekte vattnen, och träden vid stränderna lyste i höstprakt, och skärgården låg i morgonens ljus

med sina klippor, sin furuskog, så doftig och frisk, och detta allt såg man under det tåget gick långs ut den ändlösa Göthgatan; och den dödsdömdes vän tänkte: »om det nu vore jag, som för sista gången såg denna herrliga jord, om det vore jag, som här gick för att — hängas?!»

När han var liten gosse och for med sin mor från deras malmgård utanför Stockholm och in till staden, genom Skans tull, då var ett ställe på vägen, ett stycke utanför tullen, der gossen alltid tittade inåt skogen, på höger hand, med på en gång nyfikna och rädda blickar. Ty derinne, i skogen, skymtade öfver trädens toppar tre höga, hvita skorstenar fram. »Skorstenar», sade hans mor, men han visste att de stodo ... på galgen, att de voro pelare vid hvilka förbrytare hängdes. Och när gossen såg dem, blef han hemsk till mods och ryste, och såg aldrig på de svenska sedlarne med inskriften: »den som denna sedel efterapar skall varda hängd», utan att tänka på de hvita pelarne i skogen. Längre fram i lifvet skulle han skåda dem på närmare håll.

Dödsfångens tåg gick Göthgatan framåt. Gatans namn kommer af den första brottslingens

namn, som denna väg gick till afrättsplatsen. På den gatan är en källare, dit dödsvandrarne föras in, att taga sig ett glas till styrkedryck på vägen. Så skedde ock nu, och den dömde drack icke falskt. Sedan fortsattes tåget. Ett stycke utom Skans tull vek det af åt venster, kom så till en öppen plats i skogen, och här framstod på en gång en hvit rotunda med tre höga, hvita pelare med tvärbalkar och krokar, och nedtill en jerndörr, på hvilken någon, i djefvulskt hån, med stora bokstäfver skrifvit: "Göthens malmgård". Och här in i malmgården, genom jerndörren, gick den dömde med bödeln, och försvann för allas blickar, medan folket skockade sig på backarne rundt omkring. Men närmare och närmare drog vännen med sina män, afbidande stunden.

Snart hördes buller innanför malmgården, slag, vilda svordomar, rop; vakt stormade in, det blef tyst, och . . . fången kom ej ut! Snart likvål återsåg vännen honom, men . . . . *ofvanför* muren! . . . . Då flydde han såsom jagad af furier.

Han flydde från sitt hem och sitt land, och lefde i fremmande länder i flera år ett äfventyrligt lif, än vid krigshären, än på theaterscenen, än i bergverkens djup; der trifdes han bäst.

Men ett kärt band fäste honom vid fosterlandet. Och när han lät utsprida ryktet om sin död, skref han till henne som han brinnande älskat och älskade än, för att säga henne att han lefde, skulle lefva för henne. Men han erhöll ej svar. År förgingo och han var i begrepp att begifva sig till sitt hemland för att uppsöka henne; ... då gaf honom en resande från hennes vistelseort underrättelsen att hon — hans maka, var — en annans hustru. Från stranden der han stod vände den landsflyktige om. Tio år dref han omkring som förr, men olyckligare än förr. Då drog det honom åter mäktigt hemåt. Han var fader. I hemlandet växte hans dotter upp. Den tanken växte i hans bröst, så ljuf och mäktig. Han måste se henne, lägga hennes hufvud vid sitt bröst, höra henne kalla honom fader!.... Såsom med starka jernband drog denna längtan honom till fädernejorden; den lockade honom att trotsa bojorna och döden. Han gjorde det, och återsåg och kysste den jord der hans vagga stod, men — der han ej får bädda sin graf! — — — — —

I Stockholm gick han åter den vägen, som han gick för sexton år tillbaka; han återsåg de blåa vattnena, träden, skärgården. Medan han

gick, ringde stadens klockor högtidligt och fredligt (det var söndag). Han såg åter den hvita rotundan med den hånande inskriften. Nu var der tyst och stilla, solen sken ofvanifrån dit in, och gräset derinne grönskade frodigt, och lejontandsblomman nickade vänlig och gullgul i vinden, vid de trappsteg, som trampats af så många dödstunga fjät.

Friska märken efter en spetsgård syntes ett stycke derifrån, och på friska, nyss lagda grästorfvor lyste röda blommor. Äfven till förbrytarens graf hittar kärleken sin väg!

En stuga står vid landsvägen ett stycke derifrån. En skomakare bor der, och hans trettonårige son, som öppnade grinden, svarade bra och redigt på vandrarens frågor om ett par usla mördares afrättning, som nyligen der i skogen skett.

Man talar ofta om brottslingars kraft. Ack, uselhet!

Sjuk i sinnet, med afsky för menniskor och samhälle, gick han derifrån.

Och han vandrade bort till Dalarna att söka sitt barn, oskuldsengeln, som skulle försona honom med menskligheten, med lifvet!

— — — — — — — — — — — — —

I Dalarna, vid Öster-Silfbergs grufvor skulle hon bo. Men hon var icke mer i denna trakt. Se'n två månader var hon i Mora, hos sin .... o min Gud!

Han dröjde en dag i denna nejd, qvarhållen af minnen. Det var här, här i grannskapet af dessa öfvergifna silfvergrufvor, som hon, den fordom älskade, bodde och blomstrade skön, som den vilda rosen. Det var här de lärde känna hvarandra; här som de vandrade ensamma, i stilla sommaraftnar och nätter, medan eldfärgade phalæner ljudlöst flägtade kring dem, och "Selene noctiflora" för dem öppnade sina doftande kalkar. De drucko ock en kalk — kärlekens, den unga, första, starka, brusande kärlekens.

Hennes svåger och förmyndare var emot deras kärlek och isynnerhet emot älskaren, hvars redan då invecklade förhållanden han något kände. Han förbjöd honom sitt hus. Men *för* honom var hans hustru, Ingeborgs fantastiska syster, och hon gick in på de paner, som kärlek och hämdlystnad ingåfvo honom. Dem gynnade äfven den älskades stolthet, retad af svågerns despotiska förfarande. De kommo öfverens om en hemlig förening, som först skulle offentliggöras då vissa om-

ständigheter det tilläto, och tvång kunde utverka hvad som nu nekades. Men hvad han härmed menade, förstod rätt endast han, icke den oskyldiga, förtroendefulla qvinnan, som lemnade sitt öde i hans händer. Detta ville han beherrska och lyckliggöra, i det han genom snille och slughet trodde sig kunna beherrska samhällslagarne eller sätta sig öfver dem.

Vid Säthers brunn lyckades han vinna en ung, svärmisk prest, fremmande på orten, för sin plan, som han framställde i den villande dager, i hvilken han sjelf såg den.

Generalen reste bort. Allt gynnade älskarens afsigter. Den presterliga vigseln aflägsnade alla betänkligheter från fruntimmerna, som föga begrepp hade om juridiska förhållanden. Dessutom förstod han att ställa dem tillfreds.

En sommarafton möttes de älskande vid det gamla bönehuset nära dessa grufvor. Med syrener från en graf på kyrkogården prydde han sin brud, och förde henne så i kapellet der redan presten väntade dem och sammanvigde dem i den högstes namn. En mera skön och renhjertad brud har ej stått inför altaret der.

När de gingo ur kyrkan, gingo svarta åskmoln upp på himmelen och förmörkade den. Men han aktade dem ej. Sednare när dundraren åskade i skyn och blixtrarne hväste, slöt han den älskade till sitt bröst, och den jordiska kärleken firade sin triumf vid klangen af himmelens hasuner.

Det var lif!

— — — — — — — — — — — — — —

Det är en likfärg på de svafvelgröna vatten, som fylla dessa ödelagda grufvor, kring hvilka stela bergsväggar stå. Hela nejden omkring är en ohygglig sump. Der, midt ibland stenfälten och vattupölarne, ligger kapellet se'n katholska tiden, der *hon* en gång stod så skön, nu öfvergifvet se'n flera år, öppet för menniskor och djur. En ohygglig mordhistoria förbinder sig med dessa grufvor, med detta svarta, murknande bönehus, och dess ande tyckes rufva hemsk öfver nejden. En blek, sorgsen vålnad vandrar der också, vålnaden af en stark kärlek, af en stor, men kort lycksalighet. Den söker här sitt fordna paradis och finner endast grafvar, endast förödelse.

Ännu stod dock syrenbusken grön på kyrkogården, men blommorna hade vissnat längese'n.... Den dåraktige! som ej besinnade när han bröt

dem till en brudkrona, att de blommade på en graf! .... Han gick åter in i det öppet stående bönehuset. Det var mera förfallet, väggarne lutade mer än tillförne; vinden for friare genom de söndriga blyrutorna. Altaret, framför hvilket *hon* och han stodo för sexton år sedan, var nära att ramla, och de gräsliga bilderna derofvanför tycktes vilja störta öfver honom. Lösa blad ur psalmböcker lågo strödda på gångarne, och han upptog ett af dem, i behof att få ett ord af tröst eller hopp, och läste:

»Een Böön, när någor wil begifwa sigh i Ächtenskap.»

Ofta går ett hån genom lifvet, som måtte vara ett gissel i någon ond andes hand.

En halföppen kista stod i bönhusets för-rum; han öppnade den. Derinne låg ett stympadt stenbeläte.

Allt var mörkt och styggt. Och mörk var vandraren till sinnes när han gick derifrån. Han gick till Mora! .....

Vid Middagsberget, i en öfvergifven hydda, vid foten af berget, inredde han sin boning. *De* voro då icke på Mora. De voro på Sölleröň, *hon* och hans barn. Härifrån ville han, som fiskare,

göra utfärder och besöka holmarne. Kände lust att på vikingavis bortröfva sin flicka! ...

— — — — — — — — — — — — — —

Och han återfann sin dotter, sitt barn! tryckte henne till sitt bröst; och det sjuder ännu i kärlek, i glädje och smärta vid detta minne. En händelse, eller — hvarför icke? Guds nåd kastade henne i hans armar. Han var ute på sjön, hörde nödrop och rodde åt den kant hvarifrån de kommo. Han såg en kantrad båt och en ung flicka, som var nära att sjunka; hon var medvetslös och blod syntes på hennes tinning. Han tog henne i sin båt och rodde till sin boning. Hennes utseende, hennes ålder, ett märke vid venstra ögat, en känsla, som genomeldade all hans blod — allt sade honom, att den han räddat var — hans eget kött och blod, hans barn! När han fört henne i sin boning, och återkallat henne till sansning, fick han veta hennes namn. Hon var hans dotter! Hvilka scener följde icke nu, hvilket drama inom ett par timmar, inom fyra trånga, usla väggar?! Han gaf sig tillkänna för henne, läste för henne hennes moders bref, som förkunnade hennes födelse, som talade om födelsemärket vid ögat, som barnet hade liksom

dess fader, och han visade henne det vid sitt öga, och hon — måste tro honom. Rädd och häpen stod den förtjusande flickan i förstone der, men snart fick han välde öfver hennes själ, och barnets kärlek fick lif af elden från hans. Ett underbart lif uppstod, fullt af på en gång ljus och mörker. Men ur ljuset och in i mörkret och natten förde fadern henne snart, då han ålade henne strängaste tystnad, ja, befallte henne att svära den, och lät henne ana att lif eller död för honom och andra berodde derpå. Moderns namn fick hon icke veta. Han ville skona denna moder — ännu. Han har litet att tala med, litet att dömma öfver henne, innan han fattar sitt beslut om henne.

En natt och en dag fick han behålla sitt barn hos sig. Då måste de skiljas, men . . . de mötas åter! . . . .

— — — — — — — — — — — — — —

Tvenne gånger sedan återsåg han sitt barn. En herrlig natur! Ren som den nyfallna snön, och varm som österlandets himmel. En öppen, lefvande själ! — hvart ord förstås, hvar blixt tänder an! Hvilken vällust att få bilda denna ande, att få värma sig vid detta hjerta! Det borde

tillkomma hennes fader, men .... men han skall bort och arbeta för bröd! Kung Magnus Smek förordnade Kopparberget till en fristad för missgerningsmän, »som ej brutit alltför mycket». Vandraren har således en slags kunglig tillåtelse att vistas der.

I vår skall han återkomma till Mora.

I Kopparberget. Januari.

Här, 118 famnar ner i jordens djup, i det hårda, glittrande berget, der allt är stelt, kallt, orörligt, här klappar ett oroligt glödande hjerta. Det längtar härifrån, längtar till Mora, till den sköna stranden, der ett annat hjerta slår, ett ungt, varmt hjerta — det käraste jag äger i verlden. I Tyrolens grufvor trifdes jag bättre. Nu har jag sett paradiset och längtar dit, och lider. När kommer våren? Då är jag rik; då kan jag svärma en tid i frihet. Mitt barn! ur jordens djup går en välsignelse till dig!

Mora. April.

Åter vid foten af Middagsberget, åter nära den ljuslockiga flickan, allt hvad jag älskar! Och nära *henne*, som nästan har väckt mitt hat! Jag känner mig förändrad se'n en tid. Jag vet icke

hvilken lust till hämnd rör sig i mitt bröst. Hvarföre skall *hon* vara lycklig, när jag lider så gränslöst. Hon är dock skuld till det värsta i min lott! Brännande, bittra känslor!

— — — — — — — — — — — — — — —

Mora klockor! Mora klockor! O, deras ljud är skönt! De ha låtit mig gråta, och gallan sjuder mindre bitter. Men melankolien ligger öfver mig, tung och mörk som den eviga natten. Mitt ljufva barn! låge du vid mitt bröst, finge jag se i dina blå ögon, kyssa dina gyllne lockar, det blefve bättre med mig då. Men fåfängt räcker jag mina armar efter dig, — du får ej, kan ej komma!

Det mörknar, moln betäcka himlen, sjön häfver sig och brusar oroligt, och de stilla, dystra stränderna synas draga närmare hvarandra. Så sker det, säger man, när oväder är i kommande. Så närma sig älskande väsen när olyckan, när faran hotar, för att söka skydd hos hvarandra, för att hoppas eller — dö tillsammans. Men hvem närmar sig så till mig? Hvem har jag att så fly till i hela den vida verlden?

Huru Mora strand synes krypa till min i den oroliga qvällen! Jag ser klart kyrkan, de gröna

träden, och nu — huset der min flicka bor .... det kommer närmare, närmare .... eviga kärleksmakter! Är detta ej ett underverk, ett verk af mitt barns ande?!....

Nej, det är af hånets, gäckeriets makter! De vilja låta mig se skatten, för att sedan aflägsna den. Men ....

Ännu denna natt *skall* jag trycka mitt barn till mitt bröst!

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

Min arm knöt sig krampaktigt, men hennes hufvud hvilade på den, och den blef mjuk. Jag såg i hennes himmelska ögon, och helvetet i mitt bröst ljusnade. Hennes kärlek, hennes älsklighet gjorde mig vek och mild.

Maj.

Åter och åter har jag sett henne. O! men det är en bitterhet i denna vällust, ett armod i denna rikedom, en tagg i denna glädjeros, som jag ej uthärdar. Ty vi måste ju åter skiljas, och hvad — hvad skall bli utaf detta? Hvad skall oskuldsdufvan nära brottslingen? Han kan blott förstöra hennes frid; kanske — i verldens ögon — fläcka hennes hvita vingar.

— — — — — — — — — — — — — —

Hon har talat om *henne*. Hon lär vara skön ännu, skön och lycklig! Det kommer ibland åt mig en lust att låta denna skönhet blekna, denna lycka begrafvas, och .... det vore mig lätt. ...

— — — — — — — — — — — — — —

Jag gick i den stormiga aftonen upp mot hennes hem i tanka att få se en skymt af henne. Jag såg henne, den sköna qvinnan, min..... vildare bränner blodet derefter! Jag måste dölja mig då, men — jag skall visa mig åter.

»Inte ännu! Inte ännu!» så ringa Mora klockor, och be för henne. Nå väl .... inte ännu! Men jag måste ut, ut och vandra!

Juni.

Jag vandrar dagarne igenom, jag går mig trött, trött, men får dock icke sofva om natten. Denna brist på sömn är förunderligt tärande. Hvad jag är trött åt att se solen gå upp i skönhet!

— — — — — — — — — — — — — —

Är det väl möjligt att en enda handling, i hvilken icke låg någon bestämd elak vilja, kan alstra en sådan olycka? Så frågar jag mig ibland,

och då kommer det öfver mig en förundran, ett tvifvel att så verkligen är, att det är så alldeles förbi med mig på jorden, med *mig*, så herrligt utrustad, så synbart kallad att spela en stor, en lysande roll. Jag tycker att det måtte vara en elak dröm, från hvilken jag måste vakna, när jag rätt fått sofva ut. Och jag försöker då att sofva, men en osynlig, aggande mask väcker mig jemt, och när jag lyckas att somna en stund och vaknar, ser jag mig, som förut, en irrande vandrare, flyende för rättvisans svärd....

— — — — — — — — — — — — — — —

Jag lät på morgonen ro mig utför elfven. Morgonen var blåsig och kall, men mitt blod brände hett efter den sömnlösa natten. Vi rodde genom en fors. Det såg farligt ut, men jag fruktade icke att dricka döden. Den ena bitterheten kan vara så god som den andra, nej bättre, ty den för med sig ett slut. Men då stod för mig min ljusa Siri; jag fick lust att åter se hennes blå ögon, och var nöjd med att lefva. Vandrade länge bland bergen, i de oändliga barrskogarne, kände mig nedtryckt till jorden. Solen stod bakom molnens slöja som ett blekt, glädjelöst anlete. Jag hade intet annat ur. Hvad det gick lång-

samt! Jag gick in i en bondstuga på skogen och fick mig litet mjölk och bröd, slumrade sedan på en blomrik sluttning vid elfven, och vaknade förfriskad, förunderligt styrkt till själ och kropp. Tack du grönskande, vänliga strand!

— — — — — — — — — — — — — —

Ack, att det gjorda kunde göras ogjordt! Men huru skall det? Huru skall gerningen utplånas, fläcken aftvås? Det gjorda är dock gjordt; det skedda är dock skedt; inga jordens eller himmelens makter kunna förändra detta, och det är — förbannelsen!

Hvad vållade min olycka? Orediga samhällsbegrepp, lust till rikedom, till ära, kärlek till ... den trolösa. När hon blef min, ville jag blifva rik och mäktig, för att kunna äga henne i lugn. Medlet var olofligt, det visste jag, men ... jag ville sedan blifva samhällets välgörare och....

»Vägen till helfvetet» — säger någon — »är stenlagd med goda afsigter», och den vägen blef min.

— — — — — — — — — — — — —

Min själ är ett upprördt haf, och jag känner ej mig sjelf. Ibland är jag from; ibland förbittrad och vild. Ibland vill jag allt förlåta; ibland häm-

nas förfärligt — och dermed arbetar och bråkar min själ, utan att fatta ett beslut, utan att komma till någon ro och reda. Den ena timman förstör hvad den andra uppbyggt, och allt är ovisshet och plåga.

Lyckliga, lyckliga dessa dalars barn; dessa mödans söner och döttrar! de veta icke af detta själens elände. Friskt och stort är deras lif, som elfvens, vid hvilken de bygga. Jag har sett deras arbete dagen igenom, och om aftonen, när jag nalkats deras hyddor, har jag hört psalmer sjungas derinom af kraftiga och milda röster. Hur usel känner jag mig bredvid detta folk!

— — — — — — — — — — — — — —

Juli.

I dag kom jag till en sjö, med stränder svarta af barrskog. Det var Ore-sjö. Dyster, men spegel-lugn, låg den under den mulna himmeln, mellan sina ödsliga, vilda bräddar. Den melankoliska taflan behagade mig. Då sken solen fram och lyste på en liten tornlös kyrka på en udde i sjön. Jag såg allmoge flocka deromkring och kom ihåg att det var söndag. Jag gick ditåt; och under vägen sjöng för mitt inre öra en liten visa, som

jag för många år sedan hörde en ung Dalgosse sjunga på en vildt behaglig melodi:

»Och när som jag kom öfver sjumila skog,
Så hörde jag hur klockorna de ringde.

»Och sägen mig j ringare, j ringare-män,
För hvem ringen j denna ringning?»

»Och der ringa vi för en rödan guld-ros,
Som hvila skall här uti jorden!»

Och sålunda får en ung fästman veta, att man begrafver hans brud, till hvilken han nu, efter slutad utvandring, återkom.

När jag kom på kyrkogården, såg jag män och qvinnor följa en likkista till grafven. Jag frågade hvem det var, som skulle jordfästas? (jag tänkte på den unga fästmön, som togs från älskaren för att fästas vid jorden) och man svarade mig: en ung bondflicka från ***. Man sade att hon lefvat och att hon dödt som "en Guds engel"; att hon på sitt yttersta talat de vackraste ord till föräldrar och syskon.

Medan jag lyssnade till berättelsen och såg på ett par hvita väpplings-blommor vid mina fötter, som lutade sina små hufvuden behagligt under regndropparnes tyngd, kom en frid öfver mitt sinne. — Nu dånade mullen dåft mot kistan och

presten begynte: »af jord äst du kommen». — Men knappt hade den andra mullskofveln kastats i grafven, då man fick höra ett tungt fall mot likkistan och ett rop: »låt mig få dö med dig!» Det var den dödas unga syster, som hade kastat sig ned i grafven och nu låg der omfamnande kistan. Man bar henne sanslös upp igen.

Denna flicka hade dock icke läst romaner eller tragedier!

— — — — — — — — — — — — — —

Vid en färja, i dag, såg jag en nittonårig bondgosse, som af oförsigtighet vid ringning af kyrk-klockorna hade fått ena foten och benet krossade, och det så illa att läkarne ansågo omöjligt att icke benet måste aftagas. Emedlertid dröjdes dermed så länge som möjligt. Ynglingen sköttes omsorgsfullt på prestgården; hans ungdomskraft och friska safter hjelpte läkaren; de brutna benstyckena växte ihop och gossen kunde nu, efter fyra månader, åter gå, och var på god väg att bli fullkomligt återställd. »Men har du ej haft fasligt ondt, lidit grufliga plågor?» frågade jag. »Jag har så innerligen tackat Gud, att jag fick behålla mitt ben», var hela hans svar. Af allt

sitt lidande hade han endast lärt, att »innerligen tacka Gud».

På Serna skog. Juli.

Nu har jag sett bergen der porfyren och jettarne bo; jag har varit i de nejder der qvicksilfret hamras om vintern; jag har sett Finnmarkens *) ensliga boningar, lefvat med öfverlefvorna, i Sverge, af det starka, men dystra folk, hvars mest gångbara ordspråk är: »Lycklig den, som dör i sin tredje natt **)!»

Och jag har sagt äfvenså. Jag har vandrat i ödemarken, i de dystert ensliga nejder, der naturen är okufvad, menniskan sällsynt och nästan vild. Jag har brottats med natur-jettarne, ofta med hungern. Nu vill jag härifrån. Dock, ödemark, haf tack! Du har förfriskat min själ och stärkt min kropp. Hafven tack också, blomstrande stränder, friska vatten, bärfulla tufvor, stilla, sköna dalar! — ni ha gifvit mig stunder af vederqvickelse, sekunder af njutning. Men

*) Flera socknar i Dalarna ha en så kallad Finnmark, d. ä. en aflägsen, föga odlad trakt, der afkomlingar af Finnar bo isolerade inom egna samhällen.

**) Finskt ordspråk.

hvad jag *behöfver* det kunde ni ej gifva, ingen *glömska* och intet *hopp!* Derföre, faren väl! Nu vill jag till Mora igen.

Hvad vill jag? Hvad vill åskmolnet när det mot vinden går upp på den klara himmelen? Ladda ur sig, vill det, sina blixtar, sin förtärande eld. Det följer en inre nödvändighet! . . . . .

Mora.

Jag stod på klockbacken vid elfven och såg åt bergen på andra sidan. Det hade fallit åskregn om dagen. Nu var allt stilla, men tunga moln betäckte himlen och hängde öfver höjdernas toppar. Det skymde allt mer. På en gång såg jag hvita, spöklika gestalter sakta resa sig upp ur dalarne och sprida sig bland de mörka bergen. Der såg jag en elg jagad af hundar; här skaror af mensko-andar med uppräckta armar fly uppför bergen liksom sträfvande mot himlen; och en del upptogs och försvann bland molnen, en del lemnades qvar och sjönk tillbaka i de svarta djupen. Bleka, hemska skepnader syntes och förlorade sig åter bland bergspassen.

Så fortfor spökeriet i bergen länge och min blick att följa denna fantasmagori af — dunster, jag visste det väl, men som nu gjorde sig till ett bildspråk för min själ. Och nu gled långsamt nedanför Lekberget fram en båt, och i båten sutto tvenne menniskor. De sutto bredvid hvarandra och tycktes stadda på en lustfärd. En vind kom, som sönderslet farkosten och skiljde de två, som förvandlades till orediga massor. Men dessa förvandlades åter och af den ena bildades en drake-skepnad, och ur den andra löste sig en qvinnogestalt, fin, genomskinlig, af outsägligt jungfruligt behag. Och jungfrun sänkte sig sakta mot draken, som låg orörlig, med hufvudet lyftadt mot henne. Liksom dragen af tjusning kom hon honom allt närmare, hufvudet böjde sig såsom i kärlek, knäna böjde sig, liksom tillbedjande, för draken. Om ett par minuter var hon försvunnen i hans gap — endast hennes bröstbild syntes ännu öfver hans hufvud, men vanställd, liksom döende....

Nu skred bakom honom fram ett moln, liknande en bår; och på båren låg en skepnad, såsom den af en ung qvinna. Den skred i sned rigtning uppför berget. Och när den kom högre

upp, då reste sig långsamt liket; det var åter den förra jungfruliga gestalten, men hon bar nu en krona på sin tankfullt lutande panna, och hennes bår var förvandlad i en snäcka, som svanor drogo uppåt bland skyarne, der hon slutligen försvann.

Draken låg på samma ställe, som förr, men var också förvandlad. Uppsvälld, oformlig låg han der, som ett namnlöst vidunder. Sednare på natten, när spökeriet i bergen upphört, när andarnes dimmiga skaror hade gått till ro, låg denna skepnad ännu der, mot det mörka berget. Jag tyckte att den äfven låg på mitt bröst. Då hörde jag Siris flöjt, och skyndade till hennes möte.

— — — — — — — — — — — — —

Hon har afväpnat mig — åtminstone tills vidare. Hon har talat om deras dygd, deras godhet för henne. Kunde modren vara oskyldig, endast bedragen? Och — hvarföre skulle jag krossa detta hem, der mitt barn har kärlek och vård — det enda hem hon äger i verlden?

Om jag sjelf skulle offra mig, försvinna för att betrygga alla?!

Men ... jag vill och vill icke ....

Allt är mig ovisst ......

(Här slutade de strödda anteckningarne. De voro inneslutna i ett bref af följande innehåll):

»Älskade barn!

Nödvändighetens hand griper in i våra öden, åtskiljande oss och — *du* vill det, vill att jag skall fly, dölja mig. Jag flyr derföre, jag viker — tills vidare! . . . . . .

Dessa papper lemnar jag hos dig, på det att de må tala till dig om din fader. Länge har jag tänkt att skrifva till dig, för att göra dig någon reda för mig, för mina öden, men — jag har ej förmått det. Jag har ej nog interesse för mig sjelf dertill. Lugn och sans fela äfven. Men något bör du veta om mig. Jag vill icke besticka din ömhet och — jag behöfver din englablick i mitt hjerta. Kan du, sedan jag afslöjat det, ännu blicka dit med kärlek, då skall jag tro att nåd och glädje ännu kunna finnas till för mig.

Hvad du här får, är — fragmenter ur en bruten själ, ett sönderslitet lif, begynta i den stund, din hulda bild trädde mig närmare och jag kände behofvet att inför den samla mig; fortsatta i stunder, då utan förströelse eller sysselsättning,

sinnet uppfrätt af oro och pinsamma tankar, jag sökt befria mig genom skriftlig utgjutelse ......

Fula gerningar, stygga saker har jag här upptäckt för dig, du oskuldsfulla! Vänd icke bort dig, mitt barn! Äro väl jordens styggelser mindre för det vi vända våra ögon ifrån dem? Ack! lär dig att se allt med stadig, oförvillad blick. Endast så skall du förstå hvarom frågan är här på jorden, endast så skall du kunna vara rätt barmhertig. Väl dig att du är qvinna och att din plats på jorden är af de ringa. Dig åligger då intet svårare kall.

Gerna hade jag varit längre med dig, gerna nu, då jag måste lemna dig, *gifvit* dig något, som kunnat vara af värde för ditt lif. Ack! att hafva gifvit lifvet är ringa — hvad säger jag? Det är en grymhet, ett brott, då man icke ger mer.

O! en tanke, vid hvilken själen kan vexa stark och stor, genom ungdom, genom ålderdom, genom lust, genom nöd allt högre, ända in i den högstes himmel, som kunde värma dig i lifvet, i döden och göra dina dagar, ditt lif till en stilla skapelsedag — kunde jag gifva dig *den*, o! då hade jag varit dig en rätt fader, en fader, som

gifvit dig *lif i lifvet.* Då hade jag frälsat dig ur den graf af stoft-trådar, hvaruti alldagligheten med sina små sträfvanden, små njutningar och små bekymmer skall söka spinna in din själ. Då tycker jag att en glad tanke skulle kunna besöka min dödsbädd. Stunder hafva varit, då sådana tankar icke varit mig främmande. De besöka mig ibland ännu, men som gengångare besöka den boning, der de fordom lefde, och som de dödt ifrån. Sjelf är jag snart blott en vålnad af hvad jag var. Kraftens trådar glesna allt mera, bittra känslor ha sprängt dem. Jag söker ofta ljus, som jag förr haft, och finner icke. Det mörknar inom mig allt mera! Dock skall Gud kanske ännu gifva mig en stråle, en gnista — för din skull. Rikt på irringar har mitt lif varit, men jag har ock genomvandrat regioner, sett klarheter, dem icke mången skådat.

— — — — — — — — — — — — — — —

Menniskorna! Mitt barn, om du kan låta vara det, så fäst dig icke vid någon af dem i stor kärlek eller beundran. De förtjena det ej. En enda var det värd; men hans fötter beträda icke mera jorden. Älska dem, såsom Gud älskar dem,

af *barmhertighet*, och begär du icke heller af dem någon annan kärlek.

Din moder — var icke hård mot henne, min dotter! Hon *kan* vara oskyldig, endast bedragen. Vi skola få veta det en dag. Stå emedlertid som en engel vid hennes sida, liksom du står vid min. Hon kan behöfva det.

Lef väl, älskade, tillbedda barn! ... Mitt hjerta blir vekt ... o! att jag så skulle lemna dig

När du kommer till Fahlun och der går en dag i kyrkan, och hör läsas bönen för dem, »som i de djupa och farliga jordenes rum arbeta», då mitt barn, bed ock du, bed för

Din Fader.

Stora Kopparberget.

Hösten var på sin öfvergång till vinter. Redan hade stränga nattfroster betäckt Siljan med en tunn is-hinna, och allmogen sade om den oroliga sjön: »hon går till hvila! — hon begifver sig till ro!» Nu är marken hård som sten, de skogbevexta bergen stå mörkare än tillförene med snöfläckar i svart famn. Nu stiga frost-jettarne upp ur djupet att brottas med menniskorna, och dessa kämpa med dem och — starkna deraf, såsom af all kamp med starka makter, när de ej duka under derför.

Den sista Oktober, som var bestämd för Mora-familjens resa till Fahlun, gick in med en kall morgon. Marken var hvit af nattfrosten, och träden stodo snöpudrade och granna, luften var lugn, och rosenröda skyar lågo, som flor, öfver himmelen och speglade sig i Siljans nattgamla is,

Så såg det ut mot soluppgången, då Siri såg ut genom fönstret åt sjösidan, och ett ögonblick derefter ropade:

»Valborg, Valborg, kom och se!«

Och Valborg kom och såg, och sade derpå sakta, med häpnad: »Gud! hvad är det?»

Man såg ett tåg af flera foror långsamt skrida fram öfver Siljan; man såg vagnar, hästar och menniskor, men de sågo icke ut som verklighet, utan hade ett hemskt tycke af skugg-gestalter.

»Det är hvad man kallar hägring», sade Siri. »Och mer än en gång har jag sett sådant här på sjön, fastän icke likt detta *). Jag blir alltid litet hemsk åt dessa syner, fast jag vet att de ingenting betyda. Kan du säga mig om denna skall

*) Hägringar äro ett vanligt fenomen på sjöar upp i Dalarna, särdeles under frostkalla morgnar om vintern, och framvisa än seglande skepp, än praktfulla byggnader, än krigshärar, än farande tåg af den art Siri här ser. Dalkarlen, som ogerna talar om de dunkla makter, som han likväl tror på, talar icke heller om hägringarne, äfven då han ser dem; men aktar sig noga, när han om vintern kör på sjön, att följa de skuggiga foror, som han ser draga öfver isen. En prest i Mora visade en morgon åt en Dalkarl en praktfull hägring och sade: »Ser du detta?» Dalkarlen betraktade skådespelet en stund och sade: »Ja, jag ser det!» vände sig om och gick.

föreställa ett liktåg eller en bröllopsfärd? Är det en bröllopsfärd, så är det en spådom för dig; är det ett liktåg, så är det för mig.»

»Siri! Du får icke tala så! En likfärd för dig?!»

»Ser du, ser du, den drar sig åt Sollerö kyrka! Den lilla hvita kyrkan! Alltid blir det mig så fridfullt till mods när jag ser på den. Jag skulle gerna vilja ligga på kyrkogården der, och du och flickorna på Sollerön skulle lägga blommor på min graf. Men Mora klockor skulle ringa för mig. Mora klockor äro så vackra!...»

»Min lilla Siri! Du vet icke huru ondt du gör mig när du talar så der!» sade Valborg nästan häftigt; »du vet icke hur tom verlden blefve för mig, om du gick derifrån. Ack! först sedan jag lärde hålla af dig, har jag begynt tycka att det kan vara roligt att lefva. Och jag har tänkt att vi skulle kunna bli allt lyckligare och lyckligare tillsammans. Och nu vill du dö!?»

»Nej! då vill jag lefva!» utropade Siri och slöt Valborg eldigt i sina armar. »Valborg! hvad du säger, gör mig lycklig. Vi skola härefter lefva som systrar tillsammans och följas åt på likfärd, eller på bröllopsfärd; är det icke så?»

»Ja», sade Valborg och log och kysste de nyss bleka kinderna, som blomstrade upp derunder, »ja, vi skola aldrig skiljas!»

»Tänk», fortfor Siri lustigt, »tänk om vi gifte oss på samma dag! Men nej, så blir det icke, utan *du* gifter dig och *jag* kommer till dig och din man! Han skall vara min vän och bror, och jag skall leka med dina barn och föra dem ut i skog och mark. Åh! vi skola ha obeskrifligt roligt tillsammans!»

Det skugglika tåget skred och skred, medan de unga flickorna väfde sina rosendrömmar ut i framtiden; det liknade vida mer en likfärd, än ett bröllopståg. Slutligen försvann det bakom kyrkan. Emedlertid hade morgonen förlorat sin skönhet, de rosiga skyarne hade förvandlats i grå, och en tät frostdimma insvepte himmel och jord.

Men fru Ingeborgs välljudande stämma hördes på gården gladt anordna om resan. Och de unga flickorna skyndade att göra sig färdiga till denna, som straxt efter frukosten skulle företagas. Vid dylika tillfällen händer icke sällan att inom huset är ett bråk, ett ropande och snäsande, ett buller och bång, som gör flyttningsdagen till en verklig plågodag. Men fru Ingeborgs harmo-

niska sinne visade här sin makt, ty så väl, så lätt, friskt och gladt styrde hon med sitt folk, att besväret syntes vara en lek och arbetet ett nöje.

»Om det flyttas i himmelriket, så sker det på det här viset!» sade Olof, helt förtjust åt sin styfmors sätt och åt den på en gång muntra och ordningsfulla rörelsen i huset. Klockan tio på förmiddagen satt man i vagnarne, och liksom för att gifva sin välsignelse åt resan, bröt solen fram genom dimman och lyste på de resande.

Och "stor-mor i Dalom" kastade en kärleksfull blick på sitt älskade Mora och helsade med hjertliga ord och leenden tjenarena, som stodo samlade kring vagnen. Hon åkte ensam med sin man i deras egen vagn. Valborg och Siri åkte i en, som man lånat af prostens på Sollerön, och hvars öde var att nästan beständigt gå på lån omkring i bygden, hvilket föranlät den glädtiga prostinnan att ibland beundra, att den kunde hålla ihop. Detta beundransvärda åkdon kördes af Olof. Och vagnarne rullade dånande af på den frusna marken, vägen åt Rättvik, längs med Siljans stränder.

»Hvad ser du på så mycket?» sade Valborg derunder åt Siri.

»På Middagsberget!» svarade hon. »Se hur det kastar af sin töcken-mantel och sveper om sig en af guld — se hur ensamt och stolt det står fram, med kronan af högmoln på sin hjessa, och råder öfver alla bergen deromkring, i stilla majestät! — Farväl du sköna, underbara berg, farväl!»

»Jag tror, Siri», sade Valborg leende, »att du håller mera af det berget, än af någon menniska?»

»Icke just berget, men bergets ande!» svarade Siri, äfven leende, men sorgligt.

Resan gick till Rättvik och derifrån till Leksand, i hvilka socknars prestgårdar de resande mottogos med öppna armar och dukade bord. Och den allmänt älskade fru Ingeborg från Mora firades och bemöttes öfverallt som "stor-mor i Dalom", och hade aldrig haft mer muntert skämt och roligare gåtor för sina vänner.

Vid Leksand öfvergåfvo de resande Siljan och dess romantiska stränder. Deras väg till Fahlun gick genom en trakt, hvars fulhet och ödslighet man knappt kan föreställa sig. Här finner man det steniga Dalarna, och i Dalarna finner man

det fula liksom det vackra med *besked.* Dock är det förra i ringa mått mot det sednare.

Det var en eftermiddag, som denna delen af resan tillryggalades. Vädret var grått, men icke kallt, och den gråa luften gjorde ödemarken ännu dystrare. Vid pass en mil från Fahlun blef nejden vänligare; gröna marker syntes vid vägen. Snart såg man på afstånd hvita, tjocka rökar långsamt hvälfva sig upp från jorden och uppstiga mot molnen. Det var rost-rökarne från koppargrufvan vid Fahlun, som ständigt svepa omkring staden, som ge husen derinom en mörk färg, och ofta, isynnerhet om vintern, göra luften så tjock, att man icke ser vägen tre steg ifrån sig. Denna rök ger staden en mjeltsjuk anstrykning och kännes ofta på flera mils afstånd derifrån, allt efter som vädret ligger.

Med en spänd nyfikenhet, blandad med häpnad, sutto Valborg och Siri, under det vagnen rullade den sluttande vägen utföre, genom den så kallade grufstaden, ner mot Fahlun, hvilken väg mycket liknade en väg till afgrunden. Väggar och berg af svartbrun slagg resa sig längs med vägen, på sidorna öppna sig vägar med utsigter åt andra gator och backar, allt af slagg; det är en stad af

förbränd metall man far igenom, vägen är svart deraf, allt som man ser är svart deraf, och hvart man vänder sig tycker man sig skåda ett mörkrets rike. Gulgröna vatten falla här och der genom den döda staden och framför sig, ditåt vägen sluttar, ser man svafvelfärgade lågor uppstiga. På vagnarnas dån tycker man sig fara på en urholkad jord; och det är äfvenså, ty koppargrufvan går här under. Det är så hemskt att det är — roligt, om man är vid lätt sinne. En mjeltsjuk bör icke resa hit. Nu får man se staden framblicka ur sin roströks-slöja, med sina tvenne höga kyrktorn, mot en bakgrund af dunkelgröna höjder. På vestra sidan af staden (d. ä. åt grufvan till) har ett skydrag borttagit all skog och alla vexter; bergen ligga nakna med sina rullstenar, sina vattenpölar; endast strån af ett slags gräs, med svedda blomvippor, vexa mellan de kala stenarne, fläckade här och der af den svarta Fahlu-lafvan. Något mera fult och ödsligt kan icke tänkas. Men på andra sidor af staden äro höjderna gröna och skogkrönta, och hafva mellan sig förtjusande landtställen vid romantiskt vackra sjöar. Och inne i staden får man se raka gator, vänliga, välbyggda hus, och vid den svafvelaktiga

röken vänjer man sig snart, så att man knappast känner den, då vädret icke ligger från grufvan inåt staden.

Våra resande togo in på gästgifvargården, som ligger vid ena ändan af staden och icke långt ifrån grufvan. Och hvem stod i porten här, för att emottaga dem, om icke Brigitta med sin adjunkt (vi kalla honom lektor härefter) och löjtnant Lasse, hvilka alla upphöjde en trio af välkomningar, i hvilken bas, tenor och sopran förenades i den hjertligaste harmoni.

Brigitta hade på gästgifvargården ställt allt i ordning för de väntade gästerna, och i den stora salen, på öfra botten, stod ett stort kaffebord uppdukadt, med flera slags bröd, och kring detta såg sig snart det lilla sällskapet förnöjligt församladt.

Här berättade Brigitta, hur hon och "den älskade gubben" orienterat sig i Westerås, och hur de der tagit sig rum till våren, samt hur de tänkte bosätta sig. Som de icke ville göra någon skuld vid denna bosättning och som de nästan ingenting hade att sätta bo med, så skulle deras inrättning bli af största tarflighet, och till att börja med skulle de bo i otapetserade rum i det ny-

byggda trähus, der de utkorat sitt hem. Men alla dessa inrättningar och all denna tarflighet med dess tillämpningar på mat och möbler m. m. blef i Brigittas mun till något så lustigt och märkvärdigt, att snart ingen fanns i sällskapet, som icke var i ett rigtigt uppror af skratt. Lektorn låg med halfva kroppen framstupa på kaffebordet och så att man icke såg ansigtet, men kroppen skakade synbart. Han kom härefter i stark svettning, och han anmärkte sjelf, att efter denna explosion — och ännu en annan, som vi sednare få omtala — förskref sig hos honom ett förbättradt helsotillstånd, så till kroppen, som till lynnet.

Under det lifligaste af munterheten och kaffetrakteringen gick Siri till ett fönster och såg forskande ut. Bakom och öfver de låga husen midt emot på gatan reste sig grufstadens murar och berg, och längre bort sågs ur de svarta, sammangyttrade massorna uppstiga färgade flammor, som blossade ojemnt och vildt och sände sprakande buketter af gnistor och lågor mot den blygrå himlen. Dessa lågor uppstego från hyttorna, der kopparen smältes. De tycktes vilja visa henne vägen till grufvan. Sakta gick hon ned för trapporna och ut ur huset, talade på gården med en

liten gosse, som på hennes anmodan lofvade att ledsaga henne till grufvan, och snart hastade hon fram på vägen dit.

Klockan var nära sex på eftermiddagen och skymningen redan djup. Lätt som en hind ilade Siri på de svarta gatorna genom grufstaden och såg sig emellanåt rädd om, liksom hon fruktade att vara förföljd. Ingen menniska syntes på de mörka vägarne, men hemska buller af fallande vatten och fräsande lågor följde henne allt som hon gick fram, och lemnade hyttor och slaggberg bakom sig. Icke underligt om den unga flickans ansigte var blekt på den ensliga färden i den främmande, dystra omgifningen; underligare syntes den vackra, men ångestfulla glädje, som lyste i hennes ansigte, under det hon vandrande genom detta dödens rike skyndade fram mot grufvan. Och nu var hon der, der den underjordiska jetten öppnar sitt gap, en ofantlig mun lik, som under århundraden uppkastat omätliga skatter af ädel metall, samt dessa berg, dessa gator, denna stad af slagg, som nu omgifver dess bräddar. Siri kunde i qvällens skymning icke öfverse gapet, den så kallade *stöten*, koppargrufvans stora, i dagen liggande öppning; icke heller tänkte hon

nu derpå. Hennes hjerta drog henne nedåt det dunkla, hemlighetsfulla djupet, och hon lutade sig öfver det låga stängslet, hvarmed grufoppningen är omgjordad, och blickade forskande ned. Men hon såg blott en omätlig afgrund, och ur djupet af denna hörde hon skott knalla, och dofva ekon upprepa skotten; hon hörde stenar falla och kände jorden darra under sina fötter. Svindlande och nästan utan tankar stirrade hon ned i det mörka djupet, då hon, på en gång, fick se ett litet ljus tindra der nere; snart såg hon flera och de rörde sig sakta och i horisontel rigtning. Det varade en stund innan Siri kunde urskilja att dessa ljus buros af små, lefvande figurer, och att dessa figurer voro menniskor, som med brinnande bloss i händerna kommo upp ur grufvans inre eller ock djupare trakter. *) Med spänd uppmärksamhet gaf hon nu akt på föremålen, som blossen efter hand upplyste. Bland dessa var en hydda och icke långt från denna en liten grön buske. Vid

*) Hvad Siri här ser, föregår på fyratiofyra famnars djup, nemligen på botten af Stöten, hvilken öppning är till sin större del tillkommen genom ras. På sidorna i bergväggarne äro de öppningar och portar, genom hvilka man går in i grufvans fördolda djup.

denna syn blef hon glad och kände sig nästan hemmastadd der nere. Nu såg hon hur blossbärarne, långsamt gående efter hvarandra, begynte uppstiga på en i sigsack löpande gångstig, som förde till en port i berget, i hvilken de efterhand försvunno. Klockan slog sex. Det var tiden då de arbetare, som icke arbeta i grufvan öfver natten, begifva sig upp för att gå till sina hem. Förd af gossen, begaf sig Siri nu, längs med gruföppningens brädd, till en liten träbyggning, som låg derinvid. Dess portar stodo öppna och derinneifrån flammade emot henne en stark eld, som brann i en stor spis. Der var nedgången till grufvan och der gick hon in, och om en stund sågos grufarbetare med svarta drägter och bloss i händerna komma upp ur den mörka trappgången.

Vi återvända nu till värdshuset, till det muntra kaffesällskapet, som länge fortfor att der göra sig lifvet gladt. Men Olof och Valborg hade märkt Siris aflägsnande, och då hon dröjde att återkomma, gick Valborg för att uppsöka henne. Men hon sökte henne förgäfves inom hus, och då hon, med en hemlig oro i hjertat, gick ned på gården, mötte hon Olof i porten, som frågade efter Siri. Valborg sade huru hon sökt, men icke

funnit henne. Af tjenstfolket fingo de, på efterfrågan, höra att ett ungt fruntimmer, för en stund sedan, begifvit sig från värdshuset och på vägen åt grufvan. Och snart vandrade Olof och Valborg, arm i arm, tyst och hastigt på samma väg.

»Här är bra hemskt!» sade Valborg en gång, medan de gingo genom grufstaden.

»Är du rädd?» frågade Olof, och tryckte hennes arm till sig.

»Åh nej, icke jag! Men Siri har gått den här vägen ensam.»

»Valborg! Du håller mycket af henne, tror jag?»

»Ja, mer än jag kan säga.»

»Ack! håll alltid af henne! Blif henne en ledande vän, en syster. Hon behöfver det. En gång kanske kan jag blifva en bror för henne, men nu — är det mig svårt. Men jag skall lugnare skiljas från henne, sedan jag vet att hon har dig.»

Valborg svarade icke, och de hade icke gått många steg till, innan de fingo se en ljus qvinnogestalt, som rörde sig lätt mellan de svarta högarne. Siri hade alltid ljusa, glada tyger till klädning, och deraf, så väl som af den raska, lätta

gången, slöto de att den ljusa skepnaden var Siris och gingo den till mötes. Men deraf syntes denna bli illa till mods, vek undan till höger och sedan till venster och slutligen tvärt af och försvann i en sidoväg af slaggstaden.

»Förlåt! Vänta mig ett ögonblick!» sade Olof, i det han hastigt lemnade Valborg och satte efter den flyende.

Siri — ty det var hon — när hon såg sig förföljd, flydde allt snabbare. Rädsla bevingade hennes steg. Andra känslor gåfvo vingar åt Olofs.

O! huru kommer det sig att hvad som flyr oss — när det är ett älskadt föremål — blir oss så outsägligt kärt, kärare än någonsin, att vi vilja uppbjuda allt för att upphinna och fasthålla det? Så var nu med Olof. Dessutom kände han en brinnande fruktan, att Siri under sin obesinnade flykt kunde störta ned i någon af de vattenfyllda grafvar, som här och der genomskära grufstaden. Med blixtens hastighet förföljde han henne och inom ett par minuter hade han upphunnit och igenkänt henne, och med en häftighet, en ömhet, som i denna stund alldeles öfverväldigade honom, fasthöll han den darrande flickan, i det han uttalade hennes namn.

De voro ej långt ifrån en hytta. En bukett vilda, sprakande flammor blossade upp derur och belyste dem. Men vildare ännu var den vreda eld, som ljungade ur Siris mörka blickar, i det hon vände hufvudet mot Olof. Men då hennes ögon mötte hans, förändrades deras uttryck.

Kallt och raskt sade hon: »Olof! det är du! Gudskelof! Jag fruktade någon annan. Får jag taga din arm?»

»Hvarföre utsätter du dig på det viset?» sade Olof ond. »Det är orätt, det är oförsvarligt handladt mot dig sjelf och mot oss!» Hennes köld lät en känsla såsom af iskallt stål gå igenom hans bröst.

»Förlåt mig! Varen icke ledsna!» sade Siri, nästan ödmjukt, till Olof och till Valborg, som nu upphunnit dem. »Jag kommer från "Stöten". Jag fick en sådan håg att finna den på egen hand, och förstod mig ej på att det var farligt. Men lilla gossen, som förde mig, berättade mig historier, som gjorde mig rädd när jag på afstånd fick se utan att kunna igenkänna er. Just nu var jag på vägen hem.»

Valborg och Olof sade intet. De voro missnöjda med Siri, och tigande uppnådde de värds-

huset. Men när de der funno hela familjen frågande efter dem, sade de blott att de alla tre besökt trakten kring grufvan. Siri tackade dem för denna deras skonsamhet mot henne med blickar af det hjertligaste uttryck och flera behagliga, barnsliga ömhetsbetygelser. Olof måste gå ut. Han kände sig på en gång för ond och för god på henne.

En viss feberaktig eld lågade i Siris ögon denna afton. Hon skrattade, lekte, hade för sig tusen upptåg, som hjertligen roade professorn. Men hennes lustighet var mera öfverspänd än naturlig.

Brigitta smågrälade och sade:

»Nu blir det väl ett springande och rännande till den grufvan, som blir alldeles odrägligt. Och Siri blir väl rent af galen uti den, ifall hon icke är det redan. Hon blir väl kär i Bergkungen eller Kopparkungen der nere, kan jag tro, och en vacker dag blir hon bergtagen på allvar, och kommer aldrig mer upp i dagsens ljus.»

»Men du, Brigitta, skall komma dit ner, på mitt bröllop!» sade Siri yrt, »och jag skall ställa till kalas åt dig och traktera dig med en rost-

röks-soppa och en malm-stek och en koppar-kaka, som skola bli alldeles delikata!»

»Tackar så mycket! Du kan vara så god och äta din ohyggliga kopparmat sjelf. Och hvad det beträffar att komma ner i grufvan, så skall det då icke hända mig godvilligt medan jag lefver.»

»Det vill jag väl hoppas ändå!» sade professorn leende; »ty om måndag, det vill säga i öfvermorgon, ämna vi oss ner i grufvan och tänka bese den rätt grundeligen. Och jag hoppas att du icke då öfverger oss. Du vill ju äfven se grufvan, Ingeborg?»

»Ja visst, kära Gustaf!» sade fru Ingeborg; »jag rigtigt gläder mig deråt.»

»Ja, men jag vill se den, som kan få mig att klifva ner i grufvan!» sade med envis min Brigitta. »Nej, jag skall icke dit, ty jag *vill* icke dit ner, nej, icke för allt det smör som finns i verlden.»

»Åh!» sade professorn, »Godelius skall persuadera dig.»

»Det låter han vackert bli», sade Brigitta, »ty då skiljer jag mig vid honom. Jag vill icke ens se den otäcka grufvan. Jag har hört talas om folk, som mistat sitt förstånd bara på att se

ned i grufvor, och mitt lilla förstånd vill jag då gerna behålla så länge som möjligt. Nej, min allrakäraste, bästa morbror, låt mig få vackert blifva ofvan jord; det mår jag bäst af, och alla andra med, ty jag blir alldeles icke god eller treflig der nere, under jorden, det känner jag på mig.»

»Åh du får väl hålla dig beskedligt», skämtade professorn, »ty vi äro många emot dig. Och hör bara, Brigitta, hvad allt du går miste om, om du framhärdar i din egensinnighet; hör bara på detta, som jag nyss läst!» Och ur Hammarströms bok »Om Stora Kopparbergets märkvärdigheter», som låg på bordet, läste professorn upp följande:

Ur Caroli Ogerii Dagbok år **1634.**

»Vi häpnade då vi kommo till öppningen af »grufvan. Med hvilka drag skall man teckna mål»ningen af en så ovanlig och undransvärd prospekt? »Ur jorden öppnar sig ett hiskeligt bredt och djupt »svalg, som är omgifvet af ledstänger, på det in»gen må af oförsigtighet ila fram till grufbrädden, »och i förskräckelsen öfver ett sådant ofantligt »djup svindla och stupa neder; och fastän man »stöder sig mot dess stänger, så mörknar det likväl

»och hvimlar för ögonen, då man kastar dem »nedåt, och omsider då man vågar spänna upp dem, »blir man på djupet varse menniskor, som kräla, »den ena fram, den andra tillbaka, lika foglar »eller snarare myror, ty så små synas de. Hvart »helst man vänder ögat, får man se saker så un- »derliga hvar för sig, som då de jemföras sins »emellan, allt är der blandadt om hvartannat, vär- »me och is, ljus och mörker; man skulle tro att »det vore det gamla Chaos. Om man uppmärk- »samt anmärker, får man se alla slags färger af »koppar, messing, victriol, svafvel: det ena är »blekt, ett annat grönt, ett annat rödt, ett annat »gult, och liksom alla gudarnes vapen förfärdiga- »des på Aeolien, så kan man säga att sjelfva regn- »bågen beredes och förvaras på detta ställe.» — »Hör du, Brigitta, du får se hur och hvar regn- bågen tillverkas!» fortfor här professorn. Men Brigittas svar förhindrades af tvenne inträdande herrar, och professorn sprang upp och omfam- nade tvenne goda, gamla vänner: bergsfogden Falk och brukspatron Björk, som kommit från sina landtställen, in till staden, enkom för att träffa honom och hans familj.

Den förre var en man omkring fyratio år, med skarpa ögon och starka ögonbryn, liflig, bestämd, senfull, med malm i ton och väsen, en stark och frisk natur, som syntes gjord att bryta berg, och genom kraft och ihärdighet besegra alla hinder. Den andra var en ädel, men svagare man, som haft många motgångar och låtit sig nedtryckas af dem. Båda stridde ofta med hvarandra, men voro gerna tillsammans. Båda höllo mycket af vår professor och helsade honom hjertligen välkommen till "Jernbära-land".

Under aftonmåltiden samtalade man om Dalarna och dess folk och berättade åtskilligt, som tjenade att karakterisera detta. Professorn och fru Ingeborg hade sett det mera ur kärlekens solpunkt och talade derefter; bergsfogden åter mera utur den stridande kraftens, och som ett karakteristiskt drag af Dalkarlarnes lynne — Dalqvinnornas ansåg han sig mindre känna — samt det sätt, på hvilket detta folk bör behandlas, berättade han följande:

»Öfverste Vegesack var under finska kriget 1809 anförare för en lif-bataljon, som utgjordes af Dalkarlar. En dag skulle han med den intaga en skans, och tilltalade sitt folk på det raska och

lifliga sätt, som ej felar att uppelda ett dessutom af naturen tappert manskap. Dalkarlarne gjorde anfallet med största tapperhet, men mötte ett lika kraftigt motstånd och blefvo med förlust tillbakakastade. Vegesack samlade åter sitt folk och tilltalade dem sålunda:

»Hör på, gossar! Vi ha misslyckats denna gång, men icke lär ni vilja låta piska er af ryssarne i dag! Utan, tänker ni som jag, så skola vi nu dugtigt tukta dem för det de velat tukta oss. Följen mig! Låt oss gripa oss an, och jag svarar er för att vi inom en timma ha skans och kanoner i våra händer. Framåt, marsch!»

Men ingen man i hela troppen rörde sig.

Öfversten såg sig om med stränga blickar. »Ja så», sade han långsamt, »jag ser hur det är. Men jag skall säga er hur det blir. Ännu en gång kommenderar jag framåt, och den förste, som visar tecken till olydnad — skjuter jag ner. J kännen ella er pligt, och jag känner min. Framåt, marsch!»

Men troppen rörde sig icke.

Öfversten fattade sin pistol, sigtade på en man i första ledet och sköt. Denne nedföll död.

Ännu en gång kommenderade öfversten »framåt, marsch!» Alla följde.

Anfallet, som skedde med en stormande häftighet, kröntes med framgång. Skansen eröfrades med alla kanoner, och fångar gjordes till ett större antal än de anfallandes voro. Segern var fullkomlig.

Men i Dalkarlarnes trotsiga och långsinta själar grodde bitterhet och hämndlust mot den, som hade dödat deras raska kamrat, och som med våld hade fört dem i kampen.

De talade mellan sig om att hämnas, om att döda deras stränga anförare. Han blef underrättad derom, kallade tillsammans sitt folk och tilltalade dem så:

»Jag hör att ni lär vara onda på mig för det att jag skjutit en af edra kamrater, och att ni tänka på att hämnas. Nå väl, ni skola få tillfälle dertill.

»Ni vet att det vanligen står tvenne poster vid mitt tält. I afton afskedar jag dem, och i fjorton dagar sofver jag der om nätterna, ensam, utan poster. Men på bordet vid min säng skola ligga två laddade pistoler. Hvem af er, som har

lust att komma och slåss med mig, är — välkommen.»

Dalkarlarne lyssnade till detta tal, mörka i hågen, och tego.

I fjorton nätter sof öfversten obevakad, midt ibland sin upproriska tropp. Ingen störde hans sömn.

Efter detta prof följde honom hans manskap hvart han ville och var honom tillgifvet in i döden».

Man omtalade äfven det svar en Dalkarl gaf Armfelt, då denne vid Tuna hed mottog en trupp af 3000 Dalkarlar, som frivilligt gick ut ur sina dalar för att tjena land och konung i kriget.

En man ur troppen steg då fram och sade till Armfelt: »Nog ser du att du får godt folk, men hvilka officerare vill du gifva oss?» Armfelt svarade att han ville gifva dem redlige och tappre män till anförare, hvartill Dalkarlen yttrade:

»Ja, detta är ock det rådligaste, ty om vi märke någon, som icke står oss bi som en ärlig man, så skall kulan förr träffa honom än han träffar våra fiender.»

Under berättelser och samtal af denna art förflöt hastigt aftonen. Det var sent då de begge vännerna togo afsked, dock icke utan att ha ac-

korderat om ett längre återbesök af Morafamiljen i deras landtliga hem.

Dagen derpå var söndag, och Mora-familjen begaf sig i gamla Kopparbergs-kyrkan. Efter predikan och sedan presten läst de vanliga bönerna, höll han inne en stund, och begynte derefter med ett varmare, innerligare uttryck:

»Vi tacke dig, barmhertige Gud, för de rika »håfvor och ymniga välsignelser, som du på denna »orten, utur djupa jorden och hårda hällebergen »mildeligen förlänt hafver, och bedje dig att du »värdes dessa dyra håfvor ytterligare gifva, väl»signa och bevara, samt förläna oss nåd denna »din välsignelse med tacksamhet att bruka, ditt »namn till ära. Bevara o Gud! dem alla, som i »de djupa och farliga jordenes rum arbeta, för »skada och farlighet och allt ondt, och gif dem »nåd att hafva dig alltid för ögonen, befalla sig »med kropp och själ i dina händer, alltid tänka »på hvad fara de sväfva uti och således vara väl »beredda, om något vådligt dem påkomma skulle, »att saligt skiljas hädan, genom din son, Jesum »Christum vår Herra. Amen!»

Sedan århundraden läses denna bön i Dalarnas bergslager, men aldrig ännu kanske hade

dess ord så gripit in i ett hjerta, som i denna stund. Valborg såg Siri darra, i det hon sjönk ned på sina knän, men förstod ej hennes djupa sinnesrörelse.

När gudstjensten var slut och våra resande gingo för att närmare bese kyrkan, visade man dem der en graf, vid hvilken fäste sig ett rörande exempel af kärlekens trogna minne.

År 1719 fann man, under gräfning i Mårdskinnsgrufvan, på 82 famnars djup, kroppen af en ung man, fullkomligt väl bibehållen, men förvandlad till ett slags petrifikat. Den bars upp i fria luften, på jorden, och en stor folkmängd samlades för att beskåda detta märkvärdiga fenomen. Bland denna var en gammal, fattig qvinna, som, då hon fick se den döde, utropade: »Det är han! Det är Mats Israelson!» Man drog sig då till minnes, att år 1670 ett ras hade skett i Mårdskinnsgrufvan, och att vid denna tid en grufarbetare vid namn Mats Israelson hade försvunnit. Snart blef man förvissad om att det var denne, som nu blifvit återfunnen, sedan han, betäckt af jordraset, hvilat i grufvans djup i nära 50 år. Den gamla qvinnan hade igenkännt sin ungdoms

trolofvade brudgum, och bad att det måtte bli henne tillåtet att begrafva hans lik.

»Kärleken vänder icke åter!» sade Nordevall, såg på den stilla grafven och tryckte sin hustrus hand.

Om aftonen, denna dag, var Mora-familjen bjuden på en dans hos en af de förmögnaste bergsmännen i staden. Löjtnant Lasse dansade långt förut i andanom och spelade med stor verve på fortepianot i värdshusets stora sal: »les plaisirs de Fahlun; grande valse composée par J. W. Flagge». Derunder kommo de unga fruntimmerna ur sina rum, klädda för aftonens fest, och löjtnant Lasse lemnade »les plaisirs de Fahlun» för att complimentera syster och kusiner, och göra sina betraktelser öfver toiletterne. Dessa slogo mycket väl ut för Valborg och Siri, men mindre så för Brigitta, hvars hufvud, isynnerhet, löjtnant Lasse fann alldeles "för kulligt, för mycket likt jordgloben". Hon borde hafva några blommor, eller åtminstone "en bandros", tyckte löjtnant Lasse.

Brigitta kunde icke annat än tycka så med, men — hon hade ingen bandros och det fick väl hjelpa sig utan.

»Åh, en bandros kan jag väl hjelpa dig till; du kan för i afton få en af *mig!*» sade löjtnant Lasse litet blygsamt och skyndade ut.

»En bandros?» utbrast Brigitta, »hvarifrån har han en bandros? Det här står icke rätt till. Vi skola få se att han tagit den från någon. Det skall jag minsann ha reda på. Se der kommer han och ... en magnifik bandros! Från hvem har du fått den, Lasse, d. v. s. från hvem har du tagit den? Är det från Mimi Österdal i Westerås, som du så mycket figurerade för, hos domprostens? Jag tror du rodnar lite? Det är då väl att du har lite samvete i behåll. Och rätt väl var det att jag fick veta hvems bandrosen är. Tack skall du ha, Lasse lilla! Du kan lita på att du aldrig får den åter.»

»Den föll af henne i dansen!» sade löjtnant Lasse ursäktande och något förlägen.

»Ja, och du tog opp den och tryckte den till ditt hjerta, är det icke så? De välsignade kurtisörerna! De välsignade kavaljererna, som skola toka bort unga flickor, och stjäla deras bandrosor och inbilla dem att de vilja ha deras hjertan med, och sedan bry de sig lika litet om båda delarne! Verkligen, de borde stängas in. Emedlertid skall

jag sjelf lemna Mimi sin bandros igen — sen jag först nyttjat den en afton eller två — och hon skall få veta hur...»

»Nej, för all del...»

»Jo, för all del, det skall hon visst få veta, och vi skola båda skratta åt saken. Mimi Österdal är en förståndig flicka. Tror du att hon icke vill mycket heldre ha sin bandros än ditt hjerta? En så präktig bandros, minst tre qvarter goda sidenband uti den! Jag svarar dig för att hon blir bra glad att få den igen. Jag undrar bara hvems schärp eller halsduk, eller bandros du skall lägga dig till här i staden. Trösta mig, hvilket besvär och hvilket embete jag fått i denna verlden, att passa på att alla min brors inklinationer, alla mina små svägerskor få behålla sina klädespersedlar. Jag önskar rigtigt att den rätta svägerskan måtte komma en gång och sätta ordning på det der. Men jag skall ha ögonen på dig i afton, Lasse, det kan du vara säker på.»

Löjtnant Lasse slog ifrån sig en liten förlägenhet, öfver Brigittas straffpredikan i Valborgs närvaro, med ett hjertligt skratt, och kastade sig, med ett slags raseri, på nytt i "les plaisirs de Fahlun". Valborg och Brigitta begynte valsa till-

sammans. Den nya lektorn valsade solo efter dem. Men nu kom fru Ingeborg och kallade dem att begifva sig till den verkliga balen.

Om den vilja vi blott nämna, att löjtnant Lasse der delade sig mellan *trenne* unga, vackra fruntimmer, och att Brigitta ofta följde med granskande blickar sina tre nya "små svägerskor" samt "det delade hjertat", som löjtnant Lasse kallades denna afton på balen, i följd af sin delade, men lifliga kurtis.

Valborg utmärkte sig genom sin vackra dans, och Olof dansade mer än en dans med henne. Siri satt stilla, ville icke dansa, skyllde på ondt i en fot, var blek, men vänlig och snäll och satt mycket bredvid sin fosterfader, stundom lyftande till honom en vacker, blygt frågande blick, som tycktes säga: »är du god på din Siri?»

Brigitta var jemt uppe i dansen, var glad och rolig, och blef en stor favorit i sällskapet.

Så mycket om "les plaisirs de Fahlun".

Följande dagen skulle grufvan besökas. Redan tidigt på morgonen helsade löjtnant Lasse de tre unga fruntimmerna med följande sång:

»Upp bröder! tändom våra bloss!
Och fort dit pligten kallar oss;

Vår väg är mörk, men ej så svår,
Fast den på djupet går.

Stor sak att den går genom schackt,
Vi äro alltid på vår vakt,
Stor sak också om den är lång,
Dess längre blir vår sång.

Re'n berget för oss låtes opp,
Vi gå dit ned med glädtigt hopp,
Att der en bättre verld få se,
Än den vi öfverge.

Och denna bättre verld är vår,
Dess rykte öfver hafven går,
Den stått i tusen år och än
Har många år igen.

Der uppe är väl grannt och skönt,
Men här är sjelfva berget grönt,
Och har en rikedom i sig,
Som är omätelig.

Den fröjd kan jorden ej oss ge
Som när vi här få kopparn se,
Hur den emellan rök och dam
Ur berget tittar fram*).»

Denna raska grufsång (som har flera verser utom de här anförda) och som en tid både dag och natt ljöd, och ofta än ljuder, i Kopparbergets

*) Sång för Stora Kopparbergs arbetare, af Krönings-svärd.

djup, behagade särdeles Siri, och snart sjöng hon i kapp med löjtnant Lasse:

»Upp bröder! tändom våra bloss!» m. m.

Visans ord bidrogo att elda hennes förut uppspelta fantasi på "verldens åttonde under", som Fahlu koppargrufva blifvit kallad. Hennes ögon tindrade af längtan att få skåda åtskilliga rum och ställen der, som hon hört benämnas och bland hvilka hon kom ihåg: *Juvelen*, *Kronan*, *Koppardraken*, *Svarta Riddaren*, *Oden*, *Loke*, *Midgårdsormen*, *Riksäpplet*, *Nordstjernan*, *Silfverorten*, *Kungssalen*, *Fridsfursten*, m. fl. Isynnerhet var hon nyfiken på *Koppardraken*, som hon tänkte sig som Kopparbergets genius, och föreställde sig präktigt förfärlig. För den unga flickans eldiga sinne lekte bilder, granna och underbara, som dem hvilka gamla nordiska sagor låtit henne se i Bergakungens fantastiska salar.

Brigitta, emedlertid, stod fast vid sin föresats att icke gå ned i grufvan, ja, att icke en gång vilja se ned i den. Hon satte sig att skrifva bref och lät de andra alla gå, sedan hon ifrigt anbefallt dem, och isynnerhet lektorn och Siri, att väl akta sig. De andra alla voro vid särdeles muntra och nyfikna lifsandar. Fru Ingeborg gick, som till en

glad fest, och endast skämt och muntra ord hördes under vägen genom den dystra grufstaden, och genom roströken från jordugnarne vid vägen, hvilka likna gigantiska bullar. Genom denna rök gick dock ingen ostraffadt, ty för somliga runno ögonen, andra nöso förtvifladt, andra åter voro nära att storkna af hosta (N.B. vinden dref nu röken rakt öfver vägen) och för lektorn lade den sig på bröstet och han blef helt dyster deraf.

»Gud låte sådan rök aldrig tryta!» yttrade drottning Christina, då hon besökte Fahlu grufva och man tillkännagaf fruktan att roströken skulle besvära henne.

Professor Nordevall påminte lektorn om detta, men lektorn yttrade stort förakt för drottning Christina och hennes smak, och löjtnant Lasse ansåg grufstaden och roströken höra till "les déplaisirs de Fahlun", och han funderade på att komponera en vals öfver detta ämne med stark roströks-effekt, som han ville dedicera till Brigitta. Han tviflade icke på att den skulle låta folk storkna. »Abbé Vogler hade ju härmat åskan på klaveret, så att mjölken deraf surnat i mjölkkammaren!»

I Gruf-huset, en vacker byggning med torn och ur, belägen omkring femtio steg ifrån grufvans stora öppning, och midt emot nedgången dertill, gingo de resande in för att ikläda sig grufdrägten, såsom det brukas af alla, som besöka grufvan. Denna drägt består i en svart blus med grannlåter på axlarna, ett läderbälte med lås, som spännes kring lifvet, samt en filthatt med breda skärmar. Sålunda anses man bevarad för röken och sotet i grufvan samt för den drypande fugten i gångarne.

»Gud och folket! så besatta ni se ut!» utropade fru Ingeborg i det hon såg på Valborg och Siri, »men jag ser väl icke bättre ut sjelf!» Och man skrattade hjertligt, i det man betraktade hvarandra.

Ledsagade af tvenne stigare, i lika drägter, som sågo ut att vara af jetteslägt, begåfvo sig nu gruf-vandrarne från Gruf-huset, öfver den stenlagda planen, till den lilla byggningen vid grufvans brädd, kallad *Anfartsrummet*, emedan der nedgången begynnes. Der, i en stor spis, brinner en eld, som kallas "den eviga", ty den brinner der sedan urminnes tider; man minnes ej den dag då den tändes, och ingen dag då den var

släckt. Genom de oräknade århundraden, som grufvan arbetats, har också elden vid dess brädd brunnit. Äfven på en tid, då grufvan var mest igenrasad och man icke mer arbetade der, äfven då tillät icke gruf-folket elden i Anfartsrummet att slockna. Den tyckes anses som grufvans lifsprincip.

Vid denna eld tände stigarena sina bloss, gjorda af långa furustickor, sammanhållna i knippa af en koppar-ring. Äfven de andra männerne samt fru Ingeborg hade hvar sitt brinnande bloss i handen. Löjtnant Lasse sjöng: »Upp bröder! tändom våra bloss!»

Och nu begynte nedstigandet i en mörk trappa, som med afsatser vrider sig spiralformigt ner i berget till 44 famnars djup.

Under vandringen nere i berget nämnde den första stigaren åtskilliga ställen såsom, *Nya anfartsbotten*, *Nedra eldkuren*, *Blankstötsförsöket*, *Lybeckers andrum*, *Tilas*, *Ubi Sunt*, och *Bondförstugan*, der fordom bönderne hade ett slags stall för hästar, som de förde ner till arbete i grufvan. Och här sågo våra vandrare dagen, genom en port i berget, och genom denna port kommo de ut i *Stöten*, sågo öfver sina hufvuden

den blå himmelen och sig sjelfva midt i jettegapet, hvars vidd är 120 famnar mellan norr och söder, och mellan öster och vester 86. Här betraktade man de lager af olika metall och stenarter, som i stora skifvor, marmorerade i färger af rödt, gult och grönt, utgöra gruf-kraterns väggar; och Olof lemnade upplysning om de olika malmernas och stenarternas namn. Siri såg emedlertid blott på den lilla smedjan midt i *Stöten*, som hon aftonen förut blifvit varse, och på den grönskande hallonbusken nära der bredvid, som midt i hårda hälleberget stod så frisk och vänlig.

Sedan man beskådat stöten och kännt den vinterkalla vind, som från aldrig smältande islager andas ur *Ambrus* schackt, gick man åter in i berget för att göra närmare bekantskap med dess innandöme.

Lärda män ha funnits, som hänfört Fahlu koppargrufvas uppkomst till sjelfva Tubalkain, mästaren för "allahanda jern- och kopparverk", som omtalas i första Mose bok. Säkert är, att dess upparbetande förlorar sig upp i den sago-ålder, då dvergarnes konstrika slägte ansågs smida i våra berg, då söderns folk blickade mot norden, som mot skatternas och jettarnes land. Öfver 1,200

menniskor ha fordom på en gång varit sysselsatta i denna underjordiska verld, som i sin ofantliga labyrint af gångar (orter), schackt, sänkningar och salar framställer en genombruten underverld, ett ideal för en bergskonungs palats. Öfver åtta dagar säges gå åt innan man genomvandrat alla dess rum, ända till *Terra Novas botten* och orten *Hvarthän?*, som på nära **200** famnars djup utgöra grufvans botten. Dessa rums och salars mångfaldiga och pittoreska namn, hemtade ur alla tider af historien, ur både fantasiens och verklighetens riken, bidraga äfven att gifva den ett romantiskt lif för — fantasien. Nästan alla Sverges konungar och drottningar ha gjort besök i denna grufva. Carl den nionde, hvars hjerta tycktes ha mycket af bergets art och väsen — utom för den späda qvinnan, hans älskade, första maka, till hvars pris han grundade och benämnde städer: "Mariefred", "Mariestad" — Carl den nionde älskade särdeles denna bergslag, vistades ofta der och kallade grufvan *Sverges lycka*, och ville att det stora rummet der skulle heta: "Guds gåfvors rum". Och hans store son, Gustaf Adolph, utropade då han stod i ett af grufvans rum, der den klara kopparmalmen lyste från väggar, tak

och golf: »hvar månde någon potentat finnas, som har ett sådant palats, som det vi nu stå uti?»

Men allt detta oaktadt, fann Siri icke här de palatser, den granna underverld hon drömt sig, och som namnen »juvelen, kronan, spiran» m. fl. syntes lofva. Det var evigt samma mörka, hvälfda gångar, samma stora, tomma salar och hvalf, schackt och sänkningar*) ur hvilka den eviga natten syntes stirra; det var öfverallt samma fuktkalla luft, samma droppande och drypande ofvanifrån, som ofta gjorde marken slipprig. Väl glittrade bergsväggen grannt när blossen lyste på den eller när de slogos emot den och sprakade, och stalaktiterna glimrade äfven der de hängde uppe i hvalfvet, men det var ett kallt, färglöst skimmer, som lemnade sinne och själ kalla. I gångarne möttes ofta grufarbetare med bloss i händerna, svarta drägter, allvarsamma, bleka och sotiga ansigten, långsamma, tunga steg, — lifvet i berget tycktes icke vara gladt, och med hvart ögonblick blef Siris öga dunklare och hennes hjerta mera sammanpressadt. Hon skulle ej ha undrat derpå,

*) *Sänkning* kallas i grufvan en större eller mindre fördjupning, som uppkommit derigenom att malm der blifvit funnen och borttagen.

om man nu sagt henne att den hemskaste af menniskans sjukdomar, *vansinnet*, var en af de mest gångbara bland arbetarne i detta underjordens rike.

Sedan sällskapet i närheten af *Adolph Fredriks* schackt sett *"den furstliga kronan"*, ett af de fordom rikaste arbetsrummen i grufvan — men som nu var lika svart och tomt som alla de andra, gingo de genom *Tunkarls-försöket* förbi *Prins Oscars väg*, till *Fiskaren*, derifrån förbi *Grönsikens*, *Kräftklons* och *Gösens* sänkningar och *Lovisa Ulrikas* schackt till *Hummerbandet*.

»Här är Hummern!» sade stigaren i det han stadnade vid öppningen af en ofantlig rotunda. »Här har fordom gått, längs med väggen, en smal bro eller ett band med ledstång, så att man kunde gå rundt omkring derinne. Men berget har rasat och betäckt större delen deraf, så att man icke kan gå många steg fram der numera. Men rummet är präktigt! Jag har låtit bära bloss till orterna deruppe, som gå ut till detta rummet, på det att herrskapet rätt måtte kunna se hvalfvet. Se nu, der uppe öfver oss, der de tre blossen lysa — det är genomskäringen till Abboren och Gösen. Det är några och tjugu famnar dit. Och här nere, i djupet under oss, der vi se ljusen

glimma, det är *Kräftklons botten;* det är femton famnar dit.»

»Och den smala bron till venster, som tyckes sväfva i afgrunden, är den farlig att gå på?» frågade fru Ingeborg.

»Åh nej!» svarade stigaren; »några steg kan man allt gå fram.» Och han gick ett par steg framåt på bron och svängde sitt bloss för att upplysa den. Fru Ingeborg gjorde äfvenså i det hon steg fram i öppningen till rotundan. Det starkt uppflammande skenet förjagade hastigt skuggorna — som blixten klyfver molnet — och upplyste med detsamma en hög, svartklädd mans gestalt, som stod ensam på den smala bron vid gränsen af raset, och hade det bleka ansigtet vändt mot de inkommande. Vid denna syn utstötte fru Ingeborg ett svagt, fasande rop, vacklade och sjönk sanslös till marken. Men den mörka gestalten var åter höljd i de skuggor, hvarur han ett ögonblick framträdt.

Emedlertid satt Brigitta hemma på värdshuset och skref bref fulla med relationer och kommissioner till sina tre bästa vänner i Stockholm.

Deri blef hon afbruten af bergs-fogden Falk, som kom att efterfråga sina Mora-vänner. Då han fick veta att de, som bäst, befunno sig i grufvan, sade han: »Då kommer jag litet för sent. Min afsigt var verkligen att afråda från ett besök i grufvan, åtminstone på ett par dagar. I fredags, när jag var der nere, hörde jag ett par suckar och ristningar, som jag — icke tyckte om. Ty när den gamle hedningen, Kopparjetten, suckar och rister sig, så är han icke så rätt att tro.»

»Herre, du min store Gud och Fader!» utropade Brigitta, i det hon häftigt sköt bordet ifrån sig och sprang upp; »är det att komma med sådant nu? Det är så dags! De äro förlorade, förlorade! Ack, den eländiga grufvan! De skola förgås allesammans! Min adjunkt, min lektor, min beskedliga, hederliga Godelius! Min gudomliga moster! Morbror! Siri! Och Lasse, stackars gosse! Ack, min Gud! Jag springer dit genast, jag skall röra upp himmel och jord, jag skall gå ner sjelf i jordens djup, bara jag kan få dem lefvande upp derifrån!»

»Men, bevara mig väl! Stilla er då, min nådigaste!» utropade bergsfogden, på en gång illa

vid och road åt Brigittas ifver; »det är icke så farligt, ja, troligen icke farligt alls, när sedan fredagen ingenting alls hörts af i berget, och hvad då hördes var nästan ingenting. Det säkra är att innan någonting allvarsamt händer, så får man nog höra flera tillsägelser. Och det var blott min ytterliga försigtighet, som ..... Men jag följer med er till grufvan! Koppar-gubben och jag äro gamla bekanta, och jag förstår nog hur han menar det. Inte är jag rädd för honom.»

Och snart voro Brigitta och bergsfogden i full fart på vägen till den der "otäcka grufvan", som Brigitta aldrig skulle se.

»Var då trankil, min nådigaste!» förmanade bergsfogden derunder, »och gå inte så att ni stör-tar eller får lungsot. Jag bedyrar att det ingen fara nu är å färde. Under flera år har allting varit lugnt i grufvan, åtminstone har intet ras af betydenhet skett, nej, icke sedan det stora raset 1833. Men det var verkligen märkvärdigt. Det var en fredag i Februari månad, då man fick höra knäppningar, suckar och ristningar i berget, så starka, att man väl märkte att något allvarsamt tumult skulle bli utaf. Derföre befalltes också allt manskap upp ur grufvan, och lördagen fanns

der icke en lefvande själ. Men då allt förblef stilla i berget, intet ras skedde och ingenting vidare, utom några knäppningar, hördes utaf, så stulo sig, om söndagen, tvenne arbetare dit ner, för att forsla sin malm närmare schacktet, der den skulle uppdragas, och dermed höllo de på inpå natten. Men just den natten, natten emellan söndagen och måndagen, skedde det stora raset, som igenfyllde en stor del af grufvan. Jag bodde då i grufhuset, helt nära grufvan, och derunder brakade och dundrade det som om jordens inelfvor voro i uppror. Dörrarne i huset sprungo upp, fönstren darrade jemt och somliga spräcktes; och så skedde äfven på andra ställen i staden. Många menniskor sofvo ingen blund den natten. Men de som hade det värst voro de tvenne arbetare, som hade gått ned i grufvan. När de hörde att raset begynte, ville de skynda sig upp, men funno stegarne krossade framför sig, och sågo klippstycken störta ner rundt omkring. De ville då gå ner i trakter, der de trodde faran vara mindre, men äfven på denna väg funno de stegarne sönderslagna. De måste då flykta in i en försök-ort — det är en ort, som icke har någon utgång, utan stannar som en cell i berget — kallad *Oceanen*, nära

Adolphs schackt, och här förblefvo de hela natten, utan ljus, ty deras bloss brunno ut, och under det det rasade och åskade i berget, som om sjelfva afgrunden varit lös dernere. Om morgonen ändtligen hade oväsendet upphört, och då hörde folket uppe vid grufbrädden nödrop genom Adolphs schackt, och man hissade ner tunnor. Och man fick också lyckligt upp de två karlarne, men nästan mera döda än lefvande. Den ena var halft vansinnig och båda voro länge sjuka efter» ....

»Ack, min Gud! det är ju de allrafasligaste historier ni berättar!» afbröt Brigitta i hjertångest; »och det just nu då ..... Men, Gud i himlen! hvem är detta? Är det det icke min adjunkt, som kommar der, midt i slaggbackarna trafvande emot mig på sina båda ben? Är det hans vålnad eller är det han sjelf?» Och Brigitta sprang mot adjunkten, och adjunkten sprang mot Brigitta, och båda drabbade samman midt uti en rost-rök, som låg midt öfver vägen. Men Brigitta aktade den ej, utan ropade: »Är det du? Lefver du? Har du alla lemmar, själ och kropp i behåll? Hvarför kommer du så här ensam? Hvar äro de andra? Lefva de eller äro de döda allihop? Tala då, tala, tala, tala!»

»Aptschäh!» var det första ljud, som hördes ur adjunktens mun, »jag kommer .... aptschäh! för att .... Aptschäh, aptschäh!» ....

»Gud hjelpe dig och oss alla!» suckade Brigitta; »säg bara om de lefva eller äro döda!»

»Lefva! Aptschäh! Aptschäh!» ....

»Alla? Oskadade?»

»Ja då! Aptschäh! Den förbannade röken! ... Aptschäh! Jag går åt! Aptschäh! aptschäh! Apschohoj, aj, aj!!» ....

»Kom då ur röken, Godelius!» utropade Brigitta, som nu äfven började nysa, »eljest gå vi åt båda två, och det blir en tragedi af den här kommedian. Se så! här kunna vi då andas! Säg mig nu, är det rigtigt visst att de lefva och att icke grufvan rasat?»

»Ja, ganska visst!» försäkrade adjunkten.

»Och de äro alla väl uppe utur den Leviathans käftar, och på Guds gröna jord igen?»

»Ja, men .... moster fick en svimning der nere i grufvan, och är ännu litet angripen af den. Derföre gick jag för att be dig komma till henne, ty ingen förstår sig ändå på henne så väl som du!» ...

»Ack, min gudomliga moster! Hvad har då kommit åt henne? Den fatala grufvan! Jag önskar den vore i Blåkulla!»

»Ja, och roströken med! Jag är i en transpiration, en» ....

»Ack! det gör dig bara godt, min gubbe lilla! Se så, gudskelof! Nu äro vi då ändtligen framme!»

Brigitta fann fru Ingeborg i Gruf-huset. Man hade fört henne in i Grufrättens rum, ett vackert gallerilikt rum, prydt med åtskilliga porträtter. Hon var nyss åderlåten och var återkommen från svimningen, men icke till redigt medvetande. Hon frågade med oroliga, vilda blickar:

»Hvar är jag?»

»Du är i Grufrättens rum!» svarade hennes man, »du är der ibland de dina!»

»Grufrättens rum!» sade fru Ingeborg, i det hon satte sig opp och sökte liksom besinna sig, »Grufrättens rum? Är det icke der, som brottslingar dömmas? Är jag här för att dömmas?»

»Ingeborg! sansa dig! Se på mig; känner du icke igen mig?»

»Jo! du är min Gustaf!» sade hon, med ett himmelskt leende, »min egen vän; du skall försvara mig. Men tyst! (hviskande) hvem är den der?»

Och fru Ingeborgs ögon voro med en rädd blick fästade på ett porträtt i lefnads storlek af Carl den Nionde, i den mörka drägten, med de hårda dragen, det stränga, obevekliga uttrycket, och den besynnerliga hårklädseln, bildande ett kors öfver pannan, som man alltid återfinner på denna konungs porträtter.

När bildens namn nämndes för fru Ingeborg, sade hon blott:

»Ja så! Jag tänkte det var en annan. Säg mig .... säg mig, såg någon af er, nere i grufvan, ... på bron öfver afgrunden, en mörk man? Såg honom ingen?»

»Nej.» Ingen hade sett honom. (Stigaren och fru Ingeborg, som stodo framföre i öppningen, hade troligen skymt bort gestalten för de andra.)

»Det var någon synvilla», menade professorn, »det der svarta djupet lät dig svindla och se verkligheter i blotta skugggestalter. Sådant är icke sällsynt.»

Fru Ingeborg teg. »Ja, det är besynnerligt!» sade hon om en stund, «och här är bra un-

derligt här inne, — men jag är väl underlig också.»

»Moster måste sofva, måste försöka att sofva en stund!» sade nu Brigitta, i det hon trängde sig fram. »Är det icke så morbror? Vi skola föra moster i det lilla rummet, som är här bredvid, och sedan skall jag berätta för moster de tråkigaste historier jag vet, eller också skall jag sätta mig midt emot moster och gäspa tills hon antingen faller i sömn eller i skratt, och båda delarne äro helsosamma.»

Fru Ingeborg måste småle, och adjunk... det vill säga, — lektorn kastade en blick på Brigitta, sägande: »jo, hon har ideer, hon!» Det blef, som Brigitta föreslagit. Fru Ingeborg, som nu åter var nästan fullkomligt redig, fördes af sin man i ett litet, till Grufrättens sal gränsande kabinett, och Brigitta blef här ensam med henne för att ostörd få utöfva sina söfvande konster.

De andra stannade i salen, och de unga sysselsatte sig en stund med att betrakta porträtterne af Wasa-konungarne samt af åtskilliga Bergscollegii presidenter, som prydde salen, och som med kloka och skarpa blickar tycktes lugnt se ned på de unga, som mönstrade dem. Olof, som

länge förhöll sig tyst och dyster, lifvades vid betraktandet af den sköna mineraliesamlingen, som förvarades i glasskåp i rummet, och var snart ifrigt sysselsatt med åtskilliga kuriosas visande och förklarande för sina vänner. Så är ungdomen, de friska vattnen springa upp under tryckningen, och det är godt att så är.

Men professorn stod tyst vid ett fönster och såg utåt rymden. Ett tungt, blygrått moln hade dragit sig öfver himlen, och hvilade mörkt öfver gruföppningen, öfver den svarta slaggstaden deromkring och de nakna, ödsliga backarne längre till höger, hvaröfver skydraget gått. Och det var honom, som om det moln, som hans hustru för en tid sedan talade om, nu hade fått verklighet, och hvilade olycksdigert öfver deras hufvuden. Han hade icke sett orsaken till hennes svimning i grufvan; ingen bestämd tanke eller bild föresväfvade honom hotande. Men han kände sig betungad af en dunkel oro, en olycksbådande aning, som han icke kunde förklara och fåfängt kämpade att besegra.

I denna sinnesstämning blef det honom kärt att hans båda vänner Falk och Björk kommo till honom. Han skickade de unga hem till värdshu-

set att der äta middag och stannade ensam med de två vännerne. Sjelf förde han sedan samtalet på den tanke, som nu sysselsatte hans själ, på *olyckan*, och den del, som ett tillfälligt öde eller menniskans eget förvållande har deri. Den melankoliske Björk gaf ödet högsta och nästan enda skulden, och var böjd att säga med den vise Salomo: »det går den gode, som den onde.»

»Ödet!» utropade bergsfogden, »jag vet ingenting tomare än det ordet, och ingenting maktlösare än denna makt, då man neml. har *viljans* makt i bröstet att kämpa med mot den. Allting kan öfvervinnas genom ihärdighet och tålamod, det är en lära, som Koppargrufvan predikar i kapp med den store man, som här, på denna ort och mark, tog ödet i sitt våld och tvingade det på sin sida, i sin tjenst, efter att länge ha varit förföljd af dess nycker, och pröfvad af dess hårdaste slag. Se på Gustaf Wasa, under sin motgångs period, se honom fången, beröfvad fader och fränder i Stockholms blodbad och sedan all sin egendom, se honom landsflyktig i sitt eget fädernesland, irrande i bond-kläder i dessa dalar, ensam, förföljd af tyrannen, tvungen att dölja sig, än under en kullfallen fura, än i jorden, under broar, i halmlass,

och äfven der hunnen af fiendens spjut, se honom föraktad, förrådd, ständigt hotad till lifvet, och under allt detta ständigt å nyo uppträdande med samma tanke, samma vilja, samma föresats — att samla Sveriges allmoge till kamp för Sveriges räddning. Se honom kämpande med menniskors klenmodighet eller köld, aldrig förtröttas att väcka, att mana, och — slutligen — se hur han vinner folkets öra, folkets hjertan, se hur de falla honom till, gifva sig åt honom till lifvakt, till följeslagare i lif och död! Det var hit, till Fahlun, som han tågade med sina fyrahundra Morakarlar, det var här som han först blef segrare öfver fienderne, som han reste Sveriges frihets fana; det var här, som han begynte den segerbana, som icke stannade förr än han såg sitt fädernesland fritt och sig sjelf, af folkets fria val, upplyftad på dess thron. Se, det är en kamp med ödet, som duger, som visar hvad dess makt har att betyda. Nej, det är icke här, i Jernbäraland, det är icke för kopparbergsmän, som det passar att tala om *ödets* makt, här bör man tala om *viljans!*»

»Allt det der är mycket vackert och ståtligt och står att läsa om i Svenska historien både af Geijer och Strinnholm och af Fryxell, och är of-

ta omskrifvet och omtaladt», sade retligt Björk, ingen smula styrkt af sin väns fosterländska utfall, »men jag menar att vår historia, lika litet som andra länders, ha brist på bevis om en motsatt skickelse. Jag menar att vi äfven kunna uppvisa flera, den rena viljans, det ädla sträfvandets martyrer, som ha slutat sina bemödanden med att — misslyckas i allt. Dygden, viljan, ihärdigheten kan vara lika hos två menniskor, men den ena segrar öfver motgången, den andra dukar under derför, d. v. s. den ena har lycka, den andra olycka; det är hela skilnaden emellan dem; och om denna uppenbaras litet förr eller litet sednare i ett menniskolif, så ändrar det icke sjelfva förhållandet. Engelbrecht, t. ex., var en lika ädel om icke ädlare man än Gustaf Wasa, han kämpade för samma sak, och på samma sätt, och han — föll för en mördares hand och under ofullbordadt verk.»

»Men han förberedde dock hvad som sednare fullbordades!» sade lifligt Nordevall. »För öfrigt har du rätt. Du har rätt uti, att den jordiska lyckan ofta icke står i rättvisans tjenst, att det *blinda ödet är en makt på jorden.* Men öfver detta står *Försynen*, med rättvisan till sin vågskål, med

evigheten i sin hand, och vidtager der dettas välde upphör, och fullbordar det ofullbordade. *Till* döden räcker det jordiska ödets makt; religionens lära, som öppnar banan bortom denna, har äfven der bortom visat oss segerpalmen, så för menniskan sjelf, som för det goda hon kämpat för. Och ingen menniska är så stark, som den, hvilken lefver och strider i detta medvetande. Gustaf Adolph den Store är mig derföre en mera glädjande och högre förebild än Gustaf Wasa. Det är dock en tafla att skåda, hur han med bön och svärd och med sin stridspsalm: »förfäras ej du lilla hop!» tågar ut med denna lilla hop mot en half verldsdel i striden för andlig frihet. Och det glada hjeltemod, som lät honom jemt vara främst i faran och lät honom svara: »Gud allsmäktig lefver!» till deras föreställningar, som bådo honom akta sitt dyrbara lif, — se det är ett mod, som jag älskar. Det är en lust att se, hur äfven löjet — denna för många så fruktansvärda buse — sjelf blef till åtlöje för hans allvar. Huru roade man sig icke i Österrike åt hans företag, hur förlöjligades det icke vid Wienska hofvet, der man kallade honom "Snökonungen", o. s. v.? Men Snökonungen gick fram och vexte, vexte, till dess hans laviner kom-

mo kejsarestaden och thronen att darra! Han dog midt uti sitt segerlopp, han dukade således under för den jordiska motgången. Men — blef hans seger derföre mindre fullkomlig? Han sjelf blef undanryckt det jordiska ödets makt, och den protestantiska verlden ärar honom i dag, som sin befriare. Felet med oss är, att när vi bedömma ett lif, ett sträfvande, så mäta vi vanligen med för kort mått.»

»Du har ganska rätt, min bror!» sade bergsfogden, »men du får ej neka gamla Kung Gösta den förtröstan, som du prisar hos hans sonson. Äfven han, vet man, byggde sitt hus på ett starkare hälleberg än den egna kraften, såsom han äfven sagt det i sin sång:

»Du Svensk, sätt stadigt din tröst till Gud;
Innerliga honom åkalla!»

»Bror Nordevall! sätt mig den sången i ordning till en psalm. Så vill jag se till att förmå gruffolket att sjunga den vid morgonbön. Den skall styrka dem på ett helsosammare sätt än brännvins-supen, som de allt för mycket anlita.»

I rummet bredvid sade nyss fru Ingeborg till Brigitta: »Ställ dörrn på glänt, Brigitta! Jag hör Gustafs röst, och den rösten är mig kärare

än den skönaste musik. Tyst! Nu hör jag äfven hans ord!»

Läkarens besök kom och afbröt vännernas samtal. Han fann fru Ingeborg bättre, men ännu i ett upprördt tillstånd. Han förordnade några stillande medel, samt det största både yttre och inre lugn.

Det blef, i följd deraf, beslutadt att hon skulle öfver natten förblifva stilla i Grufhuset, och professorn med henne. Fru Ingeborg sjelf var väl nöjd med detta. Men när ungdomen återkom från värdshuset och förkunnades, att den skulle återvända dit till natten, då knotade den, och hvar och en sade: »får inte *jag* blifva qvar?»

»Nej ingen», sade vänligt fru Ingeborg, »ingen utom min man. Min natt blir kanske orolig, och i natt vill jag ingen annan besvära och plåga än — honom! Ett vackert kärleksbevis!» tillade hon med ett sorgligt, men kärleksfullt leende, som hennes man besvarade med ett hjertligt: »Det är så, som det skall vara.»

Men Siri böjde mjukt knä vid fru Ingeborgs hvilobädd och sitt hufvud mot hennes fötter och bad: »Låt mig få blifva här i natt!»

Rösten med hvilken hon bad hade något oemotståndligt. Professorn sade:

»Låt flickan blifva här hos oss Ingeborg! Jag svarar för henne.»

Det blef så. Och icke långt derefter skiljdes man åt för natten, emedan man så fort som möjligt ville lemna fru Ingeborg i stillhet. Olof dröjde efter de andra, ty han ville taga god natt af Siri, eller rättare — fast han icke ville tillstå det för sig sjelf — se henne ett ögonblick allena, få af henne ett vänligt ord, en vänlig blick. — Ack! Det arma hjerta, der kärlek bor, är som de isländska källorna, i hvilkas djup osedda lågor sjuda. Midt i vintern, midt ur snön springa deras heta strålar upp med vulkaniska krafter. Och fastän de stänka sina tårar och slunga sina stenar på hårda hälleberget och kalla snön, de akta ej derpå, de springa, de sjuda ändå.

Siri var icke nu inne i rummen, och Olof ville afbida hennes återkomst. Men då den dröjde, gick han ändtligen, fastän med beklämdt sinne.

När han kom ut i den långa, skumma gången utanför rummen, såg han någon stå der, likasom väntande. Hvem? Ack! han behöfde icke fråga. Den våldsamma rörelsen i hans hjerta hade genast, mer än den ljusa gestalten, förkunnat honom *Siri*. Han stadnade. Det brusade

så vildt och smärtfullt inom honom. Hon rörde sig icke heller, och ändå hörde han hennes röst, liksom invid sitt hjerta, då hon sakta sade:

»Olof! Är du ond på mig?»

Olof svarade icke. En ögonblicklig förvandling föregick inom honom. Siris gåtfulla förhållande, allt hvad han lidit genom henne, uppsteg, som en mörk kropp emellan dem, just i denna stund då hon nalkades honom så mild och liksom ångerfull, och gjorde honom hård mot henne. Ett slags hämndlust rörde sig i hans hjerta. När ädla sinnen bringas till sådana känslor, är det synd om dem.

Åter hördes den milda rösten:

»Olof! Du är ond på mig. Och jag undrar ej derpå. Men ändå har jag en bön till dig!»

Siri gick fram till honom, räckte honom ett förségladt bref och sade:

»Tag detta bref, och — göm det! Göm det, som om du skulle bevara din dyrbaraste skatt. Men en gång, när jag ger dig lof eller när — jag är död, då bryt det, och läs det, och sedan du läst det, — *bränn det;* och låt ingen veta hvad der står. Ty der står om — min hemlighet. Jag har skrifvit der hvad jag kan röja derom. Men ingen får veta det utom

du. Men *du* Olof, du måste en gång veta, att den som du beskyddat, den som du varit så ädel och god emot, icke varit en ovärdig. Jag lemnar nu i dina händer hvad som är mig vigtigare än lifvet, och — jag är icke rädd. Så stor är min tro på dig och din heder. Jag vet att du skall göra så, som jag ber dig.»

Olof tog brefvet, men fortfor att vara stum. Det tycktes göra Siri ondt. Hon såg på honom sorgligt frågande med de sköna, underliga ögonen, det rörande draget kring munnen, och sade sedan:

»Olof! jag har så gladt mig åt denna stund, då jag icke mer skulle stå så mörk för dig!... Snart skola vi skiljas, och Gud vet huru, och på huru lång tid! Det vore mig godt att få tro, det *du*, som jag alltid skall tänka på, som min bästa vän, äfven tänker och känner vänligt för mig. Du kallade mig förr, på lek, *syster*. Det namnet är mig så kärt! O! kan du icke gifva mig det namnet åter och nu på allvar? Olof! kan du icke, vill du icke åter upptaga mig och hålla af mig, som en broder, nu och för alltid! Jag tycker att jag då skall gå lättare min väg; jag tycker att då lifvet skulle bli ljusare för ... oss båda!»

Det var något så enkelt, så allvarligt och hjertligt på en gång i Siris sätt och uttryck, att Olof genomträngdes deraf såsom af en ny, frisk känsla. Det föll liksom en sval dagg på den dunkla glöden i hans själ, der kärlek och vrede stridde med hvarann. Åter kände han sig förvandlad. Och när han ännu en gång slöt den unga flickan till sitt hjerta, som en älskad syster, och hennes hufvud åter hvilade mot hans bröst, så stilla, så förtroendefullt, som första gången det gjorde så i smärta och innerlighet, då upplyftades hans hjerta å nyo; han kände sig stark öfver sin egen svaghet, och förnyade eden att blifva henne en broder och en vän.

Med ett innerligt: »Gud välsigne dig min syster!» böjde han sig öfver henne och skyndade derefter bort. Siri såg efter honom. Hennes ögon glänste tårfulla men glada, såsom när man skådat något ädelt och skönt.

Sakta gick hon derefter in, och sedan hon tagit god natt af sina fosterföräldrar, drog hon sig tillbaka i det lilla rum, invid deras, der hon, hvilande på soffan, skulle tillbringa natten. Dess enda fönster låg utåt gruf-platsen. Och länge och aningsfull dröjde hon vid detta.

De båda makarne bodde i det stora rummet. Fru Ingeborg kunde, för en stark qväfning åt bröstet, icke ligga, men hon satt i en stor, beqväm ländstol. Och nu blef allt stilla omkring henne och allt tyst i huset. Nattlampan brann med lugnt, men dystert sken, och bredvid sin maka satt professorn, vakande öfver henne med den trogna kärlekens blick. Det kom dock ingen hvila öfver fru Ingeborg.

Åter och åter lyfte hon sina ögon, fruktande, mot den nionde Carls mörka bild, som om hon i denna sett förebudet af någon straffande domare, något hämnande öde. Och dock var denne fruktade konung sjelf ett nästan rörande exempel af en straffande Nemesis makt. Han, som låtit så många hjertan bäfva, ja, förtvina i pinande dödsfruktan, som låtit så många hufvuden falla för bödelsyxan, han, den oböjlige, den starke i vilja och förmåga, stod, i sin ålderdom, inför Svea rikes ständer och kunde blott peka på sitt slagrörda hufvud och stamma: »Guds dom! ... Guds dom! ...»

Guds dom.

Och det blef natt. Med half förtärd skifva skred månan fram ur molnen och lyste öfver grufvans jettegap, öfver de svarta slaggmassorna med det eget dystra sken, som utmärker nedan. Allt hvilade och var tyst i staden, som låg bakom grufhuset. Men nere i grufvan arbetades denna natt, och dåfva bergsskott hördes tid efter annan ur jordens djup.

Fru Ingeborg, som var under inflytande af en söfvande medicin, hvilken dock ej förmådde gifva henne ro, vaknade hvar gång ett sådant skott hördes, och sträckte ut händerna afvärjande, såsom mot någon hemligt hotande fara. Hennes man betraktade henne med oro, och var inom sig högst ledsen öfver det nattläger, som man valt utan att besinna det oroliga grannskapet med grufvan. Sjelf hade han, under samtalet med sina vänner, befriat sin själ från dess mörka intryck. Han var åter stark och förtröstansfull, som van-

ligt, och önskade blott att kunna meddela sitt lugn åt det älskade väsen, som han såg vara ett rof för hemska qval.

När han såg att det icke blef annorlunda för henne, när hon fortfor att plågas af dystra drömmar, under ett tillstånd af orolig dvala, kysste han hennes ögonlock och sade:

»Ingeborg, vakna! tala till mig, låt oss tala med hvarandra. Kom och gå med mig en stund i rummet; det är bättre än denna sömn!»

»Hvem ropar mig? Hvem säger: tala!» frågade fru Ingeborg, i det hon såg sig om, förvirrad. »O Gustaf! är det du? Tack för att du väckte mig. Min själ var i helfvetet. Ja, du har rätt, jag måste tala. Nu eller aldrig!»

»Hvad vill, hvad menar du? Hvarföre talar du så vildt?»

»Det var sköna ord, gudomliga ord, Gustaf, som du sade förliden afton, om segern i döden eller bortom den, om den makt, som är starkare än olyckan, än ödet! ... Nej, se icke så på mig! Jag är sansad och redig, och vet hvad jag säger och hvad jag vill. Ödet drifver, samvetet manar, Gud befaller — och du, som gifvit mig kraft — *du*, blif min domare!»

Och fru Ingeborg sjönk hastigt ned på knä framför sin man.

»Ingeborg! min hustru! hvad gör du?» utropade Nordevall och ville upplyfta henne.

»Låt vara!» sade hon, bestämdt och dystert; »jag är der jag bör vara, der jag bordt vara längesen. Hör mig! Jag är brottslig! . . . .»

Nordevall satte sig och betäckte sitt ansigte med händerna. Han kunde icke se henne så.

»Jag är brottslig», fortfor hon beslutsamt, »att i tio år ha dolt för dig mitt lifs största olycka och vigtigaste hemlighet, att ha dolt för dig att jag, innan jag lärde känna dig, varit förenad med en annan man, och att Siri är . . . min dotter!» Fru Ingeborg höll inne en stund och böjde sin panna mot sin mans knän. Han satt orörlig. Hon fortfor;

»Jag var vid Siris ålder, då jag älskades af en man med rika, men farliga gåfvor. Han liksom tjusade mig och vann äfven för sig min syster. Men min svåger satte sig häftigt emot vår förbindelse och sökte med våld skilja oss åt. Men trots och kärlek motverkade honom. Den, som jag älskade, öfvertalade mig till en hemlig förening, och en prest af hans vänner sammanvigde

oss en afton i Silfbergs kapell, i närvaro af min syster. En förestående förändring i hans förmögenhets-omständigheter skulle, sade han, snart sätta honom i stånd att uppdaga vår förening och fordra mig som sin maka.»

»Ack, detta band, knutet i blindt svärmeri, slets förfärligt. Den, jag förenat mig med, invecklades, kort derefter, i ett brottmål, och rymde ur landet. Min belägenhet var ryslig. Hemligheten af mitt giftermål måste yppas för min svåger. Han rasade i början, men sedan hade han — medlidande med mig, och lofvade mig sin hjelp mot mitt löfte att aldrig yppa min förbindelse, hvilken jag då, med förundran, erfor ej hade giltighet inför svensk lag. Min syster och svåger reste utrikes med mig, och när vi återkommo, gällde Siri för deras dotter; men *min* var hon, och likväl måste jag samtycka att lemna henne i främmande händer och att, skiljd från henne, vaka öfver mitt rykte och min olycksaliga hemlighet, måste det, äfven för hennes skull, ty det oskyldiga barnets panna borde ej fläckas af ett brännmärkt namn. Dock skref jag till hennes fader, hvars vistelseort då var mig bekant, och förkunnade honom dotterns födelse. Från honom erhöll

jag intet svar, men deremot genom min syster och svåger underrättelsen om hans död. Och hans fullkomliga tystnad i fem år derefter, lemnade mig intet tvifvel om den. Längesedan hade hans bild mörknat i min själ ... Hans brott! ... Man älskar icke länge hvad man blyges för. O, Gustaf! kan du förstå att då jag lärde känna dig, då jag lärde älska dig med samtycke af hela mitt bättre jag, mitt nu genom olycka och eftertanke mognade väsen, kan du förstå att just den kärlek, den vördnad, du ingaf mig, bundo min tunga, när du begärde min hand, så att jag icke bekände för dig hemligheten af mitt förflutna lif. Ack! jag ville icke sjunka i din tanke, kunde icke förmå mig att visa mig förenad med en — ärelös. Pligtkänsla och samvete manade mig att tala. Kärlek och stolthet sade nej. Jag sökte bedöfva mig med tanken att min bekännelse icke skulle tjena till annat än att göra oss olyckliga, och att deraf intet godt kunde uppstå för någon. Ty mitt barn var lyckligt hos sina fosterföräldrar och älskades varmt, isynnerhet af generalen, som aldrig skulle ha samtyckt att skiljas vid henne. Kan du förstå hur dessa tankar, hur fruktan att förlora din kärlek, ditt förtroende, fruktan af din

vrede öfver mig ha sedan, i tio års tid, låtit mig i denna sak vara stum för dig, under det att känslan af mitt fel emot dig och mot mitt barn beredt mig outsägliga qval. Men nu — i denna stund, känner jag ingen fruktan mer. Något högre är öfver mig, något, som säger mig att min dödsstund icke är långt borta; och innan den, åtminstone, måste jag stå klar för dig med min synd, för att i grafven kunna ha ro, för att på andra sidan kunna möta dig utan lögnen på min panna. Gustaf! Sedan en tid ser jag en gestalt, som låter blodet stelna i mina ådror. Jag såg den skymta fram en gång vid Mora, på landsvägen vid gården, en gång i Elfdalens skogar, men ansigtet såg jag då icke, och öfvertalade mig att min inbillning bedragit mig. Men förliden dag, i grufvan, på den smala bron öfver afgrunden, såg jag åter samma skepnad och såg nu ansigtet, och kunde icke mer tvifla; det var han, det var Siris fader, det var ... Julius Wolf!»

»Julius Wolf! Den bofven!» utropade Nordevall med vrede och smärta.

»Den olycklige, ja! Och nu Gustaf, hör mig. Antingen är, hvad jag sett, en vålnad, och den kommer för att kalla mig bort från dig, eller

lefver Julius Wolf, och jag är — en menederska! Men, o min Gud! i djupet af detta mörker ser jag en stråle af ljus! Lefver han, så kan Siri vara oskyldig, och den främling, som hon blifvit sedd med, vara hennes fader. Först i denna stund har jag fått denna aning, denna tröst, och — jag kan behöfva den. — Gustaf! Du vet nu allt. Jag har ej ett ord att tillägga till min ursäkt, utom — min kärlek till dig. Mången gång låg bekännelsen på mina läppar, men — du var så lycklig i ditt förtroende till mig och — jag teg. Döm mig. Här, vid dina fötter, vill jag ligga till dess du förlåtit eller — förskjutit mig.»

Nordevalls ansigte var allvarligt och blekt, när han vände det till den biktande, och allvarlig men mild var den röst, med hvilken han talade:

»Tio års trohet och kärlek tala för dig, och — min egen känsla af fel. Min häftighet, min stränghet ha afskräckt dig. Stackars Ingeborg! Huru många qval hade varit besparade, huru mycken lycka vunnen, om ... om du hade lagt din dotter vid mitt hjerta! O! att menniskan ... men det förflutna är icke mera vårt, vårt är endast det närvarande. Stig opp min hustru och

förlåt mig mina fel, som jag förlåter dig ditt enda fel mot mig. Måtte Gud förlåta oss båda!»

Båda makarne reste sig opp, och när de stodo der i hvarandras armar, hjerta mot hjerta, då kom kärlekens kraft öfver dem. Tio års kärlek och trohet, alla ljufva, alla bittra minnen af hvad de lefvat, lidit och njutit tillsammans uppstego som englar ur det förflutnas vågor och kastade ljus på ljus, låga på låga in i lifvet. Det blef brinnande deraf. Aldrig hade de älskat hvarandra högre, aldrig så kännt det odödliga af deras förening.

»O!» sade fru Ingeborg, »är det väl denna stund som jag fruktat, som jag undvikit i tio år? Hvar är faran, hvar är olyckan nu?»

»*Här!*» svarade en dåf, graflik röst, och ur skuggorna i djupet af salen framträdde en gestalt — det var densamma, som fru Ingeborg sett i Hummern. Han var äfven nu klädd i den svarta grufdrägten, och håret var tillbakakastadt ur det bleka, lidelsefulla ansigtet.

Fru Ingeborg utstötte ett rop och fattade konvulsiviskt sin mans arm.

»Stilla!» sade den mörka gestalten, »olyckan är här, men — den skall ej drabba er! Jag har

hört nog för att erkänna Ingeborgs oskuld — att hon icke fått de bref från mig, som jag skref till henne under hennes systers adress. Ty för alla ville jag vara död, men — icke för henne! Dock, hvad skulle hon med en ärelös? Och nu, då jag sett min dotter, då jag gifvit henne föräldrar och sin naturliga rätt åter, då jag befriat henne från ovärdiga misstankar, och hennes mor från ... sin spökrädsla, nu är min roll på jorden snart utspelt. Nu återstår att befria er från — mig. Och det skall ske nu. Vården mitt herrliga barn! Hennes lycka skall jag en dag fordra af er. Farväl Nordevall! Mins att det är "*bofven*", som skänker dig den maka och den dotter, till hvilka han hade rätt, som flyr för att betrygga din sällhet!» Och med en blick, i hvilken stolthet och bitter smärta förenade sig, lemnade den mörka mannen hastigt rummet och gick med hastiga steg öfver planen ned mot grufvan och in i Anfartsrummet.

Men icke blef det honom lätt att här slita sig ifrån den ljuslockiga flickan, som, en månstråle lik, flög öfver planen i hans spår, och som här omslöt honom, med den andens kraft, som gör de mjukaste armar starka som jernband.

»Du får ej gå från mig!» sade hon. »I jordens inelfvor vill jag följa dig!»

»Min flicka!» utropade han med smärtfull rörelse, »mitt barn! Är det du? O! så fick jag då än en gång sluta dig till mitt hjerta, innan vi skiljas för alltid!»

»Vi skiljas icke!» sade hon. »Aldrig! ... Jag vill gå och taga afsked af dem derinne — jag vill kyssa deras fötter; men sedan tillhör jag, följer jag dig allena!»

»Ack! det kan ej bli!» svarade han. »I natt ännu arbetar jag nere i grufvan, men redan i morgon vandrar jag ut i vida verlden, och har icke der ett hem, ett skydd att bjuda dig, som du kunde luta ditt hufvud till.»

»Har jag icke ditt bröst, fader?» svarade hon, »och ha vi ej båda jorden, med himlen till tak öfver oss? O! tro mig, med dig i ödemarken skall jag vara lyckligare än med de andra i lugn och välstånd. Var icke rädd för mig; jag är stark och van att lefva med naturen, så i dess goda, som onda dagar, och håller af det. Fader! låt mig få följa dig! Låt mig få dela din nöd och ditt bröd! För dig skall jag arbeta, för dig skall

jag kunna *tigga*, om nöden blir stor, såsom jag nu tigger dig i denna stund. Tror du att man skall neka mig? Jag skall alltid vara glad; jag skall sjunga för dig när du är sorgsen, och när du fryser, skall jag värma dig vid min kärlek, vid mitt hjerta. Med dig vill jag vandra kring hela verlden. Och nöden skall icke hinna oss på länge. Se! hvad jag, på ett år, sammansparat af de handpenningar jag fått. Se fader! Allt det är ditt!» Och Siri räckte med strålande blickar fram sin lilla penninge-skatt.

»O!» sade han med ett uttryck af bitter glädje, »det är sannerligen en skatt att äga *dig*, barn, och din kärlek, och denna — har jag förverkat. Du kära, du älskade barn, haf tack! Men hvad jag sagt måste dock stå. Vi måste skiljas. Jag vill det. Blif i ditt hem, blif hos din moder. Gif henne ett barns kärlek. Min aning om henne var sann. Hon var bedragen och icke brottslig. Gör henne lycklig, och — glöm icke din fader. Bed för honom! Stackars barn! Nu går en storm genom ditt lif. Det unga trädet skall böjas ... men det skall resa sig åter kraftigare, och himlen skall vara klar öfver dess krona. Lef, mitt barn, för att försona hvad din fader brutit, lef

för den skönare ordning, som han drömde om, utan att förstå dess grund; lef för att borttaga jordens eländen!»

»Hör!» — Och den fantastiske mannen, som eldade sig under det han talade, stod på en gång framför den unga flickan nästan med profetisk höghet, belyst, såsom hon, af lågorna från "den eviga elden" och talande liksom i brutna blixtar — »Hör mig! Jag vill gifva dig en minnes-skänk! Här, vid underjordens brädd, vill jag förkunna dig en öfverjordisk lära. Låt den brinna i ditt hjerta, som en evig låga, låt den lysa dig genom ditt korta jordelif, genom alla lifvets och naturens töcken! Barn! din kallelse är hög och herrlig, blifve din lott på jorden än så ringa, blifve din boning än så trång. Dig binder ej synden, ej brottet; än är din väg fri — blifve den värdig ditt mål! Hör! — deruppe i verlden skall man tala med dig om naturens krafter och verkningar, om visheten i dess ordning, ådagalagd i kretsgången af lif och död, i krigs- och förödelselagarne, som hetsar djurens slägter mot hvarandra och gör det ena slägtet till det andras mördare; man skall visa dig i sjelfva oordningen — Skaparens ordning, och i naturen, ett evigt idislande, sig sjelf förstörande, sig sjelf

återfödande kreatur, hvars slutliga mål är — död och förruttnelse. Men *jag* vill tala med dig om en djupare lära, den lära, som dina fosterländska sägner och sånger förkunna, om naturens, om kreaturens lif, om menniskans kallelse. Hur lyda de gamla sägnerne? Hur tala i dem högarnes, strömmarnes, bergens och skogarnes folk, när uppenbarelsens ljus bryter in i norden och genomtränger djupen och löser natur-lifvets tungor? Hör! de sucka efter förlossning, efter ett friare, skönare lif, och de kalla på menniskan att befria dem, att befria den verld, i hvilken fångenskapen, i hvilken eländets smitta kom genom henne. De kalla, de mana henne att åter upplyfta dem till »Guds barns herrliga frihet», till den herrlighet de blefvo skapade till. O, barn! blif aldrig döf för dessa röster, naturens sakta anderöster, som sucka i allt döende, allt elände, allt sönderfallande, och som mana dig till ett gudomligt värf. Och derföre ... Man skall säga dig: »var ren inför *dagens* öga, var ren inför verldens blick!» Men jag säger dig: »var ren inför *nattens* öga, var ren i det mest förborgade af din känsla, din fantasi!» — De ha sina lifstrådar fästade djupt inne i naturens lif. Du sänker eller du upplyfter

detta med dig. Lef i naturen, men såsom paradisfogeln, utan att söla dina vingar i dess stoft. Så skall du upplyfta den till dess ursprungliga paradis!» . . . . . .

»Jag viger dig till ett lif, der alldagliga fröjder, alldagliga sorger, skola räknas ringa, men der det ringaste skall tjena det aldrahögsta. Jag helgar dig till ett värf af frid och skönhet, dina dagar till en stilla *skapelsedag!* Lef för »en ny himmel och en ny jord!» . . . . . .

»Väl dig att du blef född i ett land, der djupa anderöster ännu genomljuda lifvet. Mitt barn! Blif en välsignelse för din fosterjord! Der stå ättehögarne, som gömma dina förfäders ben, der äro urbergen, källorna, som bevara sägnerne från äldsta tider, då menniskoanden i sina aningar var lika djup, som nu, i sina klaraste begrepp. I denna natur blef du född; der skall du lefva och verka. Gå, — men i ödmjukhet — förvärfva dig en gloria! Naturen skall en dag förklaras i dess helgonsken! . . .»

»Detta är din faders testamente, hans sista bud, hans sista ord till dig. En stråle gaf Gud mig ännu innan den sista natten; den har jag gifvit dig. Men nu

är min sol nedgången. Nu, mitt barn! ... min endaste glädje ... min flicka ... farväl!»

Och han slöt henne häftigt i sina armar och tryckte välsignande kyssar på hennes panna, hår, ögon, läppar. Sedan lemnade han henne hastigt, tände sitt bloss vid den "eviga elden" och försvann i gruftrappan.

Bedöfvad stod Siri der, lifvets källor stodo liksom stilla inom henne, stilla men lyssnande till en mäktig andes röst. Men när hon såg fadern försvinna i det mörka djupet, då flög som ett sken öfver hennes bleka ansigte, ögonen blixtrade af lif och vilja, och hon — följde honom, som den tjuste följer tjusarens blick, som jernet den starka magneten, som kärleken följer den älskades spår, som den fruktar att förlora för alltid. Så tyst som en ande, så lätt som ett barn gick hon i faderns spår, från trappa till trappa, från ort till ort, följande det ledande blosset, men på så långt afstånd, som möjligt.

Han gick långsamt och liksom försänkt i tankar; blosset brann skumt i hans hand. Vid vägen kallad *Kronprinsens väg*, der de brantare trapporna vidtaga, gick han ned ända till orten *Kopparormen*, i hvilken han vek af. Den gick

han fram och ända mot *Koppardrakens* sänkning. Allt följde Siri, tyst och beslutsamt. De voro nu på 75 famnars djup. Vid brädden af Koppardrakens sänkning stannade han plötsligen, liksom besinnande sig. Han tycktes ha gått, som i en dröm, och nu icke rätt veta hvar han befann sig. Han såg sig om och svängde blosset för att få mera ljus; det flammade till och lyste upp den dunkla labyrinten, men lyste också klart upp den ljuslockiga flickan, der hon stod, i *Kopparormens* nattsvarta gap. Faderns och dotterns blickar möttes. Hon räckte ut sina armar mot honom och störtade framåt. Då tumlade blosset vildt om i luften, gnistor sprakade upp ur djupet, men djupet sväljde blosset och gnistorna; Siri hörde ljudet af en tungt fallande kropp och — allt blef tyst och svart — — — — — — — — — —

Och svartare har ingen natt omslutit ett menskligt väsende än den, som här sammanstörtade öfver den unga flickan. Hon hade sett afgrunden uppsluka fadern, och henne sjelf hotade samma öde. Men hon tänkte icke nu på sig, hon tänkte på fadern. Hon lade sig ned på knä, och, kännande för sig med händerna, kröp hon fram mot det stället, der hon sett honom för-

svinna. Snart felade marken för hennes händer och de famlade öfver en afgrund. Men i djupet af denna såg hon glimma ett litet ljus, och hon stirrade forskande derpå. På en gång flammade det starkare upp, och belyste dervid en i sned rigtning gående bergshäll, på höger hand, som begynte vid den höjd, der Siri stod, och slutade nere i sänkningen, just der det brinnande blosset låg. Detta var *Koppardrakens Stross*, och snart ilade den unga flickan, med ångestfullt klappande hjerta, nedför denna.

Kommen på Koppardrakens botten, upptog hon blosset och ristade det. Dess sken belyste en, några steg ifrån henne liggande, kropp. Ansigtet var uppåt vändt, och Siri kände igen sin fader. Ögonen syntes brustna, han låg stel och orörlig, som en död. Siri lade handen på hans hjerta. *Det* klappade ännu. Hon ropade honom vid namn; han svarade ej, och gaf icke tecken till lif. Det var med en känsla af högsta själsångest, som hon reste sig upp och såg sig om efter hjelp. Ack! Hon stod ensam i hårda bergets djup, och i dess ofantliga labyrint af gångar och vägar hade hon ingen ledning. Dock visste hon att det arbetades i berget denna natt, och att

folk således fanns der. Och med blosset i handen begynte hon vandra och söka, noga läggande märke till vägen hon gick fram, för att kunna återfinna den, och tid efter annan upphöjande rop om hjelp, som återstudsade mot bergsväggen eller förlorade sig i de toma gångarne och rören. Ibland stadnade hon och lyssnade, och hörde — endast fuktdropparnes eviga fall; så vandrade hon åter och kristallerne glimmade kallt och vildt mot henne, der hon gick fram, som dämoniska blickar ur berget. Kalla droppar föllo på hennes panna. På en gång kände hon en varm anda på sin hand, hon såg på den. Det var elden från blosset, som vind-draget dref nedåt — blosset var nära förtärdt. Allt underligare, allt förfärligare blef denna vandring; pulsarne slogo vildt vid hennes tinningar, allt hastigare men mera vacklande blefvo hennes steg. Och nu — måste de stanna, ty vägen afbröts tvärt af ett stort, svart djup. Hon såg dit ned. Der syntes ej botten, der syntes ej ljus. Hon såg uppåt. Bergets hvalf var borta, och öfver hennes hufvud var endast ett omätligt, svart tomrum. Siri stirrade stelt framför sig, och vansinnet kom henne nära. Det var ett ögonblick, då tomheten öfver och under henne intog

äfven hennes själ, då fasan isade lifvets källor, då hon kände och tänkte — *intet*. Men medvetslöst fästades de irrande blickarne af ett föremål, som gick tvärt igenom höjden och djupet, som rörde sig sakta och som blänkte och blänkte i blossets sken. Det var en tråd, en lina, och mekaniskt följde Siris ögon denna tråd nedåt, tilldess den försvann i djupet. Men ur djupet uppsteg nu en aflägsen sång, och doft men tydligt hörde hon gruf-visans ord:

»Upp bröder! tändom våra bloss!
Och fort dit pligten kallar oss.
Vår väg är mörk, men ej så svår,
Fast den på djupet går.»

Siris besinning återkom. Det blef henne klart, att hon nu stod vid ett uppfordrings-schackt, och att folket der nere, hvars sång hon hörde, äfven måste höra hennes rop. Och hon ropade; men ännu fortfor sången; hon ropade åter och åter, och sången tystnade. Man lyssnade till henne nere i berget. Hon förnyade sina rop och nu rörde sig linan, och om en stund såg hon ljus glimma i djupet och sväfva sakta uppåt, allt närmare och närmare henne.

»Siri! Siri! Låt mig få omfamna mitt barn!» ropade fru Ingeborg, i grufrätts-salen, tydligen kämpande med döden. Hennes man ryckte upp dörren till det lilla rummet bredvid, men det var tomt; fönstret, som ej var högt ifrån marken, stod öppet. Siri var borta.

»Det är rätt!» sade fru Ingeborg med ett sönderslitande uttryck, »det är icke mer än rätt. Jag öfvergaf hennes vagga, hon öfverger min dödssäng ... det är icke mer än rätt. O! mitt hjerta, mitt hjerta!»

»Var lugn! Var stilla!» bad innerligt hennes man. »Luta dig mot mig! Jag är ju nära dig! Och ditt barn, det är ju mitt. Tro mig, jag skall återfinna det, jag skall en dag återföra det i dina armar!»

»O, du älskade tröstare, du trogne! ja, jag vill hvila vid dig, och vid Guds barmhertighet! I lifvet var du min glädje, i döden är du mitt stöd. Gustaf! En bön! Låt mig få hvila i Mora jord, uti den graf, der du en gång skall hvila vid min sida. Tack för all din kärlek! ... det blir så skumt för mina ögon ... jag ser dig icke mer ... men jag skall se dig åter! ... Lägg din hand på mitt hufvud och läs öfver mig välsignelsen ... att jag må höra din röst i det — sista!»

Han gjorde så. Hans röst darrade ej då, men när han såg de ögon brista, hvilkas sista kärleksblick var fästad på honom, då vacklade hans knän, och han sjönk ned på dem och lade sitt hufvud mot sin hustrus stannade hjerta.

Der låg det ännu och brände hett, när detta hjerta redan hade kallnat under dödens hand, när morgonsolen bröt in i rummet och lyste öfver de båda makarne.

Han upplyftade det först när man lemnade honom ett litet pappersblad, på hvilket följande rader voro skrifna af en darrande hand:

»En döende begär nattvarden. Fosterfader, kom med Guds frid! ber ur jordens djup

Din

Siri.»

Då reste sig Gustaf Nordevall, torkade kallsvetten ur sin panna, och följde stigaren, som hade gifvit honom budet, och som medförde hvad som behöfdes för den heliga handlingen. När han kom ut i den friska luften, i det glada solljuset, stannade han, såg sig om och liksom lyssnade. Hans ögon voro skumma och deras blick ej så som förr. Han syntes ha blifvit flera år äldre. Stum och med ovissa, men sedan allt säkrare

steg, följde han derefter sin ledsagare ner i grufvan. Stigaren berättade derunder:

»Han föll från orten Kopparormen ned i Koppardrakens sänkning, d. ä. omkring elfva famnar djupt, så att det icke var underligt om han bräckte skallen. Ty doktorn säger, att det är sjelfva hufvudskålen, som blifvit spräckt, och att han icke kan ha många timmar att lefva. Ändå talar han och är vid full sans. Vi försökte att bära honom opp, men han stod icke ut dermed, och så måste vi föra honom in i Kungs-salen och lemna honom der. Der ligger han nu, och det är hos honom ett ungt, fint fruntimmer, som tycks vara hans dotter och som sörjer och gråter, så att det just kan skära en i hjertat att se. Det var hennes röst, som först kallade folket dit, der han låg. Men huru hon kommit dit ner, midt i kolsvarta natten, det vete vår Herre allena. Se nu äro vi i *Hertigen af Dalarna*, och der framme ha vi *Kungs-salen!*»

Ett starkt, men dystert sken strömmade mot Nordevall, då han inträdde i Kungs-salen, ett af de största rummen i grufvan. Gruf-drängar med brinnande bloss stodo der, omgifvande, fastän

på något afstånd, en grupp, på hvilken allas blickar voro fästade. Det var en man, som låg utsträckt på jorden, tydligen fattad, ehuru icke vanställd, af dödens hand, och en ung flicka, som låg på knä vid hans sida och till hvilken hans blickar och ord voro rigtade. Bland dessa ord hörde man följande: »Jag ville det icke ... kunde ej vilja det, när jag fick se dig. Men en osynlig hand ... Guds dom ... störtade mig ned.»

När Nordevall inträdde, vände sig dessa blickar mot honom med ett stelt och bittert uttryck, och den döende sade:

»Hvad har Gustaf Nordevall att göra med Julius Wolf? Hvad vill den lycklige hos den olycklige?»

»En *olycklig* är det, som här kommer till sin broder!» svarade stilla, dystert Nordevall. »Oskyldig tog jag bort din lefnadsglädje, — oskyldig har du krossat min. Jag kommer från ... min hustrus dödsbädd!...»

Julius Wolf nästan reste sig upp vid dessa ord. »Är hon död?» utropade han, »då ... då har jag dödat henne! Detta felades ännu ... Nu är mitt mått rågadt. Prest! Vik ifrån mig!» fortfor han vildt; »hvad vill du mig? Lemna mig. Jag

behöfver dig ej. Jag känner min synd och min dom.»

Nordevall steg närmare.

»Känner du äfven Guds kraft? Har du mätt djupet af hans barmhertighet?» sade han med en röst och blick, som icke tycktes tillhöra denna jorden.

Wolf hade sjunkit tillbaka. Hans ansigte förvandlade sig. Stum räckte han upp sina sammanknäppta händer och fästade på Nordevall en frågande, törstande blick.

Nordevall böjde sig ned till honom, lade sig på knä vid hans sida för att kunna tala sakta vid honom och höra hans svar. Hans ansigte, fullt af allvar och förbarmande, ljusnade derunder allt mera. Och när han reste sig upp, stod han som en kärlekens och tröstens apostel inför den ångrande, och meddelade honom hvad lifvet har djupast och bäst.

Gruf-folket sjöng i sakta chör:

»O Guds lam! som borttager verldens synder.»

En flägt af den frid, som verlden icke kan gifva, kom, som ett ljust sken, öfver den döendes ansigte. Den unga flickans tårar runno icke mer. Dödens udd och smärta voro uppsväljda i ett gudomligt lif, en himmelsk förhoppning.

Presten läste välsignelsen öfver fader och dotter.

Snart derefter hvilade dotterns varma läppar på faderns för alltid kallnade.

»Sälle äro de som sofva!» sade sakta Nordevall, i det han, lutande sitt trötta hufvud, betraktade stillheten i den afsomnades drag. Derpå böjde han sig djupare ner, omfattade den halft medvetslösa flickan och reste sig upp med henne.

En blick framåt i tiden.

»Upp ser hon komma
Ännu en gång
Jord ur hafvet,
Herrligt grön.
Forsar falla,
Örn flyger deröfver» — —

Så sjunger, i dim-höljd urtid, den nordiska Sierskan, den visa Valan, verldens uppståndelse ur dess sista kamp. Och — Gud vare lofvad — den uppståndelse hon sjunger om, denna förnyelse, detta grönskande på nytt, detta nya bevingande af lifvet, det se äfven vi — vi som ännu bo "i jordens skuggor" — i mången herrlig uppenbarelse i naturens, i hjertats, i tankens och samhällets lif. Det är oss en vink och en spådom....

Vi teckna här, med flygtiga drag, blott en liten bild deraf i historien af den man och det barn, som vi nyss lemnade omhvärfda af sorgens och dödens skuggor. Som de slöto sig till hvar-

andra i denna stund, så slöto de sig till hvarandra allt framgent, och allt innerligare. Hon blef en engel genom honom. Hans hjerta, hans lif, hans hem grönskade på nytt genom henne. Ett skönare förhållande, än det emellan denne fader och denna dotter, kan icke tänkas. Sednare, när han hvilade i Mora jord, vid sidan af den älskade, bortgångna hustrun, till hvilken han aldrig upphörde att stilla längta, kysste Siri mullen på deras graf och lemnade Mora, för att följa två lyckliga makar, Olof och Valborg, till deras hem på Westanfors' bruk. Som en älskad och älskande syster lefver hon här med dem. Hon vårdar de sjuka på bruket och på godset, hon tager sig an de värnlösa små, och har härigenom en vidsträckt och välgörande verksamhet. Denna, umgänget med naturen, med hennes syskonliga vänner och deras barn, tysta tankar och känslor, som på osynliga vingar föra henne genom lifvet, göra henne lycklig i ädlaste mening. Alltid frisk, alltid glad, är det som om en ständig sommar hvilade öfver henne, eller som om en hemlig eld i hennes hjerta hindrade henne från att kallna eller tröttna, och afhöll ålderdomen från hennes panna. Så går hon fram. Lätt är henne vandringen på

jorden. Den lefvande, kärleksfulla blicken viker ej af från sitt mål utöfver den. Och medan hon så vandrar, såsom en af dem, »som gå genom sorgedalen och göra der källor», hör man ofta hennes flöjt genomljuda skogarne med sällsamma, sköna toner — toner af den natur-andarnes befrielse-sång, som hon förnam i sin första ungdom — eller hennes friska röst sjunga ett ”Guds frid” öfver Dalarna, i den gamla Dal-visans hjertliga ord — i hvilka här ett tacksamt hjerta instämmer —:

»Gud styrke och glädje det folk, som der bor
Vid elfvom, på berg och i Dalom!»

